

SEBASTIAN
barry

CALEA
CEA LUNGĂ

Colectiile Cotidianul

EDITURA UNIVERS

SEBASTIAN BARRY

Calea cea lungă

PARTEA I.

CAPITOLUL UNU.

Se născuse în acele zile de sfârșit.

Anul 1896 era pe terminate, îi puseseră numele William, după regele Wiliam de Orania, care murise demult, pentru că tatălui lui îi plăceau cheștiile astea istorice. Pe deasupra, un unchi îndepărtat, William Cullen, încă mai locuia în Wicklow, dincolo de munți, cum se spunea, unde fusese crescut și tatăl lui.

Lapovița iernii îi înghețase pe taximetriștii care se adunau în fulgarinele lor murdare în preajma Camerei Rotunde din strada Marea Britanic. Fațada de piatră a vechii clădiri era indiferentă, cu decorațiunile ei înfățișând capete de bivoli și falduri.

Nou-născuții țipau între zidurile groase și cenușii ale spitalului Rotunda. Asistentele aveau halatele murdare de sânge precum măcelarii.

Era un băiat micuț și așa avea să rămână. Nu era mai mare ca antebrațul slab al unui cerșetor și avea oase firave.

Când ieșise din trupul mamei lui, scosese un mieunat ca de pisică rănită, pe care-l repeta fără încetare.

Afară era o furtună de care nu avea să-și amintească nimeni. Furtuna se zbătea prin frunzele stejarilor regali din gradina din spatele spitalului și-și ducea recolta udă în josul jgheaburilor și al burlanelor de unde era preluată de bulevardele necunoscute ale canalelor.

Și sângele nașterilor tot acolo ajungea, și toate lichidele omenirii iar în marea sărată, la ieșirea din Ringsend, se vărsa totul.

Mama lui îl luase la piept cu acea voință extenuată care le face eroine pe toate mamele. Tații stăteau deoparte, la o bere, la Ship Hotel. Secolul era pe sfârșite, dar bărbații vorbeau despre cai și taxe. Copiii nu știu nimic, așadar nici Willie nu știa nimic, dar era ca un cântecel, un punct luminos în întunecimea burniței, un început.

Tuturor băieților din Europa care se născuseră în acea perioadă, ruși, francezi, belgieni, irlandezi, englezi, scoțieni, galezi, australieni, italieni, prusaci, germani, austrieci, turci – și canadieni, australieni, americani, zulu, gurka¹, cazaci și alții – soarta le era cu siguranță scrisă într-un capitol feroce din cartea vieții. Acele milioane de mame, cu milioanele lor de galoane de lapte, milioane de minute de vorbit în limba copiilor mici, lovituri și sărutări, pulovere și pantofi, adunate în istorie în mormane în ruină, pe o muzică puternică și întreruptă, povești spuse degeaba, pentru cenușă, pentru amuzamentul morții, aruncate pe mormanul de suflete, toate acele milioane de băieți care urmau să fie măcinați de moara războiului care avea să vină.

Când Willie avea șase sau șapte ani, regele Irlandei venise din Anglia în vizită în Irlanda. Regele era mare cât un pat. Se organizase o paradă în Parcul Phoenix. Willie era acolo cu mama lui pentru că regele la fel de mare ca un pat, unul de alamă, dublu, voia să-i vadă pe oamenii din poliția metropolitană din Dublin adunați. Și de ce să nu-i vadă? Erau la fel de mari și de negri ca o armată, atunci când defilau și făceau exerciții. Tatăl lui, deși nu era decât inspector la vremea aceea, era călare pe un cal mare, alb, deci regele putea să-l vadă foarte bine. Tatăl lui pe cal arăta mai bine de-

1 Populație din Nepal.

Cât orice rege, care la urma urmei trebuia doar să-și poarte pantofii bine lustruiți. Ca însuși Dumnezeu sau cel

mai bun om din împărăția lui Dumnezeu.

Ani de zile după aceea, până când a scăpat de ideile astea copilărești, a crezut că tatăl lui se ducea întotdeauna la muncă pe un cal alb, dar bineînțeles că asta nu era adevărat.

Avea o voce atât de plăcută... Mama, care era o femeie directă, din familia Cullen, fiica unui administrator, pe proprietatea Humewood din Wicklow, moștenise doar lucruri bune de la ei. Îl așeza pe un scaun, cum fac toate femeile, ca să cânte, iar el își dădea capul pe spate și cânta un cântec din Wicklow; atunci ea își aducea aminte sute de lucruri din copilărie, râuri, păduri, și se simțea din nou o fetișcană, trăia și respira din nou. Și se mira în secret de puterea cuvintelor simple pe care le rostea, de puterea versurilor dintr-un cântec, cum păreau să cheme nenumărate scene trecute, fețe dispărute, momente de dragoste de mult apuse.

Tatăl lui, așa cum se cuvenea, era un polițist în haine negre. Willie Dunne făcea baie în fiecare seară într-o băiță din email așezată lângă focul din sufragerie. Și la șase fix în fiecare seară, venea tatăl său și-l lua în brațe, ud, îl ridica până la nivelul nasturilor de metal, iar Willie stătea acolo, ca un porumbel rară pene, în timp ce mama se grăbea cu prosopul ca să-l șteargă, iar tatăl său mereu încruntat, în toată înălțimea lui de peste un metru optzeci, repeta ce polițist grozav va ieși din el.

An după an tatăl lui îl măsura, punându-l lângă peretele de lângă șemineul din marmură și-i puneă un volum pe creștet, *The Bohemian Girl and other Popular Operas*, marcându-i înălțimea cu un creion mic și bont de polițist.

Și apoi Willie a împlinit doisprezece ani, un băiat în lege. Pe atunci se născuse Dolly, sora lui, în casa din Dalkey, iar mama lui murise la naștere. Nu mai rămăseseră decât tatăl său, el și cele trei fete, și se mutaseră la castelul din Dublin în 1912, în iama acelui an, iar amintirea mamei sale era ca un cântec pentru el, un cântec ce-l făcea să plângă în fiecare seară când se culca, deși era foarte puternic pentru cei șaisprezece ani ai lui, iar aburii din bucătăria unde găteau

surorile lui se transformau în lacrimi pe geamurile reci ale ferestrelor.

Și apoi mai era un lucru care-l făcea să plângă în secret: înălțimea lui „groaznică”, așa cum începuse s-o numească tatăl său.

Căci acum creștea cu viteza melcului, iar tatăl său încetase să-l mai pună la perete, și amândoi erau nefericiți, pentru că era clar ca bună ziua să Willie Dunne n-o să atingă niciodată un metru optzeci, care era înălțimea cerută pentru un recrut.

Willie își blestema oasele, mușchii, inima și sufletul pentru frustrările inutile pe care i le produceau; după un timp a intrat ucenic la constructorul Dempsey, ceea ce, la urma urmei, era o meserie neașteptat de bună, iar lui Willie îi prilejuia o bucurie secretă. Pentru că era o plăcere să lucrezi în construcții, să pui piatră pe piatră pentru a învinge forța gravitațională.

Gretta era secretul pe care i-l ascundea tatălui său, și o iubea atât de mult! Se întâlniseră din întâmplare, în timpul evenimentelor teribile din 1913 tatăl său avusese responsabilitatea de a păstra ordinea pe străzile din Dublin, pentru că era unul dintre șefii Diviziei B din Poliția Metropolitană din Dublin. Condusese atacul cu bastoane asupra mulțimii care se strânsese în strada Sackville ca să-l asculte pe liderul laburist de atunci, James Larkin.

Mulți încasaseră lovituri de baston atunci. Și mulți din cei din poliție fuseseră și ei loviți la rândul lor cu propriile bastoane care le fuseseră smulse din mâini. Dar concluzia generală trasă de guvern la sfârșit fusese că poliția acționase curajos și învinsese mulțimea.

Unul dintre cetățenii bătuți era un om pe care îl chema Lawlor, pe care tatăl lui Willie îl știa din împrejurimile castelului Dublin, pentru că era căruțaș acolo. Fusese lovit destul de rău la cap, iar tatăl lui Willie încercase să se revanșeze 10 pentru suferința pe care i-o pricinuisese venind în vizită seara și aducându-i niște mere și alte provizii, dar

Lawlor era supărat și nu prea voia să-i vorbească, chiar dacă polițistul era îmbrăcat în civil ca să nu-l jignească pe Lawlor și să treacă neobservat. Adevărul era că domnul Lawlor era un simpatizant înfocat al lui Larkin. Bătrânul polițist nu-și putea imagina una ca asta, și luni de zile încercase să-i câștige prietenia lui Lawlor. De ce lui și nu altuia, Willie nu știa, poate doar pentru că erau vecini, lucru foarte important pentru oamenii din Wiclow.

Când tatăl său avea muștrări de conștiință, dar era prea ocupat să se mai ducă să-l viziteze pe Lawlor, îl trimitea pe Willie, care acum avea aproape șaptesprezece ani. Prima dată, îi dădu doi fazani care fuseseră împușcați pe domeniul Humewood și trimiși de bătrânul administrator, tatăl tatălui lui Willie, fiului său la castel. Domnul Lawlor locuia într-un așezământ administrat de Catedrala lui Cristos, deci Willie nu trebuia să meargă prea mult. Totuși, ducea cele două păsări cu o rușine inexplicabilă, deși nici măcar ștrengarii de pe străzi nu-și băteau joc de el.

Când ajunse la Lawlor, acesta nu era acasă, dar Willie urcă până la el, oricum, intenționând să lase păsările înăuntru. Aveau pene frumoase, ca acelea pe care le vedeai la pălăria soției sau amantei viceregelui. Lui Willie îi plăcuseră întotdeauna poveștile de scandal pe care le spuneau oamenii din Dempsey în timpul micului dejun pe care-l luau împreună la ora șase: cârnați, ceai fierbinte și scandalurile fierbinți ale zilei. Era stăpânit de dorință, la fel ca orice băiat, încercând să-și ascundă erecțiile celor șaisprezece ani în spatele manierelor alese, iar râsul și dezvăluirile pasionate ale bărbaților îi făceau o deosebită plăcere.

Willie intră într-o cameră veche, cu tavan înalt, printr-o ușă murdară și scrijelită. De jur împrejurul tavanului erau instrumente muzicale din gips, viori și violoncele, tobe, flaute și surle, pentru că aceasta fusese pe vremuri camera pentru ascultat muzică a unui arhiepiscop protestant care avea legături cu catedrala, în cameră mai era un șemineu din marmură foarte ornamentat, îngălbenit de umezeală și de

funingine. Camera era împărțită în compartimente de niște draperii zdrențuite cusute una de alta, pentru ca locuitorii să aibă cât de cât intimitate. Aici locuiau patru familii, deci fiecare compartiment era un regat separat.

Într-unul dintre acele regate o văzuse pentru prima dată pe prințesa lui, Gretta Lawlor, care era într-adevăr una din cele mai frumoase fete din oraș, fără glumă. Erau multe frumuseți în Dublin, oricât de slăbănoage și sărace păreau. Iar ea era printre cele mai frumoase, deși bineînțeles că habar nu avea.

Stătea lângă fereastră și scria pe o bucată de hârtie, niciodată n-a aflat ce. Vederea feței ei îi produse un gol în stomac, iar brațele și pieptul ei îl făcură să i se taie picioarele. Avea în ea ceva de pictură veche, pentru că lumina îi cădea pe chip. Avea o față curată, plăcută, iar părul blond și lung i se revărsa ca o cascadă pe umeri. Poate că arunci când muncea, dacă muncea, îl ținea legat. Dar acolo, în casă, strălucea de lumina secretă din acea cameră veche. Ochii aveau ceva din verdele cernelii de pe biletele de tramvai. Avea sâni mici și ascuțiți, după cum se putea observa prin rochia subțire de în de culoare albastră. Era destul să te facă să ieșini, iar el nu mai văzuse așa ceva. Ținea fazanii așa, în întuneric, și deodată își dădu seama că aveau un miros ciudat, ca și cum ar fi stat prea mult la căldură și ar fi început să se descompună. Ea avea treisprezece ani la vremea aceea.

Pe când stătea acolo, un om veni din spate și intră în spațiul compartimentat de draperie. Purta o haină de ploaie lungă, neagră, ponosită. Omul se întinse pe unul dintre paturile hodorogite și-și întinse picioarele obosit. Abia atunci îl observă pe Willie.

— Ce dorești, fiule? spuse el.

— Adusesem astea pentru domnul Lawlor, spuse Willie.

— De la cine sunt? spuse omul. 12

— De la tatăl meu, James Dunne.

— Supraveghetorul-șef de la castel?

— Sunteți domnul Lawlor?

— Vrei să-mi vezi cicatricea de pe tărtăcuță? spuse omul, cu un răs nu prea agreabil.

— Pot să le pun jos undeva? spuse Willie, stânjenit.

— Deci ești băiatul lui, nu-i așa? spuse el, poate văzând că nu e chiar la fel de înalt ca tatăl lui.

— Da, spuse Willie, și apoi își dădu seama că fata se uita la el. Își ridică privirea spre ea și văzu că zâmbea. Poate era doar un zâmbet în bătaie de joc, sau mai rău, poate că-i zâmbea din milă. Se gândește, își spuse el, că sunt prea mic de statură pentru un fiu de polițist. Pe vremea aceea încă rmai spera că va mai crește. Dar nu putea să-i spună asta.

— Deci, ce crezi despre polițiștii care s-au năpustit asupra trecătorilor și i-au bătut?

— Nu știu, domnule Lawlor.

— Ar trebui să știi. Ar trebui să ai o opinie. Nu-mi pasă ce crede un om atâta vreme cât crede ceva.

— Asta spune și bunicul, spuse Willie, așteptând să fie luat în răs pentru cuvintele sale. Dar răspunsul nu fu dat în bătaie de joc.

— Blestemul lumii este faptul că oamenii se folosesc de gândurile pe care le-au gândit alții. Nu sunt propriile lor gânduri. Parcă ar fi nebuni. Li se scot gândurile proprii și li se pun în loc niște gânduri de nebuni. Ești de acord? Cum te cheamă?

— William.

— Ei bine, William, nu ești de acord?

Dar Willie nu știa ce să spună. Simțea că este privit.

— Da, spuse bărbatul, dacă fata mea Gretta ar vrea să plece în lume cu un tânăr mâine, să zicem chiar cu tine, aș în-treba-o când ar ieși pe ușă: „Gretta, știi ce faci?”, și dacă răspunsul ar fi da, n-aș putea s-o opresc. Aș vrea, dar n-aș putea. Și s-ar putea să te bat doar pentru că așa mi-or veni. Dar dacă ar fi un gând pe care i l-a pus altcineva în cap, să zicem tu, ei bine, aș lega-o și aș împiedica-o să plece.

Era o discuție ciudată, stânjenitoare pentru Willie, și, credea el, pentru oricine ar fi fost în poziția lui în acel

moment. Pe cât de mult ar fi vrut să nu se despartă de fată, pe atât de mult ar fi vrut să nu-l mai vadă pe domnul Lawlor.

Dar domnul Lawlor încetase și închisese ochii. Avea o mustață neagră, stufoasă, iar fața îi era lungă și slabă.

— Sfântă Fecioară, spuse el.

— E în ordine, spuse fata, încet, cu o voce plăcută, gândi Willie. Lasă păsările aici. O să i le gătesc eu.

— Nu vreau păsările, spuse domnul Lawlor. Și nu vreau nici carnea de miel de la el, nu vreau nimic. Știi, William, că tatăl tău mi-a trimis o găină vie săptămâna trecută? N-o să tai gâtul nici unei găini în viața mea. Am vândut-o unei doamne pentru un șiling doar pentru că nu puteam să o văd murind de foame, pentru numele lui Dumnezeu.

— Încearcă să se revanșeze față de dumneavoastră. Sunteți vecinul lui, spuse Willie. Nu suportă gândul că vecinul lui a fost lovit în cap.

— Dar el m-a lovit. Ei, de fapt nu el, unul dintre oamenii lui. Sălbatic, mare, fioros, cu un băț mare și negru, care aproape mi-a spart capul. Vezi, știe el ce face? Știe? Presupun că n-a fost prea afectat nici de moartea celor patru în ziua aceea.

Willie Dunne rămase uimit de ceea ce auzea.

— Sunt un biet bătrân, așa-i? spuse domnul Lawlor. Nu-i așa, Gretta? Așa cred. Lasă jos păsările alea, băiete, îți mulțumesc.

Deși protestase, domnul Lawlor continua să primească în continuare cadouri, iar Willie era cel care i le aducea de la tatăl său. Domnul Lawlor își pierduse slujba de căruțaș din cauza loviturii la cap; patronul lui considerase că era un om periculos dacă fusese la manifestația din strada Sackville. Mii de oameni ca el își pierduseră locurile de muncă pe perioada blocajului și le fusese greu să le capete înapoi după ce totul se sfârșise. Deci domnul Lawlor nu era singurul. Și, ca mulți alții, se înrolase în armată ca să-și poată câștiga traiul 14 și să trimită bani pentru Gretta. Deci era plecat mai tot timpul, și, deși erau și alte femei în acel loc care erau cu ochii pe ea,

lui Willie i se părea mai ușor să-i vorbească. Discutau despre o mulțime de lucruri care le treceau prin minte.

Păstra secretul față de surorile lui din instinct și fără îndoială că avea dreptate, pentru că adevărul era că Gretta locuia într-o magherniță, iar Willie știa ce părere aveau Maud, și mai ales Armie, despre asemenea lucruri, și i-ar fi spus imediat tatălui lor. Iar el nu voia să se întâmple asta. Se mulțumea să o viziteze doar când primea un pachet de la tatăl lui, ca totul să pară normal și obișnuit. Dar el credea că nu era nici normal, nici obișnuit. Era îndrăgostit de Gretta ca o lebadă îndrăgostită de râul Liffey și care nu poate pleca de lângă el, oricât de mult ar vrea s-o alunge băieții din Dublin, distrugându-i cuibul cu pietre. Vocea ei era ca o muzică pentru el, fața ca o lumină, iar corpul ca o cetate aurită.

Într-o zi, când ajunsese acolo, ea dormea. Se așeză pe un scaun rupt și așteptă două ore uitându-se cum respira liniștit, cu o față visătoare. Cuvertura căzuse, așa să pieptul îi era descoperit. Deși nu semăna cu îngerii de pe monumentul O'Connell, i se părea că era un înger, sau cel puțin așa cum își închipuia el că trebuie să arate un înger. Era ca și cum i s-ar fi revelat miezul lumii, o asemenea frumusețe într-un asemenea loc ponosit. Afară vremea era groaznică, o burniță tăioasă care înțepa cu o mie de ace. O iubea atât de mult încât începu să plângă. Asta era viața lui Willie Dunne la acea vreme.

La vremea când el a împlinit șaptesprezece ani și ea avea aproape cincisprezece, se ascundeau de părinți de aproape un an. Gretta era o persoană foarte directă și, deși era foarte tânără, își dăduse seama din primul moment când îl văzuse pe Willie că era alesul ei. Viața ei se împărțea în perioada de dinainte de Willie și perioada de după Willie, la fel cum se împărțea timpul înainte și după Cristos.

Nu se certaseră niciodată, el n-o supăraseră, deși ar fi putut s-o facă, la fel ca toată lumea. Ea nu era la fel de preocupată de ideea erecției lui cum era el.

— Voi, băieții, sunteți toți la fel, spunea ea.

Tatăl ei ar fi vrut ca ea să lucreze la una dintre casele din Merrion Square, dacă era posibil, iar dacă nu, ar fi putut s-o trimită la o familie bună undeva la țară. Și-ar fi pus planul în aplicare, dacă n-ar fi iubit-o atât și dacă soția lui n-ar fi murit de tuberculoză galopantă cu mulți ani în urmă; boala o sleise de puteri și ajunsese numai piele și os, zăcând în patul pe care-l împărțeau. Iar el nu mai avea pe nimeni pe lume.

Dar Willie avea să câștige bani lucrând în construcții și avea s-o ia de nevastă. El simțea că o să poată să îi vorbească despre asta tatălui ei la timpul potrivit.

Dar când izbucnise brusc războiul acela ciudat, împotriva dorinței Grettei, el a vrut să meargă pe front.

Era dificil pentru el să-i explice de ce, pentru că nu putea să-și explice nici măcar lui însuși. Ii spuse că trebuia să plece tocmai pentru că o iubea, că erau femei ca ea care fuseseră omorâte de germani în Belgia, iar el nu putea să lase să se întâmple un asemenea lucru. Gretta nu înțelegea. El spunea că pleacă pentru a-i face pe plac și tatălui său, dar. Cu toate că înțelegea asta, ei i se părea că nu e un motiv destul de puternic pentru o asemenea decizie. Ii spuse că și tatăl ei era acum la război, dar ea îi spuse că era în garnizoana de la Curragh și că nu credea că va fi trimis în Franța.

Dar el știa că avea un rost de îndeplinit și că atunci când avea să se întoarcă nu va simți remușcări pentru ceea ce făcuse, ci doar mulțumire că-și urmase chemarea.

— Chiar tatăl tău mi-a spus că trebuie să gândim cu propria noastră minte, spuse el.

— A citit asta undeva, într-o carte scrisă de sfântul Toma d'Aquino, Willie, spuse ea.

CAPITOLUL DOI.

Willie Dunne nu era singurul. Citea în ziare că oameni care nu vorbeau decât limba galică veneau din Scoția să se înroleze, iar cei din insulele Aran, care nu vorbeau decât irlandeza, veneau în Galway. Băieți din școlile private din Winchester și Marlborough, băieți de la Școala Universitară Catolică și de la colegiile Belvedere și Blackrock din Dublin.

Cei din ținutul ploios Ulster și catolicii din sud veneau să salveze călugărițele și copiii belgieni. Sergenți care recrutau soldați din toată lumea britanică le scriau numele într-o sută de limbi și o sută de dialecte: swahili, urdu, irlandeză, limbile boșimanilor, cantoneză, australiană, arabă.

Știa că lordul Kitchener însuși făcuse un apel pentru voluntari. Iar John Redmond, conducătorul irlandez, reluase apelul la Woodenbridge, în Wicklow. Se scrisese despre asta un articol de mari proporții în Irish Times. Un pârau zbuciumat curgea lângă el în timp ce vorbea, iar în jurul lui zburau porumbei, pentru că își ținea discursul într-o vâlcea. Parlamentul de la Londra le promisese că legea organică pentru Irlanda avea să fie adoptată până la sfârșitul războiului, totuși, spusese John Redmond, Irlanda era pentru prima oară în ultimii șapte sute de ani o țară propriu-zisă. Deci putea să meargă la război ca o națiune separată, cu promisiunea sigură și solemnă a guvernării proprii. Britanicii aveau să-și țină promisiunea, iar Irlanda trebuia să-și verse sângele cu generozitate.

Pușcașii Regali din Dublin Regimentul de Antrenament Fermoy Ținutul Cork 14 decembrie.

Bineînțeles, cei din Ulster se alăturaseră armatei pentru un motiv și într-un scop diametral opus. Poate părea curios, dar asta era. Se alăturaseră tocmai pentru a împiedica legea organică – așa spunea tatăl său, aprobându-i complet. Și mulți erau de aceeași părere în zilele acelea. Oricum, totul era un labirint întunecat de opinii și intenții. Dragă tată, Willie citise despre aceste lucruri în compania tatălui,.. _., Te rog să-i mulțumești lui Maud pentru lenjeria groasă sau, pentru că aveau obiceiul să citească ziarul împreună seara, aproape la fel ca un cuplu căsătorit. /* care mi'a trimis-° Pentru ziua mea de naștere' E*Xact în biroul său de polițist, tatăl lui Willie Dunne era de pace'mi trebuia pentru vremea asta cărnăasă. Ieri a trebuit să rere că discursul lui Redmond era discursul unui ticălos. Ta-/”cem ”,, mar* de Douăsprezece mile și acum cunoaștem tăi lui era francmason, deși era

catolic, și, mai presus de străzile dosnice din Fermoy mai bine decât poștașul. Spune-i asta, era membru al Lojei Wicklow de Sud. Spunea că omul lui Dolly că viața în armată nu e lafeî de 8rea ca viața de trebuie să lupte pentru rege, țară și imperiu, negândindu-se la grădiniță! Sper că se descurcă bine acum la grupa mare. Că fiul lui Willie o să se înroleze și el Sperăm să terminăm pregătirea până la Crăciun. Și apoi Willie nu ajunsese niciodată să aibă un metru optzeci. Smt siSur că ° să^m trimi^ în BelSia> la răzb^l Multora Ce mândru era acum că se dusesse la ofițerul care Tăcea re-îe era teamă că ° să se termine> dar ^rgentul mereu râde cruțările, care era chiar la ieșirea din castel, foarte aproape. Cândai audeElsPune ^germanii încă n-au terminat cu noi, să semneze, rară să-l mai întrebe nimeni ce înălțime avea. Nici pe departe, și că ar trebui să învățăm tot ce se poate des-Pentru că, dacă nu putea fi polițist, putea fi soldat. Pre afi soldatNe mână de la sPate ca Pe nebunii ăia de la...

Dar când veni acasă în noaptea aceea și-i spuse tatălui SPitalul ăe Nfbuni din Dublin> ^punem să dăm din mâini său, acesta plânse în întuneric, cu fața lui mare, lipsită de ca păsările. Înjunghiem saci plini de fân cu baionete imagi-orice expresie nare pentru că nu avem așa ceva. Prietenul meu Clancy zice...

Și apoi, cele trei surori, Maud, Annie și Dolly, aprinseră Iucă trebuie să fim fericiți că nu e la fel și mâncarea. Prietenul mânări în sufragerie și se comportară ca și cum și ele făceau meu Williams spune că nu e atât de sigur de asta. Eu mă tot parte din această faptă de eroism alături de Willie, erau la fel gândesc la concursul de cântat de acum câțiva ani, din sala de mândre și emoționate, deși totul avea să dureze câteva săptămădePe strada Prusia, atunci când erai și tu în public. Eu urma mâni cel mult, pentru că se știa că germanii sunt doar niște lași *cânt „Ave Maria „ de Schubert, dar învățasem cele două criminali. La vremea aceea, Dolly era doar o găză și alerga în versuri separat și nu-mi dădusem seama de ritmul melodiei jurul sufrageriei locuinței lor de la castel cântând și

strigând. Care le separa decât în acea clipă. Deci picasem testul. Nu până când sora mai mare își pierdu răbdarea și îi strigă să se Știu de ce-mi tot vine în minte acel lucru! Mă întreb ce mai oprească. Atunci Dolly începu să plângă, iar fratele ei Willie. Fac băieții din Dempsey și ce mai construiesc acum? Acum așa cum făcea de fiecare dată, o luă în brațe și o sărută pe nas. E ° (tm) Șase și cred că Maud începe să pregătească ceaiul. O ceea ce știa că îi făcea foarte multă plăcere. Nu avea mamă. AJută? i Annie, dar Dolly probabil se joacă. Dolly, Dolly, dar Willie era aproape ca o mamă pentru ea în zilele acelea. Ștăngărită, o să te omor. Asta-i Maud care țipă! Acum trebuie să termin, tată. Ce mult îmi doresc să pot gusta din carnații ăia care probabil că sfârâie în tigaie. Mi-e dor de casă.

Fiul tău iubitor, Willie.

Veni vremea când recruții deveniră ceva ce își doreau, soldați adevărați, deși nu văzuseră niciodată o bătălie.

Trecuse Crăciunul și Anul Nou, dar războiul încă nu se terminase. Se obișnuiseră cu noutatea numărului 1915 pe formulare și note scrise și alungaseră vechiul an alături de toți ceilalți care trecuseră, în felul acela al tinerilor de a uita totul cu ușurință. Toți auziseră poveștile despre băieții care de Crăciun ieșiseră din cele două tranșee care se aflau față în față și începuseră să cânte împreună, să joace fotbal și să facă schimb de cârnați prăjiți și budincă de prune. Acum toți știau că „Silent Night” era „Stille Nacht” în germană. Deci nu era prea rău, deși muriseră cu sutele în regimentul lor, iar mulți alții fuseseră luați prizonieri.

Cel mai greu lucru era să găsești un loc liniștit în care să te masturbezi, pentru că dacă n-o făceai, credea Willie, aveai să explodezi mai rău ca o bombă. Asta era singura dificultate acum.

Stille Nacht, Heilige Nacht... Nu suna rău deloc. Pe bune.

Spre încântarea lui Willie, urmau să plece de la Zidul de Nord din Dublin, deci exista posibilitatea să-și ia rămas bun de la concetățenii lui. Erau duși din Cork cu trenul și de la

gară trebuiau să mășăluiască până la vapor. Și, într-adevăr, erau oameni aliniați pe tot drumul spre Zidul de Nord. Niște țipi ieșiră de pe străduțele laterale și începură să strige ceva de neînțeles spre soldați.

Se uită prin mulțime s-o vadă pe Gretta. Gretta, secretul pe care-l ținuse ascuns de tatăl său, pe care o iubea atât de mult.

N-o zări nicăieri. Dar alte fete îmbrăcate în rochii și haine frumoase le făceau semn, iar soldații se umflau în pene de mândrie, și mulțimea îi încuraja de la gară tot drumul pe lângă râul Liffey și spre docuri. Toți acei oameni din Dublin păreau că voiau să-i vadă plecând, că erau mândri de ei. 20

Annie, Maud și Dolly îi scriseseră că aveau să fie la Monumentul O'Connel, pe prima treaptă, lângă îngeri, iar el trebuia să se uite într-acolo când traversa podul. Nu trebuia să uite de asta.

Mășăluiau ca niște experți în marșuri ce erau, se pare că într-adevăr primiseră cea mai bună pregătire la Fermoy. Plictiseala se transformase în măiestrie. Țineau cadența cu bocancii și mergeau drepți, cu toate că nu se puteau abține să nu se dea în spectacol puțin. La urma urmei, erau soldați care se înrolaseră voluntar, nu erau de meserie.

Nu mai era mult. Erau norocoși dacă războiul îi mai aștepta un pic, până să ajungă și ei în Franța.

Toți sperau să vadă puțin lumea înainte de a se întoarce victorioși.

Mășăluiau cu siguranța că familiile lor aveau ce mânca acum, din puținii bani pe care aveau să-i primească. Puteai să notezi totul într-un registru, sau să-l pui pe ofițer să scrie cui vrei să-i trimiți banii, dacă nu voiai să-i păstrezi tu. Și soțiile tinere aveau acum alocații care să le scape de sărăcie.

Nu le văzu, nici nu le auzi pe surorile lui. Mai târziu, Maud avea să-i scrie că Dolly refuzase să meargă. De fapt, refuzase să fie găsită, se ascunsese în labirintul locuinței lor de la castel. Se făcuse patru și jumătate înainte s-o găsească în pivnița de cărbuni. Plângea. Era oricum prea târziu ca să

mai plece atunci. O întrebaseră ce se întâmplase și de ce fugise, iar ea spusese că nu putuse să meargă. Ar fi murit dacă l-ar fi văzut pe Willie plecând la război.

Treceau printr-o Anglie ciudată. Nu era Anglia poveștilor și a legendelor, ci Anglia reală. Willie nu mai văzuse locurile acelea cu adevărat. Acum trebuia să le vadă exact așa cum erau, prin ferestrele trenului care transporta trupele.

În sate și orașe ieșeau oameni care salutau trenul cu soldați. Ridicau pălăriile și zâmbeau. Chiar și foarte devreme dimineța. Toți soldații erau obosiți, deci le prindeau foarte bine încurajările. Williams își spunea în sinea lui cu amărăciune că erau doar niște oameni care își vedeau de treburile lor obișnuite și s-ar fi simțit prost să nu-i salute pe acești soldați. Williams era acum un tânăr înalt, cu o expresie blândă, cu părul blond, țepos.

— Cu siguranță nu știu că suntem irlandezi, spuse el.

— Oare nu ne-ar mai saluta dacă ar ști? spuse Willie Dunne.

— Nu știu, spuse soldatul Williams. Mai mult ca sigur că ne cred niște băieți din minele din Țara Galilor. Da, pentru că te văd pe tine, Willie. Cred că toți suntem pitici.

— Cred că suntem de la circ. Un batalion de la circ, cu siguranță, spuse Clancy. Era la fel de rotund ca în ziua în care venise, în ciuda antrenamentului, și foarte încrezător.

— Nu poți să-ți dai seama de înălțimea unui om când stă jos, spuse Willie fără să se supere.

— Maisie nu e de acord! spuse soldatul Clancy. Clancy era de undeva din sudul Dublinului.

— Nu cred că există vreo Maisie acolo unde locuiești, spuse Williams. Pe acolo numele de fete sunt doar Winnie și Annie!

Sora mijlocie a lui Willie Dunne se numea Annie, dar nu reacționa la insulta prietenească. Se gândi că poate se referise la numele Annie ca la numele unei fete de la țară.

— Ei, există o zicală. Nu e nicăieri mai bine ca acasă. Ai auzit asta vreodată, Johnie?

— Ce naibii înseamnă asta?
— De unde să știu eu? Un proverb nu trebuie să însemne ceva. Trebuie doar să... Ce rost are un proverb, Willie?
— Isuse, habar n-am, nu mă întreba, spuse Willie Dunne.
— Copilul cu mai multe moașe rămâne cu buricul netăiat, spuse Clancy inconsecvent.
— Nicăieri nu e mai bine ca acasă, spuse Williams.

Willie își văzu imediat în minte pentru a mia oară surorile agitându-se prin bucătărie, Anny învârtindu-se pe lângă Maud și Dolly încurcându-le pe amândouă. Și pe tata strigând din camera din față să nu mai țipe una la alta. Și focul 22 făcut din cărbuni galezi duduind în șemineul mare și negru, dacă tot vorbiseră de regiunile miniere. Și vântul suierând în coș, și cerul întunecându-se a iarnă grea.

Era o lume pe care nu credea că o va părăsi vreodată; nu te gândești la asta atunci, nu știi.

El credea că știa ce rost are un proverb, în ciuda faptului că o negase. Un proverb, pentru că e spus mai ales de adulți când sunt în prezența copiilor, trebuie să te poarte înapoi, spre trecut, ca un truc magic, spre vremuri când oamenii încă se mai ghidau după ele. Dar el nu voia să-și plictisească tovarășii cu astfel de lucruri ieșite din gândirea lui întortocheată.

Băncile trenului erau din lemn; era într-adevăr un vagon de clasa a treia. Probabil erau sute de trenuri care alergau în toate direcțiile în vechile comitate din Anglia, venind din zonele înalte, din nordul murdar, din sudul prea calm, aducând băieți asemeni lor la război. Iar unii erau mai mult decât niște băieți, erau bărbați de treizeci, patruzeci sau chiar cincizeci de ani. Nu era doar un joc pentru cei tineri.

Când se duse la toaletă, se gândi că urina cu mai multă dexteritate. Putea să descrie totul într-un cuvânt, bărbăție.

La acea oră șase, când soarele începea să lumineze orizontul întunecat.

— Vezi, spuse Clancy, nu înseamnă nimic nenorocitele astea de proverbe. Nici nu trebuie.

Din portul francez unde fuseră debarcați luară niște camioane zgomotoase și mari, cum nu mai văzuse în viața lui.

Pe măsură ce se apropiau de zona de război, era ca și cum ar fi trecut printr-o serie de porți, fiecare deschizându-se în fața lor și închizându-se imediat după aceea.

La început văzură marea cea sclipitoare, ca și cum un magician ar fi încercat să facă o oglindă imensă din metal opac și ar fi reușit doar pe jumătate.

Apoi veniră satele și câmpiile plate și reci, cu păduri mici și copaci înalți și drepti de-a lungul șoselelor gri. De fapt, drumurile era aproape albe de praf, pentru că vremea fusese destul de uscată. Unul dintre băieți spuse că arată la fel ca drumurile de acasă, cu excepția munților teșiți și a oamenilor îmbrăcați ciudat.

Era emoționant să călătorești prin acel loc străin. Willie Dunne era încântat de simplul fapt de a vedea locuri noi. Stătea ridicat pe locul lui ca să poată să vadă mai bine peste marginea camionului și se înfiora de plăcere. Se trezi comparând priveliștea cu imaginile locului pe care-l cunoștea cel mai bine, câmpurile și moșiile din zona în care locuia bunicul său din Kiltegan. Nimic din ceea ce vedea nu se putea compara cu înălțimile misterioase din Lugnaquilla, cu liniile șerpuite ale dealurilor ca o budincă gigantică, cu drumurile care conduceau călătorul spre Dublin.

Dar așa sobră cum era priveliștea, nu putea să nu-l copleșească.

Stătea cu noii lui tovarăși, Williams și Clancy. În față, era sergentul-major Christy Moran, o umbră de om din Kingstown, cu fața ca a unui șoim. Willie ar fi putut să jure pe credința lui de creștin că sergentul nu avea pic de grăsime în corp. Omul era numai fibră, ca urzeala unui covor. Era făcut doar din niște fire care duceau toate într-o singură direcție.

Willie constatase cu plăcere atunci când se urcaseră în tren la Dublin că șeful de pluton era un căpitan tânăr din Wicklow, unul din familia Pasley, iar tatăl lui Willie, când îi

scrisesse, îi spusese că și el e încântat, pentru că toată lumea îi cunoștea pe cei din familia Pasley și că erau oameni respectabili și aveau o grădină frumoasă în jurul casei. Tatăl lui Willie era sigur că sergentul avea să fie la fel ca tatăl lui, pentru că așchia nu sare prea departe de trunchi, așa cum și el semănase cu tatăl lui, care fusese administrator la domeniul Humewood în tinerețe, și la fel ca Willie, care-i semăna atât de mult.

Convoiul se îndrepta către zona de război. Se simțea atât de mândru încât nu-și mai încăpea în piele. De fapt își imaginase pentru câteva secunde că mai crescuse în înălțime și că acum putea să fie polițist dacă voia, uimindu-l pe tatăl său. Oamenii din lumea cinstită fuseseră chemați de lordul

24

Kitchener să-i alunge pe mizerabilii de nemți și să-i facă să se întoarcă în locurile de unde veneau, în țara lor rea, dincolo de granița verde a Belgiei, își simțea corpul invadat de valuri de mândrie, așa cum se simțeau probabil munții sub ploi.

Venise aici tocmai pentru a vindeca această țară, el, Willie Dunne. Spera să fie condus de venerația pe care tatăl său o avea față de rege, ca o coloană care susține cupola lumii. Și era sigur că tot ce era și avea Irlanda avea să fie adus pentru a lupta împotriva acestui dușman murdar și dezgustător.

Sângele îi zvâcnea cu putere prin venele brațelor. Da, da, simțea, deși avea doar un metru șaptezeci, simțea că crescuse în înălțime, era aproape sigur, ceva în el se avântase către un altceva necunoscut. Nu putea s-o exprime mai bine. Toată confuzia în care trăise, toate lucrurile care îl deranjaseră se topiseră în starea de euforie pe care o simțea. Era plin de viață după cele nouă luni de corvoadă din Fermoy. Mușchii îi erau parcă făcuți din carne de cea mai bună calitate, carne care l-ar fi încântat pe orice măcelar. Cei ce le vorbiseră la Fermoy le spusese despre atacurile cavaleriei care aveau să se întâmple în curând, despre faptul că retragerea care se soldase cu moartea a mulți dintre pușcașii din Dublin și îi

transformase pe eroi în prizonieri va fi ceva de domeniul trecutului. Liniile inamice vor fi invadate acum de milioanele de oameni care răspunseseră la chemarea lordului Kitchener. Era mai mult ca evident, gândi Willie. Un milion însemna foarte mulți oameni. Or să rupă linia într-o mie de locuri, locuri prin care or să pătrundă cei din cavalerie pentru a lupta pe teren deschis, măcelărindu-i pe germani cu săbiile. Așa trebuia să se întâmple. Iar căștile vor șerpui în lumina soarelui străin, și națiunile bune vor fi ușurate și recunoscătoare.

— De ce dai din mâini? spuse Clancy jucăuș.

— Făceam asta? spuse el, râzând.

— Aproape m-ai lovit peste cap, spuse Clancy, cel din satul Brittas din comitatul Dublin – nu cel dinspre mare, spunea el adesea. Celălalt Brittas. Fără mare.

— Celălalt Brittas! spusese Williams când adusesese vorba prima dată despre asta. Pentru numele lui Dumnezeu!

— Scuze, Joe, spuse Willie. Nu-i așa că e un ținut frumos? spuse el.

Apoi, brusc, frica îl strânse ca o gheară. Ce curios. Pentru un moment fusese la fel de curajos ca un leu. Avu chiar senzația de vomă pentru câteva secunde. Dar mâncase la micul dejun trei cârnați negri, plini de zgârciuri, pe care-i arsese bucătarul, și nu voia să-i mai vadă încă o dată.

— Cristoase, ce se întâmplă, soldat? Te-ai înverzit, spuse Christy Moran, sergentul-major.

— E de la mersul mașinii, domnule.

— Nu e obișnuit să călătorească așa elegant, spuse Clancy. Tot camionul se puse pe râs.

— Să. Nu vomîți încoace, spuse alt flăcău.

— Să deschidă cineva fereastra pentru amărâtul ăsta!

— Nu e nici o fereastră!

— Ei bine, o să vomite pe tine dacă nu e!

— Nu, nu, spuse Willie, e în ordine. Mă simt mai bine.

— Bietul de el, spuse Clancy și-i dădu una peste spate. Amărâtul.

Și Willie dădu la iveală carnații, deși acum nu mai semănau deloc a cârnați, ci mai degrabă a mațe împrăștiate pe podeaua de lemn.

Ar fi fost mai bine dacă nu l-ar fi bătut pe spate.

— O, amărâtule, spuse sergentul-major.

Când ajunseră în tranșee, se simți din nou mic. Cel mai mare lucru acolo era mugetul Morții, iar cel mai mic era omul. Bombele care cădeau în apropiere împrăștia pământul Belgiei, săpau gropi mari în el și făceau orice în afară de a-l omorî pe loc, așa cum s-ar fi așteptat.

Tremura ca un câine ciobănesc din Wicklow într-o zi de iarnă cu zăpadă, deși vremea era bună, „din punct de vedere oficial”. 26

Primul rând de haine era vestonul, al doilea cămașa, al treilea izmenele, al patrulea stratul de păduchi, al cincilea stratul de frică.

— Nenorocita asta de armată britanică, o urăsc, spuse Christy Moran, în uniformă sa care ar fi trebuit să fie strălucitoare, dacă n-ar fi fost plină de noroi.

Tot plutonul era adunat în jurul unui foc care de-abia pâlpâia. Dar vremea era destul de caldă, deși era la apus, și bombardamentul se oprise.

Christy Moran fusese de gardă în ultimele ore și trebuise să stea cu ochii într-o oglindă. Era de ajuns pentru a înnebuni chiar și pe cineva sănătos. Era o manevră de geniu, încercase să zărească ceva de partea cealaltă a tranșeelor, pe acei străini misterioși, dar și vecini în același timp, nenorociții de dușmani. Și, colac peste pupăză, nu se arăta nici un semn că aveau să le dea mâncare fierbinte care să le facă noaptea suportabilă, ca să nu mai vorbim de rația de rom, cea mai importantă parte a trusei de supraviețuire, pe lângă tutun.

Christy Moran vorbea singur, sau poate cu oglinda, sau cu oamenii din pluton. O făcea ca să pună ceva între el și liniștea aceea înspăimântătoare. Un fel de liniște plângăreață. Era livid de nesomn.

Willy Dunne nici măcar nu putea să-l audă bine; erau niște cuvinte încurcate, fără noimă. Dar era și ceva bun în toate astea. Cuvintele lui risipeau panica pe care învățase s-o cunoască în toate momentele zilei.

Christy Moran avea un crez, care era sursa lui de bucurie. Nu vorbea pentru locotenenți sau căpitani și nici nu intenționa s-o facă. Vorbea pentru cei obișnuiți, cei care se înrolaseră de bunăvoie, cei de pe străzile lăturalnice, pentru fermierii din Wicklow, chiar dacă aceștia din urmă s-ar fi putut să nu-l înțeleagă, pentru că erau loiali, nu gândeau și acceptau tot ce li se spunea.

— Aceeași armată nenorocită care ne zdrobește. M-a îngenucheat și m-a sufocat pe mine și pe familia mea și pe toți înaintea noastră, ca pe niște câini, ne-a transformat într-o grămadă informă și ne-a ars. Bastarzi englezi, toți, iar cei săraci ca mine și ca tatăl meu și ca strămoșii mei, toți au fost supuși, chiar dacă și-au văzut toți de treaba lor și au luptat la Kingstown Harbour până la ultimul.

Dar Christy Moran nu vorbea așa doar de dragul de a vorbi. Se opri, își băgă mâna într-o cută a vestonului, scoase un păduche, îl strivi fără speranță și spuse:

— Iar eu sunt aici și lupt pentru același rege nenorocit. Într-adevăr, toată lumea știa că tatăl lui fusese în armată, și, dacă ar fi fost într-o altă dispoziție, ar fi putut să le povestească despre tranșeele de la Sevastopol din Războiul Crimeei.

Dar era destul de plăcut să mănânci conserve reci, în loc să mănânci mâncare caldă și să dai din cap la vorbele sergentului spuse într-o limbă ciudată. Pentru că puteai fi omorât și pentru mai puțin. Dar ei știau că doar nenorocita de oglindă și zgomotul îl supăraseră, precum și faptul că nu apăruseră rațiile binecuvântate de rom.

— În cinci minute trebuie să fii în picioare, Willie, spuse Christy Moran, așa că du-te la latrină și fă-ți treaba, și apoi treci de pază înainte să vină căpitanul din ascunzătoarea lui și să-ți ardă câteva picioare în fund.

— Da, domnule, spuse Willie Dunne.
— Williams, Clancy, McCann, și voi, băieți, spuse el.
Oamenii din pluton începură să mișune ca păduchii.
— Mi-e teamă că ne-au făcut planuri pentru noaptea asta, spuse el.

McCann era un tip morocănos din Glasnevin, cu o față care arăta ca și cum ar fi fost mânjită cu funingine, dar asta era pentru că umbla întotdeauna neras.

Deci în timp ce unul stătea de pază, ceilalți se duseră la latrine. Acestea erau patru găleți mari, frumoase, cu stinghii de lemn peste ele, iar oamenii se grăbiră să le folosească. Era ca un fel de drog atunci când se ușurau, corpul 28 părea să pășească înspre starea de fericire. Probabil că era din cauza conținutului conservelor, hrănitor, dar otrăvitor în același timp.

Christy Moran suferea. Stătea ca un sfânt pe tronul de lemn. Gemea și se încrunta. Obrajii i se umpluseră de vinișoare albastre și roșii. Arăta ca un băutor de whisky care nu mai băuse de zece zile. Era întruchiparea suferinței.

— Singura recompensă pentru o asemenea tortură ar fi să te poți spăla într-o cadă de apă fierbinte, spuse el.

— Da, domnule, spuse Clancy îndatoritor.

— N-am spus nimic, spuse Christy Moran, surprins.

— Ați spus, sergent, spuse Clancy, ați spus...

— N-am vorbit, spuse Christy Moran.

— Ba da, domnule, spuse Clancy pe un ton prietenos. Sergentul se uită la el, realmente înspăimântat. Era clar că sergentul avea o mică problemă. Credea că doar gândește ceea ce de fapt spunea cu voce tare. Era foarte ciudat. Dar începuseră să le placă de el, așa morocănos și absurd cum era.

— Sfântă Fecioară, spuse Christy Moran, și se ușura ca un om liber în cele din urmă, cu sfincterele deschise milostiv.

— Aleluia, spuse McCann încet, și-și ridică mâinile pătrătoase către ceruri.

În sfârșit înțeleseseră scopul bombardamentelor, în noaptea aceea nu le veni nici o bucățică de mâncare proaspătă de pe linia din spate.

Nemții își dăduseră seama unde erau tranșeele cu alimente, nu numai pentru că înainte fuseseră ale lor, ci și pentru că trecuse pe deasupra un avion de recunoaștere. Probabil că pilotul dăduse informația artileriei, ca un fel de ghid care îi conducea pe vânători.

Bombele căzuseră peste cei de la intendență. Nu numai că oamenii fuseseră arși de vii, dar supa se împrăștiase, romul se vărsase. Tutunul se transformase în cenușă.

Și toate astea doar din cauza nenorociților din Bavaria de Est.

CAPITOLUL TREI în zilele acelea, poate din cauza neșansei sau a comploturilor generalilor, nu reușiră să facă nici o breșă în liniile inamice.

Erau îngropați Dumnezeu știe unde, deși aveau numere înscrise pe hărți, iar râul nu era prea departe. Dar ce râu era acela, Willie nu știa sigur. Urechea nu i se obișnuise cu sonoritatea numelor dure, ciudate. Tranșeea lor era numită strada Sackville; asta era destul pentru el.

Willie și ceilalți băieți știau că avusese loc o bătălie aproape, pentru că pe drumul către front dăduseră de un loc în care se aflau câteva morminte pe niște petice de pământ împrejmuite, și buchetele de flori abandonate pe movilele care se adânceau. Deci își imagină că tovarășii soldaților morți jeliseră pentru un moment, pentru ca apoi să plece, cine știe, poate către propria moarte.

Toți se gândeau la moarte. Aveau propriul preot de companie, un bărbat înalt, care părea că suferă tot timpul, Părintele Buckley, care umbla printre ei ca un câine spaniei, cu spatele încovoiat ca al unei bătrâne, îi mângâia ca pe niște fii.

Dar în acele locuri durerea era la fel de obișnuită ca și fluierăturile. Nu numai ei sufereau.

Willie știa că francezii își pierduseră deja o jumătate de milion de suflete în lupta de apărare, oameni tineri ca și el care săriseră în calea gloanțelor și a bombelor cu pasiunea 30 loialității și a tinereții. Presupunea că toți zăceau pe pământul rănit al țării ca niște sfecle care putrezeau, încerca să-și imagineze cum ar fi dacă acest război s-ar purta în Irlanda, pe câmpiile Mayo, în munții Lugnaquilla și Keadeen. Târziu, în noaptea aceea, mâinile lui Willie Dunne începuseră să tremure. Se uita la ele, acele mâini de optsprezece ani. Tremurau încet și el nu putea să le facă nimic.

Willie nu se gândea la cei uciși. Dar mâinile lui, da.

— Isuse, spuse Christy Moran, ce n-aș da să mă întâlnesc cu o fată la monumentul de pe promenada din Kingstown.

Trase din țigara subțire. Spera ca a doua zi să le sosească ceva provizii, pentru că nu mai avea decât treizeci de țigări și nu-i ajungeau pentru o noapte întreagă.

— Dacă m-aș întâlni cu o fată, vă spun adevărat, nu mi-ar mai păsa că alerg prin ploaie, noroi și celelalte, pentru că m-aș gândi la rochia ei și la cât de frumos miroase.

Trase din nou violent din țigară.

— Și nu m-aș da înapoi să-mi lustruiesc cizmele scuipând pe ele vreo zece minute și frecându-le cu cotul, știți? Da, pe toți dracii.

Se scarpină, foarte concentrat.

— Nu că am ceva împotriva faptului că sunt soldat, îmi plac păduchii nenorociți care se cațără pe mine, și rațiile care sar în aer, și mizeria și mutilarea, și faptul că ne facem nevoile într-o găleată care miroase a rahatul tuturor.

Toată lumea îl auzi râzând.

— Dar e grozav să te întâlnești cu o fată și să bei o cafea și să încerci să nu înjuri și să ai parte de un sărut decent.

Christy Morgan se adăpostise pentru a încerca să evite ploaia care începuse brusc și care turna cu găleata. Willie se întreba ce s-ar fi întâmplat în cazul în care ar fi scos capul dincolo de parapet. Oare ar fi putut vedea ploaia care cădea pe câmpie sau ar fi fost dezmembrat în bucăți?

Ploaia se opri la fel de repede pe cât se pornise și căpitanul Pasley ieși din adăpost. Oamenii începură să se agite.

— Bună seara, sergent-major, spuse el.

— Bună seara, domnule, spuse Christy Moran, salutând frumos. Ce putem să facem pentru dumneavoastră?

— Au primit mâncarea?

— N-a venit, domnule.

— Nu? spuse căpitanul Pasley, și se uită de jur împrejur la fețele soldaților. Dar fețele lor zâmbeau.

— Ne mai rămăseseră câteva conserve, domnule, spuse Christy Moran, trăgând pentru ultima dată din țigară și aruncând-o în zona neutră. Țigara zbură ca un licurici. Willie Dunne aproape că se aștepta să audă o împușcătură din partea cealaltă.

— Bine, sergent-major, spuse căpitanul Pasley. E ceva mișcare dincolo?

— Nimic, spuse Christy Moran.

Căpitanul se ridică pe treaptă și-și înălță capul imprudent ca să poată trage cu ochiul.

— Atenție, domnule, spuse Christy Moran, agitându-se fără să vrea. Nu vreți să folosiți oglinda, domnule?

— E în ordine, spuse căpitanul.

Deci Christy Moran fu obligat să stea acolo, îngrijorat, așteptând o împușcătură în orice moment.

— Ce țară frumoasă, spuse căpitanul, și ce noapte frumoasă.

— Da, domnule, spuse Christy Moran, care nu observase frumusețea nopții, dar care era dispus să recunoască faptul că poate era acolo și doar el n-o vedea.

— Se vede râul strălucind în noapte. Sunt absolut sigur că e plin de păstrăvi, spuse căpitanul Pasley cu o voce visătoare.

Christy Moran era și mai șocat.

— Sper că n-aveți de gând să vă duceți acolo să vă încercați norocul cu undița, domnule.

Căpitanul coborî și se uită la sergentul-major. 32

— Vă lipsește ceva?

— Avem de toate, domnule, spuse Christy Moran, ușurat.

— E în ordine, băieți?

— Da, da, spuseră ei, dornici să-l mulțumească.

— E o noapte splendidă, spuse căpitanul, lăsându-și capul pe spate și ridicându-și cozorocul chipiului pentru a se uita la cer.

— Ați văzut stelele?

— Cel puțin la ele ne putem uita, domnule, spuse Christy Moran, pe punctul de a deveni euforic.

— Te înțeleg, sergent, îmi pare rău că v-am făcut să vă îngrijorați.

Zâmbi. Nu era un bărbat frumos, dar nici urât, căpitanul, și Willie nu avea nimic împotriva lui, pentru că avea un aer încrezător, ceea ce era bine atunci când erai prins ca într-o capcană, fără scăpare, pe teren străin, unde și păsările cântau altfel.

Nici unui om nu-i displace să fie considerat important de către ceilalți; e în firea umană, presupunea Willie. Dar trebuia să te porți precum căpitanul Pasley ca asta să fie posibil.

Nu te puteai supăra pe căpitan.

— Va trebui să ieșim mai târziu, oricum, spuse el cu un oftat.

— Da? Ne gândeam noi, domnule, spuse Christy Moran. Nu-i așa, băieți?

— Da, ne gândisem și noi, spuseră toți în cor.

Așa că se ridicară precum niște umbre ale morților, în noaptea adâncă, cu o puzderie de stele aprinse deasupra lor.

Willie se uită la fâșia neutră care se întindea cât vedeai cu ochii. Peste tot era sârmă ghimpată, fixată de diversele grupuri care se succedaseră, ieșind pe nopți ca aceasta, sub același cer înstelat, cu aceleași inimi, germane și aliate, care băteau să le spargă pieptul.

Willie nu știa exact unde erau tranșeele inamice, dar spera să știe căpitanul, care se uita mereu la hartă și la

numerele de pe ea.

Ieșiră în noroi, căpitanul Pasley în față, Christy Moran imediat după el, ca o soție supărată; Joe Clancy, Johnnie Williams și un băiat roșcat numit Pete O'Hara erau și ei în grup.

Willie știa că aveau să verifice propria lor sârmă ghimpată pe o distanță de trei sute cincizeci de metri pentru că i se păruse căpitanului că existau câteva breșe în ea. Și nu voiau să pătrundă nici măcar un iepure sau un șobolan. Altfel, criminalii de nemți, niște mașini de mușchi, s-ar fi strecurat pe acolo, ar fi sărit asupra lor și le-ar fi străpuns piepturile irlandeze cu baionetele lor ascuțite. Și nu voiau asta.

Așa că acum trebuiau să iasă ei, mergând aplecați, cu brațele atârând, fiind foarte atenți, ca în recomandările din cărțile de pregătire, pentru a nu se trăda prin trosnetul unei crenguțe, printr-un pas greșit sau printr-un acces de tuse.

Căpitanul Pasley, care era mic de statură, cu un cap rotunjit ca o ridiche, mergea drept și hotărât, făcându-le semne să-l urmeze. O'Hara și Williams duceau o rolă ușoară de sârmă pentru reparații, iar Willie Dunne căra pușca și niște foarfeci pentru sârmă, care semănau cu niște instrumente stomatologice de tortură. Clancy avea responsabilitatea de a-l păzi pe căpitan, pândind pe după tufele încurcate care n-aveau să facă niciodată fructe în nici un septembrie din lume.

Între timp, nemții vomitau din când în când temutele șrap-nele, destul de festive, dar care, din păcate, transformau noaptea în zi. Cel puțin le puteau auzi când urcau și se aruncau în iarbă și noroi, alături de căpitanul Pasley, care plonja precum un înotător de pe stâncile de la Forty Foot din Sandycove, Dublin, cândva, într-un timp și spațiu care dispăruseră în urma lor.

Merseră înainte, găsiră una dintre breșele semnalate de căpitan și începură s-o repare, Willie tăind o bucată, iar ceilalți fixând rola la locul ei și trăgând de ea ca de un șarpe mitic dintr-o poveste grecească, iar Christy Moran legând 34

cele două capete și înjurând; era o minune că nimeni nu-l auzise, sau poate nemții se obișnuiseră cu înjurăturile lui și credeau că era vreo pasăre sălbatică specifică peisajului belgian.

— Nenorocita de sârmă vrea să-mi taie degetul, spuse el, a dracului bucată de sârmă englezească.

— Moran, atenție la ce spui, spuse căpitanul Pasley.

— Ce anume, domnule? spuse Christy, sugându-și degetul însângerat.

— Liniște, liniște. Nu vorbești irlandeza, sergent-major? spuse căpitanul Pasley prietenos.

— Nu vorbesc nenorocita de irlandeză, domnule, nu mai vorbesc nici măcar engleza.

— Orice ai vorbi, Moran, mai bine taci.

— Bine, domnule, spuse Christy.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, sergent, spuse căpitanul, poate cu umor, nu se știa.

— Așteaptă, așteaptă, spuse, jos, băieți, jos!

Și toți se aruncară la pământ ca niște câini ciobănești din Wicklow. Terenul noroios avea pietricele pe care Willie le putea vedea foarte bine. Se scăpase un pic pe el, fără să vrea. Când se uita în sus, vedea mult mai clar niște figuri tăcute care treceau la treizeci de metri de ei, ca și cum ar fi ieșit la o plimbare sub cerul înstelat, fără griji, iar Willie simți cum i se scurgea urina pe picioare și se înjură pentru cât de prost era.

Îl simțea pe Christy Moran întins lângă el, tensionat ca o coardă întinsă, pregătit pentru cine știe ce, să țâșnească pentru a câștiga o decorație, vreun act de curaj care i-ar fi omorât pe toți și ar fi lăsat în urmă doar o medalie care să zăngăne într-o cutie de tablă alături de alte nimicuri. Oare nu i-o fi mirosind a urină?

Dar Christy Moran stătea nemișcat, poate la fel de înspăimântat ca și Willie, și toți auzeau respirația lui Clancy care suna ciudat, ca un grohăit de porc; era un sunet nu prea plăcut. Apoi Willie își dădu seama că avea pușca în mâini, se agăță de lemnul patului și de țeava alunecoasă, dar, în ciuda

faptului că se scăpase pe el, își dădu seama deodată că nu-i era teamă, îi era teamă, dar știa că acum putea să se ridice, să facă față pericolului și să se lupte cu inamicul.

Era un sentiment minunat, iar el era surprins. Nu mai ieșise niciodată până atunci în câmp deschis, noaptea, sub cerul înstelat și înghețat sub briza răcoroasă. Deși rânjea ca un prost, era un prost fericit.

Figurile necunoscute trecură pe lângă ei, probabil ieșiseră pentru a face același lucru, la ordinul de a se avânta în necunoscut pentru o oră sau două, riscând totul.

Willie rânji iar, scormoni în noroi și luă cu degetul o bucățică de lut rece cu care se mânji pe obrajii umezi și se frecă cu pietricelele roșii, vrând parcă să se rănească, în momentul acela nu prea știa cine este, ce gândește, unde este, cărei țări îi aparține, ce limbă vorbește. Era atât de fericit de această absență a fricii, frica asta de care-i fusese teamă că o să-l amuțească și o să-l amorțească, fericit asemeni unui înger, liber ca o pasăre, la fel cum se simțise acel tâlhar condamnat care stătea în dreapta lui Isus atunci când Regele Iudeilor însuși îi spusese că avea să fie salvat pentru bunătatea lui, că avea să fie așezat la dreapta lui Cristos în ceruri.

— La ce dracu rânjești, Willie Dunne? spuse Christy, întins acum pe o parte, sprijinit într-un cot, relaxat. Christy Moran murea să tragă un fum. Să tragă un fum și să o dea naibii de lume cu toate războaiele și grijile ei.

— Nu știu, domnule sergent, nu știu.

— Să mă ia dracu', șopti Christy Moran, dacă n-am crezut că o să cad lat de frică când i-am văzut pe ăștia. Nu pot să facă și ei mai mult zgomot, ca să-i audă cineva și să-i împuște?

— Hai, băieți, să mergem înapoi și să bem un ceai puturos, spuse căpitanul Pasley.

— Acum, domnule, vă urmărm, spuse Christy Moran. Venim imediat. Nu vă faceți griji.

— Sunteți toți întregi? întregi și în viață.

CAPITOLUL PATRU.

Willie era acum plecat de câteva luni. Presupunea că Dublinul era la fel și se întreba cum arăta primăvara prin copacii din strada Sackville, adevărata stradă Sackville și nu o tranșee, cu graurii gureși.

Se gândea cât de frumoasă era Gretta, ca statuia grecoaicei din Muzeul Picturii din piața Merrion. Dar nu era prea bună la scris scrisori, asta era sigur. Veneau băieții cu scrisori, iar el era fericit dacă primea ceva de la tatăl lui. Săptămâni în șir așteptase o veste de la Gretta. Uneori era cam supărat, chiar umilit. Până și soția lui Christy Moran, de care el nu vorbea niciodată, îi scria, pentru că Willie îl văzuse grăbindu-se să-i citească scrisorile. Joe Clancy avea o iubită care îi scria destul de des.

Știa că toate scrisorile trebuiau citite de căpitan înainte de a fi trimise, ca să poată fi supravegheată orice informație care ar fi căzut în mâna inamicului în cazul unui atac. Era un pic emoționat când îi scria Grettei pentru a-i declara acele câteva cuvinte care fuseseră repetate de atâtea ori în toate limbile pământului. Dar trebuia să riște. O iubea. Și știa, spera, că și ea îl iubea, pentru că i-o declarase la plecare. Și, deși se poate să fi spus asta doar pentru că el pleca și momentul era emoționant, știa, spera și se ruga ca acelea să nu fi fost doar simple cuvinte, să-și fi găsit drumul către inima ei, așa cum își găsiseră și în a lui.

Uneori putea să-i scrie o scrisoare lungă, dar alteori, nu știa de ce, găsea cu greu cuvintele potrivite.

Se gândea la cât de tânără era ea în realitate și că el era la fel de tânăr, aveau o viață înainte, numai de-ar fi putut fi împreună.

Bineînțeles că își aducea aminte că ea nu-i promisese că-l va lua în căsătorie. El se simțise stânjenit atunci când o întrebase. Erau pe scări, la ea acasă. Ea însă nu se simțise la fel când spusese nu.

— Nu, Willie, nu mă pot angaja la un asemenea lucru, spusese ea, vorbind ca un avocat sau așa ceva.

Iar el înțelesese foarte bine de ce. Îi spusese că iubitul ei nu-i respecta dorința și pleca la război fără să-i pese de ea. Așa se pusese problema atunci.

Dar acum îi păsa în fiecare zi de ea și de toate lucrurile pe care le lăsase în urmă.

Ce frumoasă era, gândi el, ce frumoasă!

Pușcașii Regali din Dublin.

Dragă Gretta, Flandra Aprilie 1915

Mă tot gândesc la tine, Gretta. Peste tot sunt chinezi care sapă și negri și nepalezi fioroși, un întreg imperiu, Gretta. Nu știu dacă lipsește vreo nație, poate doar hotento-ții și pigmeii au rămas acasă. Sau poate sunt aici și nu-i vedem noi din tranșee. Trebuie să vorbesc! Duc dorul permisiei ca să pot veni acasă și să-ți spun tot ce am văzut aici în război. Te iubesc, Gretta. E un adevăr. Prietenul tău care te iubește, Wállie.

Scrisese asta. Apoi încercase să șteargă „prieten” și să-l înlocuiască. Voia ceva care să exprime mai bine sentimentele lui. Dar se vedea ștersătura, așa că scrise din nou „prieten” și speră să nu se observe. Era prea emoționat ca să-i iasă bine. Căpitanul o să creadă că era un prost; mai mult, ea o să creadă că era un prost.

Câteva zile mai târziu mășăluiau din nou, încercând să ajungă la St. Julian. Începuse să nu mai aibă probleme cu numele noi, și, oricum, St. Julian nu era greu de pronunțat. Era aproape englezesc.

La început, li se păru că lucrurile se îmbunătățiseră. Era un râu lângă liniile unde se cantonaseră provizoriu, înainte de a merge mai departe, cu sălcii plângătoare de-a lungul malurilor; același râu șerpuia și ducea spre liniile germane, deci se amuzau aruncând pe apă bărcuțe mici din hârtie, cu mesaje violente scrise în germană, în speranța că poate vreun neamț avea să le pescuiască.

Presupuneau că în curând avea să vină vara, pentru că auziseră că era foarte timpurie prin părțile acelea.

Clancy, Williams, O'Hara și Willie Dunne cerură permisiunea să înoate în râu într-una din acele zile frumoase, iar căpitanul nu numai că le dăduse voie, ci îi și însoțise.

Locul era minunat. Forma argintie a unui pescăruș țâșni ca o săgeată pe sub copacii aplecați de la marginea apei. Apa părea făcută din mătase neagră.

După ce se dezbrăcară de uniforme, nu mai păreau diferiți. Lui Willie și tovarășilor lui li se păru ciudat cât de suplu și tânăr părea căpitanul Pasley.

Începură să joace fotbal în izmene, lovind o minge cu aspect jalnic, iar râsul lor se auzea până departe, pe sub copaci.

Era un râs aproape dureros, iar sălciile păreau să plutească precum niște nori verzi, și apa era de un albastru pătrunzător, albastrul amintirilor; fiind tineri, nu știau ce privilegiu este să fii tânăr, să nu simți oboseala nici după cel mai groaznic efort, să-ți circule sângele perfect, să fii viu în toată această aritmetică a războiului.

Apoi Clancy se aruncă în râu, urmat de Williams, Willie și în cele din urmă de căpitanul Pasley, care sări pleoscăind.

Ieșiră înviorați, pentru că apa era destul de rece, și se întinseră pe uniforme, cu brațele sub cap. Erau goi ca niște nou-născuți. Un vânticel adia printre sălcii. Penisurile lor erau ca niște viermi care se odihneau în cuibul format de părul pubian. Semănau, credea Willie, cu o pictură veche din vitrina unui magazin din strada Grafton la care lumea se oprea să se uite cu surprindere.

Războiul nu se terminase; îi auzeau zgomotele în aer, explozia repetată a proiectilelor și șrapnelele care se auzeau ca niște insecte, chiar dacă erau la mile distanță.

Un avion se rotea deasupra, fotografiind și adunând informații. Se vedea clar capul pilotului. Culorile și literele Corpul Regal de Zbor inscripționate pe el îi dădeau avionului un aer de circ.

Altfel era destul de liniște împrejur.

— Cât credeți că o să dureze războiul, domnule? spuse Clancy, scărpinându-și glezna cu celălalt picior. Unghiile lungi, galbene și cornoase începuseră să se încovoie ca niște gheare. Stătuseră în bocanci prea mult timp.

— Sper că nu prea mult, spuse căpitanul Pasley. Fu liniște pentru un timp.

— Cel mai dor mi-e de fermă, spuse căpitanul, ca și cum și-ar fi urmat un gând. Mă sperii când mă gândesc la tot ce trebuie făcut.

Începu să tragă de iarbă.

— Fratele meu, John, a plecat și el la South Irish Horse, spuse el.

— Da? spuse Clancy târăgănat.

— Iar tata e din ce în ce mai bătrân, spuse căpitanul. Are nevoie de noi acolo, pentru fertilizarea pământului. Asta se face acum. Nu mai are decât unul sau doi muncitori, toți ceilalți au plecat la război, cei din Humewood, din Coollattin și de pe celelalte moșii. Numai când mă gândesc, mă apucă teama.

O'Hara dădu din cap, înțelept. Le plăcea să-l audă vorbind despre locul lui de naștere.

Căpitanul Pasley stătea destul de liniștit, deși spunea că e îngrijorat.

Pescărușul zbură din nou deasupra lor.

— Fertilizarea e foarte grea, spuse el, gânditor.

La scurtă vreme după asta erau din nou în tranșee – cam supărați, pentru că preluaseră o poziție care fusese a unor francezi care aveau o idee ciudată privind modul în care trebuia să arate o tranșee. Cel puțin aveau cazmale bune și perii de sârmă pe care le foloseau pentru a se curăța de lutul care li se lipea de bocanci precum caramellele.

Dar nu puteau să facă prea mult zgomot. Deși inamicul era la o distanță rezonabilă, cam la nouăzeci de metri, nu trebuiau să riște să se facă auziți. Cazmaua lui Willie mușcă zdravăn din peretele tranșeei. Pământul fu aruncat peste umăr, unde urma să formeze o ridicătură care să oprească

focul care ar fi venit din spate. Alții încărcău pământul în saci și-l clădeau în partea din față, pentru a face un parapet. Făcuseră și o treaptă pentru trăgători, care putea fi folosită și pentru a ieși din tranșee în caz de nevoie.

La dreapta lui erau algerienii. Cântau frumos, cu toate că melodiile erau ciudate, iar noaptea îi auzea râzând și vorbind cu însuflețire.

În curând tranșeea era cât de cât gata de a fi folosită.

— E al dracului de bine acum, spuse sergentul-major cu religiozitate.

Terminară lucrul și se așezară la pândă în tranșeea perfectă, murdari ca boxerii după meci. Mintea omenească ne joacă feste și uneori nu ne mai aducem aminte nici cum ne cheamă, nici de ce ne aflăm acolo, nici că am îndurat zgomotul de neoprit al armelor. Willie nu-și mai aduse aminte exact ce zi era.

Veni apoi o nouă zi. Toți băură ceai, și apoi, pe la prânz, mâncară fasole urmată de o rafală de vânturi. Ca de obicei, după masă, se uitau unul la celălalt gândindu-se că St. Julian nu era un loc prea rău. Era iluzia esențială pe care le-o oferea un stomac plin.

Toată ziua bătuse o briză ușoară. Câmpul era plin de flori galbene cu mii de boboci. Fericirea omizilor. Erau mii de omizi, la fel de galbene ca florile. Era o lume galbenă.

Căpitanul Pasley era în noul lui adăpost și completa formulare. Trebuia să țină socoteala tuturor lucrurilor pe care le primeau sau le trimiteau. Lucruri și corpuri. Căpitanul Pasley, bineînțeles, trebuia să citească toate scrisorile pe care oamenii le trimiteau acasă, cuvânt cu cuvânt. Știa că unele scrisori erau groaznic de triste. Nu voiau să întristeze pe nimeni, dar scrisorile lor aveau un aer de melancolie pentru că se simțea că făceau eforturi de a părea curajoși și veseli. Dar n-avea încotro. Uneori erau și comice. Unii scriau formal, numai banalități, alții scriau tot ce le trecea prin cap, ca de exemplu Willie Dunne. Era o curiozitate.

Primul care observase norul galben fusese Christy Moran, pentru că se afla pe prag și-și făcea de lucru cu oglinda. Briza se răcorise și-i flutura prin păr. De fapt era mai mult vânt acum, dar un vânt care n-avea nimic deosebit.

Ce era remarcabil era norul tivit cu galben care apăruse nu se știe de unde, ca o ceață. Și totuși, nu era ceață; știa cum arăta ceața, pentru Dumnezeu, din moment ce se născuse și fusese crescut aproape de mare, în nenorocitul de Kingstown. Se uită în oglindă câteva momente, încercând să vadă și să înțeleagă. Era cam patru și totul era liniștit. Nici măcar tunurile nu se mai auzeau. Omizile înveleau florile ca o spumă.

Iarba dispărea în calea norului. Poate era doar o impresie a lui Christy Moran. Coborî oglinda pentru un minut și o șterse cu mâneca hainei. O ridică din nou. Norul nu părea prea adânc, dar se întindea cât vedeai cu ochii. Christy Moran era aproape sigur că văzuse oameni mișcându-se prin norul galben. Probabil era un fel de ascunzătoare pentru cei care înaintau, vreo nouă găselniță de război.

— Vrei să-l anunți pe căpitan? îi spuse lui O'Hara. Băieți, fiți pregătiți. Aduceți puștile. Mitralieri, începeți focul înspre norul ăsta nenorocit.

Săriră la arme Joe McNulty și Joe Kielty, verișori, care se înrolaseră împotriva voinței taților lor, iar gloanțele începură să șuiere, ajutorul având grijă să nu se încălzească arma. Trăgătorul stătea în genunchi și era pregătit pentru orice lovitură care ar fi venit în direcția lui.

Dar înaintarea era foarte ciudată. Căpitanul Pasley ieși și se așeză lângă Christy Moran, care-și abandonase oglinda și stătea pe prag, atât de mare îi era surprinderea.

— Ce se întâmplă, sergent-major? spuse căpitanul Pasley.

— Habar n-am, să fiu al naibii, spuse Christy Moran. Nu văd nimic decât nenorocitul ăsta de nor la patruzeci și cinci de metri depărtare. Nu pare a fi ceață.

— Poate e fum de la nemți.

— Poate.

— Îi vezi apropiindu-se?

— Mi s-a părut că da. Dar se pare că nu e nimeni. Nu se aud strigăte, nici țipete. E la fel de liniște ca într-o cameră de bebeluși care dorm, domnule.

— Foarte bine, sergent-major. Încetați focul. Algerienii de alături erau un pic mai în față, în locul în care tranșeea făcea o buclă. Toți irlandezii erau pe pragul de tragere, de-a lungul tranșeei, cam o mie cinci sute de oameni care se uitau spre norul galben. I se transmisese ofițerului de la comandă și i se raportase situația, dar nimeni nu putea da un ordin coerent, în afară de avertismentul de a fi atenți și a trage în tot ce s-ar fi apropiat.

Nu se construiseră baraje de avertizare pentru că norul galben nu părea prea amenințător. Era chiar frumos, cumva, galbenul părea să fiarbă și să se reverse în niște cratere invizibile, pentru ca apoi să se ridice și să se alăture rumului compact. Păsărelele continuau să cânte în spatele lor, dar cele din față amuțiseră. Căpitanul Pasley își scoase chipiul, se scarpină în creștetul chel și își puse chipiul la loc.

— Nu știu, spuse el. E ca ceața din Londra, numai că mult mai rea.

Șarpele galben ajunsese la parapetul algerienilor, departe, în dreapta, și se auziră niște zgomote ciudate. Soldații păreau să se miște la întâmplare, ca și cum niște soldați invizibili ar fi căzut peste ei și i-ar fi lovit neîncetat cu baioneta. Sunetul nu prevestea nimic bun. Zgomotul crescuse și se auzeau și alte țipete, ca și cum ar fi fost călcați în picioare de o hoardă feroce. Irlandezii nu puteau să vadă ce se petrecea în tranșeea lor, dar își imaginau un măcel. Probabil că se duceau cu gândul la horede de zâne sau de spiriduși, pentru că doar în poveștile copilăriei se mai puteau vedea asemenea miracole. Se ridicau vaiete groaznice din tranșeea algerienilor. Se urcaseră pe parapete și fugeau înapoi. Fumul continua să se răspândească.

— E din cauza fumului, spuse căpitanul Pasley, băieți, e ceva în neregulă cu fumul ăsta.

În casa lui din Wicklow erau șapte șeminee, iar două din ele erau atât de crăpate încât fumul se infiltra și ajungea până la dormitoarele de la etaj. Era un fum neplăcut, dar nu te alunga din casă ca pe o turmă de vite, așa cum îi alungase pe bieții algerieni acum, care fugeau smulgându-și hainele de pe ei, târându-se pe pământ și urlând, da, ăsta e cuvântul, urlând.

Pușcașii din Dublin pățiră la fel ca algerienii. Toți păreau posedați de o groază teribilă care părea să aibă legătură cu acel fum care se țâra și făcea iarba să sfârâie, amuțea păsările și îi transforma pe oameni în demoni urlători. Din instinct, oamenii ieșeau din tranșee și fugeau înapoi, așa cum era normal, năpustindu-se peste ceilalți care își închipuiau că sunt atacați. Acești oameni, cuprinși de panică la 44 rândul lor, se năpusteau peste următorul rând de tranșee și tot așa, trebuind să alerge din ce în ce mai repede ca să scape de fumul care se răspândea cu o viteză uimitoare, în curând, al treilea și al patrulea rând se amestecaseră, iar fumul le învăluisese, fără ca oamenii să mai poată fugi. Fumul era din ce în ce mai gros, iar țipetele din ce în ce mai sfâșietoare și mai disperate.

O'Hara începuse să se cațere pe parapet și nu-l opri decât lătratul lui Christy Moran. Sergentul-major se uită la căpitan. Fața acestuia se făcuse de culoarea cartofului tăiat și era la fel de umedă.

— Trebuie să sun la cartierul general ca să-i întreb ce să facem. Ce mai e și lucrul ăsta drăcesc?

— Nu mai e timp, domnule, spuse sergentul-major. Pot să-i las pe oameni să fugă?

— Nu pot să dau ordine în această privință, spuse căpitanul Pasley. Trebuie să ne apărăm pozițiile. Atâta tot.

— Nu putem să ne apărăm de fum, domnule. E un fum otrăvitor.

Înainte de a continua această conversație rațională, fumul ajunsese deja la parapet și se prelingea înăuntru, ca niște degete care se furișau, iar mirosul era atât de greșos

încât Willie se ținu de stomac. Joe McNulty căzu de la locul lui, cu mâna la gât, ca un câine care mâncase otravă de șobolani.

— Ieșiți dracului de aici, spuse Christy Moran.

— Bine, spuse căpitanul. Eu o să rămân aici, sergent-major.

— O să rămâneți pe dracu, scuzați-mi cuvintele. Haideți.

Willie Dunne și tovarășii lui escaladară parapetul și începură să se rostogolească pe pământ. Era ciudat că stătea în picioare afară din tranșee, la nivelul lucrurilor normale. Din fum ieșeau fantome și soldați care fugeau urlând, căzând în genunchi, cu mâinile la gât ca și cum ar fi fost strangulați. Nu se punea problema să se retragă în ordine; soldații care nu fuseseră încă atinși de fum fugeau spre ceea ce își închipuiau că îi poate salva. După vreo nouăzeci de metri ajunseră la o baterie avansată care le văzu groaza din ochi și începu imediat să se agite, să salveze caii și armele, pentru că ar fi fost o mare greșeală să permită capturarea lor. Dar asta era doar o încercare, pentru că, după ce văzură sutele de oameni fugind înnebuniți, o luară la fugă și cei din artilerie; nu se mai putea face nimic. Toți care rămâneau în urmă puteau să simtă gustul fumului, puteau să-i simtă usturimea pe gât și asta era tot. Numai printr-un miracol se întâmpla ca vreunul să scape. Câmpul era presărat cu arme, ca și cum avusese loc o bătălie adevărată.

Willie Dunne fugi alături de ceilalți. În fața drumul se îngusta, pentru că era o porțiune pe care se dăduseră lupte săptămânile trecute, și oamenii trebuiau să facă eforturi ca să o traverseze. Bineînțeles că asta crea panică, teamă că n-o să te poți salva, că o să te ajungă fumul nimicitor. Oamenii se aruncau în craterele create de obuze și încercau să înoate prin apa care se strânsese în ele, dar nu reușeau să mai urce panta. Toți erau pe cont propriu; nimic nu-i putea salva.

Se amestecaseră trei sau patru batalioane: ce mai rămăsese din algerieni, niște francezi, irlandezii și niște englezi din Lincolnshire care veneau probabil din stânga. Toți

erau stăpâniți de același impuls: să fugă din fața morții fără nume. Dacă ar fi fost o bătălie adevărată, acești oameni n-ar fi fugit. Ar fi luptat până la ultimul și s-ar fi împăcat cu soarta. Dar o forță pe care n-o cunoșteau îi împingea să fugă, încercând să respire, îngroziți de apropierea șarpelui cu pielea galbenă.

Niște ofițeri, pe marginea drumului, încercau să-i facă pe oameni să se întoarcă. Nu știau ce se întâmpla, tot ce vedeau erau niște oameni care parcă dezertau în masă. Nimeni nu mai văzuse un asemenea lucru, doar dacă erai un veteran al bătăliei din primele luni ale războiului. Batalioanele din rezervă probabil credeau că nemții rupseseră liniile pe o porțiune foarte mare, dar oricum era nefiresc, pentru că nu aveau nici o informație, nimeni nu auzise de nici un bom-46 bardament în masă. Mai mult, nu erau nici gloanțe care să-i alunge pe oamenii care se retrăgeau.

Fumul era acum peste tot, doar că nu mai era atât de des; se infiltrasă în orice cotlon, în ochii, urechile, nările oamenilor, până și în găurile șobolanilor și ale șoarecilor.

Dar pericolul trecuse. Oamenii se prăbușiră unde se aflau, scăldați în sudoare, oameni extenuați, aproape la capătul puterilor din cauza galopului pe care-l făcuseră. Willie era atât de obosit încât se întinse acolo unde căzuse și adormi.

Când se trezi, lumea din jurul lui era galbenă. Imediat se gândi că murise. Era dimineată și erau aprinse torțe. Șiruri lungi de oameni se întorceau pe drum, cu fețe ciudate, cu mâna dreaptă pe umărul celui din față, câteodată și patruzeci în rând. Se gândi cu groază la Apocalipsa Sfântului Ioan și se întrebă dacă nu cumva ajunsese la sfârșitul lumii.

Pe fețe aveau un fel de grăsime galbenă, uniformele erau și ele de un galben murdar, în jurul lor erau doar ruine. Chiar și frunzele copacilor, atât de proaspete cu o zi înainte, păreau că se ofiliseră și atârnavă triste, cu un foșnet neobișnuit, metalic, ca și cum fiecare picătură de sevă fusese înlocuită cu o otravă îngrozitoare.

Trecură două zile până când totul reveni la normal, în prima zi, se spunea că pe o distanță de zece kilometri nu era nici un soldat în tranșee. Batalioanele în rezervă mărșăluiră cât putură de repede, iar supraviețuitorii se întoarseră să vadă dacă își mai pot regăsi plutonul. Willie Dunne, deși înspăimântat, era înnebunit de grija că e singur între toți acei oameni cu fețe dure, necunoscuți. De-abia atunci se simți mic și neînsemnat. Voia să-i vadă din nou pe căpitan, și pe sergent, și pe camarazii lui, așa cum un copil vrea acasă, chiar dacă această casă e doar provizorie. Se simțea ca un prost că voia asta, dar n-avea încotro.

Se întoarce și nimeni nu-i adresă un singur cuvânt. Imediat văzu corpuri risipite peste tot. Trecu pe drumul îngustat și pe lângă oamenii înecați în cratere, care pluteau cu fața în jos; deși îi era teamă de ce avea să găsească, continuă să meargă până la buza tranșeei. Aproape că se aștepta să-și găsească tovarășii stând jos și bându-și ceaiul, sau ducându-se la latrină, cineva ținând de pază, cineva cântând, dar tot ce văzu era un loc ce se transformase într-un șanț al morții.

Totul era plin de corpuri care îi păreau ca niște statui de grădină la fel ca statuile de pe proprietatea Humewood, unde lucrase bunicul său, figuri doborâte dintr-un regat dispărut, poeți, gânditori și senatori necunoscuți, cu mâinile ridicate într-o atitudine impresionantă, pe jumătate îmbrăcați, nu se știe de ce, în uniformele acestui război modern. Fețele le erau contorsionate ca ale diavolilor din acele cărți înspăimântătoare care le vorbeau oamenilor despre iad, asemeni fețelor celor condamnați și blestemați. Aveau întipărite pe față vise oribile, ca și cum ar fi fost pradă celor mai groaznice coșmaruri pe care aveau să le poarte cu ei în moartea cea mai cumplită. Aveau gura căscată și plină de o substanță verzuie, băloasă, ca acei țărani nenorociți din vechime despre care se spunea că mâncaseră până și urzicile de pe câmp, în disperarea foamei. Iar peste toate domnea acea duhoare care părea să nu mai dispară.

Jos, pe pragul de tragere, aproape gol, cu uniforma răspândită împrejur ca petalele rupte ale unei flori, cu o față pe veci torturată de agonie, zăcea acel bărbat curajos care nu voise să fugă, alături de algerieni și irlandezi adunați în grămezi, un om care știa foarte bine ce greu era să fertilizezi pământul: căpitanul Pasley.

— Dumnezeu să-l odihnească, murmură Willie Dunne.

Apoi Willie îi găsi pe Joe Williams, pe Joe Clancy, pe Joe McNulty, vreo duzină de oameni de care se simțise oarecum legat. Willie simți că îi vine rău de durere, ochii îl înțepau, ca și cum durerea ar fi fost un fel de gaz. Era atât de dezgustat încât simți că-i vine să vomite. Pe lângă dezgust, mai simțea și o furie care-l exaspera. Merse încet, ca 48 și cum ar fi îmbătrânit deodată, și se așeză fără rost lângă cadavrul căpitanului.

Era acolo și părintele Buckley, mergând de la un corp la altul, înecându-se de la rămășițele gazului. Acum știa că fusese un gaz otrăvit trimis de mizerabilii de nemți pentru a-i extermina, lucru interzis de legea războiului. Nici un general și nici un soldat nu putea fi mândru de acest lucru; nici o ființă umană nu se putea bucura la gândul că învinge lăsând în urmă aceste morți teribile. Părintele Buckley murmură ceva în urechea fiecărui mort; părea că vrea să-i vadă cât mai repede absolviți de păcate, urcând spre un paradis posibil.

— Tu ești, Willie? spuse părintele Buckley când ajunse lângă căpitan.

— Da, părinte, spuse Willie.

— E cel mai trist lucru pe care l-am văzut în viața mea.

— Așa e, părinte, spuse el.

— Cine e?

— Căpitanul Pasley din Tinahely.

— Bineînțeles, Willie, spuse preotul, îngenunchind lângă trupul inform, dezbrăcat. Nu încercă să-l acopere; poate că-i respecta înfățișarea de om mort. Oare ce religie o fi avut?

— Cred că era catolic, părinte. Majoritatea fermierilor din Wicklow sunt membri ai Bisericii Irlandeze.

— Cred că ai dreptate, Willie.

Părintele îngenunche alături. Bineînțeles că nu poți să faci un mort să se spovedească. Dar probabil că exista o slujbă care se spunea în astfel de cazuri, pentru că preotul începu să se roage în șoaptă.

— Îi știi familia? spuse preotul, ridicându-se cu greutate.

— Cred că știu ferma. Se numește Muntele, cred.

Obişnuia să vorbească despre cum munceau acolo. Cred că iubea acel pământ. Bunicul îi știe cu siguranță.

— Bunicul tău e fermier?

— A fost administrator pe moșia Humewood. Are o sută doi ani. Cunoaște pe toată lumea.

— Dacă o să ai șansa să te întorci, Willie, o să te duci să le spui cum a murit? Nu exact. Dar ar trebui să știe toți cum a ales să rămână ca să nu spună nimeni că nu a respectat ordinele.

— O să le spun dacă o să mă duc la ei, părinte, pentru că exact așa s-a întâmplat.

— Da.

— Cum te simți? spuse părintele Buckley.

Stăteau de vorbă fără să le fie teamă de ce s-ar fi putut întâmpla. Știau că nemții nu aveau să tragă azi. Christy Moran spusese că era sigur că gazul îi șocase până și pe ei. Le era rușine, spunea el, și-i lăsau să-și îngroape morții. Nu încercaseră să profite de prăpastia care se crease între ei și armatele aliate. Era ca și cum în tragedia grea a războiului acest act avea greutatea unui bolovan pe care nici un om, oricât de puternic, nu putea să-l miște. Toți erau uimiți și înfricoșați.

— Cum te simți, Willie? repetă preotul, pentru că nu primise nici un răspuns. Voia să-i spună lui Willie că moartea primului său căpitan era cea mai grea, că următoarele aveau să vină ca de la sine, fără să-l mai facă să sufere atât; dar nu știa cum s-o facă.

Willie nu-și găsea cuvintele potrivite. Voia să spună ceva, cel puțin ceva care să arate că îi păsa.

Statură acolo, în acea vale a plângerii, unul lângă celălalt, întrebându-se unul pe altul cum se simt, unul neștiind cum e lumea cu adevărat, celălalt asemenea. Dădeau din cap a înțelegere fără să fi înțeles nimic, vorbeau fără să scoată un cuvânt. Niciunul nu cunoștea această lume a pierzaniei, a ruinei și suferinței. Amândoi cunoscuseră doar suferința și durerea.

Cinci sute de oameni din regimentul lui Willie muriseră.

Cum stăteau acolo, începu să toarne cu găleata.

Picăturile realmente răpăiau pe umerii soldaților.

În seara aceea, părintele Buckley îi întrebă dacă dorea cineva împărtașanie. Avea o trusă portabilă pe care o ducea cu 50 el peste tot. Îl întrebă și pe Willie, dar Willie spuse că nu vrea, și apoi preotul dădu mâna cu el și plecă mai departe.

După acea bătălie în care nu se trăsese nici un foc și nu se aruncase nici o bombă, supraviețuitorii începură să se gândească.

Willie avea niște gânduri ciudate. Se gândea că avea doar optsprezece ani, aproape nouăsprezece.

— Ar fi trebuit să fugă la fel ca noi, comentase Christy Moran. Adică nu să fugă, să se retragă.

— Ce vreți să spuneți, domnule? spuse Willie, suspicios.

— A fost un prost că a rămas, Willie; a fost un tâmpit, de fapt.

Willie se enervă. Nu putea să-l audă pe sergentul-major spunând astfel de lucruri. Căpitanul Pasley luase o hotărâre, ei luaseră alta. Era un lucru sacru.

Willie vru să spună asta răspicat. De fapt ar fi vrut să-l pocnească pe sergentul-major pentru replica asta. Era prima dată când se gândea că poate sergentul-major nu avea compasiune pentru ceilalți. Nu-i trecuse niciodată prin cap că el ar fi putut vorbi doar din punctul lui de vedere, că ar putea avea propria lui versiune a suferinței.

Își îngropară cei cinci sute de oameni, cinci sute de suflete dispărute.

Dură ceva până să-i poată aduna pe toți, iar nemții începură să scoată capul, dar în cele din urmă reușiră. Băieții din Corpul Medical al Armatei Regale erau neînfricați, deși slujba lor n-avea nimic eroic în ea. Capelanii veniseră și făcuseră slujbele. Părintele Buckley vorbise simplu, ca și capelanul protestant. Apăru și rabinul și spuse câteva cuvinte în ebraică pentru Abrahamson din Dublin și un băiat pe care-l chema Levine și era din Cork. Willie Dunne și camarazii lui cântară un imn: Da, deși merg prin Valea Morții... Vocea lui Christy Moran suna ca schelălăielile unui câine lovit. Oamenii care săpau erau bucuroși că venise vara și că pământul se uscuse, dar nu se întărise. Erau niște chinezi mici, cu mustați minuscule și cozi; erau un fel de gropari care formau un grup aparte, sau poate erau ținuți deoparte. Chinezii săpară gropile, cinci sute cu totul, care fuseră umplute cu protestanți, catolici și evrei.

Curând, veniră alți oameni să le ia locul. Grupuri, grupuri. Toți miei ai regelui George. Era doar o bănuială.

Petrecură vara reconstituind batalionul – oricum, asta era planul oficial, în sectorul lor era liniște. Fumau toată ziua, suflând fumul spre cerul albastru. Mâncau pe săturate și se ușurau regește. Se dezbrăcaseră până la brâu și erau negri ca arabii din deșert. Dispăruseră pieile albe. Nu mai conta acum dacă erai algerian sau irlandez.

Știau că în alte părți ale frontului se dădeau bătălii aprige și toți auziseră poveștile soldaților irlandezi din Dardanele. Se repetau ororile debarcării din aprilie, când băieții încercaseră să coboare pe mal din nava The River Clyde și fuseseră secerați cu sutele. Flăcăi din Dublin care nu mai văzuseră bătălie până în momentul morții. Poveștile se terminau întotdeauna cu detaliul că apa devenise roșie din cauza măcelului.

— Deci poți fi omorât în orice colț de pe acest pământ, spuse Christy Moran.

— Așa-i, sergent-major? spuse Willie Dunne.

— Da, nu numai aici, dragul meu Willie. Poți să alegi.

— Grozav, spuse Pete O'Hara în glumă.

— Vezi tu, spuse Christy Moran – tocmai încercase să scoată o pată de pe haină cu ceai vechi, și bineînțeles că pata era și mai urâtă – nu se poate să-i ascunzi nimic unui irlandez, în trecut, un cântec făcea o zi și o noapte de la Londra la Galway.

— Adevărat? spuse Pete O'Hara, după un moment.

— Nimic mai adevărat, spuse Christy Moran, uitându-se la O'Hara cu suspiciune, un cântec bun se transmitea de la

52

Londra la Galway pentru că băieții de serviciu din hoteluri îl cântau și trecea din gură în gură. Ajungea la Galway până la căderea nopții. Acum se aud veștile proaste în loc de cântece. De la irlandez la irlandez. Suntem o mulțime în armata britanică. Ar trebui să se numească armata irlandezo-britanică.

Toți se gândeau la asta în tăcere.

Iarna veni ca un vultur care sperie șoarecii de pe câmpii, ca un lup care le încearcă rezistența dușmanilor. Venise ca un comis-voiajor și împrăștiase peste tot pânza albă și dantela lui: peste tranșeele noroioase, peste drumurile desfundate, peste câmpiile răvășite. Totul înghețase, iar iarna încerca să depășească primăvara în frumusețea ornamentelor pe care le arunca asupra copacilor, făcându-i să pară niște fete îmbrăcate în haine albe, strălucitoare, care striveau cele câteva flori uitate ale toamnei, curajos colorate în roșu și galben. Prevestind furtuni, făcu natura să-și retragă seva ce-i mai rămăsese, la fel cum făcuse distrugerea cu oamenii de pe front.

Camarazii lui Willie erau acum aproape la marginea lumii adevărate unde se vedeau ferme liniștite, care luceau în lumina nopții, la fel de obișnuite ca fermele irlandeze. Chiar și pădurile erau deosebit de impresionante. Drumurile erau pietruite cu piatră mare, la fel ca în Wicklow, și era greu de mers pe ele cu bocancii cu ținte. Dar mărșăluiau în trei etape și, deși erau obosiți de statul în tranșee, erau mândri când

ieșeau pe drum. Cei care nu mai puteau erau cărați de camarazi, ca să nu se încetinească ritmul. Era bine să-ți pui sângele în mișcare, în loc să zaci în tranșee, cu nasul și degetele de la mâini și picioare înghețate. Aveau un program strict și le făcea plăcere să-l respecte.

Maud îi trimisese o jachetă de blană de oaie în ziua când împlinise nouăsprezece ani și Willie o purta cu recunoștință pe gerul năprasnic. Mărșăluiau cu zgomot. Nu putea să nu se gândească la oamenii care pietruiseră drumul. Se întreba dacă le puneau pe un amestec de lut și cenușă, așa cum se făcea în Irlanda, și le acopereau până dispăreau denivelările, și apoi, în genunchi, băteau pietrele cu un baros de lemn. Nu se gândea că acest lucru se putea face într-o sută de feluri. Credea că metoda de lucru era aceeași peste tot. Văzuse că drumurile aveau o curbura bine făcută, ca apa să se scurgă repede. Drumul se întindea pe mile întregi, adesea străjuit de plop.

Oamenii de la ferme îi priveau cu indiferență. O'Hara mergea lângă el, și nu era deloc un băiat rău. Avea un păr ca o flacăra care-i ieșea de sub caschetă.

Căpitanul Sheridan, înlocuitorul bietului Pasley, era foarte hazliu. Ar fi putut să fie chipeș, dar avea două semne ciudate, probabil vene sparte, pe obraji, ceea ce-i dădea aerul unul clovn de la circ la prima vedere. Dar, oricum, îi plăcea să-și audă oamenii cântând.

Și Willie deschise gura și începu să cânte din toată inima Tipperary, iar ceilalți îl imitară.

Toți știau Tipperary și-l cântau ca și cum n-ar fi fost majoritatea băieți de oraș, ci mai degrabă ar fi venit de pe colinele înverzite de la țară. Probabil îl știau toți soldații, fie că erau din Aberdeen sau din Lahore. Chiar și chinezii cântau Tipperary când săpau, îi auzise Willie.

Oamenilor de lângă el le plăcea să-l audă cântând pentru că vocea lui le aducea aminte de spectacolele de music-hall. Era la fel de bun ca tenorii de acolo. Și O'Hara avea voce frumoasă.

Apoi cântară Vechea traistă, Charlotte cea nurlie, care era un cântec frumos, Du-mă înapoi la Blighty, chiar dacă niciunul din ei nu era din Blighty.

Așteaptă-mă acasă era unul dintre cântecele lor favorite, dar nu atunci când mășăluiau; îl cântau în serile liniștite din tranșee. 54

Și mai cântau Cât de mari ți-s boășele, la cererea căpitanului. Fusese o revelație și o delectare că, spre deosebire de Pasley, căpitanului Sheridan îi plăcea acest cântec mai presus de orice:

Poți să le arunci pe umăr Ca soldații arma Cât de mari ți-s boășele?

Ca și Dan Leno, care dansa minunat dansul saboților, Willie îl cânta cu infinită pasiune. Era un lucru ciudat și minunat să-l vezi pe căpitanul Sheridan pe cal, cu capul dat pe spate, lălăind cuvintele cântecului. Părea un băiețaș. Și așa mai mergeau o bucată de drum.

Singurul lucru diferit acum era că atunci când voia să cânte mai tare, lui Willie îi venea să tușească. Presupunea că era din cauza gazului care îi rămăsese în piept. Dar nimeni nu băga în seamă un pic de tuse, mai ales că restul cântecului mergea foarte bine.

Era destul de vesel în acele momente când toți cântau. Dar nu putea să scape de sentimentul de extenuare care rămăsese undeva, în interiorul lui – ceva nu mergea bine, chiar în sufletul lui. Avea întotdeauna o umbră care-i trecea prin fața ochilor, ceva, cineva, o figură ascunsă acolo, ca un înger sau un spectru. Nu putea să-i deslușească trăsăturile, dar era mai mult ca sigur că era căpitanul Pasley. Îl lua cu frig. Acum îi era foarte greu să se încălzească, un semn al bătrâneții, după câte știa.

Tristețea pe care o simțise la moartea căpitanului, a lui Clancy, a lui Williams, se întâmplase ceva cu acea suferință. Râncezise în interior, se gândi el; se transformase în ceva ce nu înțelegea. Coloana vertebrală a durerii era sămânța infimă a morții.

Uneori voia să țipe tare, împotriva ofițerilor, împotriva camarazilor, chiar împotriva inimii sale, și nu știa ce-l oprea, nu știa.

CAPITOLUL CINCI.

Se pare că fuseseră considerați o povară și fuseseră uitați cam multă vreme în tranșee. Peste două zile aveau să demonstreze ce pot.

Willie Dunne și O'Hara ieșiră într-o seară să vadă ce mai e prin lume. Soarele cădea dincolo de parapet ca un om care se prăbușește în flăcări. Sergentul-major le dăduse instrucțiuni și aveau o hârtiuță cu numele străzii. Meraseră la cea mai bună cârciumă din Amiens, pentru sodați. Era plină de oameni de la mai multe regimente. Willie și Pete O'Hara nu-i cunoșteau, dar luptau în același război și deci nu puteau fi străini. Băutura pe care le-o serveau era o bere de culoarea urinei.

Willie nu prea se dădea în vânt după alcool, totuși își bea rația de rom zilnică de câteva luni. Deci i se păru acum că berea era ca apa.

Îi plăcea să se relaxeze, ca oricărui soldat, îi plăcea gustul cald al berii, și-i plăcea senzația pe care o simțea în stomac și gândurile care-i urmau.

— Ei, Pete, nu e prea rău, nu? strigă el la O'Hara, pe deasupra tejghelei.

— Poftim?

— Nu-i rău! strigă Willie.

— Nu-i rău!

Nu era un loc unde ar fi putut s-o aducă pe Gretta. Și-ar fi dorit ca ea să-și ia stiloul mai des – sau măcar o dată, pentru numele lui Isus – și să-i scrie. Poate îi scrisese, iar scriso-56 jile se rătăciseră, așa cum se întâmpla cu multe scrisori care nu ajungeau pe „străduțele” din tranșee. Prima oară când o văzuse scria, deci știa că știe, bineînțeles că știa.

— Încă o bere, Willie, încă o bere! strigă O'Hara.

— Încă o bere, încă o bere! strigă Willie.

Fața mutiiată a căpitanului Pasley atârna deasupra tuturor ca luna pe cer deasupra omenirii. Căpitanul era Omul din lună, cu brațele întoarse și mâinile dansând.

Willie simțea cum i se învârtește capul.

Poate puseseră otravă în băutură. Poate că era ceva mult mai rău decât otrava, poate că erau visele distruse ale morților transformate în pudră și răspândite în paharele astea amare.

Acum camera era o amestecătură de culori, ca și cum ar fi fost un pahar plin de o bere suspectă. Vestoanele kaki lăsau dăre prelungi, împreună cu fețele care râdeau și țipau, ca niște comete care nu anunțau nimic, nici bun, nici rău, prevestiri goale, oameni teribil de goi.

Cum de se putea învârti cârciuma ca o roată, cântecele alergând de jur împrejur, într-o jerbă imensă de stele și culori? Era frumos, după unii. O'Hara dansa acum cu o fată și părea atât de vesel și bun, iar pe Willie încercau să-l ridice în picioare, „Nu, nu, nu vreau, nu, nu”, dar trebuie să spunem că râdea, râdea și cânta, Gretta dansa și ea în capul lui, avându-l drept partener pe căpitanul Pasley, într-o puzderie argintie de stele, în coada unei comete care îi promitea omenirii raiul, numai lucruri bune și dragostea lui Dumnezeu.

Ajunseseră acum într-o cameră din spate. Willie se prăbuși pe o saltea care avusese o viață lungă și grea, se pare; părul de cal din umplutură ieșea prin găurile de peste tot. Camera mirosea a pudră, a ulei și a altceva, mult mai ciudat fi mai puternic. Dar fata care-l luase la dans era o frumusețe. Stătea în-ns pe patul vechi și se uita la ea. Nu purta decât o cămașă _ largă și un jupon lung parcă făcut dintr-un metal ciudat, iar el se uită pe furiș la pieptul ei generos, de teamă ca ea să nu se supere dacă s-ar fi uitat mai lung. Părul îi era negru și bogat și forma parcă o coroană care-i împodobește capul. Era negru, negru ca noaptea, și foarte bogat. Ochii îi erau limpezi și de un albastru închis, ca penele unei coțofene.

Dumnezeule, se gândi el, era ca o zeiță, îi păru lui Willie mai frumoasă decât orice altă femeie pe care o văzuse.

— Ai bani pentru sex? spuse.

— Ce? spuse el. Dar știa ce spusese, pentru că o spusese foarte clar, printre dinții ei mici și ascuțiți.

— Șilingi, spuse ea. Șilingi pentru sex?

Se uită la O'Hara care nu pierduse vremea și era deja deasupra celeilalte fete. Fundul lui gol făcea mișcări de du-te-vino, dar pantalonii erau dați jos doar până la genunchi. Bucile îi păreau două mingi de fotbal. Alți doi soldați o făceau în celelalte colțuri ale camerei. Fata se aplecă și-și ridică juponul, apoi se ridică din nou, cu sânii mișcându-se în așa fel încât Willie simți cum penisul i se întărește atât de tare încât nu mai avea loc în pantaloni. Juponul se ridică și dădu la iveală coapsele albe ca laptele și negrul de smoală al părului pubian.

— Te rog, spuse Willie.

Ea zâmbi și lăsă să cadă marginea juponului. Willie simți mirosul de femeie cum îl învăluia, își desfăcu pantalonii și-i trase în jos împreună cu izmenele cu un icnet. Se uită în jos la propriul corp, la tufișul de păr și la penisul care îi atârna într-o parte, dezgolit. Pentru un moment îi fu frică să nu-l vadă gol O'Hara, dar asta ar fi trebuit să-i fie ultima grijă. O'Hara era ocupat cu propriile plăceri, gâfâia și scotea niște sunete ciudate. Fata cea frumoasă și rară ca un trandafir negru își ridică juponul și se sui peste el. Își apropie fața de a lui și îl mângâie cu obrazul, îl ajută să o pătrundă și în curând Willie îi simți căldura.

Se mira câtă tandrețe putea să simtă pentru ea. Parcă o iubea în momentele acelea, încerca să o privească în ochi, 58 dar se părea că fata nu avea chef de așa ceva. Când ejacula simți ceva de parcă ar fi fost împușcat în coloană.

Apoi păru că adoarme și apoi se trezește. Timpul părea să aibă o altă dimensiune.

Fata era într-un colț și se spăla într-un vas ciobit de porțelan, își simțea capul învărtindu-se ciudat. O'Hara părea

foarte încruntat și stătea obosit pe unul dintre paturile acelea îngrozitoare. Se uita lung la Willie.

— Mergem, Willie? spuse el.

— De ce-l chemi pe Willie? spuse frumoasa, chicotind.

— Hai să ne întoarcem și să uităm locul ăsta de rahat, spuse O'Hara. E un rahat.

Femeia de lângă O'Hara avea o erupție pe partea interioară a coapsei. Se vedea prin ciorapul rupt. Rânjea la el, ca și cum l-ar fi întrebat dacă voia o a doua rundă.

— În ordine, Pete, spuse Willie.

Ieșiră în noapte. Orașul Amiens era plin de lume. Șirurile de soldați treceau ca un râu. Camioanele duceau nou-ve-niți, palizi de la răul de mare și nevinovați, cu ochii căprui, albaștri și verzi sub prelata camioanelor.

Când se întoarseră, sergentul-major era treaz. Nu le spuse nimic. Stătea pe patul lui de campanie și se uita afară prin fereastră.

Pușcașii Regali din Dublin Belgia

14 ianuarie 1916 Dragă Gretta, Sper că această scrisoare o să te găsească sănătoasă pe tine și pe ai tăi. Sper că ați petrecut Crăciunul în liniște și fericire. A venit un nou an! Stau aici în tranșee, iar vântul suflă peste Flandra ca respirația unor fantome. În fața noastră e o zonă destul de liniștită, fără bombardamente și cred că toată lumea începe să moară de plictiseală. Nu că am vrea să auzim bombele, dar conservele nu sunt prea prietenoase, mai ales când trebuie să le mănânci în fiecare zi. Cel puțin aici avem niște latrine decente, ceea ce e diferit de toate celelalte locuri în care am fost. Dar poate nu vrei să auzi despre asta. Aș vrea să-ți pot scrie despre flori și trandafiri și dragoste și că voi veni acasă pentru totdeauna. Toți ne-am dori să se termine războiul, chiar dacă ne-am da și viața ca să ne apărăm de nemți. Am văzut o mulțime de lucruri în războiul ăsta și m-am maturizat, ceea ce e foarte bine. Salută-l pe tatăl tău din partea mea. Vântul șuieră în seara asta. Aș vrea să poți să vezi zăpada înghețată care s-a așezat peste tot; uneori ridicăm

capul peste parapet, ceea ce este cam imprudent, pentru că sunt lunetiști care pândesc, dar avem parapete care ne protejează. Uneori pare că e pace. Pământul e înghețat bocnă, iar generalii așteaptă primăvara ca să se gândească la lucruri serioase. Trăim de pe o zi pe alta, prietenul meu O 'Hara și cu mine, stăm seara și pălăvrăgim ca nebunii, iar când trebuie să ieșim afară în fâșia neutră, stăm unul aproape de celălalt. E un tip de treabă, ți-ar plăcea de el, sper ca după război să-l cunoști. Numai el a rămas din grupul nostru. Are o voce frumoasă și-i place să cânte alături de mine ziua. Când nu suntem de gardă, dormim cea mai mare parte a timpului, dar nu poți dormi tot timpul, așa că uneori reparăm peretele tranșeei, singurul lucru care-mi place cu adevărat în armata asta, pentru că-mi aduce aminte de Dempsey, cum săpam pentru țevi, și mă ajută să fiu optimist. Apoi ne spălăm, iar O 'Hara vrea să fiarbă totul în gamela lui până îi dispare orice urmă de culoare. Mi-e teamă să-ți spun că nu m-am mai spălat ca lumea de o săptămână și numai Dumnezeu știe când o să o facem, pentru că ni s-a spus că vom înainta spre front peste o săptămână sau două și atunci nici n-o să se mai pună problema. Chiar și ofițerii put a haine vechi. Pe aici nu sunt decât ferme, așa că suntem forțați să stăm doar în tranșee tot timpul. Am săpat un 60 loc liniștit ca să-i pot scrie iubitei mele. Fata care e în inima mea tot timpul. Aș vrea să-ți pot scrie tot ce simt pentru tine, Gretta. Ce sus ești, ca un înger pe cer. Te văd în vise, strălucitoare. Cred că mă săruți și tu din când în când și mă bucur. Mă visezi și tu? Acum te las și te asigur că mă gândesc numai la tine.

Al tău Willie.

Șterse „Al tău Willie”, pentru că nu-i plăcea cum sună, și puse „Al tău Willie care te iubește”. Șterse din nou și puse „Cu drag, Willie”. Întotdeauna avea probleme cu sfârșitul scrisorilor.

Totuși, era o scrisoare destul de lungă și, cu fiecare literă pe care o scria, se întreba dacă era cazul să-i spună despre fata din Amiens.

Câteva zile mai târziu, Willie și Pete O'Hara stăteau la latrine împreună. Bietul O'Hara schelălăia încercând să urineze.

— Isuse, Isuse, Isuse Cristoase, murmura O'Hara, cu fruntea plină de o transpirație uleioasă.

— Ce s-a întâmplat, Pete? spuse Willie.

— E ca și cum cineva ar fi uitat o lamă în burta mea, și acum încearcă s-o scoată prin... O, sfântă Fecioară, ajută-mă...

— Trebuie să-ți iei o permisie ca să te duci la doctor, Pete.

— Da, da, grozav, Willie, o să mă duc la asistente. Toate sunt irlandeze. Or să fie încântate. Bineînțeles, nu m-am gândit la asta.

— Ce-o să faci, Pete?

— O să-i spun sergentului și el o să aranjeze totul.

— Să aranjeze?

— O să-mi dea ce trebuie.

Sergentul-major se amuzase și spusese că femeile alea erau periculoase, că fuseseră alungate din Paris și Rouen și din alte locuri pentru un motiv foarte simplu.

— Dar nu-i așa că erau frumoase? spusese el, râzând. ^ai putu suporta ți petele, se duse și îngenunche lângă bă-

— Bine, spuse Willie. E bine, Pete. Jat. Dar nimeni nu avea morfină, iar ochiul rănit probabil îl

— Curvele naibii. Ar trebui să mă întorc și să le tai gâtul gj-dea ca focul. Ce putea face Willie? Ar fi vrut să aibă tăria Bineînțeles că Willie a avut noroc cu tipa lui. SȘ rămână în ascunzătoare și să-și bea ceaiul. Nu-l putea

— Nu mă lua cu asta, n-am nici o vină. Ajuta și nici el nu se simțea bine.

— Mă uit în izmene, și văd că am o iritație de toată frumuCeaiul se răcise demult în stomacul lui Willie când sol-seșea pe coapsă. Datul dispăru pe o targa, brancardierii înjurând la fiecare

— Dumnezeuule, spuse Willie. Într-adevăr, ăsta da, ghinion pas. Avea să fie transportat spre punctul de prim

ajutor și apoi la gara Clearing, dacă mai trăia. Apoi la spital și, Lucrurile s-au aranjat în cele din urmă. Dacă nu murea din cauza glonțului, avea să ajungă în Compania lui pleacă spre front în scurt timp, dar în acel Charing Cross, la un spital englezesc, printre alte mii și colț rece de lume era tot liniște. Doar patru sau cinci oameni de răniți care treceau prin Londra. Oameni care nu meni cădeau pradă lunetiștilor în fiecare zi. Mai aveau jumătate de față, care nu mai aveau membre, oaântr-o dimineață, chiar după ce ajunseseră, un flăcău din meni terminați; apoi mai erau cei ușor răniți, ale căror răni...

Aughrim ieși în afara parapetului, la doar un metru de Willie. Aveau să-i țină departe de război pentru o vreme, sau poate

Willie Dunne bea o gamelă de ceai, așa că nu era prea atent, pentru totdeauna.

Fiindcă încerca să simtă aroma frunzelor de ceai. Și când te Dar Willie nu simțea nimic decât o disperare rece pe gândea că fuseseră aduse tocmai din China ca să fie fierte când se uita cum dispărea targa. Erau dureri și lucruri pe care pe frontul morții din Flandra. Flăcăul din Aughrim nu era nici un fel de compasiune nu le mai putea repara. Trebuiau cu ei decât de o zi; fusese trimis ca înlocuitor pentru ce se aduși pușcași care să-i omoare pe cei mai grav răniți, așa numea „pierderi normale”. Willie credea că îl chema Byrne cum se făcea cailor. Nu puteai să lași un cal care avea o ase-și voia să-l întrebe dacă știa ceva de familia căpitanului menea rană la ochi; poate ți se făcea milă, dar trebuia să-l Pasley, pentru că Aughrim era la câteva mile de Tinahely, împuști pentru a-i scurta suferința. Trebuia inventat un nou unde locuiau ei. Tip de ofițer, cum sunt veterinarii, pentru că era mult prea

Deci Willie își bea ceaiul, când se auzi o împușcătură și multă suferință în rândurile soldaților. Era prea mult, nu pusoldatul Byrne rămase nemișcat o clipă, iar apoi căzu pe funteai să lași un om să urle timp de trei ore. Asta nu era dra-dul tranșeei. Willie se opri pentru un moment. Apoi văzu

în gaste, nu era nici măcar război, și nu era drept, ochiul stâng al băiatului, chiar în mijlocul ochiului, o pată roșie ca un boboc de trandafir, din care începu să țâșnească Christy Moran jubila într-un mod ciudat câteva săptămuni suvoi de lichid stacojiu, ca și cum un pictor ar fi încercat mâni mai târziu. Erau în linia de rezervă, încartiruiți într-o să picteze fantasma însăși a vederii. Casă înghețată dintr-o fermă.

Corpul Medical al Armatei Regale veni foarte târziu și.

— Cred că plănuiesc să îți dea o permisie adevărată, în după câteva ore, băiatul încă mai zăcea unde căzuse. Era care să pleci acasă, Willie.

Viu și striga ca din gură de șarpe. Willie nu putu să intervină O spuse cu atâta plăcere ca și cum ar fi fost vorba despre imediat. Stătu la pândă întâi. Dar după câteva momente, nu permisia lui. 6263

— Isuse, când, domnule?

— Peste câteva săptămuni sau cam așa ceva.

— Ar fi grozav.

— Încearcă să nu mori până atunci, Willie.

— Așa o să fac, domnule.

CAPITOLUL ȘASE

Santinela de la poarta castelului îi aruncă o privire ca și cum ar fi fost o fantomă a războiului. Santinela era, bineînțeles, tot în uniformă, dar mult mai curată.

Willie bătu la ușa apartamentului tatălui său. După ce așteptă câțva timp, ușa se deschise și în prag apăru Maud. Ș Arăta destul de supărată; fața nu i se luminează când îl văzu.

— Ce e, ce vrei? spuse ea, și el începu să râdă de duritatea replicii.

Nu-l recunoscuse.

— Eu sunt, Maud, Willie.

— Doamne-Dumnezeule, bietul Willie, intră, intră.

Îl lăsă să intre cu o veselie neobișnuită. Camera era extrem de curată, podelele erau frecate și era acolo un scrin alb cu albastru, totul era foarte dichisit.

După lunga călătorie de-a lungul liniei de rezervă, prin Anglia, și peste Marea Irlandei, era murdar, deși când plecase era relativ curat, cât de curat poți fi după zece zile în tranșee.

— Cred că n-ar strica, înainte să mă săruți, să-mi pregătești o baie fierbinte și să te ocupi de hainele astea, poate poți să le dezinfectezi și pe ele și pe mine.

Maud se trase înapoi.

— Armie, Annie! chemă ea. Annie o să ne ajute. N-ai nici o grijă, Willie, o să pregătim baia imediat.

Își suflecă mânecile negre și coborî scările după albia de zinc care era păstrată sub palierul de la parter. Când ajunse la ușă, aproape că se ciocni de Annie.

— Annie, o să trebuiască să pui la încălzit niște apă pentru baie ca să-l îmbăiem pe Willie.

— Willie, Willie, spuse Annie. Se năpusti la el și aproape îl luă în brațe.

— Nu mă atinge, Annie, sunt plin de păduchi.

— Ar fi bine să te curățăm înainte de a se întoarce Dolly de la școală, pentru că pe ea n-o să poți s-o ții la distanță.

— Asta așa e, spuse el.

Annie avusese poliomielită când era mică și avea o cocoașă, dar nu era nimic foarte grav, și toți sperau că o să se poată mărita.

— Cum să te las să stai acolo așa, fără să te sărut, spuse Annie, disperată. O să încălzesc apa imediat. Vrei o bucată de brânză cu pâine? Maud a făcut-o.

— Da, mor după o bucată de pâine! spuse el, râzând.

— Cerule, ce bine că ai venit, și cum mai râzi! O să ne cânti în seara asta, nu-i așa? Niște cântece de la război.

— Nu, Annie, spuse el, sunt mult prea triste, și oricum n-o să le înțelegeți. Mai bine nu.

— Cine o să te spele? Doamne, va trebui să-l chem pe tata. Nu poți să scapi de toate creaturile alea fără să te ajute cineva. Iar el se pricepe foarte bine la asta.

— A fost întotdeauna regele păduchilor.

— Așa-i! strigă Annie.

Imediat încălziră apa și duseră albia în fața ferestrei celei mari de pe peretele din față, prin care intra o rază de soare la fel de bună ca un foc. Era un soare de Dublin, plin, întunecat, care-ți ardea spatele dacă stăteai prea mult. Pentru că geamul nu lăsa să intre și briza de aprilie. Soarele stătea deasupra orașului, dar nu trebuia să te uiți prea mult la el, îi spusese cândva tatăl său, pe când el era mic și nu știa ce era soarele. Tatăl 66 lui era riguros și considera soarele din punct de vedere științific, știind că razele lui nu făceau bine la ochi.

Willie stătu acolo și îl năpădiră gândurile negre.

Nu putea să nu se gândească la acel an, 1913, când tatăl său trebuise să facă față mulțimii din strada Sackville. Își adunase oamenii la Monumentul O'Connell și telefonase la sediu ca să vadă ce trebuia să facă, pentru că erau sute de oameni pe străzi, zeci de oameni respectabili, și copii care încercau să-și croiască drum prin mulțime. Iar de la sediu i se spusese să curețe străzile.

Willie știa toate detaliile, care erau acum ca niște cărbuni încinși în capul lui. Aflase și alte detalii întunecate de la tatăl Grettei, detalii care crescuseră și se complicaseră în mintea lui.

Fuseseră uciși patru oameni. Era ciudat că acei oameni însemnau atât de mult, când văzuse zeci și sute de morți. Dar așa era.

Dempsey refuza să angajeze un om din syndicate, iar ei munciseră pe tot timpul Grevei Generale, deci apăruseră ca niște trădători, îl deranja pe Willie acum când privea în urmă.

Își aduse aminte cum se întorsese în camera lui în noaptea aceea; tatăl lui stătea pe întuneric, îmbrăcat încă în uniformă. Willie se dusesse spre el și-l întrebese cum se simte, dar nu primise nici un răspuns. Liniștea din cameră îl nedumerise atunci și încă îl mai nedumerea. Chiar îl teroriza.

Și se mira de el însuși, cum stătea acasă și depăna din nou povestea. Se simțea realmente ca un trădător.

Apăru tatăl său cu Dolly de mână.

Dolly se desprinsese de mâna tatălui ei, veni drept la Willie și-i înconjură picioarele murdare cu brațele. Willie o mângâie ușor pe creștet, cu dragoste, îi umezea uniforma jengoasă cu lacrimile ei.

— Ai venit, Dolly, spuse Willie. În sfârșit.

— Willie, Willie, spuse tatăl lui, înalt și cu mijlocul strâns ca de obicei în centură. S-a întors eroul.

— Ce mai faci, tată? Mi-a fost dor de tine. Sper că ai primit toate scrisorile mele.

— Dar tu?

— Am primi câteva, cred că pe toate; ce frumos că v-ați gândit la mine!

— Dumnezeu, cum vorbești, Willie, a fost o onoare să-ți scriem.

— Willie, Willie, ce mi-ai adus?

— Nu cred că i-a stat capul la asta, spuse tatăl. Lasă-l în pace, Dolly.

— O să mergem la Duffy mai târziu, Dolly, și o să vedem ce bunătați are pentru noi, spuse Willie, un pic rușinat.

— Bineînțeles, spuse tatăl său.

Apoi fetele mai mari plecară, Willie se dezbracă de uniformă și de izmene, iar tatăl său le stânse, deschise ușa din spate și i le aruncă lui Maud și lui Annie ca să le dezinfecteze. Dolly se așeză pe un scaun vechi. Era frumos sculptat, dar comod; fusese scaunul preferat al mamei. Dolly privea spectacolul fericită, bălăngănindu-și picioarele ca o pendulă care o luase razna.

— Putem să intrăm? zise Annie, dar tata strigă la ea, ca și cum ar fi fost o găină care voia să intre în curte împotriva dorinței gospodinei.

Așa că James Patrick, un bărbat de un metru nouăzeci, îl puse pe fiul său William, un bărbat de un metru șaptezeci, în apa fierbinte din albia de zinc, așa cum făcuse și mama lui de sute de ori când Willie era mic. Era destul de ciudat să-l vezi pe polițist cu șorțul pe care și-l punea probabil când o spăla și pe Dolly, cu buretele și cu săpunul carbolic în mână.

Săpuni bine buretele și începu să-l spele din sus până jos, aruncând apă din belșug peste el. Probabil că păduchii fugeau de pe el la fel cum fugiseră oamenii de strada Sackville în fața bastoanelor, și în curând apa era plină de puncte albe. Văzu prin spumă că pielea îi era plină de bășici roșii, deci presupuse că avea și purici. Probabil mai avea pă-68 duchi în cap, pentru că-l mânca îngrozitor pielea în apa fierbinte. Dar părul îi fusese tuns foarte scurt, deci păduchii nu aveau prea mari șanse de a supraviețui; tatăl său folosea un pieptene des, pe care îl mânua ca un chirurg pentru a îndepărta toate ouăle.

Apoi îl rugă pe fiul său să se ridice și aduse cearșaful pe care-l înfășură în jurul lui până fu absorbităv toată apa.

Apoi fetele aduseră o pereche de izmene curate ale tatălui și un costum de lucru al lui Willie, pe care acesta le îmbracă. Uniforma trebuia să stea la uscat o vreme din cauza materialului gros din care era făcută.

Apoi tatăl său îl luă în brațe și-l îmbrățișa pentru câteva momente, ca un actor pe scenă.

Nu era ceva ce putea fi văzut în fiecare zi; tatăl lui se uita la el cum nu se mai uitase de ani de zile, ca atunci când erau în Dalkey, iar el era doar un tanc.

Acum era soldat și avea aproape nouăsprezece ani, dar tot îi făcea plăcere să simtă brațele tatălui lui îmbrățișându-l și îmbărbătându-l.

— Pune-ți pălăria și hai să mergem, Willie! strigă Dolly Dunne.

Permisia se duse ca și cum ar fi durat doar câteva minute. Se plimbă cu Gretta, care fu foarte prietenoasă. Tatăl ei voia să dezerteze, astea erau cele mai importante știri. Oricum, nu intenționa să meargă în Franța.

Ultima seară și-o petrecu alături de tatăl său, în fața șemineului. Ar fi putut să iasă cu Gretta, dar voia din tot sufletul să stea cu tatăl său. Oricât de mult și-ar fi adus aminte de momentele neplăcute, dragostea lui pentru el era aceeași. Și nu se mai sătura de prezența lui. Cele două

scaune erau orientate către foc; în șemineu ardeau câțiva bușteni de lemn. Șemineul era unul simplu, făcut din plăci albastre.

— Lemnul îl avem din Humewood, spuse tatăl său. Bătrânul mi-a trimis câțiva bușteni și ăștia sunt ultimii.

Era plăcut să știi că lemnul era de la Humewood. Statură în liniște pentru o vreme. Focul dădea o căldura care îi încălzea plăcut, fiindcă era răcoare, deși era luna aprilie. Pe tapetul din dreapta șemineului încă se mai vedeau seninele măsurătorii, când tatăl său îl puneă cu spatele la zid ca și cum ar fi urmat să fie împușcat în zori, îi plasa volumul pe cap și nota înălțimea cu religiozitate, cu un creion. Încă-l mai vedea pe tatăl său cum verifica semnul pe perete, cu încântare sau nu, în funcție de progresele pe care le făcea, încă se mai vedeau semnele, cu toate că tapetul se decolorase, iar funinginea îl murdărise. Acest ritual fusese abandonat acum câțiva ani. Ultimele erau deosebit de clare, vreo trei sau patru, pe diferite date, dar toate trase în același loc. Era semnul că nu mai creștea, în acele momente citise furie în ochii tatălui său.

— O să ies la pensie peste câțiva ani, Willie, deci n-o să mai stăm mult aici, la castel.

Willie nu se putea gândi la tatăl sau ca la un pensionar. Cu atât mai puțin ca la un om bătrân. Pur și simplu nu-și putea imagina.

— De câți ani ești în poliție?

— De patruzeci de ani, Willie. Și a fost bine până acum câteva luni.

— Ce vrei să spui?

— Nu mai e la fel. Au apărut tot felul de oameni care fac niște lucruri imposibile.

— O să te întorci la Kiltegan, tată?

— Da.

— Fetelor o să le placă. Mai ales lui Annie.

— Da, numai dacă nu se mărită mai întâi.

— Crezi? spuse el, râzând.

— Da, bineînțeles. Merită să-i dăm o șansă, într-adevăr, nu se știa niciodată, chiar dacă avea cocoașă.

— Și ție s-ar putea să-ți placă, atunci când s-o sfârși războiul, spuse tatăl său.

— Da, da, spuse el.

Urmă un alt moment de liniște. Willie se uită pe furiș la tatăl său, la fața lui mare, serioasă. Tresări când tatăl lui se uită deodată la el.

— E greu acolo, Willie, nu-i așa?

— Acolo? spuse el. Vrei să spui în Belgia?

— Da, da.

— Este, recunosc Willie.

— Mă gândeam și eu. Toți vorbesc despre asta. Tăcură iar.

— Mă gândesc la multe, Willie, și mă rog pentru tine.

— N-o să pățesc nimic, tată.

— Bineînțeles că nu.

— Singurul lucru care nu-mi place e că nu-mi scrii, îi spuse el Grettei în dimineața următoare. O conducea spre strada Capei unde era atelierul de croitorie în care lucra.

— Nu prea mă pricep la asta, spuse ea. Dar îți promit că o să mă străduiesc. Mă gândesc la tine tot timpul, Willie. Seara, când mă întorc acasă, sunt foarte obosită și trebuie să pregătesc masa, apoi stau în fotoliu ca o fantomă sau mă așez în pat.

— Aș vrea să fiu în acel pat lângă tine.

— Poate că o să fii într-o zi, Willie.

— Nu ne-am putea înțelege să ne logodim, Gretta?

Ea se opri pe pod, îl făcu și pe el să se oprească, se întoarse spre el și îl amenință cu degetul.

— Trebuie să așteptăm, Willie.

— De ce? spuse el, un pic disperat.

— Trebuie să așteptăm să se termine războiul și să te întorci acasă și să știi ce vrei. N-are sens să ne căsătorim cât ești soldat, Willie.

— Știu ce vreau. Nimic nu e mai important pentru mine, Gretta. Aș vrea să fii soția mea.

— Și eu aș vrea să fiu soția ta. Te-am ales din toți băieții din Dublin și din Irlanda. Să ne despărțim aici, pe pod.

— De ce?

— Nu vreau să ne vadă patronul, domnul Casey. E ca un episcop când e vorba de relațiile între fetele lui și băieți.

— Bine.

— Nu fi așa trist. O să vin diseară la poarta cazarmei, Willie.

— Te iubesc cu adevărat, Gretta, spuse el, simțindu-se trist și nefericit în acel moment.

— Și eu te iubesc, Willie, spuse ea, și bineînțeles el fu mai fericit acum, cum să nu fie?

Veni acolo în seara aceea, așa cum promisese, și-l sărută sub plopul cei mari de lângă canal, unde erau porțile cazarmei. Când o săruta pe Gretta se simțea ca-n rai. Apoi îl trase la întuneric, până văzu buruienile de pe mal și simți mirosul apei. Se întinseră pe iarbă ca două fantome, ca două suflete plutitoare, iar ea își ridică fusta în întunericul verzui.

CAPITOLUL ȘAPTE

Era între noapte și zi și Willie se trezi ușor, simțindu-se foarte odihnit. Corpul îi era cald și nu-l dureau membrele. Era foarte ciudat.

Nu judeca pe moment și nu-și dădu seama unde se afla. Camera era lungă, cu piloni de fier, și lumina era filtrată prin obloane.

Se auzeau oameni respirând, oameni care dormeau. Camarazii lui erau întinși în paturi ca la închisoare. Mirosea a cremă de ghete și se auzea murmurul cuvintelor pe care le scoteau prin somn. Își simțea penisul tare și simțea nevoia să urineze. Mereu simțea câte o nevoie.

Apoi realizează exact unde era. Era în cazarmă. Se terminase concediul. Trebuia să plece înapoi. Bâjbâi pe sub pat și dădu peste oala de noapte pe care o folosi.

— Ce se întâmplă? spuse o voce cu accent sud-irlandez, și soldatul din patul de alături sări în capul oaselor, iar Biblia de buzunar pe care o ținea pe pernă îi căzu pe podea, direct în nenorocita de găleată.

— Dumnezeu, spuse soldatul, vizibil dezorientat, Cuvântul Domnului în găleată! Cine a pus-o acolo? Nu există un loc special pentru gălețile astea?

Avea o față scobită, ochi asimetrici și un nas strâmb, iar ochii îi erau galbeni și ciudați, ca ai unui șarpe.

— Ascultă, spuse Willie, vizibil stânjenit. O scot eu.

Arăta jalnic. Hârtia din care era făcută era foarte fină și subțire, acel tip de hârtie specială pe care se tipăresc bibliile.

— Ascultă, o să ți-o dau pe a mea, spuse Willie Dunne, deși a lui era un cadou de la Maud, cu hârtie la fel de fină, în care își ținea toate scrisorile pe care i le trimisese și o fotografie a tuturor, făcută într-un atelier din strada Grafton înainte de moartea mamei lui.

— Las-o baltă, zise soldatul.

— Poftim? spuse Willie. Asta nu se mai poate folosi. Willie Dunne ridică mica Biblie distrusă, cu urina scurgându-se din ea. Toate paginile erau îmbibate. Se uită la ea și soldatul, și reacția lui se schimbă brusc. Primul impuls fusese să fie amabil, pentru că probabil camaradul său era un nou-venit. Totuși, la vederea dezastrului, se ridică brusc și se dădu jos din pat pe picioarele lui mici și grăsuțe.

— Pitic nenorocit, spuse el.

— Poftim? spuse Willie Dunne.

— Pitic nenorocit, spuse omul, cu ferocitate, și pentru că nu prea avea dinți, începu să scuie. Ce schimbare! Avea un accent de Cork groaznic. Și pe cine făcea el pitic? Nici el nu era mai înalt decât Willie.

Omul se năpusti asupra lui Willie și începu să-l strângă de gât. Atacul era atât de brusc încât ar fi putut să fie hazliu, dar Willie nu putea râde pentru că se sufoca.

Majoritatea celorlalți soldați se treziseră și, fără să-și dea seama de ce se întâmpla alături, își aranjau uneltele de

bărbierit și așteptau să se deschidă ușile și să intre soldații de serviciu care să le aducă apa caldă. Willie Dunne nu se apăra, și fața îi devenea din ce în ce mai roșie pe măsură ce celălalt strângea.

Brusc, omul din Cork se opri și se uită la Willie Dunne, ca și cum ar fi stat la bar și ar fi băut un pahar împreună.

— Ce-i? spuse Willie din nou, pe jumătate mort.

— N-or să mă lase să merg în Franța dacă te omor, spuse el, zâmbind.

— Cu siguranță.

— Și zici că-mi dai Biblia ta?

— Da, dacă vrei.

— Hai, dă-mi-o.

Willie căută în sac și scoase Biblia, cam fără chef, și i-o oferi.

— E în ordine, spuse omul, râzând, n-o să-ți iau Biblia, chiar dacă mi-ai stricat-o pe a mea.

Omul își mângâie obrajii și se uită să vadă dacă aduseseră apa caldă. Iar Willie își puse Biblia la loc în sac.

— Pariezi? spuse omul, liniștit acum, îmbrăcat în cămașă și cu mânecile suflecate. Eu am pariat la „All Sorts”.

— Ce-i asta? spuse Willie.

— The Grand National, spuse omul, surprins.

— A, da, nu, nu pariez.

— The Grand National e prietenul săracului, spuse omul, iar eu sunt săracul.

Willie Dunne râse. Era o glumă bună.

— Mă cheamă Kirwan, Jesse Kirwan, din Cork.

— William Dunne, din Dublin, spuse Willie, și dădură mâna, în ciuda faptului că Willie nu avusese timp să se spele de urină, în ce regiment ești?

— În cel din Dublin, ca și tine. Ca toți cei de aici. Am fi putut să ne alăturăm Pușcașilor din Munster, dar n-am vrut.

— Trăiască Dublin, spuse Willie.

— Trăiască Irlanda, spuse omulețul, și adăugă:

— Ce-au făcut irlandezii? Willie râse. Era un râs amar.

— Au pierdut o mulțime de flăcăi la Mons, asta au făcut, spuse Willie. Și la Ypres, și la Marne. O mulțime de tineri. Asta au făcut în ultima vreme.

Se adusesese apa și el își săpuni obrajii și se bărbieri cu grijă.

— Asta-i răspunsul meu, spuse soldatul Kirwan. Ușile se deschiseră și se pregătiră să iasă.

Soldatul Kirwan se uita la Willie din când în când, ca și cum s-ar fi gândit la ce-i spusese.

Fetele din Dublin ieșiseră din nou pe străzi, ca și anul trecut, fluturând stegulețele Marii Britanii. Soldații râdeau și strigau din camioane.

Willie Dunne se înălța pe deasupra capetelor camarazilor lui mai înalți s-o poată vedea pe Gretta. Era dificil s-o vadă în mulțime, dar ea îi spusese exact unde va sta, dacă va putea să găsească o scuză pentru a pleca de la lucru. Domnul Casey era un om pios și dacă ar fi aflat că se duce să conducă un soldat, n-ar fi avut nici o șansă.

Noul lui camarad, Jesse Kirwan, se urcase în același camion, dar nu părea prea interesat de mulțime. Stătea jos, la marginea camionului, și nici măcar nu încerca să-și ridice capul mai sus de parapet.

— Nu vrei să te uiți la bătrânul Dublin? spuse Willie Dunne.

— Nu-i orașul meu.

— Și nu vrei să-l vezi, chiar dacă nu e? Sunt o mulțime de fete frumoase.

— Da? spuse Jesse Kirwan, și se ridică un pic. Ești chiar în fața mea, Willie.

— Haide, uită-te, spuse el.

— Da, băiete. Ce mai faceți, fetelor? strigă Jesse Kirwan. Nu vă uitați la ăștia! Nu știți că există și altceva mai bun? Hai, Cork'.'

Dar gluma lui nu prea avea șansa să fie auzită din cauza motoarelor camioanelor care duduiau și lăsau în urmă un

fum negru ca moartea. Erau cele mai proaste camioane din lume.

Willie nu văzu pe nimeni cunoscut. Bineînțeles că tatăl său le spusese surorilor să nu riște să vină acolo. Soarele de primăvară făcea pietrele râului să strălucească.

Atunci o văzu, exact acolo unde îi spusese că va fi, pe treptele care duceau la feribot. Gretta, Gretta! Dădea din mâini ca un nebun și țipa. Ea se uita în toate părțile, mai puțin 76 țin la camionul lui, iar lui i se făcea rău când se gândea că n-o să-l vadă.

— Uite, uite, îi spuse el lui Jesse Kirwan, aia e iubita mea!

— Unde, unde? spuse Jesse. Arată-mi-o, băiete!

— Acolo, spuse el, acolo, aceea cu părul blond!

Dar nu mai avea rost, trecuseră de ea deja și ea nu-l văzuse și nici Jesse n-o văzuse. O, Isuse, gândi el, de ce nu mă trăsnești. Dar în ultimul moment, chiar când era pe punctul de a dispărea, ea îl văzu și începu să țopăie în haina albastră, strigându-l. El îi făcu semn iar și iar și iar.

Fericirea era generală. Noii recruți erau fericiți că scăpaseră de exercițiile plictisitoare din taberele de pregătire. Acum erau ca niște actori la premieră, plini de speranță. Willie Dunne simțea mirosul de cremă de ghetă, le vedea uniformele călcate de mamele lor grijulii, fețele atent bărbierite, părul pieptănat cu grijă pentru marea aventură. Mulți dintre acești oameni se născuseră și fuseseră crescuți chiar pe aceste străzi, jucaseră pietre lângă aceste canale, le sărutaseră pe aceste fete.

Gretta venise să-l vadă plecând, iar asta făcea cât o scrisoare, cât zece scrisori.

— Vreau să-ți spun ceva, Willie Dunne, aveți fete frumoase în Dublin.

— Suntem renumiți pentru asta, spuse Willie.

— Așa trebuie, spuse Jesse Kirwan. Dumnezeu, ce frumoase sunt, Euterpasia și Venus cea strălucitoare, cântă el. Îl știi pe ăsta?

— Nu, spuse Willie, și doar știu o mulțime de cântece.

— O, frumoasă Elena, mai presus de toate, Elena pe care Paris a furat-o de la Greci...

J frumos, spuse Willie. U știu, băiete, e doar un cântec pe care-l cânta tata. „ebuie să mă înveți și pe mine într-una din aceste nele din aceste cântece vechi au niște versuri cam cate.

— Nu e un cântec pe care să-l cânți în armată, nu e pentru soldați.

— Ce face tatăl tău, Jesse? Era foarte greu de vorbit în zgomotul acela.

— Ce face tatăl tău! spuse Jesse, drept răspuns, iar camionul îi zdruncina pe amândoi și-l făcea pe Willie să-și muște limba.

— E polițist, spuse Willie.

— E o slujbă ciudată, strigă Jesse Kirwan.

— Ce e ciudat în asta?

— Tatălui meu nu prea-i plac polițiștii și oamenii legii.

— Ce e, spărgător?

— Litograf.

— Ce naiba e asta? strigă Willie.

Jesse Kirwan îi dădu o palmă pe spate și se puseră pe râs, ca la o glumă bună.

Marea se deschidea cât vedeai cu ochii, se vedea farul de lemn și peninsula Howth, ca un înecat umflat de apă sărată. Lui Willie aproape îi era milă de Jesse pentru că venea din Cork.

Îmediat, însă, începu să gândească. Se temea să-i spună lui Jesse Kirwan ce-l aștepta, îi era teamă să-și spună și lui însuși.

Ofițerul de serviciu, un căpitan cu o față rumenă și cu un ochi acoperit, îi alinie pentru îmbarcare.

Willie își aduse aminte că venea aici când era mic împreună cu tatăl lui, ca să urmărească încărcarea mieilor pentru englezi, tatăl verificând listele să se asigure că se potriveau numerele. Simplă precauție în caz de contrabandă.

Ofițerul cu un ochi era foarte nemulțumit. Țipa la caporali și la sergenți ca și cum ar fi avut vreo vină. Băieții din Irlanda erau nerăbdători să se imbarce, dar nu puteau s-o facă toți deodată. Se striga și se fluiera, docherii își vedeau de treaba lor, iar motoarele bâzâiau ca și cum ar fi ascuns mii de albine. 78

Brusc, Willie începu să se simtă mai bine. Nu putea să facă nimic, iar dacă nu poți să schimbi ceva, trebuia să accepți situația. Toată agitația aceea avea ceva vesel. Simți aerul de mare în plămâni și se pregăti de plecare.

Atunci veni un mesager călare direct din oraș. Copitele calului făceau pe debarcader un zgomot asemănător cu cel al muncitorilor care lucrau la nituri. Toți se uitară la el, la acest om care părea foarte grăbit și purta un sac de poștaș pe deasupra jachetei de piele.

Apoi apărură ofițeri din toate părțile navei, iar soldaților li se spuse să se întoarcă la docuri. Fuseseră respinși în ultimul moment? Se terminase războiul?

— Ce se întâmplă? îl întrebă Willie pe un alt soldat, la fel de nedumerit, unul dintre soldații vechi, cu capul chel ca o bilă – își dăduse casca pe ceafă ca să se poată scărpinga.

— Nu știu, spuse omul.

În câteva minute, apăru în marș o coloană.

Deodată, Willie simți un cot în coaste, dar nu era decât Jessse Kirwan, care apăruse de nu se știe unde.

Toți soldații mășăluiau înapoi! Puteai să crezi că ajunseseră deja în Franța, gândi Willie, zâmbind trist și mășăluind alături de ceilalți.

Se apropiară de oraș ca niște fantome. Nu se vedea mai nimeni pe străzi, iar mulțimea care-i salutase dispăruse.

— Ce se întâmplă? spuse soldatul Kirwan, ca și cum Willie Dunne, fiind mai vechi în armată, ar fi știut.

— N-am idee, spuse Willie.

— Crezi că or să ne trimită înapoi?

— Nu știu.

— Sunt unul dintre voluntari, știi, spuse el, ca și cum ar fi fost ceva ce Willie nu putea înțelege, ceva ca litografia.

— Ce legătură are asta? spuse Willie.

— Dacă s-a terminat războiul, nu mai rămân în armată, spuse Jesse Kirwan. Părea foarte supărat. N-am venit decât ca voluntar.

— Toți suntem voluntari, spuse Willie, pe un ton sardonic. Văzu Monumentul O'Connell unde se oprise tatăl lui acum trei ani, gata să atace mulțimea. Mulțimea din acea zi era la fel ca aceea care se strânsese să-l asculte pe Larkin. Totuși, era foarte ciudat. Unii dintre ei alergau în direcția spitalului Rotunda. Mai erau și alte grupuri care discutau și se uitau de-a lungul drumului.

Coloana lor fu oprită și se întâmplară lucruri pe care nu și le puteau explica.

Un contingent de cavalerie se adunase sub copertina Hotelului Imperial și, la ordinul unui ofițer din frunte, își scoaseră săbiile și se năpustiră în sus, pe strada Sackville.

Era lucrul cel mai uimitor pe care se gândea că o să-l vadă Willie în orașul lui. Era unul din acele regimente de dragoni, care arătau ca în secolul trecut, dar se găseau într-un oraș modern, pe cea mai importantă stradă din Dublin și a doua stradă ca importanță din toate cele trei regate. Minunatele jachete scurte ale dragonilor se mulau pe trupurile lor, penele se înălțau deasupra căștilor lustruite. Arătau ca niște greci antici și scoteau strigăte de luptă, în frunte cu ofițerul, care arăta ca un cocostârc și care striga, de departe, cel mai tare dintre toți.

Grupurile de cetățeni din Dublin izbucniră în urale, ca și cum ar fi fost martori la o bătălie. Iar soldații galopau ca eroii într-o pictură imensă.

Apoi, și mai bizar, se auziră împușcături de la Poștă, iar caii și călăreții o luară în jos, ca pe un vechi câmp de bătaie, iar în portalurile Poștei erau turci sau ruși. Călăreții scoteau strigăte de durere, caii răniți nechezau ciudat și se prăbușeau pe pavajul dur al străzilor; începuse atacul, iar

supraviețuitorii se îndreptară spre strada Henry sau traversară spre strada Abbey, probabil pentru a ieși în afara ariei împușcăturilor. 80

Ofițerul însuși își mână calul fără să se uite în spate, și trebuiră două sau trei rafale pentru a-l atinge, mai precis pentru a-i doborî calul.

— Dumnezeu, oare au ajuns nemții aici? spuse Jesse Kirwan.

— Nu știu, spuse Willie Dunne. Probabil.

Văzu Poliția Metropolitană din Dublin și-l strigă pe unul pe care-l știa.

— Hei, sergent!

Sergentul se opri și se uită la Willie Dunne.

— A, Willie, spuse el. Micul Willie.

— Ce se petrece? spuse Willie. Tata e pe aici?

— Nu l-am văzut pe șeful, spuse polițistul.

— Ne-au invadat nemții? spuse el.

— Nu știu, Willie.

— Uită-te la asta, spuse un bărbat, un simplu cetățean, care îi întinse lui Willie o hârtie tipărită.

Willie se îndreptă spre el, ceea ce păru să-l îngrijoreze pe căpitanul care conducea coloana.

— Treci la loc, soldat, spuse căpitanul. Nu vorbi cu dușmanul.

— Ce dușman? spuse Willie Dunne. Ce dușman, domnule?

— Dă-te înapoi sau îl împușc.

Și căpitanul îi puse pistolul la tâmplă omului; se pare că era foarte grav, pentru că fruntea civilului se umplu de transpirație. Dar căpitanul fu mulțumit că Willie se dădu înapoi.

Coloana se puse din nou în marș, peste Podul Sackville și spre strada Nassau. Se auzeau împușcături în celelalte zone ale orașului. Willie nu-și putea reveni și nu-și putea explica ciudățenia bătăliei.

Trecură prin fața Colegiului Trinity unde studenții de la ferestre îi ovaționau. Nimeni nu știa misterul, iar ei mergeau înainte, prin colțul Pieței Merrion, spre podul Mount Street.

Pentru prima dată, se auzea zgomotul familiar al gloanțelor care treceau pe deasupra capetelor și ricoșau pe pavajul de piatră; după câte își putea da seama Willie, erau trase din clădirile din stânga podului. Veneau și alte trupe mărșăluind din direcția Ballbridge. Coloana lui era instruită să construiască o baricadă de-a curmezișul străzii, iar oamenii intrau în case și aduceau canapele și măsuțe, cărucioare de copii și saltele. Se ascunseră cât putură mai bine în dosul acestora. Apoi îngenuncheară și li se ordonă să deschidă focul prin găurile baricadei.

Între timp, trupele din partea cealaltă a podului continuau să avanseze, rând după rând, și o mitralieră din clădire începu să secere soldații.

Willie Dunne vedea doi locotenenți care îi îndemneau din fruntea coloanei. Willie stătea cu gura căscată. Camarazii lui trăgeau acum, așa cum li se ordonase, și era sigur că gloanțele făceau prăpăd dincolo de pod. Căpitanul le ordonă să înceteze focul.

Erau aplecați printre mobile. „Made în Navan”, citi Willie pe un scaun. Navan era într-adevăr renumit pentru mobilier. Oare cine se așeza pe acel scaun? Soldatul Kirwan era lângă el, în spatele unei perne voluminoase împachetate în pânză rezistentă, probabil nu din Navan, se gândi Willie. Într-un fel sau altul, soldatul Kirwan făcuse rost de una dintre acele hârtii tipărite și citea atent.

De fapt, citea și plângea.

— Ești rănit? întrebă Willie.

Micuțul soldat din Cork se uită la el. Nu spuse nimic.

— Ești rănit? Să strig după brancardieri?

— Nu, spuse soldatul Kirwan. O, Isuse!

— Ce s-a întâmplat? spuse Willie.

— Sunt ai noștri, spuse soldatul Kirwan.

— Ce vrei să spui?

— Sunt colegii mei. James Connolly și Pearse, învățătorul.

— Nu înțeleg. Cine sunt? 82

— E în foaia asta, spuse el, agitănd-o, e scris tot aici. E o hârtie. Pentru a-i anunța pe oameni.

— Ce oameni? spuse Willie. Încă vreo patruzeci de soldați de dincolo de pod îngroșată rândurile morților și răniților, iar restul erau acum prin grădinile și casele de dincolo de canal.

— Dă-ne și nouă să vedem, spuse un alt soldat, cu un puternic accent de Dublin. Și începui s-o citească repede. Aliații noștri din Europa, citi omul. Cine dracu sunt? Sunt împotriva noastră? Ce se petrece, pentru numele lui Isus?

Se lăsă liniștea și Willie auzi strigătele răniților.

— Ce se întâmplă, pentru numele lui Dumnezeu? spuse Willie Dunne. Am trei surori acasă.

Li se spuse să fie gata de atac, pentru a-i nimici pe cei de pe malul celălalt.

— În ordine, băieți, spuse căpitanul. N-o să ne ia prea mult. Brațele lui Willie erau moi, iar pușca i se părea grea ca o grindă de fier pentru un acoperiș enorm. Era dintr-o dată prea grea. Erau gata de plecare, iar Willie își alese un scăunel pe care să calce pentru a sări dincolo.

— Gata, băieți, înainte. Alegeți-vă țintele. Atenție la cei din partea cealaltă. Nu trageți decât în clădire.

O mitralieră, care fusese adusă în secret și poziționată într-o casă din dreapta, începu focul de acoperire în clădirea din față.

Chiar când erau gata de plecare, iar puterea i se întorsese în brațe, deodată apărură șase cai conduși de un grăjdar din direcția străzii Warrington Place. Erau niște cai frumoși. Willie văzu groaza de pe fața grăjdarului care, indiferent de misiunea sa, nu se aștepta la un război la intersecția canalului cu strada Ballsbridge.

Cei doi cai din față se dădură înapoi. Nu se știe de ce, mitraliera începu să tragă în ei. Grăjdarul căzu imediat, cu haina aurie plină de sânge, iar caii începură să fugă în toate

direcțiile, cuprinși de panică. Unii se apropiară de Willie și de camarazii lui. Se auzi din nou ordinul de înaintare, înaintară fugind către clădire, din care se trăgea prin fiecare fereastră.

În jurul lui era un masacru. Trebui să se arunce înainte pe o ușă, cu alții pe urma lui. Din cei o sută de oameni care plecaseră cu el, trei erau la picioarele lui, unul peste altul, cu ochii deschiși, fixându-l. Erau pierduți. Ofițerul însuși fusese rănit în umăr. Îi ieșea un os prin jachetă.

El stătea acolo, nemișcat, și se uita la clădire. Le trebuiau niște arme mai puternice ca mitralierele pentru a-i scoate din clădire. El cunoștea acea clădire, cele două straturi de granit ale pereților, fațada de cărămidă, era ca un turn medieval de apărare.

Auzi ceva în spatele lui, un țâcănit. Cineva venise prin întuneric și era în spatele lui acum. Se întoarse cu arma ridicată și se trezi în fața unui om care tremura, un băiat, mai bine zis, îmbrăcat în haine de duminică, care avea un revolver pe care-l ținea cu două mâini și-l îndrepta către pieptul lui Willie.

— Ești prizonierul meu, spuse vocea tremurătoare.

— Nu sunt, spuse Willie.

— Am nevoie de un prizonier, Tommy, spuse tânărul.

— Nu, zise Willie.

Căpitanul rănit, care era acum în spatele lui Willie, se întoarse și trase cu pistolul. Glonțul îi găuri gâtul băiatului și acesta căzu pe pardoseala de marmură.

— Ți s-a stricat pușca, soldat? spuse căpitanul. Willie se uită la el fix pentru câteva momente.

— Da, domnule, nu, domnule, da, domnule. Căpitanul râse sardonice.

— O, doamne, spuse băiatul căzut la pământ. Era surprinzător că putea să mai vorbească. Avea o gaură mare în gât, în locul unde Willie își imagina că se forma vocea.

Willie se gândi că ar fi o cruzime să-l lase în plata Domnului pe băiat, îi alunecase revolverul din mână, iar omul se uita la el fără speranță.

Willie îngenunche lângă el. 84

— Nu te împușc, spuse el. Ești neamț?

— Neamț? spuse omul. Neamț? Ce spui? Sunt irlandez. Toți suntem irlandezi aici. Luptăm pentru Irlanda.

Îi curgea sânge din rana îngrozitoare și în curând avea să se întindă peste tot, în jos pe scări. Willie se gândea că o să ajungă până pe trotuar și apoi până la canal. Apoi avea să meargă pe conductele victoriene până avea să se scurgă în râu sau în mare. Willie știa că o dată cu sângele se scurgea din trup și viața celui om. Tânărul îl apucă de braț, mânat de o durere animalică.

— Dumnezeu, zise băiatul.

— Ar trebui să fie niște brancardieri pe aici, spuse Willie, dar nu văzuse pe nimeni.

— Trebuie să mă spovedesc, spuse băiatul. De fapt, sângele începuse să-i bolborosească în gât și era un sunet pe care n-ai fi vrut să îl auzi.

— Ești scoțian, Tommy?

— Nu.

— Ei bine, orice ai fi, Tommy, poți să mă ții de mână până mă căiesc pentru păcatele mele?

— Bineînțeles.

Tânărul spuse rugăciunea de iertare a păcatelor. Rugăciunea suna la fel de sincer ca și cum ar fi fost spusă de un preot.

— A fost grozav, spuse Willie. Mâna omului se contractă pe brațul lui; era uimitor ce putere avea.

— Am venit să obțin doar un pic de libertate pentru Irlanda, spuse omul, râzând nefericit. Sper să nu mă urăști.

— Nu, nu, spuse Willie; ce ciudat, gândi.

— N-am decât nouăsprezece ani, spuse tânărul. Soarta? Sângele lui era viguros și generos, începea să se înăbușe, să tușească și să scuipe, îl umpluse de sânge pe Willie. Strânsoarea începu să slăbească, până când degetele se desprinseră. Capul îi căzu pe spate și începu să scoată sunete metalice. Willie primi un jet de sânge ca și cum ar fi fost un

năvod aruncat iar și iar, și apoi omul rămase nemișcat ca un pește mort.

Mai avea o luminiță în ochi, care mai sclipi pentru un moment, apoi ochii lui îl fixară pe Willie. Apoi luminița dispăru, iar ochii se stinseră în umbrele întunecare ale holului. Willie își lăsă capul în jos și spuse o rugăciune scurtă.

Li se ordonă să părăsească locurile și apoi se întoarseră pe navă. Urcară la bord noaptea, ca și cum aveau alte lucruri urgente de făcut în altă parte. Toți erau uimiți și teribil de înfometați și de însetați. Nimeni nu știa exact ce se petrecuse. Când ieșise din clădire, Willie nu-l văzuse nicăieri pe Jesse, dar îl regăsi pe navă. Se pare că nu toată lumea fusese chemată înapoi în Dublin, și toți vorbeau și se întrebau ce se întâmplase de fapt, de ce veniseră asistentele să-i îngrijească pe unii cu răni ușoare, ce naiba se petrecea.

Când îl găsi pe Jesse, acesta era lângă al doilea coș al vasului, singur, dacă se putea spune asta pe o navă plină de trupe. Din imensul coș care se ridica în spatele lui ieșea un firicel de fum. Înaintau în larg și se făcea din ce în ce mai frig, iar locurile deveneau din ce în ce mai sălbatice. Dar Willie nu știa dacă Jesse realiza toate astea.

Willie stătea jos, lângă el. Începu să-și șteargă nasul, care-i curgea de la curentul de pe vas. Jesse se întoarse și se uită la el.

— Ești cam mucos.

— E frig, nu-i așa? spuse Willie.

— Vrei o țigară? spuse Jesse Kirwan, scoțând un mănunchi de țigări mici din buzunarul tunicii.

— Nu, spuse Willie Dunne.

Jesse Kirwan scoase o cutie veche de chibrituri din buzunarul pantalonilor și scapără pentru a-și aprinde țigara. Apoi trase un fum din adâncul plămânilor, aproape consumând țigara, și slobozi fumul.

— Voluntarii ăia de care pomeniseși erau cei care au tras în noi? întrebă Willie.

— Ce? Nu, băiete, ăștia sunt alți voluntari. Trebuie să mai înveți, William. Eram toți în aceeași tabără doar înainte de a începe războiul; apoi unii dintre noi au spus că vor face ce spunea Redmond, adică să luptăm ca soldați irlandezi, pentru a salva Europa, iar o altă parte nu au vrut asta. Doar vreo câțiva. Le știu și numele. Cei mai buni dintre noi.

— Nu înțeleg chestia asta cu voluntariatul, spuse Willie. Spui că sunteți voluntari, dar și eu sunt voluntar, m-am înscris voluntar în armată.

— O, Doamne, Willie. Asta e deja altceva. Tu ești un voluntar pentru nenorocitul de Kitchener. Nu se poate să pricepi atât de greu. Ascultă, băiete, voluntarii din Ulster au apărut la îndemnul lui Garson, pentru a lupta împotriva autonomiei. De aceea au apărut voluntarii irlandezi, pentru a li se opune. Apoi a venit războiul, așa cum ai observat probabil, și majoritatea voluntarilor irlandezi au făcut ca Redmond și au plecat la război. Dar o parte nu au vrut să plece, și asta ai văzut de fapt pe străzile din Dublin! Bineînțeles că au venit și voluntarii din Ulster, dar nu pentru autonomie, pentru numele lui Dumnezeu, ci pentru rege și țară și toate celelalte, înțelegi acum?

Era o adevărată tornadă de voluntari, ca să fiu sincer.

— Deci tu cu cine ești, Jesse?

— Nu știu, Willie. Dar tu?

— Nu sunt cu acei voluntari. Știi, Jesse, aș vrea să te întreb, pentru că nu pot să înțeleg, hârtia pe care ne-au dat-o însemna că nemții erau aliații lor? Aliații noștri din Europa. Ce înseamnă asta?

— Tu ce crezi?

Ei bine, Willie habar n-avea. Era destul de frig, dar cerul era senin, cu niște stele ca niște inele de logodnă aruncate într-un recipient de email. Aproape că se aștepta să zăngăne. Oamenii vorbeau între ei și nava era plină de murmurul vocilor și de zgomotul motoarelor, înconjurată de imensa tăcere a mării. Verdele mării devenea din ce în ce mai negru.

— Dificultatea Angliei este șansa Irlandei. N-ai auzit asta niciodată, Willie? spuse Jesse Kirwan.

— Nu, e prima oară.

— N-ar conta dacă Anglia s-ar lupta cu Franța, Germania sau cu hotentotii. Ai auzit ca francezii să treacă vreodată în Killalla, Willie?

— Da, cred că da. Acum ani de zile. Într-o carte de istorie.

— Cam asta e și azi. Tata spunea că se va întâmpla. El știe cu mult înainte. Ar fi trebuit să-l ascult, nu-i așa?

— Sute și sute de irlandezi și-au dat viața în luptele cu nemții, Jesse.

Simți cum îl apucă furia, dar încercă să se stăpânească. Era supărat pe acest tip din Cork, dar credea că o să-și dea seama în curând de greșeala pe care o făcuse. La urma urmei, nu simțise decât câteva gloanțe trase de nemți. Și mai era ceva. Avea ceva ce te făcea să nu te poți supăra pe el. Iar Willie credea că trebuia mai întâi să ascuți, ca să poți înțelege ce vrea celălalt. Iar cerul înstelat era atât de uscat, atât de trist, încât furia i se părea inutilă. Mai mult, în loc să răspundă răstit, după o tăcere care dură câteva secunde, Jesse spuse pe un ton blând:

— Bineînțeles că știu asta, Willie.

Când Willie ieși la lumină, observă că uniformă îi era groaznic de pătată de sânge. Era sângele acelui om care murise. Willie se spală pe față și încercă să se curețe pe haine, în cărticica fiecăruia erau niște instrucțiuni despre cum să-ți cureți uniforma. Cu săpun galben și un pic de amoniac într-o soluție de apă. Dar nu avea nici săpun galben, nici amoniac, încercă din nou dimineață, dar fără rezultat. Sângele soldatului avea să rămână pe uniformă lui până în Belgia.

PARTE A A DOUA

CAPITOLUL OPT în timpul cât ar fi durat să dormi un pic și să te bărbierești erau înapoi în Flandra, ceea ce era deja ajuns să-ți producă amețeli, cu sau fără evenimentele din

zilele trecute. Jesse Kirwan fusese trimis la unitatea lui, iar lui Willie îi părea rău că pleca, dar ce putea face? Nimic.

Apăreau florile de câmp; ploile ușoare de primăvară spălau câmpiile, în partea de front unde erau ei se părea că fermierii se hotărâseră să semene ceva. Atmosfera din sate era optimistă; probabil că fermierii simțeau același lucru pe care-l simțeau păsările din Belgia. Soarele strălucea deasupra tuturor, fie că erau plugari sau soldați, democratic. Războiul era ca un vis în această margine de lume, ceva îndepărtat și apropiat în același timp, ceva ce putea să afec-” teze atât viața tinerilor cât și a bătrânilor, o catastrofă care ar fi putut transforma totul în praf. Lucrurile se schimbaseră într-atât încât părea că nu există altă alternativă decât să plece sau să continue. Chiar și la Ypres se spunea că cetățenii încercau să reziste, jelind fiecare bombă care cădea, fiecare măr din fiecare grădină, fiecare cărămidă din fiecare casă, fiecare fir de cenușă din cămine. Aici unde era el nu se schimbase nimic – doar câmpia. Nimic nu se schimbase. Totuși, ceva se schimbase în Willie Dunne.

Ducea dorul cuvintelor sigure, al gândurilor pe care să te poți baza, al expresiilor directe ale lui Christy Moran, al opiniilor lui despre aceste lucruri ciudate, la fel de mult cum avea nevoie de explicațiile unui tată. Trebuia să-și vorbească în momentul când îl cuprindea panica, acea panica legată de faptul că surorilor lui ar fi putut să li întâmple ceva iremediabil.

Își găsi regimentul în rezervă nu departe de un loc numit Hulluch și fu informat că a doua zi aveau să fie în tranșee, ceea ce fu un fel de șoc pentru el, luând în considerare evenimentele prin care trecuse în orașul său natal.

În cele din urmă, îl găsi pe sergentul-major și descoperi că nu se schimbase deloc, avea același zâmbet sardonice. Căpitanul Pasley murise, iar noul căpitan era acel om vesel, Sheridan, care luptase la Sandhurst, dar nu arăta mai în vârstă de nouăsprezece ani. Era un bărbat înalt și zâmbitor, cu un ușor accent din Cavan, nu tipul acela de englezi

scorțoși pe care-i găseai de obicei în armată și care purtau nume irlandeze.

— E un miracol că a obținut gradul ăsta, spuse Christy Moran. Catolicilor nu li se acordă grade în armata asta de rahat. Probabil că e de sânge nobil, Willie. Oare regii din Tara erau din familia Sheridan?

În noaptea aceea, Willie Dunne stătu într-un fel de baracă, o colibă joasă cu un pâlc de flori de primăvară în spate. Departe, la distanță, se auzeau bombe căzând, iar la Loos artileria germană adusesse tunuri și bombe extraordinare, deci la asta trebuia să se aștepte ziua următoare.

Deși ar fi fost greu să-i descrie lui Christy Moran ce se întâmplase în Dublin, îi era și mai greu să uite acele evenimente. Era destul de rău că Jesse Kirwan din Cork plânsese, dar ceea ce îl șocase cel mai mult era omul care murise lângă el, deși văzuse sute de oameni murind înainte, și spera că sergentul Moran ar fi putut să-i dea o explicație.

Cel mai curios era faptul că nu erau prea mulți oameni care vorbeau despre asta. Probabil că nu se auzise încă, presupunea Willie, sau poate că era considerat un lucru mult prea neînsemnat ca să stârnească interesul. 90

— Nenorociții, fu prima reacție a sergentului-major. Ce dracu fac de provoacă probleme acasă, când noi ne dăm viața aici pentru ei?

— Nu știu, chiar nu știu. E un lucru îngrozitor.

— Și acum cum stau lucrurile?

— Nu știu. Erau baricadați în Dublin și trăgeau în soldați, iar noi trăgeam în ei, și locul în care eram...

Nu putu să-i descrie sergentului-major cum era strada Mount. Pur și simplu nu putu.

— Isuse, mamele din Dublin or să-i trateze așa cum se cuvine, așa să știi, și ce dracu voiau, să fie regii Dublinului?

— Nu știu.

— Totul o să iasă la iveală, ascultă-mă pe mine. Oricum, Willie, nu cumva ai pariat la All Sorts cât ai fost acolo? spuse

sergentul-major.

— De ce, domnule sergent? spuse Willie.

— Pentru că se poate câștiga Marele Premiul Național.

— Dar dumneavoastră?

— Nu.

— Nici eu, dar știu pe cineva care a pariat, spuse Willie, fericit.

— Asta-i bine, spuse Christy Moran, cu noblețe. Cel puțin un nenorocit s-a gândit la asta.

Ziua în care plecară spre Hulluch era o miercuri, dar nici o zi a săptămânii nu e sfântă în război, nici măcar săptămâna Paștelui. Umblau zvonuri că rebelii fuseseră înfrânți cu bombe trase de pe corăbii, iar când căpitanul Sheridan anunță asta oamenii aliniați câte patru în rând pentru marș, majoritatea, chiar și cei care veniseră ca voluntari, ca Lesse Kirwan, și care ar fi putut să verse o lacrimă, izbucniră în urale.

— Vezi, Willie, spuse sergentul-major, care era aproape, vezi?

— În ordine, băieți, spuse căpitanul, haideți. Și porniră spre Hulluch.

Era seară acum și erau deja în tranșee. Ajunseseră acolo pe întuneric și nu prea știau ce era înjur, cu excepția împușcăturilor care se auzeau. Oamenii stăteau de vorbă ca de obicei, după ce luaseră masa de seară. Willie stătea într-un colț al tranșeei unde era o nișă săpată de o persoană grijulie. Profita de ocazie pentru a-i scrie tatălui său.

Belgia

26 aprilie 1916 Dragă tată, Ce mai faci după toate evenimentele? Sunteți toți bine? Sper să-mi scrieți și să-mi spuneți. Am văzut agitația din Dublin pe când plecam. Sper că o să aveți grijă de voi. Oamenii de aici privesc cu dispreț la toată situația. Am auzit că nemții au plasat un anunț în fața tranșeeilor din Munster. Spunea că în Dublin era revoltă, că mureau oameni și că britanicii își omorau nevestele și copiii. Cei din Munster nu au stat prea mult pe gânduri și au

început să cânte „Dumnezeu să-l ajute pe rege „, iar noaptea trecută sau în noaptea de dinaintea ei ieșiseră și luaseră anunțul. Sergentul-major a spus că aceia erau voluntari și susținători fervenți ai autonomiei și că nu s-arfi așteptat să știe versurile de la „Dumnezeu să-l ajute pe rege „, dormite să li-l cânte nemților. Mă rog să vă ajute Dumnezeu pe tine și pe fete. Ce bine era pe vremea când eram mici. Nu știu de ce spun asta. Nu e om în Irlanda care să-șifi servit țara mai bine ca tine. Nimeni n-o să știe cât de mult te-a costat. Mă gândesc la zilele obișnuite, atunci când ne plimbam amândoi în jurul zidurilor castelului. Crede-mă, ne-ai crescut așa cum trebuie să facă un adevărat tată. Dacă Dolly n-a avut mamă, a avut un tată la fel de bun ca o mamă. Te rog să-mi scrii cât poți de repede și să-mi povestești ce se întâmplă.

Fiul tău care te iubește, Willie.

A doua zi, după o deșteptare ca în zgomote de cuțite, cu o lumină gri amestecată cu raze de soare care se strecura printre copacii din pădure, căpitanul Sheridan le citi un comunicat de la cartierul general că era iminent un atac în care aveau să fie folosite gaze.

Cel puțin așa suna comunicatul oficial, dar mai târziu căpitanul veni și le spuse totul mai simplu. Aveau să încerce să-i scoată din tranșee ca pe șobolani, într-adevăr, niște băieți din Țara Galilor le spusese că noaptea trecută sute de șobolani pe moarte le invadaseră tranșeele, semn că fuseseră scăpări de gaze din canistarele nemților. Șobolanii veniseră exact ca oamenii care căutau ajutor, dar băieții din Cardiff ai omorâ-seră cu armele. Deci acum aveau și un alt gen de inamic.

Colonelul nu era irlandez, iar la cartierul general se vorbea că irlandezii fugiseră la primul atac de la St. Julian cu luni în urmă. Între timp, Willie și tovarășii lui primiseră măști de gaze despre care se spunea că erau cele mai bune. Un fel de căpăstru care trebuia trecut peste cap, un fel de pungă cu un nas ciudat și două găuri mari pentru ochi. Semănau cu măștile pe care irlandezii din organizația Whiteboys și le

puneau ca să ardă căpițele și să-i molesteze pe proprietarii de pământuri. Cu siguranță arătau ca niște fantome amenințătoare, dar cei care le purtau nu păreau să se simtă așa. Obrajii li se înfierbântau, iar transpirația le ardea ochii.

Dar colonelul insista ca ei să stea dreapți și spunea că era sigur că băieții lui aveau să fie la înălțime și că n-aveau să se mai teamă din nou. Cuvântul „din nou” nu prea le plăcea băieților. Toți știau căți muriseră la St. Julian și, chiar dacă unii dintre ei erau nou-veniți și nu trecuseră prin acel iad, nimănui nu-i plăcea să i se vorbească ironic chiar înainte de acea grozăvie.

Pentru a contracara asta, cei care simțiră nevoia – și erau mulți, aproape toți – se așezară în genunchi împreună cu părintele Buckley și se rugară. Santinelele, bineînțeles, plecară doar puțin capul, cu un ochi vigilent pe oglinzile care reflectau câmpia goală din fața lor. Pentru că erau în niște tranșee care, din necesitate, formau un zig-zag la fiecare treizeci de metri, părintele Buckley era invizibil pentru toți, cu excepția celor care se aflau chiar lângă el. Dar toți cei o mie două sute de soldați din batalion îngenuncheară, ca și cum ar fi știut, și-și plecară capetele într-un murmur de cuvinte care se ridicau către cer. Willie Dunne spera ca Dumnezeu să-i poată auzi.

Părintele Buckley spuse Tatăl nostru și apoi tăcu. Nu intenționase să vorbească mai mult, pentru că doar puțini ar fi putut să-l asculte.

Brusc, dușmanul începu să-și golească gura împuțită și să râgâie o rafală de gloanțe. Oamenii auziră șrapnele zburând în toate direcțiile și bombe care cădeau în tranșeele de rezervă. Dar oamenii nu se opriră din rugăciunea care era la mijloc și nu renunțară la niciunul din cuvintele care puteau să le aducă alinare.

Apoi, ca prin minune, toți știură că părintele Buckley terminase. Poate că transmisese asta prin șoapte sau prin mișcări ale capului. Oricum, era ceva extraordinar, gândi Willie, absolut extraordinar.

Toți știau că nu se puteau aștepta la nimic bun atâta vreme cât fusese chemat părintele în tranșee. Dacă n-ar fi fost nici o problemă, s-ar fi adunat undeva pe o câmpie pe liniile de rezervă și ar fi făcut o slujbă în toată regula.

Asta nu însemna că nu era binevenit. Era foarte cunoscut pentru că apărea peste tot și, deși era cam ciudat, oamenii îl iubeau la fel cum iubești o mătușă îndrăgită. Semăna foarte bine cu o femeie pentru că vorbea blând, încet, cu un accent erudit.

Pronunța rotund unele cuvinte pe care alții le pronunțau ascuțit și invers. Se zvonea că ar fi fost surprins plângând, dar că ar fi apărut pe câmpul de bătaie ca să aibă grijă de muribunzi fără o lacrimă. Refuza întotdeauna romul, dar fuma cu toată lumea. Nu discuta decât rareori despre religie sau 94 despre păcate, deși puteai să mergi la el să te spovedești, dacă doreai, și puteai obține cea mai mică pedeapsă care putea fi dată, și pe bună dreptate, pentru că erau în război, îi sfătuia să fie căști, dar numai pentru că o boală luată de la fete era ceva înfiorător de stânjenitor pentru orice tânăr.

Willie presupuse că părintele Buckley văzuse toate tipurile de răni pe care le putea oferi războiul, pentru că avusese grijă de tot felul de răniți. Probabil că spusese ultima rugăciune la căpătâiul celor decapitați, sau a celor care nu mai aveau decât cap, restul corpului fiind spulberat; cu siguranță simțise greutatea măruntaielor lor și se străduise să nu mintă pe nimeni, să-i îmbărbăteze și să-i pregătească pentru marea călătorie, ca pe un cal pe care-l pregătești pentru marea cursă. Sigur credea că sufletul unui om pleacă precum un porumbel care se duce spre cuib. Le spunea oamenilor că îngerul lor păzitor venise din copilărie și era din nou cu ei, veghind asupra lor cu dragoste, îi suportase pe cei care strigaseră îngroziți, pe cei ale căror ultime cuvinte erau pline de generozitate – poate că acestea erau cele ce-l făceau să plângă mai târziu – și auzise vorbe care aveau să-i salveze de focul iadului. Dispăruse câteva săptămâni și se zvonise că

avusese concediu pentru că nu mai suporta suferința din jurul lui. Era și de așteptat. Un preot nu putea să fie martor la scene de genul acesta, scene de care vorbise Sfântul Ioan în Apocalipsa, fără să simtă că-și pierde mințile.

Oricum, Willie știa la fel de bine ca toți ceilalți, fără să spună nici un cuvânt și fără o privire, că urma să se întâmple ceva îngrozitor, pentru că părintele Buckley alesese să vină acolo.

Sirenele care anunțau pericolul de gaz porniră și Willie își părăsi sanctuarul în grabă. Lângă el, O'Hara țopăia ca un câine, încerca să se abțină, dar teroarea era mai puternică. Simți o sudoare rece sub cască. Toți se grăbiră să-și pună măștile de gaze. Chiar dacă se spunea că sunt cele mai bune, erau foarte greu de fixat și aveau mereu spaima că ar putea să ră-j, înă un loc prin care s-ar fi putut strecura gazul. Căpitanul Sheridan ieși din ascunzătoare înjurând, el și Christy Moran arătând ca niște monștri dintr-o carte de povești. Dar toți arătau așa. Sergentul ducea o geantă de pânză cu arme folosite la lupta în tranșee, care semănau foarte mult cu armele din Evul Mediu, bețe care aveau înfipite în ele cuie, aruncătoare de pietre cu mânere de fier. Willie primi ceva ca un tomahawk indian și-l puse la brâu.

— Așa, băieți, spuse căpitanul Sheridan, dar cuvintele se auzeau cumva înăbușit din cauza măștii.

O ridică.

— Așa, băieți, ascultați la mine, putem s-o facem, aveți încredere. Vreau să vă asigurați că măștile sunt bine fixate, să vă verificați unul pe altul. Și apoi, lăsați ca gazul să treacă mai departe. Nu le scoateți sub nici o formă. Gazul o să ajungă la noi și o să ne acopere pentru o vreme. Poate că o să urmeze și un atac. Asta este lucrul cel mai important. Și, flăcăi, pentru numele lui Dumnezeu, nu-i lăsați să treacă mai departe de acest loc. Voi trebuie să-i crucificați!

Nu era un discurs prea rău, gândi Willie Dunne. Era doar păcat că vocea căpitanului tremura. Dar trebuia să le spui ceva soldaților înainte de atac, nu-i așa? La trei oameni

distanță de el stătea Quigley, care venise chiar în acea dimineată, el și alți câțiva. Quigley era un tip înalt și ciolănos. Nu văzuse în viața lui o tranșee, ca să nu mai vorbim de un asalt, care era întotdeauna neprevăzut. Se lupta cu masca, care nu i se potrivea, și bombănea. Pe pantaloni se vedea o pată mare și întunecată de urină.

Willie era fericit că avea masca pe figură și că nimeni nu-i putea vedea ochii. Amintirea atacului de la St. Julian îi stăruia în minte. Imagini trecute îl bântuiau și-l terorizau, în nefericirea lui, începu să dea din cap. Doamne Dumnezeule, O'Hara tremura; îi simțea piciorul stâng care era chiar lângă piciorul lui. Întreg corpul îi era ca o coardă întinsă. 96

Deodată, în minte îi veniră scene din Dublin și-i înjură pe cei care începuseră conflictul pentru ignoranța lor violentă. Vedea și imaginea distorsionată a căpitanului Pasley.

Prin sticla murdară a ochelarilor se uită la cei douăzeci de oameni din jurul lui. Cei de la mitralieră erau gata să urce mașinăria pe parapet, trei oameni chirciți. Patru aveau sarcina de a arunca grenade și fiecare avea la centură grenade Mills. Erau mai bune decât cele vechi. Totul părea ridicol. Toți erau în genunchi, cu fața în aceeași direcție, și așteptau bombele nemțești care aveau să cadă la câțiva metri de ei. Arătau ca irlandezii așezați într-un genunchi, în partea din spate a oricărei biserici de țară, duminica, lăsând locurile de pe scaune pentru femei. Dar acum nu pe Dumnezeu îl așteptau, ci așteptau umbrele prietenilor Morții însăși. Nu era vorba de nici o stea din Betleem, nici de magi, nici de regi, ci doar de bieți irlandezi care locuiau pe străzi lăturalnice și de biete suflete mărunte. Li se prezentase situația eroică și, deși ei nu erau eroi asemeni celor descriși în vechile cărți de povești grecești, inimile lor reacționară. Nimeni nu putea să plece la război fără să fi avut simțul datoriei, fără să-și imagineze că înfăptuia minunile pe care le citiseră în cărți în copilărie. Aici nu erau nici părinți, nici jocuri, nici bisericile de acasă, nici vestigii, nici Catedrala St. Patrick, nici Biserica lui Cristos. Era doar o câmpie noroioasă pe care se aflau toți în genunchi.

Asta nu era o scenă de vitejie, dar lui Willie i se părea că era totuși adevărată, cu toată oroarea și frica pe care le simțea. Era ceva ce avea să apară în glume, povești, articole de ziar, romane. Era ceva cumplit de adevărat în nașterea întunecată a acestui moment, acest eveniment care-l putea transforma într-un cadavru, pe el și visele lui.

Gazul veni ca un căpcăun. Trecu de marginea parapetului cu aceeași perversitate și apoi, precum capetele unei hidre, se întinse pentru a-i apuca pe cei care se ghemuiseră în încercarea de a scăpa de îmbrățișarea mortală. Pentru soldatul Quigley, masca se dovedi inutilă, pentru că nu se potrivea feței lui osoase și mari ca o varză. Nu era etanșă. Părintele Buckley se repezi să-l ajute, dar Quigley se îneca și tușea și începuse să-și smulgă masca. Părintele îi făcea semne disperate să nu facă asta. Alți doi oameni de la marginea tranșeei aveau probleme cu măștile lor și se înroșiseră ca niște mere coapte de august.

Gazul cel rău se răspândea ca un cearșaf, umpluse tranșeea și trecea dincolo, spre liniile de rezervă, vrând parcă să ia cât mai multe suflete. Quigley căzuse în noroi și se contorsiona ca un piton, fără mască, iar ochii lui erau ca niște pietre negre pe o sfeclă roșie, între două crize de sufocare, urla ca din gură de șarpe. Striga cu gura deschisă, iar Willie aproape că simți și el gustul gazului, îl cuprinse mila. Da, pentru a mia oară, îl cuprinse mila, și fu aproape recunoscător pentru acest sentiment. Părintele Buckley se străduia să le dea o mână de ajutor, se frământa ca și cum soldații care se chinuiau ar fi fost propriii lui copii. Cel puțin șase camarazi erau acum în dificultate, orbiți, iar căpitanul Sheridan îi duse în spate și se duse apoi pe rând la fiecare dintre ceilalți pentru a se asigura că totul era în ordine. Willie făcuse pe el, nu se putuse abține, așa cum spânzuratul nu poate să-și ascundă erecția de privitori.

— O, Isuse, murmură el, o, Isuse, ai grijă de noi.

Ar fi vrut să-l vadă sosind pe tatăl său acum, ca să împrăștie gazul otrăvitor cu lovituri de baston, să-l șteargă de

pe fața pământului.

— Tată, tată, spuse el.

Apoi își aduse aminte de porțile de la casa din Lathaleer a bunicului său, de cei doi piloni solizi înfiți în curtea primitoare, de găini, și de bunicul cu barba albă și lungă ca un adevărat bărbat din Wicklow.

— Buncule, buncule, șopti el, apără-ne.

Doi dintre băieții de la mitralieră nu fuseseră cuprinși de gaz încă; urcară mitraliera pe buza tranșeei și începură să tragă. Era un lucru care-i încuraja pe ceilalți. 98

Pe lângă gazul care se răspândea, erau bombardati și cu grenade care conțineau tot gaz și care explodau cu zgomot peste tot împrejurul lor. Cei din artilerie începuseră și ei să tragă și auzeau șuieratul gloanțelor care treceau pe deasupra lor la fel de iuți ca rândunicile, ceea ce era încurajator. Erau atât de multe gloanțe în aer încât era de mirare că nu se loveau unul de altul. Apoi mitraliera se opri. Ceva nevăzut părea că o redusese la tăcere. Unul dintre trăgători alunecă în tranșee, încă ținând în mână canistra de apă pentru răcire, ca un grădinar muribund.

Apoi, la fel de brusc, încetă și tirul mitralierei din tranșeea nemților, deși armele lor continuau să tragă. Apoi încetară și acestea. Chiar dacă purtau acele măști hidoase, oamenii încercau să se uite cu atenție unii în ochii celorlalți pentru a-și da seama ce se întâmpla. Li se vedea albul ochilor care le trăda spaima. Nimeni nu știa. Quigley zăcea întins ca un vagabond adormit. Probabil că gazul ăsta era mai rău decât celălalt, din moment ce omora atât de repede. Ceilalți care fuseseră afectați aveau o spumă galbenă care se scurgea pe marginea măștii. Se clătinau atât de tare încât părintele Buckley nu mai știa la cine să se ducă mai întâi: arăta ca o cloșcă ce încerca să-și ajute puii. Poate că încerca să-i înlăture din calea supraviețuitorilor. Era bine să nu dai peste un tip care se bălângănea și se agăța de tine când trebuia să faci față atacului nemților.

Și deodată se lăsă o liniște care nu era de fapt liniște. Willie își auzea respirația ca o pompă de apă, și bătăile inimii care părea că se zbate în lipsa aerului. Toată lumea era adunată și părea făcută din pânză; simțea că toate membrele i se înmuiau sub acțiunea unei otrăvi puternice, în ciuda faptului că purta mască, simțea duhoare peste tot: în afara și înăuntrul măștii, în sânge, în ochi. Încerca să se uite în sus cu disperare, dincolo de marginea tranșeei. Primi un pumn în spate, se întoarse și-l văzu pe Christy Moran care trecea în goană, făcându-i semn să se urce pe treapta de atac. Probabil că văzuse ceva, pentru că se înălțase să vadă ce se întâmplase cu mitraliera. Oare ce văzuse?

Un monstru gri cu mască sări în tranșee. Părea enorm. Părea mare ca un cal. Se năpusti asupra lui Willie, iar acesta se gândi imediat la vikingi, acei vikingi din trecut care atacau un oraș irlandez. Ar fi putut să fie foarte bine o imagine dintr-o carte de istorie. Nu mai văzuse niciodată un soldat neamț de aproape. Odată, văzuse niște prizonieri germani, niște bieți oameni deprimați, cu privirea în pământ, escortați spre vreo închisoare din zona de rezervă. Arătau atât de mici și triști încât nimeni nu se gândea să râdă de ei. Impuneau tăcere. Omul ăsta era diferit, își puse mâinile pe umerii lui Willie și pentru un moment Willie își închipui că vrea să-i smulgă masca și-și duse mâinile la față instinctiv. Din întâmplare avea toporișca în mâna stângă, și când ridică mâna, lama i se înfipse în fața neamțului. Omul începu să se agite și, spre mirarea lui Willie, începu să-și smulgă masca mult mai perfecționată decât a lui Willie. Din același instinct, Willie îl mai lovi o dată. Dar probabil că rana era superficială. Gazul era cel care îl doborî și neamțul căzu în genunchi. Striga ceva neinteligibil în germană.

Încă trei soldați săriră în tranșee și, ca și cum Willie i-ar fi inspirat, ceilalți băieți încercară să le smulgă măștile. Un irlandez primise un cuțit în stomac și neamțul îl țintuise acolo, până când sergentul-major Moran îl lovi în ceafă. Mâinile se agățau de fețe și de gât. Căpitanul Sheridan fusese

împins la perete, iar un soldat neamț îl lovea cu pumnul peste față, peste mască. Nemțul fu ucis de unul dintre noii recruți, care își descarcă pușca în spatele lui. Omul se prăbuși pe spate atât de brusc încât îl lovi pe Willie în ceafa, iar Willie căzu și el.

CAPITOLUL NOUĂ

Când se trezi, nu văzu nimic din cauza măștii care se sucise, iar fantele pentru ochi erau undeva în dreptul urechii. Panicat, Willie încercă să o potrivească, gândindu-se că gazul avea să-l doboare cu siguranță de data asta. Dar, după ce-și potrivește masca, îl văzu pe Christy Moran stând jos, ca un om mahmur a doua zi după beție, fără mască. Stătea acolo și dădea din cap din când în când, ca și cum și-ar fi spus o poveste singur și ar fi fost surprins de ce auzea.

Părintele Buckley își luase atitudinea de după bătălie și stătea în genunchi lângă un mort. Neamțul imens care se năpustise la Willie zăcea acum chircit lângă el, ca un tovarăș care murise. Fața îi era plină de răni, cea de la bărbie fiind deja neagră, în fond, nu era decât un biet om. Willie îl atinse și simți că era numai piele și os. Voi să-l împingă mai încolo, dar nu putu. Quigley era purtat pe targa de brancardieri și, în mod miraculos, se pare că era încă în viață, deși probabil că plămânii îi erau distruși.

Căpitanul Sheridan stătea nemișcat și nu scotea un cuvânt, cu masca în mâna dreaptă, cu fața ca o pernă decorată, plină de răni albastre și roșii care formau un model curios de simetric. Apoi, ca și cum toți ar fi așteptat un ordin, căpitanul se trezi, îl trezi și pe sergentul-major, dădu din cap ca pentru a încuviința ceva și intra în adăpost, fără îndoială pentru a transmite un mesaj. Reveni imediat tușind și cu ochii înlăcrimați, pentru că gazul se infiltrasese în adăpost. Scrise ceva în carnetel cu creionul, iar Willie fu trimis la cartierul general, dacă-l mai găsea, pentru a trimite mesajul. Willie Dunne nu era bun la alergare, dar ce mai conta asta acum?

Găsi tranșeea de comunicații plină de răniți, de mutilați, de oameni care urlau de durere, de oameni care-și așteptau moartea. Se urcă pe parapet și o luă peste câmp. Nu-i mai păsa.

Apoi se uită în urmă, ca biata soție a lui Lot, spre direcția de unde venise gazul. Puteau să-l împuște foarte ușor. Erau câțiva soldați morți pe fâșia neutră, toți germani, după câte se părea. Cine îi împușcase nu se știa. Pentru că terenul era ușor în pantă, putea să vadă până departe. Peste tot erau o groază de oameni. Până la tranșeele de comunicații aglomerate erau șiruri de oameni orbiți, neputincioși, fiecare cu mâna pe umărul celui din fața lui, conduși de unul care încă mai întrezărea ceva. Câți rămăseseră din cei o mie două sute? Câte scrisori avea să scrie căpitanul Sheridan în seara asta dacă îi permiteau rănilor? Câte inimi încetaseră să bată, câte suflete plecaseră dintre ei, câte își așteptau rândul la poarta Sfântului Petru, care se mira probabil de hordade de suflete care veneau și care vorbeau cu accent irlandez?

Fecalele începuseră să i se întărească în pantaloni, ceea ce-i provoca niște mâncărimi teribile.

Era Joia Mare pe tărâmul morții.

Cartierul general era în ceea ce mai rămăsese dintr-un hambar vechi. Nimic nu anunța că nici la o milă depărtare se întâmplaseră grozăvii nemaiîntâlnite. Ofițerii de la transporturi strigau la șoferi ca de obicei. Căruțele de muniții erau trase de minunați cai de munte, puternici ca o locomotivă, care păreau niște animale foarte inteligente, își ridicau picioarele ca niște balerini într-un dans care fusese repetat până la stilizare. Erau aproape ridicol de frumoși, ca minunile dintr-o poveste.

Willie Dunne găsi hambarul dărâmat aproape din instinct, gândindu-se „Trebuie să fie pe aici”, și, în cele din urmă, rea-102 liză că avusese dreptate. Peretele care lipsea fusese ridicat în grabă, iar în loc de acoperiș avea o copertină ruptă. Cei trei ofițeri care stăteau în jurul mesei, care părea adusă dintr-o cârciumă, erau totuși destul de spilcuiți. Erau

bărbieriți, deși unul dintre ei avea păr în urechi, în ciuda tinereții sale. Îl mai văzuse pe maior, maiorul Stokes, dar ceilalți doi îi erau necunoscuți. Intră și le întinse nota mângălită, așa murdar de noroi și de sânge cum era, și, bineînțeles, nebărbierit.

— Ce-i asta? întrebă maiorul Stokes.

— Un mesaj de la Compania D, domnule.

— Cine-i căpitan? întrebă unul dintre ofițeri.

— Căpitanul Pasley, nu, Sheridan, domnule.

— A, da, Sheridan, da, Sheridan.

— Adus de spate ca o cârjă, spuse maiorul Stokes.

— Poftim? spuse Willie.

— Nu vorbeam cu tine, soldat, spuse el.

Maiorul Stokes citi nota și Willie își dădu seama că veștile îl afectaseră. Fața i se strâmbă, își duse o mână la cap și se bătu cu degetul în frunte.

— Avem alte victime, spuse el. Cristoase, ce se întâmplă cu voi, irlandezii, nu puteți suporta un pic de gaz?

— Poftim? spuse Willie.

— Potolește-te, Stokes, nu-ți dai seama ce se întâmplă?

— De unde să-mi dau seama?

— E plin de sânge, spuse ofițerul. Arăta ca și cum ar fi stat în spatele unui birou de bancă, cu părul pieptănat lins, palid, cu obraji de o paloare cenușie.

— Miroși îngrozitor, soldat, spuse maiorul.

— Lasă-l în pace, spuse căpitanul care arăta a funcționar de la bancă.

Sună telefonul și al treilea ofițer îl ridică și ascultă, răspunzând monosilabic.

— Nu te mai băga, Boston, spuse maiorul Stokes. Nu pot să discut cu soldatul fără să mă întrerupi?

Willie Dunne simți că îi amortesc membrele, încerca să citească pe fața omului și să nu ia aminte la ceea ce-i spunea. Această scenă se întâmpla în fața ochilor lui, dar și moartea neamțului se întâmplase tot în fața lui. Începu să tremure,

dar nu de emoție; încercă să se țină de veston ca să se potolească.

— Ce aveți voi, irlandezii? spuse maiorul din nou.

— Am făcut pe mine, domnule, de-aia miros așa.

— Ce? spuse maiorul, șocat de această mărturisire.

— Am făcut pe mine, domnule.

— De ce, soldat? spuse căpitanul Boston.

— De groază, domnule.

— De groază? spuse căpitanul. Ai spus groază?

— De ce nu, domnule?

— Presupun că ești sincer, spuse căpitanul Boston. Da, cu siguranță.

Maiorul Stokes se uita în gol. Mai era o măsuță în colțul hambarului dărăpănat cu o sticlă pe ea. Era whisky în ea sau ceva de genul ăsta, și mai erau și trei pahare lângă ea. Era ca un element dintr-o altă lume. Se întreba ce făceau cei trei, despre ce vorbeau când erau doar ei trei. Maiorul Stokes agită hârtia cu mesajul.

— Nenorocit război, bolborosi el. Al treilea ofițer puse receptorul jos.

— Ce vești ai? spuse maiorul Stokes.

— Poți să suni la cartierul general, spuse omul.

— Ce să le spun?

— Despre cei două sute de nemți morți. Aproape toți în tranșee. Și se pare că au terminat pe ziua de azi. S-au potolit pentru moment.

— Asta-i excelent, spuse căpitanul Boston, uitându-se scurt la Willie.

— În tranșee?

— Da. La lupta corp la corp.

— Se pare că la asta sunt buni irlandezii, spuse maiorul Stokes, dar Willie nu-și putu da seama dacă era un compliment adresat unei întregi națiuni sau altceva. Sheridan nu prea 104 știe să-și estimeze pierderile. Spune aici că e vorba de jumătate de companie. Vrea ca oamenii să fie înlocuiți.

— Am totalul pierderilor aici, spuse al treilea ofițer.
— Ei? spuse maiorul, destul de blând. Orice ar fi, nu pot să-i înlocuiesc.

— Opt sute, spuse omul.

— Dintr-o mie două sute? spuse maiorul Stokes.

— Da.

— Dumnezeu! spuse maiorul.

Se uită mai cu atenție la Willie, acum, cu fața lui prelungă. Deși practic era cam greu de spus dacă se uita realmente la el. Cu siguranță plângea, dar nu plângea ca orice persoană. Era un fel de a plânge deplasat și ciudat.

— Cum or să curețe locul de cadavre? spuse maiorul, și acum începuse și el să tremure ca Willie. Nu tremura pentru că îi era frică, sau mai exact nu numai pentru asta, ci și pentru că acea forță care conducea lumea pusese în funcțiune pendulul care acum începuse să se miște înainte și înapoi.

— Or să se descurce ei cumva, David, spuse maiorul Stokes. Sunt oricum ca niște orbi care merg de colo-colo, ca pe un teren de fotbal.

— Pe ce, domnule? spuse Willie Dunne.

— Întoarce-te la Sheridan, du-te înapoi la căpitanul Sheridan, soldat. Spune-i că o să sun la cartierul general acum și să-l rog pe general să se ocupe de înlocuitori. Dar va trebui să reziste până atunci. O să-i trimit și un grup de chinezi ca să îngroape morții. Și o să-i mai trimit și niște tocană caldă. Parcă asta mâncați voi, irlandezii, nu? Și dacă se pot dispensa cei de la cartierul general de ceva rom, o să vă trimit și băutură.

— Bine, domnule, spuse Willie.

— Și spală-te, soldat. Ești în armată aici. Nu în maghernițele din Dublin.

IDa, domnule.

— Cum te cheamă, soldat? Ca să scriu în raport, spuse că-itanul Boston. _

_ punne, domnule. William Dunne.

— Micul Willie, nu? spuse maiorul Stokes, în nefericirea lui.

— Nu, domnule, spuse Willie.

— Fiul nenorocitului de Kaiser, Willie, nu? Micul Willie.

— Nu, domnule. Nu sunt deloc fiul Kaiserului.

— Ei, drace, hai, nu te strigă nimeni micuțul Willie? Un flăcău așa ca tine, cu numele de William. Nu?

— Nu, domnule.

— O, dar de ce pari atât de ofensat? Ce-i cu tine? Un pitic irlandez cu pantalonii plini de rahat. Și nu te uita la mine ca și cum ai vrea să mă reclami.

— Lasă-l în pace, pentru numele lui Dumnezeu, spuse celălalt maior.

— Da, da, soldat, scuze.

— Nu face nimic, domnule.

Culmea e că părea să creadă ce spunea. Având în vedere lumea total ciudată în care trăia. Și având în vedere faptul că el, Willie Dunne, trebuise să omoare un om. Oricum, nu puteai să-i dai unui ofițer un pumn în moacă.

— Da, spuse maiorul, bineînțeles că e în ordine. Apoi Willie se întoarse și vru să plece.

— William cel mic, spuse maiorul în spatele lui. Așa îți place? Așa nu mai sună a insultă? Sper că nu te deranjează.

Willie riscă și ieși fără să se mai întoarcă.

— Nenorociții ăștia de irlandezi, îl auzi murmurând în urma lui.

— Au avut o zi îngrozitoare, îl auzi pe maiorul Boston.

Se întoarse prin întunericul plin de suferință la ceea ce mai rămăsese din compania lui. Cu o inimă îndurerată și cu un suflet înfricoșat, care, în aceste părți blestemate, se dovediră a fi exact lumina care îi trebuia.

Cărau morții. Din cauza gazului și a mitralierei, erau puține mormane de cadavre în uniforme gri pe fâșia neutră, iar cei de dincolo nu se grăbeau să-i îngroape pe cei care totuși căzuseră. 106

Maiorul Stokes aproape că se ținu de cuvânt. Sosi ceva dubios în niște marmite, ceva ce putea să fie tocană, dacă n-ar fi fost fiartă cu atâta religiozitate încât să se transforme într-o pastă maro, lipicioasă.

Un bărbat ducea cu tandrețe un butoi de rom, care, deși simbol al păcatului, fu întâmpinat cu deosebită căldură de toți.

Numai groparii chinezi nu apărură, și atunci se adunară cadavrele, atât germane cât și irlandeze, și se sapă imediat un mic cimitir. Nu erau nici garduri despărțitoare, nici pietre funerare. Doar niște rânduri de morminte, ca o grădină sărăcăcioasă de legume, și în acestea fură întinși morții. Dacă erau deja țepeni, li se rupea un membru, cu scuzele de rigoare, ca să poată încăpea în mormintele prea strâmte. Toate lucrurile personale erau băgate în saci de armată, portofele, fotografii, scrisori scoase cu greutate din buzunare prăfuite și pătate de sânge, iar ofițerii trebuiau să păstreze toate aceste lucruri pentru a fi trimise în cele din urmă mamelor și taților îndurerați. Mulți erau din Dublin, care se zvonea că încă ardea. Alții erau din Kildare și Wicklow, Wewstmeath; proprietarii micilor ferme și locuitorii colibelor aveau să primească vizita unui poștaș întunecat, personaj care purta un pachet împachetat în hârtie de culoare maro și sigilat, ca o moștenire. Totul era apoi deschis, examinat, reîmpachetat cu pioșenie și pus într-un loc secret din casă.

Willie Dunne îl căută pe neamțul lui printre rânduri și grămezi și îi sapă o groapă. Găsi în buzunarele omului o Biblie uzată, în germană, bineînțeles, ale cărei litere arătau caraghios, și o statueta a unui cal, care era probabil un suvenir. Era făcută din porțelan și nu părea să fie jucăria unui copil, dar Willie totuși credea că-i fusese dată la plecare de băiatul sau fata lui. Avea o învelitoare de piele, iar când o deschise, Willie găsi două pătrățele de foiță de aur. Știa pentru că mai văzuse asemenea foițe la capela castelului; erau folosite la poleirea statuiilor. Probabil că le ținea ca pe o

monedă de schimb, sau poate că erau simbolul meseriei pe care o avusese în viața civilă. Cine mai știa acum?

Cerul strălucea. Bătea un vânt dinspre vest care aducea miros de ploaie. Totuși, câmpia și pădurea erau învăluite în lumina soarelui. Neamțul avea bineînțeles fotografii: o femeie încruntată, cu o claie de păr, într-o rochie sărăcăcioasă. Avea capul prea mare față de corp și nu se putea compara cu Gretta. Cealaltă fotografie reprezenta un grup de copii, șapte dintre ei așezați ascultători în rând. Willie puse fotografiile la loc și-i adună toate celelalte lucruri pentru a i le da căpitanului Sheridan. Pentru că ordonase să-i fie date chiar și lucrurile nemților. Totuși, din instinct, băgă căluțul în buzunar.

Șapte copii ca treptele unei scări.

O'Hara săpa ceva mai departe și fluiera „Munții din Mourne”.

Săpatul era pur și simplu o ușurare pentru Willie, să formeze o groapă pătrată, ca pentru fundația unei case. Începuse chiar să sorteze pietrele pe care le găsea: cele mari pentru zid, cele late pentru pavaj, deși știa că e ridicol ce făcea. Oricum, pietrele urmau să fie puse la loc în morminte ca un fel de pat pe care erau întinse cadavrele. Acolo unde munții din Mourne coboară către mare. Băgă din nou lopata în pământ, luă pământ pe ea și-l aruncă în grămadă cu o ușurință care trăda experiența. Era ca un dansator. Fundațiile zidului orașului erau împodobite cu tot felul de pietre prețioase. Unde dispăruseră toate astea? Se gândi că era probabil școala de vară în capela castelului, unde îl trimitea de obicei tatăl său, pe el și pe fete, deși soția preotului era protestantă. Iar cele douăsprezece porți erau douăsprezece perle. Era o femeie frumoasă pe nume Daphne. Se întreba în ce stare era orașul Dublin acum. Auzise că fusese adusă artileria și strada Sackville fusese bombardată. Cei ce veniseră în ultimele zile aduseseră vestea ruinelor care se înălțau goale către cer, cu șemineele la vedere. Probabil că orice ucenic zidar ar fi jelit pierderea, aducându-și aminte

câtă muncă depusese pentru construirea lor. Aveau să fie reconstruite, fără îndoială. La fel ca orașele din Belgia. Dublin și Ypres erau la fel. „Și am văzut cerul 108 cJeschizându-se și arătând un cal alb, iar cel ce stătea pe el era numit Credincios și Adevărat”. Țsta era rândul lui preferat din Biblie. Deși nu credea că însemna ceva.

Era ciudat cum se înșiruiau gândurile în capul unui om. Se opri un moment și se sprijini în cazma ca un muncitor leneș, îl auzi pe Dempsey ca și cum ar fi fost lângă el. Micuțul domn cu fața rotundă. Era numit Dempsey Rățoiul pentru că mergea legănat și avea un fund ciudat. Dar Dempsey era poetul amestecului de mortar și un iluzionist al pietrelor. Știa cât de dure sunt cărămizile și știa cu exactitate unde se potrivea fiecare. Cele mai dure pentru exterior, cele moi pentru interior, pentru nișe și arcade, în tinerețe lucrase la acoperișurile care îi adăpostiseră pe soldații irlandezi din cazarme de vremea ploioasă. I se dăduse sarcina de a construi monumentele pentru Războiul Burilor oriunde era nevoie să fie rememorate evenimentele. Avea șaptezeci de ani și lucrase toată viața lui în vânt și ploaie. Dempsey și echipa lui aveau să reconstruiscă Dublinul.

— Vrei să termini odată, Dunne? Nu mai visa la cai verzi pe pereți, strigă Christy Moran.

— Da, domnule Dempsey, spuse Willie.

— Cum mi-ai zis? spuse Christy Moran.

După ce termină groapa, îl puse pe neamțul lui înăuntru, îi încrucișa brațele pe piept cum putu mai bine, rupându-i-le la umăr și la cot. Știa că avea să vină și părintele Buckley, așa cum făcea pentru fiecare mort, pentru a-i spune câteva cuvinte care să-i ajute sufletului să se înalțe. Totuși, îi spuse și el o rugăciune în atmosfera aceea însoțită care mirosea a ploaie.

Așa au umplut gropile și apoi le-au acoperit și s-au retras, duminică, în cantonament, departe de pământul morții.

CAPITOLUL ZECE

Porumbeii umblau pe acoperișul de sticlă scoțând sunete guturale. Era un miracol că o astfel de clădire din sticlă supraviețuise până acum. Era o clădire veche cu o destinație veche: aici veneau să se spele lucrătorii din mine, care extrăgeau din pământ antracitul.

Erau douăzeci de căzi din email alb pe două rânduri. Pe jos era o pardoseală verde. Apa izbucnea cu putere din robinetele de alamă, făcând o spumă albă și un abur puternic. Apa era atât de fierbinte încât te-ai fi putut frige. Willie Dunne nu avea nici cea mai mică idee de unde venea toată apa aceea minunată.

Se dezbrăcase așa cum venise pe lume, el și toți ceilalți, Christy Moran în baia de lângă el, apoi O'Hara, Dermot Smith din Canvan, și ceilalți. Mai erau și câțiva oameni noi. De exemplu, Smith, un fermier din Kilnaleck și McNaughtan, un tip mare cu o față ciudată, ca o grămadă de aluat.

Toți intraseră în apă nerăbdători, strâmbându-se la început pentru că apa era fierbinte, iar corpurile lor erau pline de răni și de iritații. McNaughtan se opărise atât de rău că trebuise să sară afară din cadă, urcându-se cu picioarele pe margine. Curând, toți se obișnuiseră cu temperatura și se cufundară în apa înspumată. Nu li se vedeau decât fețele, pentru că băile erau destul de adânci. Pluteau ușor în apă, încălziți până în măduva oaselor, și, dacă uitaseră cumva ce însemna o baie bună sau nu făcuseră niciodată o astfel de baie în viața lor, acum o trecuseră cu siguranță în fruntea listei de lucruri care trebuiau experimentate 110 îftr-o viață de om. Deveniseră adepții acestei religii. Apa îi mângâia ca o mamă, luându-le toată durerea din membre, și se înfășură în jurul organelor lor genitale ca părul lung al unei iubite.

— Isuse, ce bine e! spuse Chrisry Moran.

— E ca-n iad, spuse McNaughtan.

— Pe Sfânta Biserică și pe toți sfinții, spuse Smith.

— Pentru dragostea lui Isus și pentru Sfânta Fecioară, spuse o altă voce. Probabil era O'Hara, dar Willie se

scufundase și nu mai putea vedea nimic în afară de porumbeii care mergeau pe acoperișul de sticlă.

— Pe Papa de la Vatican și pe Joey Lambert, handbalistul.

— Cine? spuse Christy Moran, râzând.

— Și Patrick O'Brian, și John Johnson, boxerul, și dansatorul tău celebru, zise Willie Logan.

— Da, mai ales dansatorul, spuse Christy Moran. Adică Dan Leno.

— Și Fecioara din Augrim, spuse soldatul Smith.

— Da, da! strigară toți la unison.

— Poate să se ducă cineva după Fecioara din Augrim? spuse o altă voce mulțumită. E destul loc pentru ea și pentru altele. Pentru Pinch.

— Da, și pentru Pinch, spuse Willie Dunne.

— Da, ai dreptate, spuse Smith.

— Cine naiba e Pinch? spuse McNaughtan.

— Pinch? Pinch e fratele lui Bovril, spuse Smith.

— Bun pentru oamenii de afaceri, spuse McNaughtan, cotcodăcind cu fața lui ca o pungă.

— Exact, spuse Smith. Hrană pentru doamne.

— E adevărat, spuse Christy Moran, bun pentru supă.

— Bun pentru invalizi, strigă unul din spate.

— Exact, strigă Willie, triumfător.

— Pariez pe o mie de guinee că nimeni nu poate să contrazică asta! strigă sergentul-major.

Totul era o prostie, bineînțeles. Tăcuseră toți, după spectacolul de etalare a cunoștințelor. Faptul că toți știau ce scria pe reclama de la Bovril părea să-i apropie. Nici dacă ar fi fost preoți și ar fi citat din Biblie, nu s-ar fi simțit mai stăpâni pe toate lucrurile din lume.

— Dacă nemții ar arunca acum o bombă peste noi, ne-ar lua al dracului de mult timp să ne scoatem așchiile de sticlă, spuse Smith din adâncimea căzii sale.

— Eu nu ți-aș scoate nimic, spuse McNaughtan. N-ai decât să te descurci singur.

Toți izbucniră în râs. Nu pentru că era o glumă bună, ci pentru că săptămâna trecută fusese îngrozitor de tristă.

Râseră, iar porumbeii începură să se agite. Sticla era murdară de la găinațul păsărilor și, dacă înainte probabil se putea vedea cerul, acum era imposibil. Lumina era la fel ca într-o hrubă întunecoasă, iar aburul contribuia și el la crearea atmosferei.

Pentru a se distra, Willie încercă un mic exercițiu de imaginație: încercă să reașeze băile în cerc, ca într-un cimitir irlandez de acum o mie de ani. Apoi, le așează în linie, ca și cum ar fi fost un râu, cu un somon în fiecare bazin.

Marele Pescar avea să-și arunce undița pentru a prinde un om și pentru a-l mânca. Așa urma să se întâmple cu toți ceilalți, inclusiv cu el, se temea Willie.

— De ce nu vrei să cânti „Ave Maria”? spuse Christy Moran.

— Asta e un cântec religios, spuse Willie Dunne. Și e în latină.

Erau la o petrecere. Era numită concert, numai că lipseau artiștii adevărați. Sala era mică, avea o platformă și vreo patruzeci de scaune. Cei care nu-și găsiseră un scaun stăteau în picioare în spate, și majoritatea aveau în mână câte o sticlă de bere.

Apoi un om se ridică, cu intenția de a cânta. Se făcu liniște. Nu era nevoie să li se spună să tacă.

Omul își dădu capul pe spate și-și duse mâna la față. Era foarte ciudat. Probabil era genul de om care ar fi preferat să cânte într-un spațiu intim, fără să fie auzit de nimeni. Cei mai buni cântăreți erau de acest gen, după părerea lui Willie. 112

Soldatul începu să cânte despre războiul din Crimeea. Gra un cântec de singurătate, tandru și însângerat. Era vorba despre o tânără, un soldat și o moarte. Toți ascultătorii erau șocați pentru că era o melodie care le trezea amintiri. Trecutul era un lucru valoros, dar în același timp periculos în vreme de război. Avea nevoie să fie înconjurat de un spațiu de

siguranță, iar această cameră pentru concerte era cel mai potrivit spațiu pe care-l găsisese.

Fiecare om era în lumea lui interioară, cu gândurile lui, cu figurile celor dragi în jurul lui, cu regretele faptelor săvârșite sau nesăvârșite, cufundați într-o mare de moarte din care nimeni nu avea să scape, plină de sângele acid al bombelor și al gloanțelor.

O porțiune dintr-un drum preferat, un colț de câmpie, gesturi ale soțiilor, îmbrăcămintă aruncată pe un scaun. Vocea unui copil care cânta, sunetul urinei în vasul de noapte, dragostea pentru un fiu sau o fiică, o șuviță moale de păr, niște ochi mari, lupta pentru existență. Pentru cei tineri, amintirea tuturor Grettelor, cuvinte bune și rele, promisiune de dragoste împlinită sau deșartă. Detalii care aduceau la lumină povestea vieții unui om. Toate suferințele pe timp de pace și de război.

Omul își termină cântecul și se lăsă un alt fel de liniște, liniștea oamenilor care vedeau imagini trecute și gândeau gânduri trecute, urmată de un ropot de aplauze. Cântărețului îi plăcuse cel mai mult liniștea de după.

— E un cântec foarte frumos, spuse Christy Moran. Bravo, soldat.

Chiar el însuși voia să cânte „Menestrelul”, dar fu oprit de un sentiment de teamă. L-1 cântase soției lui cândva, iar ea fusese plină de tact și nu-i reproșase tonurile false și cuvintele pe care le încurca sau le uita.

Voia să-l cânte pentru că voia să le comunice oamenilor pe care-i comanda toată recunoștința și toată dragostea lui. Voia ca ei să fie în locul soției lui, cu trăsăturile ei alungite și cu o mână distrusă într-un accident casnic. Voia să le povestească despre ea, temându-se în același timp ca ei să nu-l ia în râs, sau mai rău, s-o ia în râs pe ea, ceea ce pentru el ar fi fost mai rău decât un glonț.

Ce vinovat se simțea când se gândea că se înrolase pentru a scăpa de situația de acasă. Disperarea soției lui era

pentru el mai groaznică decât orice atac german. Nu putea să suporte situația, cu toate că o adora în inima lui.

Voia să coboare de la înălțimea funcției sale pentru a le putea povesti soldaților cine era cu adevărat, cântându-le acel cântec.

— E un cântec foarte frumos, spuse soldatul O'Hara. O'Hara avea ceva de muzician în el, pentru că fratele lui avea o formație numită Orchestra O'Hara din Sligo, iar el cânta la pian în locul pianistului, care se îmbolnăvisese de tuberculoză. Aerul de mare de la Sligo era umed, ceea ce nu era bine nici pentru case, nici pentru cei bolnavi de plămâni. Camerele musteau de igrasie, iar bolnavii scuipau sânge. Pianistul era un munte de om care putea să se urce pe Maeve's Caim și să-și pună piatra peste toate celelalte, conform tradiției, dar boala îl lovise. Deci când el nu mai putuse să apară în public, Pete O'Hara se așezase la pian cu partitura în față și cântase baladele și toate celelalte melodii cu fratele lui, cel mai stilat bărbat din tot ținutul Sligo, cu o pălărie de pai dichisită ca o prăjitură.

Deci O'Hara se ridică acum ca un prinț în regatul său, cu o mică partitură pe care o scoase din haina soldățească, și, provocând invidia prietenească și dureroasă a lui Christy Moran, în acel loc obișnuit din Flandra, puse hârtia pe pian, se uită la ea cu ochi miopi și începu să cânte un cântec nou, pe care nu-l mai auziseră, deși era foarte în vogă prin tavernele din Londra. Era numit „Trandafirii din Picardia”. Era un cântec scris de un magician, gândi Willie, făcut să frângă inimile oamenilor simpli: Trandafirii înfloresc în Picardia, Dar niciunul nu-i ca tine, Trandafirii vor muri o dată cu vara, Drumurile noastre poate se vor despărți, Dar e un trandafir care nu va muri niciodată în Picardia, Trandafirul care e în inima mea! 114 cântă soldatul O'Hara, cât de bine putu, ca tovarășii lui să-și poată aduce aminte de casă. Majoritatea deja plângeau.

— Dumnezeu, spuse bietul McNaughan. Se ștergea la Ochi cu mâneca, ca un actor prost. Fața îi era la fel de roșie

ca un fund opărit.

Smith se uită la McNaughtan și apoi îl băt看 pe umăr. Era un moment emoționant, pe care Willie și-l aducea aminte. Cântecul îi înmuiase pe toți. Pentru câteva momente se simțeau răzbunați, uitaseră de toate suferințele și toate îndoielile. Asta făcuse O'Hara în seara aceea în Flandra – în Picardia. Era un trandafir care nu va muri niciodată în Picardia.

Se lăsă o liniște profundă. Erau vreo șaiszeci de oameni în batalion, toți irlandezi. Batalionul de Pușcași Regali din Dublin. Văzuseră mulți morți și omorâseră, la rândul lor; Willie era și el printre ei. Cântecul era oare o amintire a ceea ce fuseseră acești oameni?

— Isuse, spuse Christy Moran, nu știu dacă mai pot suporta, sau dacă vreunul din noi mai poate. Willie, te rog, cântă „Ave Măria”, te rog.

— Hai, Willie, spuse O'Hara, iar eu o să te acompaniez la pian, dacă vrei.

— Bine, spuse Willie. Dar e un cântec religios.

— Și e în latină, știm, spuse sergentul-major. Ce, slujba nu e tot în latină? Toți știm un pic de latină, nu-i așa, băieți?

— Da, hai, Willie! strigă Smith, doar ca să iasă din starea de melancolie.

Deci Willie începu să cânte „Ave Măria”. Era același cântec pe care-l cântase pentru concursul de interpretare, când tatăl său fusese martorul nereușitei lui. Acum învățase versurile și era gata să le cânte.

— Aaaaaaaaaveee Mariiinminaa, cântă el pe notele lui Schubert, gratia pleeenis.

Era adevărat ce credea mama lui despre el. Cânta ca un înger, dacă vreun înger s-ar fi coborât ca să le cânte muritorilor. Vocea lui era ciudată și înaltă, dar nu de altist. Notele erau atât de clare încât păreau să taie aerul. Ca un adevărat cântăreț, putea să cânte și notele joase tare, fără să rănească urechile. Fiind în latină, „Ave Măria” nu putea să-i facă melancolici. Părea că vorbește atât despre curajul și

singurătatea lor, cât și despre eforturile disperate pe care le făceau pentru a construi poduri care să-i apropie unul de altul. Din păcate, podurile erau din aer. Oamenii știau, bineînțeles, cuvântul Măria, pentru că era numele mamei lui Isus. Puțini merseseră la școală mai departe de școala primară, dar credința le era puternică pentru că le fuseseră inculcate toate promisiunile și toate avertismentele credinței catolice. Credeau că raiul e cu siguranță următoarea oprire. Știau asta pentru că le-o spusese mamele, tații și preoții lor.

Willie făcu legătura între două versuri atât de ușor, încât O'Hara nici nu observă. Dacă ar fi putut să-l audă cei din juriu acum! Ar fi luat locul întâi, cu siguranță.

Ave Măria, gratia plenis, plină de har, și toți soldații își dădură seama că era rugăciunea lor spusă altfel, rugăciunea copilăriei și a țării lor, rugăciunea lor cea mai intimă, care nu putea fi despărțită de natura lor, care nu putea fi profanată, care nu putea nicicum să-și piardă înțelesul, miezul sacru, flacăra nestinsă.

Willie continuă să cânte. Poate era doar un amator, cu respirația întretăiată, dar în vocea lui se afla toată admirația pentru mama lui, care nu mai era. Revăzu împrejurările morții mamei lui, vocea unui copil într-o cameră din Dangle, după nașterea surorii lui Dolly, și imaginea severă a tatălui care ieșise brusc din casă, ca să meargă Dumnezeu știe unde. Willie, care avea doar doisprezece ani, se furișase în camera ei, un lucru pe care îl uitase până acum, pentru a fi lângă ea. Începuse să-i cânte acest cântec mamei, care zăcea cu două monede pe ochi, în timp ce moașa curăța copilul în camera din față. Nu mai era nimeni în dormitor, numai zgomotul mării și cântecul lui. Bucură-te Mărie, cea plină de har, Domnul este cu tine. Acum le cânta la fel acestor bieți oameni, acestor ascultători condamnați, acestor nenorociți care se angajaseră într-un război pentru o altă țară, sclavi ai Angliei și regii nimicului, după părerea secretă a lui Christy Moran.

CAPITOLUL UNSPREZECE

Puşcaşii Regali din Dublin Belgia

3 mai 1916 Dragă tată, Mulțumesc pentru că mi-ai scris. Sunt mulțumit că toată lumea e bine. E o mare ușurare. Poliția metropolitană să fie alungată de pe străzi! A fost îngrozitor când am citit despre contesa Merkievicz care a împușcat un recrutar neînarmat la Stephen Green. Sunt trist că strada Sackville a fost distrusă. Oamenii de aici își transmit ziarele de la unul la altul, ca să putem să le citim toți, mai ales acum că suntem în linia de rezervă, slavă Domnului. Poate că, acasă fiind, unii dintre cei de aici ar intra în conflict cu tine și cu oamenii tăi! Dar aici sunt niște soldați minunați. Nimic nu li se pare prea greu, sapă ore în șir, n-ai crede că niște băieți de la oraș ar putea face atâtea. Sunt minunați. Spun că au învățat toate astea pentru că vara trebuiau să traverseze tot Dublinul ca să poată merge să înoate, în ultima vreme au trecut printr-o mulțime de greutăți. Sunt într-adevăr minunați. O să continui scrisoarea mâine, înainte de a o trimite la poștă.

— În Dublin iar se împușcă oameni, spuse O'Hara, care se uita pe un ziar. Era foarte ciudat să vezi în ziarele irlandeze toate acele reclame la șei, săpun, peruci, arme, carne de pui, ceară de mobilă, mere, anunțurile pentru angajat fete în casă, lachei, și toate celelalte lucruri care făceau parte din viața normală a irlandezilor. Lângă acestea erau și listele cu soldații căzuți în război, oameni care nu aveau să se mai întoarcă niciodată la șei, săpun, peruci și așa mai departe.

— Ce-i asta? spuse soldatul Quigley, omul miracol, care se dusese gazat la un spital englez, dar care se întorsese imediat viu și nevătămat. El și Joe Kielty jucau cărți. Joe era unul dintre oamenii cei mai delicați din câți existaseră vreodată, după părerea lui Willie, un om care ar fi sărit să te ajute în orice situație, ca și cum ar fi fost datoria lui s-o facă. Era cel mai bun constructor de baricade din companie și avea un talent deosebit pentru asta. Niciuna dintre cele pe care le fixase nu căzuse vreodată peste vreun soldat. Chiar și atunci

când îi murise vărul gazat în primul atac se comportase foarte demn. Dar Willie îl văzuse apoi singur în cimitir, la căpătâiul lui Joe McNulty, spunând cuvinte pe care nu trebuia să le audă nimeni. Era un om scund, ca și Willie, cu o coamă de păr ce semăna cu o coroană, și trecuse prin multe în viață, încă de când începuse să lucreze pământul în Mayo, între lacurile din Callow, alături de tatăl său.

Joe ridică privirea și se uită la Quigley. Stăteau mereu împreună pentru că amândoi erau niște fenomene. Joe KIELTY înghițise aceeași cantitate de gaz ca și vărul lui, dar plămânii lui nu ripostaseră, ceea ce era ciudat și nemaiauzit. Acum erau tovarăși în ciudățenia lor.

— Sunt împușcați o mulțime. De fapt, sunt trimiși la Curtea Marțială toți conducătorii care au semnat acea hârtie, împreună cu o mulțime dintre ceilalți. Toți vor fi împușcați de armată, iar primii au fost secerați ieri.

— Așa le trebuie, spuse Quigley. Mă îngrijorasem că ar fi putut s-o omoare pe mama în schimbul de focuri din oraș. Ii place întotdeauna să iasă să vadă ce se întâmplă.

— Toți am fost îngrijorați, spuse Willie.

— Aveau și ofițeri? spuse Quigley.

— Bineînțeles că da, spuse O'Hara. Aveau și plutoane și companii. Nu știu dacă aveau regimente.

— Cu siguranță că nu erau mulți, spuse Quigley, nu poți să faci un regiment dintr-o mână de oameni.

— Nu, bineînțeles, dar batalioane aveau, sunt sigur. Adică erau toți voluntari irlandezi care se despărțiseră la Redmond. Adică aveau uniforme cârpite de mamele lor, nu arătau prea fioroși. Copiii își băteau joc de ei în Sligo. Dar trei din ei au fost împușcați. Cam vreo sută au fost uciși în luptă, împreună cu două sute dintre noi și câțiva polițiști.

— Cristoase, spuse Willie Dunne.

— Da, Willie, spuse O'Hara, câțiva dintre oamenii lui taică-tu' au căzut, și au mai fost câțiva și alții. O mulțime de civili au fost secerați în strada Mount. Avansau umăr la umăr

și au căzut toți ca și cum i-ar fi cosit cineva. Au rămas doar căpițe.

Willie nu prea voia să spună nimic, să descrie ce văzuse și ce făcuse pe strada Mount, și nu știa de ce. Era ca și cum ar fi vrut să uite că fusese vreodată acolo și că văzuse toate acele lucruri îngrozitoare. Era și așa foarte greu, chiar fără acele amintiri. Era sigur că-i spusese totul lui O'Hara. Sau nu-i spusese. Oricum, probabil că O'Hara uitase, cu toate evenimentele recente. Era de mirare că mai puteau gândi. Creierii parcă le erau opăriți și amestecați de la zgomot, teroare și imaginea acelor morți cumplite.

— Ca spicele de grâu, spuse Joe Kielty.

— Da, Joe, ca grâul, spuse O'Hara. Mulțumesc, domnule Kielty. Oricum, primii trei au fost omorâți la Kilmainham. De plutonul de execuție. Au fost legați la ochi. Iar omul care scrie articolul pare încântat. De parcă asta ar fi așteptat. Dar presupun că are dreptate.

Se opri pentru o clipă.

— Asta-i partea nostimă.

Nimeni nu spuse nimic. Joe Kielty și Miraculosul Quigley se întoarseră la jocul lor de cărți.

— Cred că mama și-a pierdut mințile de tot, mormăi Quigley. Nu poate să stea în casă.

Willie se uită pe fereastră la terenul plin de tufișuri care creșteau sălbatic din cauză că nu se mai îngrijea nimeni de ele.

— Pearse, Clatke și McDonagh, spuse O'Hara, aproape pentru sine.

După o pauză, John Kielty spuse, cu vocea sa blândă:

— Sper că trei oameni împuşcați sunt de ajuns pentru ei, Pete.

— Nici pomeneală, spuse O'Hara.

În aceeași zi Willie și O'Hara erau singuri în sala de mese.

— Cel mai ciudat lucru este că toți credeau că nenorociții de nemți aveau să-i ajute, spuse O'Hara.

— Cine, Pete? spuse Willie.

— Nenorociții de rebeli, Willie.

— A, da, spuse Willie. Știu, scria pe hârtiile alea pe care le împărțeau. Despre aliații lor din Europa, nu-i așa?

— Asta înseamnă că noi suntem inamicul?

— Mai mult sau mai puțin. Cel puțin așa înțeleg eu, spuse Willie.

— Cred că e foarte ciudat, spuse Pete.

— Da, foarte, spuse Willie.

— Adică vreau să spun că-mi place să cred că tot ce facem noi aici are un rost.

— Știu, spuse Willie. Dar nu prea știa, de fapt.

— Deci cum am putea să numim asta?

— Nu știu, Pete.

— Și noi ce trebuie să facem?

Era aceeași întrebare pe care o pusese și Jesse Kirwan. Atunci, Willie nu știa răspunsul. Acum credea că-l știa.

— Să rămânem aici, Pete, spuse el.

— Da, să stăm ca niște proști. De n-ar fi trebuit să-i omoare pe ăia, spuse O'Hara aproape în șoaptă.

— Și eu regret, Pete, spuse Willie, surprins de schimbare. Deci, ce suntem noi?

— Niște proști. 120

4 mai

Am revenit, tată. Am primit veștile despre cei trei conducători care au fost împuşcați. Unii dintre oamenii de aici cred că s-a făcut dreptate. Eu nu prea știu ce să cred. Aș dori din tot sufletul să fiu acasă acum și să pot vorbi cu tine. Ce bine ar fi fost să nu fie nevoie să-i omoare. Nu e drept. Nu

știu de ce. Ce spune Joe Redmond despre asta? Când am trecut prin Dublin am văzut un tip care a fost omorât. Era unul dintre rebeli, și totuși mi-a fost milă de el. Eram cam de aceeași vârstă. Era mai bine dacă nu-i omorau pe cei trei. Mă întristează gândul că astfel de lucruri se întâmplă în Dublin, unde ar trebui să fie liniște. Tată, sper să nu te supere scrisoarea mea. Sunt mândru că port această uniformă și sunt și mai mândru de Pușcașii Regali din Dublin. Te rog să le transmiți toată dragostea mea lui Maud și lui Annie. Să-i spui lui Dolly că am văzut o stăncuță, sau poate era o cioară, își făcea cuibul într-un horn. Era tot ce mai rămăsese dintr-o casă, iar ea strângea bețișoare și rămurele pentru a-și face un cuib pentru perechea ei. Ce n-aș da să nu fi trecut prin Dublin în acele momente.

Fiul tău iubitor, Willie.

Draga mea Gretta, mulțumesc pentru vederea ta interesantă cu strada Sackville în ruine – cine ar fi crezut – mă gândesc la tine – îți trimit și eu una din Ypres – vechiul Ypres, așa cum ne place nouă să spunem – Turnul Cloth – Cu toată dragostea mea – sărutări – Willie.

Aproape că nu-i mai rămăsese spațiu pentru ultimele cuvinte, ceea ce-l făcu să intre în panică. Le scrisese îngrămădit și speră să fie cât de cât clare.

În noaptea aceea, dormi fără vise. Ca în copilărie.

Erau încartiruiți în ceea ce mai rămăsese dintr-o fabrică mică unde se fabricaseră salopete de lucru purtate de oameni care probabil dispăruseră acum. Paturile le erau așezate într-o cameră lungă, alături de o încăpere în care găsiseră câteva sute de tipare din hârtie spânzurând de tavan, probabil făcute pe măsura lucrătorilor, jachete și pantaloni, printre care bătea o briză ușoară de la geamurile sparte, ca și cum ar fi fost umbrele unor persoane adevărate.

Soldații nu curățaseră locul de acele tipare. Probabil vorbeau prea mult despre viețile celor care trecuseră pe acolo.

În acest loc Willie descoperise cumva pacea. Bombele se auzeau în depărtare precum clopotele unui oraș îngrozitor.

Probabil le auzeau și cei care locuiau undeva, departe, în Anglia. Dar el era undeva între cele două lumi, ca o monedă de un penny care, odată căzută pe dușumea, rămânea acolo în praf, singură și abandonată.

Visul era prea clar ca să poată fi un vis. Era undeva, în tranșee, uitându-se peste câmpul măturat de proiectile, fără să se ferească, fără oglindă. Capul i se ițea de după parapet, ca un nap, în bătaia puștii oricărui lunetist. Dar nu putea să se miște. Era ca și cum ar fi rămas blocat acolo. Foarte aproape, chiar ridicol de aproape, era un neamț, în propria lui tranșee, făcându-și de lucru cu o cutie mică în care punea semințe de iarbă. Lăsa cutia pe parapet și se lăsa în jos. Lumea era învăluită într-o lumină galbenă, solară; deasupra orizontului se vedeau niște nori negri, amenințători; sufla o adiere ușoară, iar în copaci atârnav corpurile de hârtie ale celor dispăruți, tiparele sufletelor lor pierdute. Porumbei de pădure gângureau folosind doar șaisprezece note pe care Willie le identificase adeseori în pădurile din Kiltegan și Kelsha în copilărie. Co-co-co, coco, co-co-co-coco, co-co-co-coco, co. Și toți spuneau Willie, Willie, și iar Willie. Așa credea el că spuneau când avea șapte ani și locuia la bunicul său, administratorul acelor păduri. Acum, porumbeii cântau în pădurile 122 belgiene> chiar dacă doar în imaginația lui. Transpiră în somn, iar transpirația îi îmbibă lenjeria de corp. Păduchii mișunau la subsuori, în ciuda băii pe care o făcuse. Dar nu-i simțea. Visa. Un porumbel ateriza lângă cutia neamțului, jnarse de-a lungul parapetului și își vârî capul în cutie. Cum nu reuși să ajungă la grăunțe, își luă avânt și intră cu totul în cutie. Atunci, neamțul apără brusc și prinse porumbelul în cutie, astupând ieșirea cu mâna. Willie aproape că strigă sau, oricum, făcu un zgomot care-i atrase atenția neamțului, pentru că acesta se opri brusc. Fața i se întoarse și-l văzu uitându-se la el peste zona neutră.

Willie știa că era neamțul lui, omul pe care-l ucisese. Voia să strige la el, să-i spună că i-a păstrat căluțul. Soldatul eliberă porumbelul din cursă și-l luă în mână. O să-l omoare

ca să-l mănânce? gândi Willie. Carnea de porumbel era destul de fragedă și dacă ar fi fiert-o câteva ore în gamelă, ar fi fost destul de bună. Ar fi putut să-i rupă capul cu o singură mișcare a mâinii.

Willie aștepta ca neamțul s-o facă. Simțea gustul cărnii negre a porumbelului, gustul pădurilor și al vremii ascunse. Să ucizi și să mănânci, să ucizi și să mănânci.

Dar neamțul ridicase brațele spre cerul amenințător și-și deschisese mâinile pentru a lăsa pasărea să zboare ca un înger caraghios, ca o zdreanță gri.

Willie, Willie, și iar Willie.

Porumbelul și tovarășii lui găngureau în pădure. Era un amestec de voci. Neamțul rămăsese cu mâinile în sus, ca și cum ar fi uitat de ele, cu privirea fixată în ochii lui Willie, iar lumina umedă îi cădea pe față, înlocuind mângâierea dulce a soarelui.

CAPITOLUL DOISPREZECE în săptămâna aceea ciudată, toate drumurile care duceau la liniile de rezervă se umplură de flori. Willie și toți cei din compania lui erau îngrozitor de obosiți. Săpau tranșee care nu erau folosite niciodată, mărșăluiau de la un loc la altul ca nebunii, li se țineau discursuri interminabile despre cum să se îngrijească, cum să evite bolile provocate de statul în tranșee, despre cum să fiarbă legumele în gamelă, deși niciunul dintre ei nu văzuse legume de multă vreme, despre ritualul salutului și despre cum să fie o bună santinelă. Despre o sută de lucruri pe care le cunoșteau deja, iar dacă nu le știau, nici nu aveau nici un interes să le afle vreodată.

Între timp, șanțurile și câmpurile se umpleau de culori. Soarele îndrăzneț le atinsese cu mâna lui binecuvântată, iar ploaia făcuse restul. Rezultatul era un milion de semne prin care natura își arăta respectul pentru locurile care fuseseră pe perioada iernii. Chiar și pe câmpurile de pe care calamitățile alungaseră cultivatorii apăruseră florile, cu sutele, armate nesfârșite de capete galbene, și albastre, și roșii, și de un verde strălucitor. Era ca un paradis născut pe

neasteptate. Păsările își căutau locul unde aveau să trăiască peste vară, vrăbiile și rândunicile veneau din Portugalia și Africa, pentru a-și face cuibul în siguranță în Flandra. Willie se întreba pe unde umblau iarna, ce familii și ce copii le găzduiau. Sau poate stăteau în câmp deschis, departe de gospodăriile oamenilor? Acum păsările se întorseseră și bineînțeles că 124 nu se întrebau ce se mai întâmplase cu războiul, își reparau cuiburile de sub streșini cu lut și zburau seara ca săgețile în toate părțile după bețișoare și paie. Se mai gândi și la celelalte vietăți care mișunau sub pământ și la cele din eleștee.

Iar din Irlanda veneau în fiecare zi vești despre noi execuții, făcându-i pe soldații din Dublin să se îngrijoreze că o să coboare Armaghedonul asupra celor rămași acasă. Toți se gândeau la copii, la părinți, la cei dragi și ar fi vrut din tot sufletul să se întoarcă, dar, din păcate, asta era imposibil.

Cei executați erau lăudați, înjurați, disprețuiți, trași la răspundere, mânjiți cu noroi. Unii îi plângeau, alții se îndoiau de ei, toată confuzia fiind întreținută și complicată de depărtarea la care se aflau.

Dar poate că Armaghedonul nu era atât de departe pe cât credeau ei.

Paturile tinerilor din Anglia erau goale pentru că toți erau la război. Toate așternuturile și toate pernele stăteau nefolosite pentru că nu mai era nimeni care să viseze în ele. Toate orașele din Irlanda erau, și ele, părăsite, își trimiseseră la război cei mai buni flăcăi. Bineînțeles că fiii celor două țări își aruncau insulte când treceau unul pe lângă celălalt pe drum. Cei din Ulster credeau că sudiștii erau toți suspecti, că erau adepții autonomiei, și o spuneau cu voce tare. Dar armatele erau făcute special pentru a face ca oamenii să-și piardă identitatea în mulțime. Francezii se înecau în cavernele de la Verdun, se înecau în propriul sânge. Milioanele de oameni trebuiau să învingă alte milioane. Kaiserul își trimisese miriadele sale de soldați, regele Angliei pe ale sale. Urmau trupe formate din femei care îngrijeau de

răniți și-i îngropau pe morți. Toată Anglia și Imperiul Britanic, Austro-Ungaria, Prusia, imperii ale săracilor și înfometaților, regi triști și oameni de rând, toți încercau să afle vești, în timp ce munții erau impasibili iar toate văduvele irlandeze își purtau cu amărăciune panglicile negre. Toți le vorbeau cu simpatie și încercau să le îmbărbăteze cum puteau mai bine cu ceea ce mai rămăsese din cuvintele înțelepte. Dar cutia de cuvinte înțelepte era din ce în ce mai goală.

— Vrei să spui că l-au legat pe soldatul Kirwan de o roată de tun și l-au lăsat acolo o lună? întrebă Willie.

— Așa ar trebui să fie pedeapsa, dar el a stat doar două ore pe zi timp de trei zile pe săptămână. Spun „doar”, dar înțeleg ce rușine trebuie să fi simțit, spuse părintele Buckley. Iar acum îl așteaptă lucruri și mai cumplite.

Era seară și părintele venise la locul de încartiruire pentru a-l întâlni pe Willie și a sta de vorbă cu el. Îl întrebase ce mai făcea tatăl lui și aflase că era bine. Îl mai întrebase și dacă își aducea aminte de un soldat pe care-l chema Jesse Kirwan din Cork, iar Willie trebui să se gândească pentru câteva momente până-și aduse aminte de omulețul pe care-l întâlnise la Dublin în timpul acelor evenimente groaznice. Părintele îi spuse că era închis și că aștepta să fie judecat de Curtea Marțială și că el se dusesse să-i vorbească la cererea comandantului. El îl întrebase dacă era cineva care ar fi putut să spună ceva despre caracterul lui. Soldatul Kirwan îi dăduse numele lui Willie.

— Dar nu l-am văzut decât o zi, spuse Willie Dunne. Numai în ziua aceea. Ce a făcut, părinte?

De obicei auzeau că erau arestați pentru că îndrăzniseră să răspundă unui ofițer sau că fuseseră găsiți într-o parte a orașului sau a satului în care nu aveau voie, sau pentru că făcuseră lucruri nepermise în armată, cum ar fi faptul că nu salutaseră un superior. Pentru că oriunde s-ar fi aflat, armata avea reguli care trebuiau respectate, care spuneau că ofițerii superiori nu aveau ce căuta pe câmpul de luptă, că nu trebuiau să știe niciodată ce se petrece și că nici nu era asta

treaba lor. Numai cei de grad inferior trebuiau să vadă imaginile atroce și să asculte muzica înfiorătoare a liniilor frontului.

Rareori era cineva arestat pentru vreun lucru cu adevărat grav, vreo crimă făcută la beție, sau vreun atac asupra 126 civililor. Se spunea că unii dintre chinezi tăiau beregata celor ce-i priveau prea insistent și că luau opiu ca să supraviețuiască sarcinilor îngrozitoare pe care le aveau. Se mai auzeau zvonuri despre crime și masacre asupra prizonierilor. Oameni cărora războiul le întunecase mintea și inima. Poate Jesse Kirwan devenise unul dintre ei, dar lui Willie i se părea totuși surprinzător, chiar dacă-l cunoscuse doar o zi.

Fața părintelui era ridată și obosită ca a unui bătrân. Nu se mai vedea pe chipul lui nimic din prospețimea pe care o avusese odată. Totuși, Willie nu credea că avea mai mult de patruzeci de ani, ceea ce era destul de mult pentru un soldat – dar el nu era soldat. Părul îi era ca sârma, încâlcit și inutil.

— E acuzat de nesupunere, Willie. Are o problemă serioasă. A refuzat să mai lupte. Și a fost pedepsit pentru asta; a fost pus să golească oalele de noapte și să curețe, dar a refuzat să se supună ordinelor sergentului, spunând că nu e sclav. Prietenii au trebuit să-l imobilizeze și să-l lege de roata tunului. Atunci a început să țipe și să se zbată, urlând la soldații care treceau pe acolo. Și chiar în timpul când nu era legat, și trebuia să curețe prin cantonament și să verse oalele de noapte...

— Sunt sigur că nu i-a plăcut, spuse Willie.

— Da, a făcut totul cu ură. Mi s-a spus că a încercat să-i convingă și pe alții din companie, vorbindu-le despre libertate, despre rebeli și lucruri de astea, ca și cum ar fi luat-o razna. Acum nu mai vrea să accepte nici un ordin. A început să vorbească murdar cu ofițerul, un tânăr din Dublin, care probabil n-a auzit vreo înjurătură în viața lui. Acum, refuză să mănânce și să vorbească. Am încercat să-i vorbesc în celula lui, care e o cameră mică dintr-un abator, dar nu

mi-a răspuns, până când l-am întrebat dacă știa pe cineva căruia ar fi vrut să-i vorbească, și atunci a spus numele tău, soldatul Willie Dunne. M-am gândit că e într-adevăr un miracol faptul că te cunosc în toată această armată.

— Poate că vorbea de un alt Willie Dunne, spuse Willie, pentru că nu ne-am văzut decât o zi.

— O să fie judecat de Curtea Marțială în curând, spuse părintele Buckley, și nu știu ce o să se întâmple cu el, dar nu mi-ar plăcea să cred că vor să dea exemple pentru ceilalți. Deja au fost omorâți cei trei și acuzați de dezertare, îi cunoșteam. Erau băieți buni. Unul dintre ei era aici de un an și trecuse prin momente foarte grele când aproape toată compania fusese decimată la Hooge. Altul avea trei copii și nu pot să suport gândul că nu mai au tată.

— Știu, părinte, dar nu știu de ce ți-a dat numele meu. De ce nu a dat numele sergentului sau al unui alt om din plutonul lui, sau al cuiva apropiat?

— Pentru că a sărit la sergent, iar ceilalți din pluton nu-l mai puteau suporta. Vrei să vii să vorbești cu el? Căpitanul a zis că-ți dă voie.

— Nu știu, domnule. L-ați întrebat și pe sergent?

— N-am vorbit încă, dar aș putea vorbi, dacă vrei. Willie Dunne nu știa ce voia de fapt.

— S-ar putea să-l împuște, Willie, iar în cel mai bun caz s-ar putea să-l închidă, ceea ce ar fi îngrozitor.

Willie mai văzuse doar o singură dată un om legat de tun, un soldat englez cu o înfățișare chinuită, care semăna cu Isus. Dar îți întorci repede fața de la o astfel de scenă.

— Willie, pot să înțeleg. Faptul că ești fiul șefului poliției te face să nu fii foarte entuziasmat de o astfel de întâlnire, dar aș vrea foarte mult să știu ce se întâmplă cu el, ca să-l pot ajuta. Nu va trebui să fii martor la proces dacă nu vrei.

Willie nu spuse nimic. Era buimăcit.

— Nu cred că trebuie să fii un sfânt, dragul meu. Uneori e mai rău decât în iad. Rolul meu e să aduc oamenii pe calea

cea bună, dacă pot, și nu cred că Dumnezeu se așteaptă să fim cu toții sfinți. Mai ales aici, pe front.

Fiul superintendentului. Nu asta îl reținea. Tatăl lui ar fi fost primul care l-ar fi îndemnat să facă acest lucru. Nu știa 128 cum să spună, dar de fapt ezita pentru că era obosit. Simțea că-l lasă puterile. Se simțea puternic din punct de vedere fizic, și totuși atât de extenuat. Mânca, săpa o zi întreagă, dar... tot ce-și dorea era să se însoare cu Gretta, să stea cu surorile lui și să construiască clădiri în slujba lui Dempsey.] v [u voia să-l viziteze pe acel băiat din Cork în celula lui. Și totuși, părintele Buckley folosisese niște cuvinte pe care Willie le știa foarte bine din copilărie, pentru că bunicul său le folosea când i se adresa – dragul meu.

— Cred că îți cer doar puțină compasiune, Willie, spuse părintele Buckley.

— Îmi pare rău că sunt atât de încăpățânat, spuse Willie, doar nu sunt eu la închisoare.

— Deci vii?

Dar Willie nu putea să spună nici da, nici nu. Tăcu, dar era sigur că tăcerea lui nu se putea compara cu tăcerea lui Jesse Kirwan. Încerca să-și aducă aminte ce-i spusese Jesse despre el, dar nu putea, însă îi văzu fața îngustă și nasul spart și își aduse aminte de felul în care plânsese în strada Mount. Își aduse aminte și de faptul că era destul de agresiv, pentru că sărise la el în dimineața aceea. Se întreba, în același timp, ce naiba îl făcuse să refuze să asculte ordinele. Nu era mare scofală. Era un mod de a face lucrurile să meargă înainte. Sau poate nu acesta era cuvântul potrivit.

Părintele Buckley îl luă pe Willie de mână pentru un moment într-un gest de prietenie și apoi dădu din cap și-i zâmbi. Willie văzu că avea dinții galbeni care străluceau în lumina lămpii ca și cum ar fi fost din alamă. Ochii lui negri erau ca ochii unui păstrăv mort.

Preotul obosit îi zâmbea soldatului obosit. Așa că Willie își dădu seama că spusese da fără să fi pronunțat un cuvânt.

Avu loc un atac, dar de data asta ei statură pe margine. Era treaba celor din Ulster, Divizia 36. Veștile care le ajunseră la urechi erau îngrozitoare. Fuseseră două mii de morți și alte două sau trei mii de răniți.

Ajunseseră în cele din urmă la tranșeele nemților, dar nu le mai veniseră ajutoare și fuseseră decimați.

O'Hara se uită la Willie, Willie se uită la Dermot Smith, iar Smith se uită la Kieley. Era un moment ciudat. Știau cum arătau două mii de cadavre, asta da.

Acum, sate întregi din Ulster rămăseseră fără bărbați. Nu aveau să se mai întoarcă să are pământul și să-l înjure pe Papa duminica.

Trecură prin momente grele, și veștile le îndurerară inimile. Simțeau o dragoste ciudată pentru cei din Ulster. Ce puteau face? Nimic altceva decât să se gândească și să-i plângă. Poate că erau și unii care nu dădeau o ceapă degerată pe cei din Ulster în momentele astea când războiul schimbase pe toată lumea. Poate.

În ziua de 3 iulie, când aflaseră veștile, Willie merse cu părintele Buckley în spatele liniilor, unde se afla Jesse Kirwan, un fel de lume subterană a lumii subterane.

Totuși, ogoarele era destul de bine lucrate, iar fermierii francezi sperau la o recoltă bună, dacă războiul nu se întindea și în partea dinspre Germania. Frunzele plopilor foșneau, iar cârdurile de găște stăteau în șanțuri și arătau mai degrabă ca niște rațe umflate.

Jesse Kirwan era ținut într-o cameră a unui abator. Willie și preotul trecură printr-o sală mare de beton unde erau zeci de tăurași. Willie văzu cum un tăuraș era trecut printr-o poartă de fier. Un tip îl doborî cu o lovitură de ciocan. Tăurașul îngenunche ca un animal care se roagă și căzu mort ca un actor, cu un horcăit.

Willie nu mai auzise un asemenea sunet. Apoi animalului i se înfipse un cârlig în picior, fu ridicat și tăiat în două. Sângele începu să curgă ca Niagara și le înroși mâinile și halatele oamenilor. Le curse chiar și în cap. Graba în care se

făcea totul se datora faptului că erau întregi batalioane de hrănit.

Animalului i se tăie capul cu precizie, și picioarele din față și din spate, coada, și i se scoaseră măruntaiele. Restul 130 fu tăiat în bucăți și sortat în cărucioare de metal, totul cu o rapiditate uimitoare.

De ce-l țineau pe Jesse într-un asemenea loc? Nu știa. Dar câte lucruri știa Willie Dunne?

Nu multe, gândi el.

Poate că nu era o privată în adevăratul înțeles al cuvântului, sau era o privată în timpuri de pace. Era o placă de metal deasupra ușii pe care scria „Bărbați”, dar când intra, nu văzu nici urmă de pisoar sau de vas de toaletă. Era doar un soldat așezat pe unul dintre acele scaune pliante care se aflau de obicei la concertele din parcuri. Se ridică în momentul când apăru părintele și îi căzu un ziar din poală, îl salută pe preot cu gesturi perfecte, parcă repetate ore în șir.

— O să mă duc să stau de vorbă cu el, spuse părintele Buckley. Să vedem cum merg lucrurile. Așteaptă aici, soldat, împreună cu caporalul.

— Bine, domnule, spuse Willie, și rămase nemișcat. Părintele îl așteaptă pe caporal să deschidă ușa scundă cu cheia, se aplecă și dispăru înăuntru. Caporalul se uită la Willie într-un fel care nu spunea nimic.

— N-am decât un scaun, spuse el cu un accent irlandez.

— O, spuse Willie, și dădu din cap ca și cum ar fi vrut să spună „Nu contează”.

Era un tip tăcut.

— Ați vorbit cu el, domnule? spuse Willie.

— Nu am voie.

— A, spuse Willie.

— Nu vor să te bagi în ceva ce ai putea să regreti mai târziu, pentru că te poate duce și la pedeapsa cu moartea. De unde ești?

— Batalionul 2, RDF.

— De unde sunt oamenii din batalion?

— Din Dublin, domnule, și din Wicklow majoritatea.

— Asta-i bine.

Dar Willie nu mai știa dacă era bine. Presupunea că da.

— Da, spuse el.

— Am auzit că s-a supărat când au început să-i împuște pe nenorociții din Dublin, spuse caporalul. Eu n-aș fi simțit la fel.

— Nu?

— Nu. Nenorociții. N-am vorbit cu el decât o dată. Mă implora să-i spun ce se întâmplă. Atunci a fost prima dată când l-au închis, prin mai, cred. După aceea a primit pedeapsa. N-a respectat-o. S-a întors din nou aici. De data asta e mai rău. Maiorul Stokes e destul de aspru. Nu se gândește de două ori înainte de a ucide un irlandez. Spune că toți sunt niște nenorociți de rebeli. Eu n-am traversat niciodată strada printr-un loc nepermis!

— Ce are maiorul Stokes de-a face cu asta? spuse Willie. Își aducea aminte de el foarte bine. Un nebun.

— E președintele, președintele curții marțiale. Omul principal. Omul ăsta care e închis m-a rugat o dată, în mai, n-am voie să spun, dar m-a rugat, mi-a fost milă de el, poate că eram și eu un pic supărat, ca toți băieții, din cauza veștilor de acasă, dar aici e război, iar eu trebuia să stau în întuneric și să-i spun numele Kent, Mallin, Colbert, Heuston, și ceilalți, nu-mi mai aduc aminte, îmi ardeau creierii, iar el stătea acolo și se uita la mine, ca și cum i-aș fi împușcat eu. Aș fi putut să fiu trimis și eu la curtea marțială, deci ar fi mai bine să nu spui nimic, soldat.

— N-o să spun, domnule.

— A dracu' treabă. Trag în noi nemții, iar băiatul ăsta stă aici și se protestește. Nu mă gândesc decât la mama și la tatăl lui. Ce-or să simtă dacă îl împușcă nebunii ăștia?

— Nu știu.

— Nici el, spuse el, și e un băiat bun.

Apoi părintele Buckley scoase capul pe ușă și făcu un semn pentru a-l chema pe Willie. Îl bătu pe umăr și-l lăsă să

intre.

Camera era destul de mică, cu un firicel de lumină care intra pe o ferestruică. Nu aveai cum să te strecorei afară din încăpere decât trecând pe lângă soldatul care stătea de pază. 132 Țiu se știe de ce, i se părea că avea să-i vorbească unui om pe care-l cunoștea de când lumea, ceea ce era ciudat, pentru că nu se văzuseră decât o zi.

Într-un colț al unul pat îngust stătea Jesse Kirwan, cu părul lui de culoarea grâului. Uniforma era surprinzător de aranjată, ca și cum nu s-ar fi mișcat prea mult. Nu arăta ca un rebel sau ca o persoană care refuza să se supună ordinelor. Arăta ca o figurină de piatră cioplită cu multă vreme în urmă de un sculptor nu prea talentat. Pe un scaun era o cană de metal în care era apă și o farfurie cu tocană care mirosea bine, dar mâncarea era neatinsă.

Era și o bucată de pâine neagră, care-i făcea cu ochiul lui Willie. Dar se duse către pat și se uită la Jesse.

Se obișnuie cu întunericul și putu să-l vadă un pic mai bine. Pielea îi era galbenă și umedă, și Willie fu surprins.

— Te simți bine? spuse el.

După un minut lung, Jesse Kirwan își întoarse capul și se uită la el.

— Bună, spuse el. Ești Willie Dunne, nu-i așa? Pentru că nu prea văd bine.

— Da, eu sunt.

— Prietenul meu din Dublin.

— Da.

— Am vrut să te văd mai demult. Or să mă împuște. Oricum, ne-am simțit bine în Dublin.

— Părintele Buckley m-a rugat să te rog să te potolești, ca să nu fie nevoie să te împuște.

— Dar trebuie să mă împuște. Vreau să mă împuște.

— De ce, pentru numele lui Dumnezeu?

— Pentru că mi-e totuna, Willie. O să scrie „Mort din cauza rănilor” sau „Mort în acțiune” pe foaia mea și or să mi-o trimită acasă cu uniforma.

— De ce vrei să faci asta?

— Pentru că războiul ăsta nu e pentru irlandezi. Nu și după ce au fost executați cei din Dublin.

— Dar mama și tatăl tău?

— M-ar înțelege dacă le-aș explica, ceea ce nu pot să fac.

— Ce rost are să mori, când nimeni n-o să știe de ce?

— Da, e o problemă personală, între mine și îngerul meu păzitor, înțelegi? Am hotărât. Doar voiam să te mai văd o dată, ca să fie cineva care să știe ce s-a întâmplat și de ce.

— Vrei să iau legătura cu ai tăi?

— Nu, nu, Willie, sigur că nu. Numai să știe cineva, de aia te-am chemat. M-au întrebat dacă poate să vorbească cineva despre mine și nu știu pe nimeni care să mă cunoască. Dar deodată mi-au venit în minte figura și numele tău. Sper că nu te superi.

— Nu știu ce vrei.

— Nu vreau nimic.

— De ce ai venit aici, Jesse, dacă ai astfel de gânduri?

— Am crezut că era un lucru bun. Părea un lucru bun. Dar acum nu mai e. Nu e pentru mine. Soldații cred că sunt un mister. Așa și e. Știu că nu pot să scap altfel. Am semnat. Dar n-o să lupt în această uniformă când unii care o poartă au omorât pe alții în aceeași uniformă. Nu pot. Nu mănânc, ca să pot să slăbesc, vezi? Vreau să dispar, pur și simplu.

Jesse începu să tremure. Probabil doar pentru că era slăbit, dar poate că era de frică. Lui Willie îi era teamă de această frică, dacă frică era. Omulețul continuă să tremure. Poate și să suspine.

— Nu știu ce să-ți spun, spuse Willie.

— Vezi, Willie, vreau un martor la starea mea, dar nu un martor care să vorbească, și știu că tu poți să faci asta.

— Vrei să vorbesc în fața curții marțiale?

— Nu mi-ar folosi la nimic. N-o să mă supăr dacă o să vii. Poți să fii martor, dar tot or să mă ucidă. Așa sunt regulile. Lucrurile se leagă.

— N-o să vin acolo dacă nu mă lași să spun ceva. Dar ce să spun?

— Să spui că m-ai văzut plângând la intersecția străzilor din Dublin. Crezi că-mi era teamă? Nu-mi era. Mă gândeam.

134

/ui stricat totul. Acum nu mai avem țară. Acum tot ce încercăm să facem e inutil. Aș fi putut să-mi șterg ochii atunci și să merg mai departe. Dar atunci au început să-i împuște pe oamenii ăia nevinovați și asta e o treabă murdară. De ce te-ai înrolat, Willie?

— Nu știu.

— A, bine.

— Pentru că nu am un metru optzeci.

— Adică?

— Țsta-i motivul.

— Ești cam ciudat, Willie.

— Știu.

— Să nu le spui nimic, nici dacă te duc în fața curții marțiale.

— Bine.

— Bine? spuse Jesse Kirwan.

— Bine, spuse Willie Dunne, și vru să plece. Dar ceva îl reținea, ceva inexplicabil. Groaza de a face față următorului moment, groaza de istorie, groaza de viitor. Și moneda prieteniei, o prietenie ciudată, poate, care se învârtea între ei, în camera întunecoasă.

— Uite ce e, Willie, spuse Jesse Kirwan. Au murit milioane de oameni. Poate vor mai muri încă alte milioane. Mulțimi de oameni. O să-mi recunosc greșeala, Willie Dunne. Am crezut că era bine să urmez vorbele lui John Redmond. Am crezut de dragul mamei mele, al copiilor mei, că aș putea să merg să lupt pentru a salva Europa ca să putem salva autonomia Irlandei. Am venit aici să lupt pentru o țară care nu există și care nu va exista niciodată, ascultă la mine, Willie. Să nu crezi că nu sunt șocat de vești. Știu că nu gândești ca mine. Nu știu de ce ai venit aici. Poate crezi că

Irlanda e în regulă așa cum e și că tu lupți pentru ea. Ei bine, Willie, băiete, asta era Irlanda de acum câțiva ani, dar mă îndoiesc de existența ei acum.

— Nu poți să te comporți ca noi, ceilalți? Dă-o naibii de Irlanda asta, aia sau ailaltă. Nu ai câștigat la loterie? La asta ar trebui să te gândești.

— Da? Nici nu m-am gândit să mă uit. Isuse, sper să mai am biletul.

— Așa îmi placi. N-ar trebui să vorbești cum ai făcut-o mai înainte.

— Știu, știu. Ești un gentleman că spui asta. Și eu învățasem asta de la tata. N-ai văzut în viața ta un om care să gândească mai complicat. Mai bine ar fi cântat la acordeon și mi-ar fi transmis și mie talentul, în loc de dorul ăsta de dreptate, de libertate. Am știut că o să mă contamineze până la urmă!

— Hai, Jesse, lasă prostiile acum. O să putem să spunem prostii cât o să vrem după ce se termină asta. Hai.

Dar Jesse îi întoarse doar un zâmbet amar și ridică mâna spre el. Îi strânse mâna ușor.

— Bine, zise Willie, ți-am adus asta.

Căută în buzunar și scoase Biblia pe care i-o dăduse Maud.

— Am scos scrisorile și fotografiile din ea.

— Am o Biblie, Willie, spuse Jesse, dar o luă.

— Asta cel puțin n-are stropii mei de urină pe ea.

Apoi Willie ieși și-i văzu pe preotul cel ciudat și pe santinelă. Dar nu le spuse nimic. Parcă avea păduchi în sânge. Parcă nu erau brațele lui. Voise să-l îmbrățișeze pe Jesse Kirwan ca pe un copil, dar n-o făcuse, și acum îl dureau brațele.

Părintele îl conduse înapoi. Totul era ca mai înainte în jurul lor. Camioane cu muniții veneau neîncetat. Venise un regiment de cavalerie și erau vreo mie de cai înșeuăți, gata de plecare. Erau frumoși ca animalele din povești. Pădurea din dreapta era liniștită ca într-o poveste.

— Știe că Isus îl iubește, mi-a spus-o, spuse părintele Buckley. Mi-a spus că mama lui e credincioasă. Ce ți-a spus, Willie? Ai vreo șansă de a-l salva? 136

Willie se opri. Drumul fusese pietruit de curând, poate că geniștii făcuseră asta, sau poate chinezii. Soarele de iulie ardea. Era ca o muzică, ca o rugă.

Willie se uită la părintele Buckley. Promisese să nu spună nimic. Să fie un fel de martor care să nu spună nimic. Pentru ce?

Willie simți nevoia imperioasă să bea ceva, să meargă la curve, să facă orice altceva decât să meargă alături de omul acesta cu fața serioasă. Nu-l înțelegea pe Jesse Kirwan. Nu-l întâlnise decât o dată. De ce ar face ce-i ceruse? Muriseră mii de oameni în ultimele zile chiar lângă râu. Două mii de irlandezi numai din batalionul 36. Știa că Jesse era prins în propria plasă. Se închisese singur în propria-i minte. Era vânătorul și vânatul în același timp.

— De ce nu renunță ca să poată merge acasă? spuse Willie.

— De-ar putea s-o facă! Poate nu e vremea pentru asta. Oamenii au tot felul de principii. Poate e timpul principiilor, Willie. Când moartea dă târcoale. Putem să ne rugăm pentru el. Dumnezeu e mare.

Willie dădu din cap și porniră amândoi mai departe.

CAPITOLUL TREISPREZECE în august, când vremea începuse să se strice, îl executară pe Jesse Kirwan. Nu pentru că maiorul Stokes voia neapărat să se răzbune. De fapt, în calitate de președinte, vorbise chiar cu milă și bunăvoință. Dar erau toți în armată și trebuiau să respecte legile. Părintele se strădui să vorbească despre caracterul lui cât putu mai bine. Lui Willie Dunne nu i se permise să vorbească, nici măcar nu fu chemat, pentru că nu era ofițer. Părintele se simțea ciudat în prezența judecătorilor. Era obișnuit să fie în compania soldaților. Totuși, își spuse punctul de vedere cu seninătate. Nu putea să nu se întrebe dacă n-ar fi fost mai bine să-l lase pe predicatorul anglican să vorbească, chiar

dacă maiorul Stokes îl trata cu respect. Dar prizonierul nu voia să se căiască nicicum și părea foarte slăbit și bolnav, deși putea să stea pe scaunul care-i fusese desemnat. Maiorul nu putea face nimic. Toată lumea era în război și toți trebuiau să-și facă datoria, soldați și ofițeri împreună, în fața inamicului. Era în joc libertatea tuturor. Maiorul Stokes spuse asta cu o expresie gravă. Le aduse aminte că în primul an de război fuseseră executați șase sute de francezi pentru lașitate. Majestatea Sa fusese indulgent. Dar războiul intrase într-o nouă fază și disciplina era acum la fel de prețioasă ca viața însăși.

Prin tradiție, execuțiile se făceau în zori, la momentul de trecere dintre noapte și zi. Fuseseră aieși doisprezece soldați din batalionul lui Jesse, pentru a le da un exemplu de ce 138 li se poate întâmpla. Dar Jesse nu-i prea cunoștea. Și nici ei. Pentru că se răzgândise atât de repede, nu avusese timp să fie cu adevărat soldat, să doarmă alături de ei și să glumească împreună.

Când fu adus, îl legară de stâlp, pentru că nu putea să stea în picioare din cauza postului prelungit pe care-l ținuse. Era slab ca un ogar.

Era destul de răcoare în dimineața aceea și se simțea miros de ploaie în aer.

Cineva îi agățase o bucată de pânză albă în dreptul inimii, ca o decorație militară sau ca și cum inima lui s-ar fi predat. Era un om de credință, cu un mod simplu de a gândi, dar inima îi era străpunsă de un glonte care venea din grupul din care făcuse parte.

Plutonul ridicase armele, iar când maiorul Stokes dăduse semnalul, Jesse căzuse sub gloanțe.

Păsările începură să cânte în copacii din spatele corpului căzut al lui Jesse. Era ca și cum nici nu existase vreodată. Ca și cum viața sa n-ar fi avut nici un rost, ca și cum toate fotografiile și poveștile ar fi fost o minciună. Ca și cum sângele ar fi fost cenușă, iar cântecul unei vieți ar fi fost doar extensia dureroasă a țipătului unui copil. Nu se mai știa cât îl

iubise mama lui, cât îl așteptase, cât îl hrănise. Părea că nici măcar ecoul lui nu mai rămăsese.

Lui Willie Dunne i se permisesese să-i sape mormântul. Adevărul era că pământul acela avea să fie răscolit de patru sau cinci ori în următorii ani. Jesse Kirwan avea să fie spulberat de bombe iar și iar până când avea să se transforme în particule.

Pe când săpa, se gândea la uniforma care-i fusese scoasă și trimisă acasă și la urma de glonț care avea să-i pună pe gânduri. Se gândea cum părinții lui aveau să îmbrățișeze uniforma goală, fără corpul copilului lor, și cum aveau să se gândească la o mie de lucruri.

Fusese de față și părintele Buckley. Devenise volubil în suferința lui. După ce corpul fu coborât în mormânt pentru odihna veșnică și se aruncă pământ peste el, el începu să-i vorbească lui Willie. Nu se putea abține, gândi Willie. Îi spusese lucruri pe care Willie nu voia să le știe. I-a făcut rău când le-a auzit, ca și cum Jesse s-ar fi apropiat de el și mai mult, ca un frate. Voia să-și astupe urechile și să nu mai audă.

Dar părintele Buckley voia de fapt să-i încetinească îngrozitoarea dispariție. Poate că voia să-i cânte sufletului lui Jesse pe când acesta se ridica la ceruri. Probabil că Jesse îi spusese totuși câteva cuvinte în întunericul camerei în care fusese închis: lucruri mici, neînsemnate.

Mama lui Jesse, Fanny Kirwan, era o femeie mică de statură, din Insulele Sherkin, pe coasta din Cork. Familia ei era din Manchester și venise în Sherkin pentru Noul Ierusalim, în cele din urmă, secta dispăruse și Fanny nu mai avea cu cine să se mărite. Plecase în Cork cu Patrick Kirwan, lito-graf și catolic, tatăl lui Jesse, și nu se mai întorsese, ceea ce provocase suferința tatălui ei. Era o regulă în secta lor ca nimeni să nu se căsătorească în afara acesteia, iar dacă cineva o făcea, trebuia să plece și să nu se mai întoarcă. Ea alesese asta, pentru că-și dorise copii. Avusese un copil, spunea părintele Buckley, pe care tocmai îl îngropaseră.

Suna ca o poveste inventată, nu ca una adevărată, îi venea să-l împuște pe preot pentru că-i spusese asta. Willie nu voia să păstreze asta în suflet pentru tot restul zilelor lui.

Dar povestea îi rămase în suflet pentru tot restul zilelor.

În noaptea aceea, Willie se strecură afară și se duse la mormântul lui Jesse, unde cântă „Ave Maria” pentru umbra acestuia. Vremea se pregătea de furtună. Pentru că era un cântec pe care îl cânta pentru tatăl lui, nu putu să nu se gândească la el.

Bietul Jesse. Nu-l cunoștea, dar îl simțea ca pe un frate acum. Cântă cele două versete. Luna se tot ascundea după norii de august. Pentru că nu era deloc prost, Willie Dunne își dădu seama că n-avea să mai fie niciodată același după această moarte. 140

— E goaznic de trist, spuse O'Hara, care stătea întins pe pat. Willie se gândea. Da, așa era.

— E îngrozitor pentru ce pot să te împuște, spuse O'Hara. Vorbea foarte încet. Stătea pe o parte, cu fața întoarsă spre Willie. În depărtare se auzeau bubuituri, aceleași care-i treziseră. Probabil era ora cinci. Poate că bombardamentele erau pe liniile francezilor, cărora le plăcea să fie bombardați la ora patru jumate. Sau puteau fi în oricare altă parte.

— Ce vrei să spui? spuse Willie.

— Vreau să spun să împuști un om așa, pentru nesupunere. E mult mai rău.

— Cum așa?

— Tu ai venit în 1915, nu-i așa? Dar au fost oameni care erau deja aici, care fuseseră deja în India când a izbucnit războiul și a trebuit să fie trimiși aici. Poate ai auzit ce greu ne-a fost în primele săptămâni. Mulți dintre noi au fost uciși. Au fost zile îngrozitoare.

— Am auzit.

— Erau oameni care se înrolaseră în armată pentru că nu aveau altceva de făcut. Dar omul tău, cel pe care l-au omorât ieri, era voluntar pur și simplu. Te-ai aștepta ca voluntarii să fie tratați diferit. Tu ai omorî un om care a venit să te ajute,

dacă deodată s-ar hotărî că nu vrea s-o mai facă? Nu. Nu l-ai omorî. Așa cum îți spuneam, era în primele zile ale războiului și...

Apoi se opri. Willie asculta, dar O'Hara se opri.

— Da? spuse Willie.

— Poate că n-ar trebui să-ți spun. Poate că o să-ți schimbi părerea despre mine. Faptul că omul tău a fost omorât mă face să mă gândesc la mine; și eu aș fi putut fi împușcat, și pentru ceva mult mai grav.

— De ce, Pete?

— În zilele acelea, războiul era un pic altfel: puteai să stai foarte aproape de nemți, într-un lan de grâu. Armele și armatele care au început să bântuie de colo-colo au dus la săparea tranșelor în toate părțile. Dar la început era altfel. Puteai să te afli într-un loc în care fuseseră germanii cu câteva zile înainte. Soldații erau în armată de multă vreme, fuseseră în India, iar unii muriseră acolo de dizenterie și malarie. Trăiam ca niște porci acolo, în căldura aia și cu toate bolile. E mai bine în nenorocita de Belgie! Grupul meu de soldați fusese trimis în recunoaștere într-un sătuc. Plecasem speriați ca niște iepuri, dar trebuia s-o facem, de dragul rațiilor de mâncare și rom. Atunci nemții începuseră să ucidă tot ce le ieșea în cale. Ai auzit de călugărițe violate și de copii... atunci nu văzusem așa ceva, dar ajunseseam în locul acela, cum îți spuneam, și n-am găsit nimic decât niște morți întinși pe jos și câțiva câini, în mijlocul satului era o clădire mică, poate o capelă, nu știu. Am intrat și am găsit o fată legată acolo. Era cu fața în jos pe un fel de jug, iar fustele îi erau ridicate, lăsând să se vadă părțile intime care erau roșii ca sfecla. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să ne ducem la ea și s-o dezlegăm. Eu am fost primul care a ajuns lângă ea. Era o priveliște îngrozitoare, deși toți văzusem scene de groază pe unde trecusem. Cineva îi tăiasse limba, care zăcea pe paie ca un șoarece însângerat, iar pe frunte cineva îi scrijelise cuvântul „n-e-a-m-ț”. Unul dintre băieți spuse: „Stai așa, Pete, oare au scris așa pentru că a fost cu un neamț sau

pentru că și-a trădat propriul popor?” Iar eu am spus, „Au scrijelit-o după ce au violat-o, iar noi ar trebui să o eliberăm și s-o ajutăm”. Dar băiatul a spus „Pete, n-avem cum să știm asta”, iar locotenentul care era cu noi a venit și a spus, „Ajutați-o pe femeie și o să raportăm.” I-am tăiat legăturile, dar nu putea să vorbească, îți dai seama, avea niște dureri cumplite și plângea. Era oribil. Iar tipul ăsta zise „Ce facem, domnule? Nu putem s-o luăm cu noi.” iar locotenentul spuse „Ba o luăm.” Locotenentul avea cam nouăsprezece ani, nu mint, și nu cred că mai văzuse vreodată o femeie goală, darmită una fără limbă, pot să pariez pe un milion de lire. Am plecat înapoi, ajutând-o pe fata care se zbătea și gema 142 și nu se lăsa ajutată. Sângele începuse să-i curgă din nou din rană, și, cum mergeam așa prin mijlocul câmpului, ne-am pomenit că ne atacă unul cu o mitralieră din pădure. Primul a căzut ofițerul, apoi câțiva dintre ai noștri. Ceilalți ne-am adăpostit împreună cu nebuna de fată într-un șanț. Iar tipul care întrebase tot timpul îi dădu fetei un pumn în față și îi zise căteia nemțoaică, deși era imposibil să fie așa ceva în mijlocul Belgiei, dar el făcea asta pentru că era speriat și o luase razna. Apoi am așteptat. Nu s-a mai auzit nici un sunet dinspre pădure. Am așteptat zece minute. A apărut un avion, ceea ce era foarte rar în zilele alea, și ne-am speriat și mai tare pentru că avea alte semne decât ale noastre pe aripi. Dar atunci avioanele nu trăgeau și nu aruncau bombe, doar observau. Ne închipuiam că ne-au descoperit și că o să vină o întreagă armată de nemți după noi, iar noi eram destul de departe de bază. Iar nenorocitul ăla a pus mâna pe femeie acolo, în șanț, i-a ridicat fusta și s-a suit pe ea, cel mai idiot lucru pe care l-am văzut vreodată.

— Și tu ce-ai făcut, Pete?

— Tocmai asta e, vezi tu, n-am făcut nimic. Am ținut-o de umeri. Isuse. Nici acum nu știu de ce.

O'Hara părea chinuit de remușcări. Era foarte simplu. Dar Willie nu era preot. Sunetul tunurilor era ca valurile mării care se spargeau de Marele Zid de Sud în mijlocul iernii,

Willie stătea cât putea de nemișcat într-un colț. Se uita la fața lui O'Hara în lumina lunii. Probabil avea douăzeci și trei sau douăzeci și patru de ani, se gândi Willie, era deja bătrân, după anumite standarde.

Nu mai auzise o asemenea poveste. I se părea îngrozitoare. Văzuse și el destule lucruri, îl înmormântase pe Jesse Kirwan. Fusesse martor la moartea căpitanului Pasley. Dar povestea pe care o auzise îi aduse în minte chipul Grettei; Gretta cu fusta ei neagră, iar tipul ăla peste ea în șanț. Fără să-și dea seama ce face, se ridică din pat și se năpusti la O'Hara, pe care-l pocni peste față. Pete se uită la el, mirat.

Înainte să poată reacționa, mai primi un pumn. Îi plesni buza și începu să sângereze. Dar nu scoase un cuvânt; nu se auzeau decât tunurile în depărtare, ca niște cai din altă lume care ar fi arat prin pământul stâncos.

— Nenorocitul, spuse Willie Dunne.

— Vorbește mai încet, șușoti O'Hara. Vrei să mă linșeze?

— Meriți, nenorocitul.

— Ți-am spus povestea doar pentru că a murit amicul tău.

— Ce vrei să spui? Crezi că vreau să-ți aud împruțita ta de poveste? Pe întuneric?

— Tu ai fi făcut altfel, bineînțeles, pentru că ești fiu de polițist.

Era greu să porți o asemenea conversație în șoaptă, ca să nu-i trezești pe ceilalți. De ce simțea Willie că trebuia să vorbească în șoaptă?

— Spune-mi că nu-i adevărat, Pete.

— Nu mai fi așa drept, frate. N-ai fost cu mine la curve acum câteva săptămâni? De ce te crezi așa sfânt?

— Nu e vorba de sfințenie, e vorba de crimă!

— N-am omorât-o. Am adus-o la căpitan. Murise locotenentul și câțiva băieți. Și de atunci muriseră și alții. Și cui îi păsa de noi, Willie? Nimănui. Nu le păsa dacă trăiam sau muream. Oricum veneau alții și ne luau locul.

— Și cu ea ce s-a întâmplat?

— Cu cine?
— Cu femeia belgiană, cu femeia din povestea asta a ta.
— Nu mai fi așa sfânt, Willie. Și tu ai fi făcut la fel.
— Ce s-a întâmplat cu ea? O'Hara tăcu pentru un moment.

— Bine, bine. Dar nu păru să fie în stare să vorbească. A murit din cauza a ceea ce i se întâmplase. Din cauza hemoragiei. Fusese maltratată. Era bucăți. A murit. Noi am încercat s-o salvăm.

— Așa credeți voi?

— E doar o poveste, Willie, o poveste de război. 144

— Poți să o păstrezi pentru tine, Pete.

Și Willie se întinse, tremurând. Tunurile tăcuseră, își imagina trupele franceze ieșind din tranșee. Fără îndoială muriseră mulți oameni acolo, femei ca femeia din poveste, bătrâni și copii din Belgia, toți înghițiți de gura războiului. Dacă O'Hara și colegul lui făcuseră asta la începutul războiului, oare de ce ar fi în stare acum? Dar Willie, de ce ar fi capabil? Oare nu erau ei oglinzi unul pentru celălalt, o oglindă după alta, în fiecare pat, în fiecare loc de încartiruire, în fiecare divizie, toate în acest loc în ruine? Oare sufletul putea să rețină bunătatea? Fusese O'Hara un copil azvârlit printre trupuri sfârtecate și sânge? O'Hara putea fi fratele lui, dacă avusese un frate ca Jesse Kirwan? Era toată omenirea plină de dușmani? Toate armatele erau dușmane pe acest pământ neprietenos?

CAPITOLUL PAISPREZECE

Totul putea fi adus în luptă, oricât de insultător, încurajator sau groaznic. Așa și trebuia. Nu puteau lăsa în urmă durerea și groaza. Se transformaseră în nimicuri și erau cărați ca bolovanii.

Mergeau doi câte doi pe drumul înfricoșător, îndepărându-se de paradisul liniilor din spatele frontului cu fiecare pas pe care-l făceau. Nu mai erau păsări care cântau dimineața, nu mai munceau până la epuizare la săpatul tranșee-lor. Mărșăluiau ca la paradă, făceau exerciții în care

trebuia să te sprijini pe mâini și apoi trebuia să ridici un picior în aer, ca la balet, mai întâi unul, apoi și pe celălalt.

— Când mama naibii facem noi așa ceva în tranșee? îi întreba pe ceilalți, retoric.

Dar totul era în manual, iar sergentul-major trebuia să-l respecte, ca un preot agnostic. Atunci când nu mai ai nici rațiune, nici milă, un manual e tot ce ți-a mai rămas. Willie se mira că ofițerii se țineau de prostiile alea. Îl vedea pe căpitanul Sheridan în fiecare zi, în birou său, scriind o mie de fișe. Și veneau mereu curieri, și vorbea la telefon când legăturile erau bune.

Știa toți că acel an fusese cel mai greu pentru teritoriul dintre Portugalia și mare, în special pentru cei din jurul râului Somme. Moartea rânjise cu toți dinții ei. Erau zile când erau în ziare trei coloane înțesate cu numele scrise cu roșu ale soldaților care căzuseră în luptă. 146

Deocamdată nu era nimeni din divizia 36. Erau scoțieni din Highlands, africani, chinezi arși de vii în timp ce se aflau la lucru, australieni și neozeelandezi, toți tineri care primiseră gloanțe în cap, în ochi, în creier, în obraji, în piept, în picior, în stomac, în urechi, în gât, în spate (erau mai puțini din ăștia, doar dacă nemții veneau din spate), în inimă. Nu era oraș sau sat pe harta anatomică a corpului uman – dacă poate fi considerat o țară – care să nu fi experimentat lovitura unui glonț.

Pe moment, se auzeau vești ciudat de îmbucurătoare, că porțiuni din regimentul lor câștigaseră un obiectiv, cu toată opoziția din partea mitralierelor și a șrapnelor. Cuceriseră satul Guillemont după un măcel înfiorător, cu câteva zile înainte, dar pierduseră și ei câteva sute de băieți din Dublin, iar alte câteva sute zăceau mutilați în spitale. Nimeni nu poate vorbi de victorie când corpurile tovarășilor îți apar în somn și-ți bântuie visele, iar Willie nu făcea excepție de la această regulă.

Încercau să obțină această victorie din februarie, de când pământul începuse să se usuce. Satul Guillemont fusese

asediat de cel puțin trei ori, dar fie fuseseră respinși, fie fuseseră străpunși cu ferocitate de baionetele dușmanului.

Această victorie îngreunată de moarte îi aduse pe Willie și pe tovarășii lui înapoi în prima linie, cum spunea căpitanul Sheridan, „pentru consolidarea victoriei și încercarea de a merge până la Guinchy”, un alt sat misterios. Sau, cum spunea Christy Moran, mai colorat, „Să le dăm un șut în fund să ajungă acasă, la Berlin”.

Veniseră într-o regiune a morții. Era un lucru foarte ciudat. Singurul loc pe care-l găsisese părintele Buckley pentru slujbă era un segment de câmp pe care se dăduseră lupte recent. Batalionul lui Willie se opri acolo, pe întuneric, în fața lor se vedea ceva ca un parc de distracții, cu lumini care se roteau în noapte, cu artificii gigantice pentru delectarea mulțimii. Zgomotul bombardamentului de la acea distanță nu era deloc festiv – bombele duduiau înfundat, una după alta, ca și cum un uriaș ar fi lovit un alt uriaș în stomac, își lăsară jos armele și bagajele și se uitară împrejur. Toată zona era presărată cu oameni morți. Știau că erau irlandezi după uniforme. Unii zăceau ca și cum ar fi fost surprinși în mișcare. Fețele le erau mutilate, iar uniformele mânjite de sânge.

Părintele Buckley trebuia să le vorbească oricum. Dădu lumânări câtorva dintre ei și le aprinse pentru ca locul acela să semene întrucâtva cu un altar.

— Vreau să vă vorbesc tuturor, spuse părintele Buckley. Mulți dintre voi sunt noi și o să vi se pară totul foarte greu. Vreau să vă asigur că Dumnezeu este cu voi și veghează asupra voastră. Sunteți într-o divizie extraordinară. Am observat că majoritatea sunteți foarte pioși, că aveți credință în Fecioara Maria. Duceți un război sfânt, nu numai pentru a-i apăra pe catolicii din Belgia, ci și pentru a obține libertatea Irlandei și existența ei ca națiune separată, mândră și loială. Ceea ce ne unește pe toți e acea siguranță că Dumnezeu, care sărbătorește bunătatea din fiecare, vă dorește numai binele. Că veți înflori ca soldați și ca oameni. El vă înțelege temerile și

se minunează de curajul vostru. Să știți că, oriunde veți merge, vă voi urma și, cât voi putea, voi fi lângă voi atunci când veți avea nevoie, nu numai ca preot din Kildare, ci și ca umbră a lui Dumnezeu pe acest pământ, și o să vă șoptesc la ureche tot ce veți vrea să auziți. Deci, dragi prieteni, să nu vă fie teamă de nimic, pentru că Dumnezeu este alături de voi și vă insuflă dragoste și voieșie.

Lumânările tremurară sub suflul oamenilor, ca și cum, din dorința de a auzi tot ce le spunea preotul, și-ar fi ținut respirația.

Era ca și cum și morții ar fi ascultat. Era acum foarte clar că batalionul 16, care reușise să cucerească satul Guillemont, fusese împărțit în trei părți: răniții, care umpluseră toate spitalele și care se adunaseră acum la Trones Wbod; supraviețuitorii, extenuați și împrăștiați; și morții, care erau acolo, pe câmp. 148

Părintele Buckley o imploră din nou pe Fecioară să-i apere. Fața lui urâtă, căzută și ridată, devenise frumoasă în lumina lunii și în jerbele exploziilor în timp ce recita, ^4ve Măria, gratiaplenis... „ Oamenii se străduiau să înțeleagă cuvintele, deși le știau foarte bine încă din copilărie. Nu mai erau indiferenți ca la slujba de duminică. Willie Dunne dăduse mâna cu ceilalți și simțise binecuvântarea preotului. Ideea de mamă era foarte clară și nouă în mintea lui, ca și cum nu mai auzise niciodată cuvântul. Se gândi la propria lui mamă, care murise în floarea vârstei. Ca și cum pentru prima oară își amintea de ea, se gândi la cât de fragilă și nesigură era viața oamenilor, „în mijlocul vieții suntem în moarte” spuse părintele Buckley – era un adevăr care putea fi văzut în jurul lor.

Îndrăzneă să se gândească la anumite lucruri, în timp ce pe altele le trecea sub tăcere. Se uită la fețele celor din jurul lui: O'Hara cu secretul lui, Christy Moran, care stătea într-un genunchi ca un țăran, deși era din Kingstown, fața blândă a lui Joe Kielty, care privea cu atenție. Joe părea relaxat ca un copil adormit. Willie nu avea cuvinte pentru a exprima ce

simțea. Se întreba pentru prima oară în viața lui ce sunt cuvintele. Sunet și înțeles, dar și altceva, un fel de muzică naturală care exprimă sufletul omului sau lipsa lui de suflet, ușoară ca aerul. Simți cum i se limpezește capul, cum i se îndreaptă spatele, cum i se înzdrăvenesc picioarele. Se simțea ciudat, ca la întâlnirea cu moartea. Spera ca aceste cuvinte să aibă efect și asupra morților.

Între timp, exploziile păreau să ajungă până la stele și să le stingă, să rupă bolta care le ținea.

Tranșeea era o groapă urât mirositoare căptușită de un strat de morți. Willie vedea carnea pulverizată care se ținea încă de stofa uniformelor. Acestea erau corpurile celor care trecuseră dincolo de starea de umanitate, într-o stare care nu avea de-a face cu nimic omenesc de pe lumea asta. Erau ca niște animale putrezite, aruncate în spatele unui abator, gata de a fi aruncate în gropi comune. Nu mai știa pe ce vieți, nume și povești de dragoste călca.

Cădeau bombe peste tot, cu o generozitate industrială. Din nefericire, erau bombe pe care le arunca artileria lor, pentru că aruncătoarele erau prea uzate, iar tirul era prea scurt. Willie încercă să-și închidă ochii pe jumătate în timp ce trecea pe lângă niște trupuri care muriseră de curând, trupurile camarazilor lui. Nu voia să-i vadă pe cei pe care-i cunoștea murind pentru nimic în lume. Ar fi vrut să fie un cal, ca să poată avea apărători pentru ochi.

Intrară într-un lan de porumb înalt; tulpinile le zgâriau fețele. Pentru că Willie era mic de statură, trebui să se țină de vestonul sergentului-major ca să nu se piardă și să rătăcească pe vecie în acest lan neașteptat. Bombele îi urmau, absurd, sfărâmând totul în calea lor. Auzea oameni țipând, se împiedica de membre aruncate ici și colo. Ce ușor puteai dezmembra un om! Războiul ăsta avea nevoie de oameni de oțel, gândi Willie, care să poată să mășăluiască prin haos și, atunci când sunt dezmembrați de explozii, să nu fie nimeni acasă care să-i plângă. Trecu de Quigley, care nu

mai era omul-miracol, și care zăcea fără o mână și cu o jumătate de față, din care se mai vedeau doar dinții galbeni.

Ajunseră la un gard de sârmă ghimpată, unde era o altă grămadă de trupuri, toți irlandezi. Willie știa că toate pierderile aveau să fie acoperite. Mai mulți oameni din Dublin și din împrejurimi aduși pe vapoare și în trenuri aglomerate, îngrămădiți în tranșee și trimiși apoi în infern. Gândul îi produse o stare de panică, ca și cum el ar fost responsabil de tot, de oamenii morți și de cei care aveau să moară. Voia ca morții să învie, iar cei vii să se ducă acasă. Era o singură bătălie în acest război, dar armatele se schimbau tot timpul, ca un tub care se golea la un capăt și trebuia umplut, în așa fel încât nimeni să nu știe ce-l aștepta și ce făptuise, în afara faptului că făcuse pe el de frică. Pe moment, Willie simțea cum i se strânge gâtul de frică; începuse să nu se mai roage la Dumnezeu, ci la Gretta: Frumoasă Gretta, te rog să mă 150 ajuți. Tăia sârma cât putea mai bine, ca toți ceilalți, sârma prin care trebuiau apoi să se strecoare ca iepurii.

— Ce tot zici acolo? spuse o voce din spatele lui; era Joe Kielty.

— Lartă-mă, Joe, spuse el, tăind sârma, nu știu.

— Nu-ți face griji, spuse Joe, care avea vreo douăzeci și cinci de ani, o să scăpăm, sunt sigur.

— Mă bucur că gândești așa, Joe. Voiam să aud asta. Când spuse asta, O'Hara se uită atent la el.

— Așa, Willie, capu' sus.

— Așa o să fac, Pete, dacă o să pot.

Nu se mai îngrozi, ca atunci când ascultase povestea lui Pete.

— Ce-i cu lanul ăsta? spuse Christy Moran.

— Nu știu, domnule, spuse Joe Kielty, n-avem de-astea în Mayo.

— Ce creșteți acolo, pietre? spuse sergentul-major.

— Da, spuse Joe Kielty. Da' sunt pietrele noastre. Le iubim.

— Grâu, spuse o voce.

— Nu grâu, îmi pare rău, spuse Joe Kielty.
— Sfeclă? spuse altul.
— Să ți-o bagi undeva, spuse o voce din Wicklow. Chiar și Willie văzuse grămezi de sfeclă de zahăr pe străzile din Wicklow în septembrie. Astea cresc în pământ.
— Pentru Dumnezeu, ce mai contează ce este?
— E comestibil?
— Sunt niște spice galbene la capătul fiecărei tulpini. Nu cred că e comestibil.
— Dacă nu e comestibil, dați-l dracului.
— Du-te tu dracului, spuse O'Hara, și toți începură să râdă. Râsul le făcu la fel de bine ca o predică.

Ajunseră la un loc atât de întunecat, de gol și de zgomotos încât era imposibil să vezi ceva. Din punct de vedere tehnic adică din punctul de vedere al căpitanului Sheridan – se îndreptau spre liniile germane și urmau să treacă chiar prin

Guillemont pentru a ajunge la tranșee. Dar pentru a ajunge la linia întâi trebuiau să traverseze un câmp de vreo douăzeci de acri. Ăsta i se părea lui Willie că fusese chiar mijlocul câmpului de luptă. Soldații erau toți acolo, toți uciși, toți. Era ca o plapumă gri și kaki, ca și cum pământul ar fi fost arat viguros și apoi plantat cu semințe gigantice de cadavre. Era o legiune de soldați britanici, amestecați cu nemți. Jachete și căști împrăștiate, rucsacuri care păreau cocoșe oribile, răni, răni, răni... Willie trecu mai departe cu O'Hara și cu Joe Kielty, în urma lui Christy Moran și a căpitanului Sheridan. Căpitanul se lovea cu bățul peste picior și nici măcar nu-și scosese revolverul.

— Hai, băieți, spunea el, o să fie bine, hai.

Morții erau ca niște grămezi de lucruri care le stăteau în cale pentru a-i face să se împiedice și să cadă. Era din ce în ce mai greu să-și facă loc printre cadavre. Probabil că șobolanii trecuseră pe acolo înaintea lor, pentru că unele cadavre aveau ochii și buzele mâncate. Unii dintre ei păreau că rânjesc. Alte sute erau căzuți cu fața în jos sau întorși pe o

parte, ca și cum nu i-ar fi interesat scena îngrozitoare, cu găuri în loc de brațe și picioare. Mai erau și sute de membre care nu mai aparțineau nimănui, amestecate prin vegetația înaltă. La fel de groaznic era și mirosul, ca duhoarea a un milion de fazani descompuși, care li se așeza pe limbă ca un lichid. O'Hara icni și-și murdări tunică, la fel ca mulți alții. Nu puteau face nimic. Trebuiau doar să meargă unul după altul până în partea cealaltă. Willie trase cu ochiul la părintele Buckley, în urma batalionului. Se uită repede în altă parte ca să nu-l surprindă. Nu-i plăcea felul în care părintele se uita în jurul lui. Erau prea multe suflete care muriseră fără rugăciunea din urmă care să le înalțe la ceruri, prea multe.

Trecură prin Guillemont doi câte doi și era ciudat gândul că de fapt toată acea priveliște însemna victorie. Nu mai era nimic acolo. Erau niște oameni care nivelau terenul pentru a putea primi mașinile și rezervele de hrană. Vreo două mii de chinezi reparau drumul. Bombele continuau să cadă, ca și cum erau doar pentru amuzament. Era ciudat cum lucrau chinezii fără să se sinchisească de pericolul care-i păștea. Ce puteau face? Bombele cădeau și printre ei și se auzeau țipete din când în când. Și ei erau eroi, gândi Willie. Era o imagine a unui curaj inconștient, a unei indiferențe ciudate.

Când ajunseră la tranșee, ca prin miracol, apărură undeva niște tocană fierbinte. Cum ajunseseră acolo nimeni nu știa, dar nu se plânseră. Căpitanul Sheridan își călăuzi oamenii până la tranșeele cele noi și frumoase, pentru că erau într-adevăr bine făcute, cel puțin din punctul de vedere al lui Willie. Erau o capodoperă a artei germane, cu margini bine întărite, cu tuburi de scurgere. Willie se uită într-unul dintre adăposturi și observă că ardea o lumină înăuntru, ca un miracol, și văzu marginea unei mese și niște hârtii pe ea. Nu era nici urmă de nemții care stătuseră acolo luni de zile, nu era nici un cadavru, deci cineva făcuse curățenie. Toți dădură din cap a mirare și începură să se înfrupte din tocană. Avea gust bun de miel! Lui Willie îi lăsa gura apă. Nu se putea

abține. Sosul era mai bun ca apa, mai bun și ca romul. Se simțeau ca niște regi la un festin.

Zeci de oameni în uniforme murdare de noroi, scobind cu degetele în gamele.

Căpitanul Sheridan zâmbea unui gând.

Tot ce putea să le ofere Christy Moran în aceste minute de delectare era un singur cuvânt: „Nenorociții!”

La cine se referea nimeni nu știa. Poate la toată omenirea.

Apoi aveau voie să doarmă, dacă puteau. De obicei, în astfel de situații, toți dormeau duși. Multă vreme după asta, Christy Moran avea să spună despre aceste momente: „Ce mâncare bună ne-au dat înainte de Guinchy”.

Căpitanul Sheridan își luă în primire un adăpost și începu să scrie foaie după foaie. Rapoarte de sănătate, de provizii, de operații, de evaluare, o scrisoare pentru soția lui din Cavan, patru scrisori pentru familiile morților, o cerere pentru adresa lui Quigley, un raport despre starea tranșee-lor, o cerere pentru mai mult săpun.

În timp ce termina toate astea, le veni un ordin prin curier să ocupe pozițiile la ora 04:00 și să urmărească bombardamentul la 04:45, obiectivul lor fiind estul satului Guinchy, unde trebuiau să ajungă la ora 15:30 fix, dacă era posibil.

— Bineînțeles, bolborosi el pentru sine. Ce-mi închipuiam eu? De-aia ne-au dat tocana aia atât de bună.

Până la ora patru se treziseră și-și luaseră pozițiile. Tranșeea era mai lungă decât de obicei, deci aveau o percepție diferită a oamenilor din companie, din celelalte companii și din batalion. Păreau mai mulți.

Willie Dunne, ca și ceilalți, se sprijineau pe parapet cu arma la ochi și sacul în spate. Brusc se gândi că era ultimul atac la care lua parte. Nu era un gând prea încurajator. Era încă destul de întuneric, deși o rachetă nemțească se înălțase și luminase tot cerul. Erau niște băieți noi, unul Johnson, și alți trei care păreau să fie de pe strada Gardiner din Dublin, dar Willie nu le reținuse numele. Arătau ca niște copii.

Veniseră direct aici și asta ar fi fost prima lor întâlnire cu războiul. Cum nici măcar Willie nu știa ce avea să se întâmple, îi era milă pentru ei. Da, milă. Ce ar fi trebuit să simtă? Isuse, îi venea să urineze iar. Cum stătea așa pe marginea tranșeei, așteptând un atac german iminent, mai trebuia să se și țină. Brusc, artileria începu cu o rafală de explozii îndepărtate și apoi o serie de rachete de calibru mare, care le trecură pe deasupra capului, făcând un zgomot asurzitor undeva în spatele lor. Probabil simțeau că se pregătește ceva și încercau să le-o ia înainte cu niște lovituri avantajoase și eficiente. Willie se ruga. Dumnezeu lucrurilor avantajoase și eficiente, mă rog ție, dă-mi curaj, Doamne, nu mă lăsa să mor azi, ajută-mă să mă întorc acasă la Gretta. Zgomotul depășea tot ce auzise vreodată în viața lui. O'Hara îi șopti printre explozii, „Au 154 adus material nou, Willie – e tare de tot”, iar Willie nu se îndoia de intuiția lui. Poate astea erau noile bombe despre care auzise, niște chestii imense ca niște animale în armură, nemaivăzute. Se scăpă pe el și urina începu să-i curgă în jos pe picioare.

— Pișăciosule, spuse O'Hara cu blândețe, și-i dădu un cot.

— Isuse, spuse Willie Dunne.

Armele nemților reușiră să-și regleze tirul asupra tranșelor, care la urma urmelor fuseseră ale lor, și rafala spulberă pământul. Desigur, nimeni nu se aștepta să sară cineva din tranșee și să-și pună pielea la bătaie.

— Drace, spuse O'Hara. Drace.

Willie trase cu coada ochiului la Joe Kielty, care se uită înapoi și-i făcu semn cu ochiul. Apoi îl bătu pe spate. Până să realizeze ce se întâmplă și să decidă ce să facă – să urineze, să intre în panică sau să moară – căpitanul Sheridan le dădu ordinul să iasă din tranșee și toți se repeziră la scări.

Înainte de Willie se întindea câmpul deschis. La est era răsăritul, rece, roz și limpede. Părea că tot orizontul era acoperit de păduri, dar nu era nici un copac pe-aproape. Își luă pușca și-și făcu vânt afară. Căpitanul Sheridan, așa cum

îi era felul, părea neînfricat, le făcea semn cu bastonul să înainteze, tot fără să-și scoată revolverul, și le striga ceva ce nimeni nu înțelegea, înainta optsprezece metri înaintea lor, iar ei îl urmau solemn, în linie, așa cum fuseseră antrenați, chiar și cei noi. Focul lor de baraj era înaintea căpitanului, la vreo patruzeci și cinci de metri, iar ei știau că trebuie să nu rămână în urmă pentru că altfel ar fi rămas în câmp deschis și ar fi devenit foarte repede carne de tun pentru nemți. Dar aveau focul de baraj în față.

Merseră înainte cu încredere. Focul de baraj făcea minuni. Deodată Willie simți cum îi revine puterea. Se simți tânăr și adevărat. Era ca un sentiment de dragoste, își simțea picioarele puternice, îi vedea în stânga și-n dreapta lui pe

Joe Kielty și pe Pete O'Hara. Toată linia înainta, numai irlandezi, și era minunat.

Focul de baraj dispăru și aproape imediat mitralierele deschiseră focul. Căpitanul Sheridan fu primul care fu împușcat și căzu ca o statuie. Toți îl văzură. Puseră secerați și doi băieți de pe strada Gardiner; unul din ei rămase strigând în urmă, dar nimeni nu se opri să-l ajute, așa erau ordinele. Willie se uită în urmă și văzu liniile batalionului înaintând și mai văzu și cum cădeau zeci de oameni sub focul nemilos. Doi băieți care duceau o mitralieră căzură și ei. Apoi fu lovit de o pală de sânge, pentru că începuseră să arunce cu bombe, iar cineva fusese sfâșiat în bucăți. Lângă el încă mai erau cei doi, Joe Kielty și Pete O'Hara. Willie nu-și dădea seama, dar plângea cu niște lacrimi ciudate. Merse mai departe. Trecură pe lângă căpitanul Sheridan, care încă mai trăia. Stătea în fund, ca un copil mic, și se uita înjur buimăcit, cu brațul stâng ciuruit și cu o gaură în piept. Doamnă Sheridan, doamnă Sheridan, spunea Willie în gând. Mergeau mai departe, împiedicându-se.

Probabil că era și ceva ordine în acest haos, pentru că Willie îl auzi pe Christy Moran cum striga la oameni cu vocea lui amară să meargă înainte și să rămână uniți. Toți, într-un fel neștiut, simțeau cum venea focul mitralierelor, ca și cum

ar fi fost doar un corp. Când cădea unul, păreau să cadă toți, cădeau și se ridicau iar, ca prin miracol. Apoi li se păru că ajunseseră la tranșeele dușmane într-o secundă. Willie văzu exploziile și se gândi că avuseseră noroc cu mitraliera pe care o luaseră cu ei. Pentru un moment, i se păru că sunt din nou la antrenament, doar că de data asta era unul nebunesc. Săriră în tranșee și primul lucru pe care îl simți Willie fii niște mâini care îl strângeau de gât, ca într-un coșmar. Joe Kielty avea în mână un instrument ca un ciocan rotund, și-l lovea pe atacatorul lui Willie, și apoi îl lovi pe un altul, și începu o bătaie în toată regula, și începură să apară și alți nemți din jur, cu mâinile ridicate și țipând ca maimuțele, „Kamerad, Kamerad!”, și apoi băiatul care mai rămăsese din cei de pe strada Gardiner începu să-i lovească, și apoi 156 lui Willie i se păru că era ca într-un vis însângerat și se întrebă dacă i se uscaseră urina de pe pantaloni.

Apoi Christy Moran le dădu ordin să se adune și să ocupe tranșeea pentru că nemții ar fi putut să se întoarcă în orice moment. Arăta sălbatic, înspăimântat, cu fața albă ca luna strălucind și trasă ca a unui mort. Dar, foarte ciudat, nu fu violent cu ostaticii și le spuse să stea jos și să nu le facă probleme.

Willie simțea o sete cumplită. Toată ziua umblase gâfâind. Contraatacul nu veni în ziua aceea. Dar nici altceva nu veni: nici apă, nici mâncare. Germanii capturați fuseră duși în Guillemont. Poate cel puțin ei mâncaseră, gândi Willie. Dar ei, irlandezii?

Erau eroi sau ce naiba erau? Setea îi sporea cu fiecare oră care trecea. Toți simțeau la fel. Spre seară veni batalionul 16 să-i înlocuiască și fuseră trimiși în liniile din spate, conduși de Christy Moran acum, pentru că Sheridan fusese rănit, iar ceilalți doi locotenenți ale celorlalte companii fuseseră uciși.

Se târără înfomețați, însetați și extenuați. Trecură pe lângă oameni pe care îi cunoșteau și oameni pe care nu-i cunoșteau, toți uciși de curând. Erau ca niște pete de vopsea

pe o pânză. Se vedea traiectoria gloanțelor. Erau căzuți în arc, ca și cum ar fi fost secerați de o coasă. Fusese o minune că nu muriseră cu toții. Nu știa cum de scăpaseră. Probabil îl ajutase faptul că se rugase tot timpul.

Se întoarseră la tranșeele de unde plecaseră și văzură cu tristețe că murise căpitanul Sheridan și că era transportat pe o targa. Toți se apropiară ca atrași de un magnet și escortară targa printre tranșee, până la Guillemont. Alți membri ai batalionului lor se uitau la ei și-i aplaudau pe cei care scăpaseră și pe conducătorul lor căzut. Pentru că se știa deja că fusese cucerit Guinchy, deși nu era decât o fâșie de pământ cu niște case dărâmate. Veștile circulau repede. Willie Dunne și camarazii lui erau acum eroii de la Guinchy. Dar în inimile lor erau doar niște fantome. Nici măcar nu se uitau la oamenii care îi aclamau sau la ce se întâmpla în jurul lor. Pentru că știau că oamenii aceia nu erau lângă ei, că muriseră cel puțin patru oameni din plutonul lor și poate două treimi din companie, iar cea de-a treia treime era în spital, cu răni groaznice. Murise bietul Quigley. Spitalul nu făcea față valului de răniți. Lumea se dezmembrase. Căpitanul Sheridan nu mai era nici el. Fiecare păticea a corpului lor țipa. Eroii de la Guinchy.

PARTE A A TREIA

CAPITOLUL CINCISPREZECE îl aștepta o scrisoare de la sora lui, Maud, ceea ce era neobișnuit, pentru că Maud nu-i prea scria, deși îi trimisese niște pachete:

Castelul din Dublin Septembrie 1916 Dragă Willie, Sper că ești bine când primești scrisoarea mea. Dolly, Annie și eu îți trimitem toată dragostea noastră. Dar tata e supărat pe tine. Spune că ultima ta scrisoare era nelalocul ei și e supărat. Poate că poți să-i scrii din nou și să-l liniștești. Zice că nu trebuie să-l întrebi despre Redmond, vrea să-i scrii. Sper că ești bine, îți trimitem dragostea noastră și o să găsești o margaretă presată de la Dolly în scrisoare, a găsit-o în curtea castelului. Asta-i tot, Willie.

Sora ta dragă, Maud.

Începu să se gândească ce ar fi putut să-l supere pe tatăl său, dar își aminti repede.

Fuseseră aduși înapoi într-o regiune foarte plăcută și atât de departe de linii încât nici măcar artileria nu se auzea, ceea ce era grozav. Doar avioanele zburau pe deasupra lor.

Chiar pe când scrisese ultima scrisoare avusese un sentiment ciudat că se amesteca în lucruri pe care ar fi trebuit să le evite. Dar pentru că fusese întotdeauna foarte deschis cu tatăl lui, iar relația lor fusese întotdeauna foarte strânsă, crezuse că poate să-i împărtășească din gândurile lui. Totuși, avusese un mic presentiment, ca și cum ar fi folosit cuvinte nepotrivite, care ar fi putut să-l îngrijoreze pe tatăl care era un pic mai demodat. Acum se ajunsese mult prea departe și credea că era cam greu să rezolve problema prin scrisori, mai ales că nu știa exact cu ce-l supăraseră, deși avea o idee. Dar Maud nu i-ar fi scris dacă n-ar fi fost grav, pentru că Maud nu scria decât la nașteri, morți sau nunți. Credea că numai astea merită, și era împotriva bârfelor.

Totuși, distanța între război și casă era mare și se mărea pe zi ce trecea. Nu era vorba de kilometrii propriu-ziși, era ceva mai misterios. Imaginile pot să nu însemne nimic într-un pat de campanie, oricât de bine ar arăta ele, oricât ar fi de lustruite. Imaginea tatălui era mai pregnantă în vise. În vise îi apărea și Gretta.

Marele eveniment al acelor zile fu o luptă, nu o bătălie. Dar nu o luptă care ținea de o bătălie. Se apropia iarna, avea să se facă îngrozitor de frig, iar pământul avea să înghețe. Le era milă de batalioanele care se aflau încă în linia întâi, cu toată iarna care-i aștepta și cu toate greutățile, își imagina cum aveau să încerce să scape de degerături și de frigul care te pătrundea până la oase. Băieți nemâncați, care trecuseră printr-o instrucție rapidă, puteau îngheța în câteva ore, ca acei oameni săraci când venea zăpada în Dublin cu stratul ei înghețat, ucigaș. La fel era și aici, știa Willie, și se temea că francezi, irlandezi, englezi și germani aveau să sufere în șanțurile acelei lumi a războiului.

Lupta despre care vorbeam era lupta din campionatul de box dintre regimente, și, pentru că așa voise soarta, cei doi care aveau să se înfrunte erau doi irlandezi. Unul era din Belfast, pe nume William Beatty, și celălalt era un băiat înalt și palid la față, pe nume Miko Cuddy. Unul era din divizia 36, iar celălalt din 16, ceea ce însemna că începea rivalitatea, înaintea încleștărilor de la Guillemont și de la Guinchy, lupta era privită ca un meci între dușmani, dar după aceea, pentru că fuseseră niște ba-160 talioane din Northerners care luaseră și ele parte la bătălie, meciul fu văzut cu alți ochi. Dumnezeu, spunea părintele Buckley, putea să inventeze o poveste irlandeză pe cinste.

Meciul avu loc în sala diviziei, o clădire mare, unde trebuia să-și țină slujbele părintele Buckley și unde aveau loc lecții despre igiena picioarelor și mânuirea baionetei, sau despre citirea hărților, lucruri foarte importante, fără îndoială, dar nu la fel de interesante ca un meci de box.

Sala avea patru mari lămpi cu gaz care fuseseră legate de grinzile din tavan și care dădeau o lumină destul de puternică. Toți tâmplarii fuseseră aduși de la batalioane ca să construiască niște tribune și o arenă frumoasă, cu niște detalii gotice la colțuri, care nu erau deloc necesare. Dar toată lumea simțea pasiunea și poezia acestei confruntări. Nimeni nu avea nimic de obiectat. Era „de necontestat”, în limbajul părintelui Buckley. Prin asta voia să spună că nu era o bătălie pe viață și pe moarte și că nimeni n-avea să moară din cauza bombelor. Aveau să fie o oră sau două de distracție pe care oamenii o meritau din plin. Părintele Buckley îngropase atât de mulți oameni după Guinchy și auzise atâtea spovedanii pe patul de moarte încât căpătase un tic: cam la un minut, un minut și ceva, îl cuprindea un tremur ușor, abia perceptibil, dacă n-ai fi văzut cum îi tremură sutana, îi era frig tot timpul. Trei duzini de oameni fuseseră trimiși la Londra cu trenul pentru că situația lor era mult mai gravă decât a părintelui. Willie văzuse oameni care stăteau pe pământ fără nici o rană, dar membrele și capul le zvâcneau

ritmic, necontrolat, făcându-i inutili pentru război și pentru cei din jur până când nu se vindecau.

Willie Dunne trăia evenimentul împreună cu ceilalți. Aștepta cu nerăbdare să iasă boxerii și să înceapă să se lovească în felul acela vicios de elegant. Niciodată nu mai văzuse un meci de box și nu se gândise la astfel de lucruri. Era nerăbdător și fericit în aceste zile de dinaintea luptei și vorbea mult cu Christy Moran și cu O'Hara, dar în spatele acestei fericiri era tot timpul un fior de teroare.

Toată lumea se duse la meci, pentru că o luptă fără morți – chiar dacă era o luptă fără mânuși – apărea ca un tril de pasăre într-o grădină înverzită.

Veniră după masă în șiruri zgomotoase și umplură sala scaldată în lumina aceea ciudată. Din cauza poziției lămpilor, lumina din ring era destul de slabă. Se așeză alături de oamenii din plutonul lui, sau mai bine zis de cei care rămăseseră, pe scaune mici din lemn cu spătare de fier, scaune care scârțâ-iau, dar care erau destul de rezistente. Erau cincisprezece rânduri de scaune de jur împrejurul ringului. Lăsaseră un spațiu mic pentru intrarea și ieșirea boxerilor. Sergenții majori și ofițerii erau mulțumiți de locurile lor printre soldați, pentru că se obișnuiseră să fie alături de ei în tranșee. Exista o secțiune separată pentru ofițerii superiori, mai aproape de ring, și toți erau acolo, în hainele lor de sărbătoare. Aceștia erau cei care organizau bătăliile și nu luptau propriu-zis pe câmpul de bătaie (așa spunea Christy Moran, fără amărăciune).

Fetele celor adunați erau transformate de lumina de gaz și păreau ca un public la o piesă de teatru ciudată, unde doar bărbatilor li se permitea accesul. Te-ai fi așteptat să înceapă un spectacol șocant, dar nu era așa. Ușile se deschiseră cu un scârțâit și amândoi adversarii apărură în același timp, sau la un interval de câteva secunde, și se îndreptară spre ring. Cei din Ulster începură să strige, pentru că primul care cobora era William Beatty. Când apăru Miko Cuddy, cu privirea lui întunecată, săriră în sus cei din sud.

Amândoi erau înalți și bine făcuți, dar Beatty părea uriaș.

— Sfântă Fecioară, spuse O'Hara, ăsta e mare cât un taur. Willie râse fericit.

— Al naibii taur, spuse O'Hara. Domnul să ne ajute.

— Bietul Cuddy arată ca un pitic pe lângă ăla, spuse Joe Kielty, și am stat alături de el odată, la Westport, și tot ce am reușit să văd din el erau nasturii de la veston.

— L-ai văzut la Westport? spuse Willie Dunne.

— Nu s-a luptat el de trei sau patru ori pe puntea vaporului? spuse Joe Kielty, cel mai blând om de pe acel vas. E din Crossmolina.

— De trei, patru ori? spuse Willie Dunne.

— Da, Willie, da, spuse Joe Kielty.

Dar boxerii erau foarte politicoși și stăteau nemișcați unul în fața celuilalt, în cea mai bună tradiție irlandeză, așa cum sublinia părintele Buckley penru sine, în timp ce arbitrul le examina mâinile să vadă dacă nu ascunseseră cumva sticlă sau metal în bandaje, sau dacă nu-și dăduseră pumnii cu ulei sau oțet, pentru a orbi adversarul. După ce se convinse că totul era în ordine, arbitrul le făcu semn să-și strângă mâinile. Apoi cineva sună dintr-un clopoțel. Lui Willie i se păru că fusese colonelul însuși, care venise pe calul său negru doar cu câteva zile în urmă pentru a le mulțumi pentru Guinchy, pentru că zgomotul venise dinspre el. Urmă o pauză scurtă și toți cei din sală izbucniră în urale ca apoi să se cufunde în cea mai profundă liniște pentru un minut, sau cel puțin așa i se păru lui Willie. William Beatty începu apoi un dans ȝopăit și se avântă spre Miko atât de brusc, încât lovitura pe care acesta o primi fu zdrobitoare. Willie fu sigur că avea să cadă. Încasă lovitura în ureche și probabil că auzi ceva ȝiuituri. Apoi, ca într-un extaz de glorie, William Beatty se retrase, își coborî brațele pe lângă corp și începu să le scuture ca și cum l-ar fi durut, iar Miko Cuddy se întinse și-i aplică un asemenea upercut în bărbie încât toată lumea își ȝinu răsufllarea. Nimeni n-ar fi putut să încaseze o asemenea lovitură fără să vadă stele verzi.

William Beatty se dădu înapoi trei, patru pași, ca și cum ar fi văzut stele verzi, dar apoi se năpusti din nou la Cuddy, și cei doi își dădură târcoale, și începură să-și tragă un șir de lovituri mortale, toate la cap. Willie auzea nu numai bufnitura pumnului în obrazul celuilalt, al cărei zgomot sugera durerea, dar vedea și sudoarea care le izvora din piele ca din fântână. Apoi o mână invizibilă sună clopoțelul și cei doi se despărțiră și se îndreptară, clătinându-se, fiecare spre colțul lui, unde ser-genții-majori de la cele două divizii, îmbrăcați doar în pantaloni și vestă, îi așteptau cu boluri cu apă și cu sfaturi severe, pe care le putea auzi toată lumea.

Dar mulțimea era foarte mulțumită. Meciul era echilibrat, iar cele două părți ale publicului aveau timp să glumească. Se pomeneau nume de politicieni și li se răspundea cu alte nume. Se vorbea și de conflictul din Dublin. Se făceau referiri la politică și la religia celor din Derry și Belfast, dar asta nu provoca prea mare agitație, oricum nu depășea interesul pentru ce se petrecea în ring. În sufletul lui, părintele Buckey era un adept al lui Redmond. Nu al lui John, care era de fapt conducătorul partidului irlandez, ci al fratelui său Willie, care era un simplu membru al Parlamentului, care era pe front cu divizia și era unul dintre „bătrâni”, ca și preotul. Chiar ieri părintele citea un discurs al lui Willie Redmond în Camera Comunelor, unde își exprimase speranța pioasă că unirea irlandezilor unioniști și naționaliști în luptă avea să ducă la înțelegerea reciprocă a ideilor și credințelor fiecăruia și la atingerea unei stări de echilibru și pace... Se auzi din nou gongul, iar Miko părea că vrea să termine meciul foarte repede. Deci se năpusti înainte ca un vârtej, dar înainte de a putea să facă ceva, William Beatty se apropie de el în pași de dans, ca un balerin, fandând și eschivându-se și gândindu-și lovitura, ca un om inspirat de poezia mișcării, și-i trase un pumn în aceeași ureche. Willie jură mai târziu că simțise și el lovitura, iar O'Hara mărturisi că, luat de val, începuse să boxeze și el.

Miko Cuddy rămase nemișcat pentru câteva momente, cu ochii la William Beatty. Nu părea să gândească. Urechea i se umflase după prima lovitură, iar acum era mare ca o portocală, o portocală piața, roșie. Bărbia lui William Beatty sângera, deci probabil că fusese lovit destul de rău; era dificil de văzut în semiîntunericul sălii. Dar Miko Cuddy se uita la William Beatty. Părintele Buckley se îndoia că se gândea la cuvinte pașnice, așa cum făcuse Willie Redmond. Probabil că Miko Cuddy suferea îngrozitor, pentru că picioarele i se înmuiară și se prăbuși pe podeaua ringului – sau mai bine zis pe cutiile de armament prinse între ele în șuruburi pe dedesubt – plin de sudoare și sânge, stârnind un nor de praf.

164

Arbitrul era un nigerian din Corpul African, care fusese arbitru profesionist în viața civilă. Era un bărbat elegant într-un frumos costum de arbitru, cu un aer american și impresionant, cu trăsăturile împietrite într-o grimasă filosofică, începu să-i numere lui Miko încet. Cei din sud rămaseră fără replică, auzind numărătoarea care ajunsese la șase și apoi la șapte. Apoi se ridicară în picioare ca și cum ar fi ovaționat un muzician și începură să strige la Miko să se ridice, ceea ce acesta și făcu, cu ajutorul lui Dumnezeu. Se ridică așa cum se ridica un zeu în poveștile de demult și începu din nou să lupte, spre delectarea suporterilor. Iar William Beatty, deși scutura din cap și împrăștia sânge în jurul lui, rămase pe poziție și așteptă inspirația. Apoi clopoțelul sună din nou, ca un semnal al unei nave pe mare venind în ajutorul altei nave naufragiate, iar Miko Cuddy plecă spre colțul lui cu recunoștință și se prăbuși pe scăunel.

Acum starea de spirit a sălii se schimbase. Se acuzau reciproc, se formau grupuri, se auzeau cuvintele „nenorociți de rebeli” și „boii din Ulster”. Dar totul era doar din cauza agitației și a unei fericiri cu accente de groază.

Se auzi din nou clopoțelul, și Miko Cuddy nu mai pierdu timpul de data asta să meargă până la mijlocul ringului și să-l lovească pe Willie Beatty. Se întoarse pe loc, alunecă pe o

pată de sânge, propriul lui sânge, și se întinse pe podea. Willie Beatty îl ajută să se ridice. Mulțimea luă foc. Nimeni nu mai văzuse un asemenea lucru caraghios într-un ring de box. William Beatty stătu nemișcat pentru câteva secunde, apoi atacă și primi un pumn în bărbie de la Cuddy, ceea ce îl făcu să sângereze și mai tare, iar sângele îi împrășcă pe ofițerii din primele rânduri. Aceștia nu schițară nici un gest, prinși de atmosfera generală, la fel de entuziasmați ca toată lumea de ce se petrecea în ring.

Mai erau încă patru runde și fiecare dintre cei doi luptători își cunoștea adversarul acum. Publicul îi admira pe amândoi. Era o luptă de la egal la egal, dar cei doi obosiseră și trebuiau încurajați pentru ca loviturile lor să mai aibă impactul cerut. Fum, sudoare, sânge și lumină difuză, toate se amestecau, privitorii strigau, pumnii loveau în maxilare și piepturi. Corpul boxerilor era acoperit de sânge, iar pe piele aveau vânătăi negre ca degerăturile pe care le văzuseră în tranșee. Le țâșnea sânge din nas, din urechile rupte, din rănilor deschise. Și peste toate se ridica acel sunet care părea să vină din oasele care se rupeau. Era un miracol dacă mâine acești oameni aveau să iasă cu ochii umflați și cu fețele stâlcite, zâmbind și comentând meciul. Sau aveau să doarmă în pământul Flandrei? Dacă mai ținea mult războiul, ar fi fost foarte probabil.

Acum își dădeau lovituri ca și cum ar fi fost plictisiți. Nu știa nimeni ce gândeau. Nici Willie nu putea să ghicească. Stătea acum nemișcat pe scaun și trăia o dată cu mulțimea. Nu mai striga nimeni, se lăsase o liniște ciudată. Era ca și cum acest spectacol îi liniștise, îi făcuse să se gândească la mai mult decât la cei doi irlandezi din ring. Și când, în cele din urmă, Miko Cuddy îi dădu lui Willie Beatty o lovitură în tâmplă de o cumplită ferocitate, uriașul se prăbuși, iar vocile celor din public urcară, ca într-un cor, într-o aclamare pornită din sute de inimi, iar Miko Cuddy din Crossmolina deveni erou pentru o zi.

Într-o altă seară, ofițerii le prezentară oamenilor o versiune a „Răsăritului Lunii”. O piesă irlandeză pentru un regiment irlandez. Unul dintre ofițerii inferiori era Polițistul, iar maiorul Stokes era Rebelul. Accentul irlandez al maiorului era cam brutal și era ciudat să-i vezi fața rumenă agitându-se în timp ce-și spunea replicile. Dar, cu toate că mulți erau oamenii regelui – toți erau, oarecum, așa cum stăteau îmbrăcați în uniforme de lăsat – toți voiau ca Rebelul să fie eliberat. Piesa era scrisă acum o sută de ani și totuși...

Distracția din luna următoare fusese un fel de dans cu o orchestră cocoțată pe o scenă, dar ce fel de petrecere putea fi una fără femei? Crezuseră că li se va permite asistentelor 166 să vină, era visul lor. Dar maiorul Stokes spusese că n-o să lase o mână de asistente pe mâna unor irlandezi nebuni. Era o seară care trebuia să fie distractivă pentru tot batalionul. Deși erau din ce în ce mai puțini oameni în batalion, în ciuda numărului de recruți care îi înlocuiseră pe cei căzuți, și mulți dintre ei nu erau irlandezi, carnea fusese îndestulătoare pentru toată lumea și tocana gustoasă.

Era clar că mulți din cei care formaseră batalionul 16 în 1915 nu mai erau. Printre puținii rămași se număra și Willie, care se simțea destul de ciudat când se uita înjur.

— Cred că majoritatea au murit la Somme, spuse Joe Kielty, uitându-se peste mulțimea de oameni. Nu prea mai văd fețe cunoscute, Willie.

Era o notă de tristețe în tonul lui, ca și cum i-ar fi fost frică de ce spunea. Iar Willie nu prea știa ce să-i spună ca să-l consoleze.

Mica orchestră începu să cânte, un pian, un trompetist și un toboșar și în curând toți simțiră lipsa femeilor. Ce trebuiau să facă? Stăteau toți în picioare ca o turmă și se uitau la formația care cânta muzică americană bună, iar mulți dintre ei erau tineri și ar fi vrut să danseze și să uite de război. Câțiva, ici și colo, începură să valseze unul cu celălalt, în glumă, și asta păru să prindă, și toți se porniră pe râs și începură să facă reverențe precum curtenii sau să accepte

reverențele și să se lase conduși ca niște adevărate doamne. Iar când se aprinseră, începură să danseze de-a binelea, învârtindu-se și strigând. Willie Dunne fu condus și dansă cu O'Hara, cu toată înălțimea lui de un metru optzeci, care-l învârti în așa hal încât bietul Willie fu bucuros că nu se născuse femeie și că nu era iubita lui O'Hara, pentru că ar fi murit cu siguranță până acum.

Aerul părea multicolor și se rotea ca un taifun. Era din cauza amețelii. Joe Kielty, care avea platfus, trecu pe lângă el în zbor, zâmbind. Aproape se ciocni de Willie. De fapt începuse să le placă să se izbească unii de alții și o făceau înadins.

Spre sfârșitul serii, când erau toți morți de oboseală, pianistul, care era din Galway, spre deosebire de ceilalți, începu să cânte o arie veselă, iar Joe Kielty, care se dovedi a fi campion la charleston și foxtrot, se urcă pe o masă și începu să danseze. Stătu nemișcat ca o stană pentru câteva momente, în uniforma lui kaki, și lăsă muzica să-i pătrundă prin toți porii. Apoi, deodată, ca și cum l-ar fi pornit cineva, picioarele începură să-i zboare în toate părțile și să lovească masa ușor și cu viteză, dar partea de sus a corpului rămăsese nemișcată, cu privirea neclintită ațintită înainte. Willie gândi că era cel mai frumos lucru pe care putea să-l vadă, mai ales pentru că era vorba de Joe Kielty, care nu trădase prin nimic până atunci aceste calități geniale. Era de mirare că masa rezista, pentru că nu fusese făcută pentru asemenea tratament. Restul soldaților, mai ales cei irlandezi, dar în curând și cei din Scoția, Țara Galilor și din Anglia, își ridicară mâinile în semn de aprobare, iar Joe Kielty dansă pentru toți.

Apoi se întoarseră în barăci, iar Willie Dunne nu se putu abține să nu-i vorbească lui Joe Kielty.

— Ai dansat grozav, Joe, spuse el.

— Da, n-a fost rău! spuse Joe Kielty, cu un zâmbet strălucitor.

— Isuse, Joe, spuse Willie, merita să te uiți.

— Da, sigur, spuse Joe Kielty, stânjenit, dar încântat. Willie se așează pe patul din apropiere. Nu mai știa ce să spună, își terminase replicile.

— Ce te-a adus în armată, Joe? întrebă Willie.

— A, ca pe toată lumea, spuse Joe. O să-ți spun ce, Willie. Mergeam liniștit pe malul râului în Ballina. Mă trimisese tata să cumpăr niște șuruburi pentru ușile hambarului. O fetiță a venit în fugă spre mine cu niște pene albe în mână, ca și cum ar fi purtat un buchet de flori, și mi le-a pus în mână, zâmbind. Nu știam ce însemna asta. Mama mea creștea albine în Cuillonachtan și am crezut că era o vânzătoare ambulantă care vindea pene, pentru că, vezi tu, se folosesc pene de gâscă pentru albine, pentru a goli un fagure. Deci am întrebat-o „Vinzi astea?”, iar ea a spus „Nu.” „E ceva pentru al-168 bine?” am întrebat eu. „Nu”, a spus ea, „e ceva pentru război. Vreau să-ți dau penele ca să te simți prost dacă nu mergi la război.” Iar eu am spus „Haide, n-am auzit niciodată așa ceva.” „Ba da”, a spus ea, „ce crezi, o să te duci?” Era atât de frumoasă, și m-am simțit prost. Am spus, „Da, da.” Știi, aș fi putut să mă duc să cumpăr șuruburile și m-aș fi putut întoarce acasă la mama și la tata, dar, vezi tu, când îi spui cuiva că o să faci ceva, trebuie să te ții de cuvânt.

— Așa ai ajuns la război? Nu pot să cred, spuse Willie, cu vocea unui copil.

— Ăsta e adevărul, Willie, iar vărul meu, Joe McNulty, a venit cu mine, spuse Joe și izbucni în râs, nu ironic, doar amuzat de stupiditatea situației, gândindu-se cum era războiul.

Willie se întoarse fericit la locul lui, își scoase tacticos hainele și le împături și se băgă în pat. Cazarma era în mijlocul câmpului, câmpul era în mijlocul întunericului, întunericul era în mijlocul cerului, iar cerul era ascuns în sânul Domnului, dacă exista cumva Dumnezeu, iar Dumnezeu... ce făcea Dumnezeu noaptea? Nu știuse când era copil și nu știa nici acum.

— Oricum e o întrebare ciudată, murmură pentru sine. În jurul lui ceilalți dormeau. Vânturile se amestecau cu mirosul picioarelor, iar plămânii le respirau regulat ca niște mașinării, eliberând aerul care aburea geamurile reci.

Stătea liniștit și se gândea, când, deodată, simți o durere violentă, toate cuvintele dispărură, se afundă în saltea, cu dinții clănțănind, și începu să plângă.

Războiul n-avea să se termine niciodată. Venise aici ca să elibereze Belgia și pentru cele trei surori ale lui. O să stea pe veci. Generalii aveau să numere morții, victoriile și înfrângerile și aveau să trimită mereu mai mulți oameni. Din ce în ce mai mulți.

Aricii stăteau ascunși sub frunzele pădurii. Bufnițele erau în platani. Iar în Flandra era ascuns încă un suflet pierdut în iarna aceea.

CAPITOLUL ȘAISPREZECE

Puseră trimiși din nou în prima linie, mult prea devreme, deși de data asta într-unul dintre sectoarele liniștite. De-abia dacă realizează că împlinise douăzeci de ani, cu toate că această vârstă trebuie să fie sărbătorită cumva. Maud nu-l uitase și-i trimisese o cutie de cacao. Mâncase cacaoa cu mâna, direct din cutie, fără să-i mai adauge apă. Vechiul an se duse și veni cel nou. Se pare că nu prea mai erau voluntari acasă. Christy Moran îi numea proști, sardonice. Veniseră oameni noi, dar foarte puțini mai erau irlandezi.

Noul conducător al plutonului era din Londra – sublocotenentul Biggs. Echipa de mitraliori a lui Joe Kielty primise întăriri – patru „tâmpiți”, după părerea lui Christy Moran. – din toate colțurile Angliei. Nu părea să-i deranjeze că erau într-o divizie irlandeză și într-un regiment numit Pușcașii Regali din Dublin, chiar dacă niciunul nu fusese vreodată în Dublin. Unul dintre ei era din Worcester. „N-am fost nici măcar până la Birmingham”, recunoscuse el, „până nu m-am dus la recrutare cu fratele meu John.” Nu păreau prea diferiți de Kielty, O'Hara sau Dunne – erau aceiași tineri cu aceleași convingeri greșite și cu aceleași vise.

Niciunul dintre noii recruți nu mai văzuse frontul, așa că frigul și greutatea probabil că fuseseră un șoc pentru ei, gândi Willie.

În plutonul lui Willie mai era un tânăr, pe care-l chema Weekes¹, și care era tot din Londra.

1 Weekes se pronunță la fel ca weeks – săptămâni (engl.).

— Suntem șapte, spuse el. Ne spuneau zilele săptămânii.

Era o glumă bună. Tatăl lui Weekes, tatăl zilelor săptămânii, fusese grădinar la una dintre casele din Hampstead și la parohul bisericii Sfanțul Ioan.

— Se pricepea la bulbi. Știa numele tuturor pietrelor funerare, spuse Timmy Weekes. Dar tatăl lui murise la Gallipoli în prima zi.

— Când eram mic, mă ducea la mormântul unul tip ca mine, Joseph Lange, care murise la șapte ani, în 1672. Și John Keats e înmormântat acolo, și asta m-a făcut să încep să citesc, și de atunci citesc întruna.

Willie Dunne încerca să se țină cât mai departe de nou-veniți, nu pentru că erau englezi, ci pentru că de obicei cei noi cădeau primii. Nu voia să se încarce cu poveștile lor. Dar nu puteai să eviți un băiat ca Weekes, când avea șase frați și surori și numele lui putea fi o glumă foarte bună.

Christy Moran își dădu silința să le arate cum se mânuiește o pușcă și cum să distingă zgomotul diferitelor tipuri de bombe. Le spuse despre gaz și-i învăță cum să-și pună măștile. Părintele Buckley află din cărțile lor că erau anglicani, dar își făcu timp să discute cu ei.

— Părintele e un om bun, spuse Timmy Weekes.

— E minunat, spuse Joe Kielty.

— Presupun că știe că sunt păgân, spuse Timmy.

— Aici toți suntem păgâni, spuse Joe Kielty.

— Atunci e în ordine.

Timmy era foarte pasionat de lectură, așa cum spusese. De obicei, soldații citeau ziarul, care mergea din mână în mână. Citeau și romane din acelea pe care le iei în gări, la

ieșire, romane ieftine despre Vestul Sălbatic american. Era la fel de sălbatic precum vestul de aici? Nici pe departe.

De câțva timp, începu să circule și romanul lui Dostoievski, Moțul. Mai avea și Fire de iarbă a lui Walt Whitman, care deveni cartea favorită a tuturor, dar mai ales a lui Joe Kielty, care zise că Walt Whitman avea oarecum sufletul unui fermier.

Spunea că oamenii din Cuillonachtan vorbeau la fel și aveau aceleași sentimente. Walt Whitman era favoritul, deci. Dar cartea de care nu se puteau sătura era cea de Dostoievski. Nu vorbea despre ei, ci despre nenorociții de ruși, dar era un pic și despre ei. Devorară cartea de parcă era friptură sau zahăr. Erau toți fanii lui Dostoievski acum.

Willie Dunne era și el mulțumit; petrecea câteva ore în nișa lui. Putea astfel să dispară în Rusia. I-ar fi plăcut să-i întâlnească pe acei ruși adevărați care luptau împotriva nemților pe frontul de est. Auzise că erau de două ori mai mari decât irlandezii, corpolenți și filosofi. Nu știa dacă simțea admirație pentru Idiot. Nu știa dacă Idiotul era sfânt sau idiot, ori amândouă.

Mica bibliotecă pe care le-o adusese Timmy Weekes era din ce în ce mai căutată.

Prin contrast, Biggs era tăcut și eficient. Era greu pentru Christy Moran să lucreze cu al treilea căpitan – sau, în acest caz, sublocotenent.

— E în ordine, spuse Christy Moran. Mă obișnuisem cu căpitanul Sheridan, Dumnezeu să-l odihnească. Dar cred că mi-e dor cel mai mult de căpitanul Pasley.

— Credeți, sergent? spuse Willie Dunne, aproape recunoscător că sergentul îi pronunțase numele.

— Chiar dacă a fost un prost să nu fugă atunci. Un tâmpit. Da, gândi Willie. Fusesse un prost. Dacă ar fi fugit, poate că acum ar mai fi în viață. Ce câștigase, să moară gazat? Nu fusesse o moarte eroică. Dar poate că el nici măcar n-ar fi pretins asta. Dacă fusesse un prost, atunci fusesse un prost sfânt, cu siguranță.

— Cum era pe vremea tatălui dumneavoastră, în Crimeea? spuse Willie Dunne, trecând în revistă în gând lista dureroasă a oamenilor care căzuseră. Era la fel?

— La fel. Poate că nu era atât de extins. Tranșeele de la Sevastopol erau la fel de friguroase, înghețai așa cum stăteai, în picioare. Oamenii mureau la fel, cu miile. Viață de război, Willie. Dar mâncare ne dau? Ne dau, de obicei.

— Da, domnule.

Bineînțeles, sergentul glumea. Nu mâncau fazani, nici budinci, nici cremă ca a lui Maud, nici legume și fructe. Iar mormintele celor căzuți erau răspândite prin păduri și prin ferme. Brusc fu tentat să-i spună sergentului că totul era o glumă proastă, că nu conta cine erau generalii, Gough sau Plumer, că nu conta dacă erau buni sau răi, totul se sfârșea la fel: în moarte. Capul îi era greu și îl durea așa cum probabil că-l durea pe un boxer după meci. Voia să i se explice, voia ca însuși Dumnezeu să se coboare și să-i spună ce trebuia făcut pentru ca oamenii să nu mai moară așa, ca ei să nu mai aibă tot timpul sufletul cernit, ca o casă fără acoperiș în care cade ploua neîncetat.

— Regele și țara, Willie, regele și țara.

— Oare, domnule?

— Iar mie îmi place și sexul, spuse Christy Moran.

Mai văzuseră ierni ca asta, doar că pe asta trebuiau să o petreacă afară, în majoritatea zilelor tranșeea era un șanț plin de zăpadă, iar pământul înghețat bocnă și alunecos. Metalul armei le ardea mâinile, întâmpinaseră anul nou 1917 la fel ca toți soldații, dar acum toți înjurau. Le înghețase până și părul și păreau toți bătrâni. Zile întregi stăteau afară și scoteau vălătuci de abur pe gură. Oamenii erau atât de țepeni de parcă ar fi fost amortiți, ca peștii într-un eleșteu iarna. Rafalele vântului le loveau fețele imobile.

Mai venea câte o zi cu soare în care peisajul reînvia, crusta înghețată care acoperea pământul crăpa pe alocuri precum coaja unui ou uriaș. Se auzeau copacii trosnind în pădure ca gloanțele. Ici și colo se vedeau păsări moarte pe

zăpada albă. Nu mai cereau nici ajutor, nici iertare, nici mântuire. Tot ce-și doreau era o cană de ceai fierbinte. Probabil deveniseră și filosofi între timp, pentru că fiecare cuvânt pe care-l scoteau era o glumă amară, ca și cum ar fi încercat să-i încălzească pe ceilalți.

Din când în când mai exploda câte o bombă, uneori chiar lângă bieteles santinele neajutorate. Atunci, zăpada devenea roșie și se auzeau strigăte de groază și durere. Puțini ieșeau noaptea ca să ia prizonieri. Nemții făceau la fel. Chiar și lunetiștii înjurau zăpada, din motive lunetistice.

Primeau și scrisori, dar lui Willie nu-i scria nimeni. Le răspunsese lui Maud și tatălui său, cu degetele înghețate, îi scria și Grettei câte o scrisoare la două săptămâni și încerca să-i vadă chipul în mintea lui, ca să poată să vorbească mai bine cu ea. Încerca să se agate de viitor, dar era foarte greu. Dacă i s-ar fi dovedit că în viața anterioară fusese un personaj din Dostoievski, ar fi fost tentat s-o creadă. Sau poate într-un roman ieftin de senzație, sau într-o carte cu pagini albe. Trăia într-un peisaj care era ca o pagină albă, pe care era greu să lași o urmă, să-ți faci simțită prezența; poate că și inima i se micșorase din cauza frigului. Ca să nu mai vorbim de penis, care era cât o boabă de mazăre, gândi el, ultimul organ care îi mai rămăsese în viață. Și ca el erau mii și mii de alți oameni, știa asta, oameni care stăteau în întuneric, în ger și zăpadă, ziua și noaptea, ziua și noaptea, la nesfârșit. Mintea nu se putea gândi la viitor când picioarele îi erau înghețate.

— Al naibii război, la dracu', zise Christy Moran.

Apoi se întâmplă ceva miraculos. Păduchii din haine începură să se agite și într-o dimineață frigul își încetă aria pe care o cânta de ceva vreme, începură să apară primele semne ale primăverii. O briză ușoară risipi ceața și văzură în zare Turnul din Ypres, drept și bine conturat. Oamenii începură să se dezmoștească și tuturor li se păru că trecuseră prin momente imposibile. Acele momente se numeau iarnă. Aceste momente se numeau primăvară. Nici dacă ar fi fost prima lui

primăvară pe pământ n-ar fi binecuvântat venirea ei așa cum o făcea acum.

Apoi toți trebuiră să se mute din nou. Soldatul Weekes își împacheta biblioteca și cu toții o porniră la drum. 174

Li se prezentă foarte clar ce se aștepta de la ei. Erau lângă o bucată de pământ împrejmuată, de câțiva acri, un fel de reprezentare de proporții reduse, un model al locului pe care trebuiau să-l cucerească. Era de mirare că mâna omenească putuse face așa ceva. Aici trebuiau să dea lupta. Nu era tocmai locul la care visaseră toată iarna, dar era ceva asemănător, un mic sat numit Wytschaete, care însemna, după părintele Buckley, Satul Alb. Era un nume frumos în acea țară albă, cu un cer care fusese alb și un pământ alb. Nemții, zicea Biggs, erau acolo de trei ani și era un privilegiu deosebit acordat diviziilor 36 și 16 să îl recucerească pentru bieții belgieni. Pe când sublocotenentul Biggs vorbea și dădea instrucțiuni, Willie se uita de jur împrejur și-și dorea să fi plasat soldați-model, făcuți după chipul și asemănarea lor, în micile tranșee, așa, doar de decor, ca o scenă a Nașterii lui Isus. Dar știa și el că era un gând nebunesc.

Toboșarii brigăzii alcătuiau o imagine ciudată, cum băteau în tobele lor strălucitoare și mărșăluiau ca niște oameni furioși – bang, bang, bang, bang, kaboom kaboom – cu cizmele lor lucioase, ca o imagine a desfășurărilor viitoare. Acest zgomot al tobelor reprezenta explozia bombelor.

Generalul Plumer venea în urmă pe calul lui sur. Nu vedeai un general în fiecare zi.

Biggs credea că generalul era un om bun și deștept. Și se înroși când spuse asta.

— Am văzut și mai răi, mormăi Christy Moran.

Apoi veniră două scrisori cu două date diferite în aceeași zi. Willie le primi de parcă ar fi fost două cutii cu aur.

Dragă Willi vino acasă repede te iubesc mult. Nu uita ciocolata te iubesc e bine la școală, dragoste Dolly xoxoxoxoxo

Dragă Willie, (scria Annie cu scrisul ei ca de școlăriță, cu cerneală albastră). Aici am fost în vacanță în octombrie, am

fost aproape luați pe sus de furtună. Dar a fost frumos și tata a fost informă, și am luat ceaiul la hotel, și lui Dolly i-a plăcut totul, mai ales trenul (ca și ție acum câțiva ani).

Sora ta care te iubește, Annie

Cealaltă era o vedere de la Annie. Era plaja din Strandhill din Sligo, vara. Willie nu se mai sătura uitându-se la bărbații de pe plajă în pantaloni și cămăși și pălării de pai și la femeile îmbrăcate în rochii frumoase, și la copiii care se țineau de mână, și toți se uitau la valuri, și era o motocicletă minunată într-un colț, și o mașină. Se gândea că orice soldat ar fi putut să plângă la vederea acestei fotografii numai pentru că erau lucruri normale și obișnuite. Trebuia să-și aducă aminte să i-o arate lui Pete O'Hara, după ce se sătura el de ea.

Și asta era tot. Dar le citi pe amândouă de nenumărate ori. Fuseseră în vacanță acolo fără el. Dar ce puteau face? Nici o veste de la Gretta.

Știa că aveau să plece în curând, deci părintele Buckley își întinse cortul de pânză, așa cum făcea în asemenea situații, și toți cei din batalion care simțeau nevoia să se spovedească se așezară la rând. Părintele Buckley stătea pe un scaunel, cu o pernuță care avea o imagine brodată a unei femei într-un lan de porumb, nu că asta ar fi fost important, și-și pune la picioare un ulcior de apă, pentru că spunea că păcatele îi fac sete. N-o spunea ca pe o glumă, ci mai degrabă ca pe un lucru care era menit să-i încurajeze, ca oamenii să nu aibă rețineri atunci când veneau la spovedanie.

Primăvara pusese stăpânire pe toată natura și se auzea cântec de păsărele de peste tot. Le vedeai cum adunau fire de iarbă și resturi pentru cuib. Câmpul era plin de ghiocei. Erau atât de mulți oameni care așteptau încât Willie se gândi că venise toată brigada, nu numai batalionul lor, mai ales pentru că presupunea că toți erau catolici. Chiar și așa, tot puteai să auzi murmurul vocilor din cort, dar nu și înțelesul 176 cuvintelor, slavă Domnului. Destul de des, auzeau cum părintele Buckley ridica vocea, chiar striga, ceea ce îi amuza pe cei de la coadă; dădeau din cap ca și cum ar fi spus „Da,

ne-am gândit noi că așa e, știm ce pune la cale”. Bineînțeles că trebuia să fie o spovedanie scurtă, încheiată cu Ave Maria și Tatăl nostru. Cum putea să fie altfel, când se aflau undeva în câmp, în mijlocul Flandrei?

Totuși, Willie, și poate mulți alții, nu se simțeau prea bine. Voia să-i spună preotului despre fata cu care se culcase la Amiens, dacă într-adevăr se culcase cu ea, și aici trebui să se gândească un pic. Simțea că, dacă ar fi putut s-o spună tare, părintele ar fi putut să-l ierte și ar fi putut merge mai departe. Pentru că avea convingerea că era ceva rău, nu numai pentru el, ci și pentru Gretta. Și îl obseda de multă vreme.

Când îi veni rândul, îl lăsă pe omul dinăuntru să iasă și intră, înăuntru era un scăunel de campanie, iar lumina se filtra verde printre marginile cortului. Era o fantă mică pe unde trebuia să vorbești. Știa că părintele Buckley era înăuntru pentru că îi întrezărea silueta.

Apoi se spovedi, spunându-i câteva păcate.

— Nu cred că trebuie să ne îngrijorăm prea mult, spuse părintele Buckley.

Apoi Willie vorbi despre fata din Amiens și cât de mult îl deranja când îi venea în minte în același timp cu iubita lui de acasă.

— Tu ești, Willie? spuse părintele Buckley.

— Da, părinte.

— Nici asta n-ar trebui să te îngrijoreze, Willie. Numai că data viitoare încearcă să te ții departe de ele. Sper că n-ai luat vreo boală.

— Nu, părinte.

— Ai fost norocos, Willie.

— Știu, părinte. Mulțumesc.

— Altceva, Willie?

— Nimic, părinte.

Dar părintele simți ceva ciudat în tonul lui Willie.

— Ce-i?

— Părinte, e o coadă lungă afară.

— Nu-ți face probleme, Willie. N-au să se supere dacă așteaptă câteva secunde în plus. Ce ai pe suflet?

— Părinte, nu cred că e un păcat, dar sunt îngrijorat în privința tatei.

— Cine e tatăl tău, Willie? Superintendentul?

— Da. Și i-am scris o scrisoare acum câțva timp în urmă, iar sora mea mi-a spus că tata s-a supărat pe mine din cauza scrisorii.

— Ce i-ai scris?

— Nu știu. Eram supărat pentru toate lucrurile care se petrecuseră în Dublin și pentru Jesse Kirwan. Și i-am descris totul, așa cum am simțit eu, dar probabil am spus ceva care l-a supărat.

— L-a supărat?

— Da.

— Ce, Willie?

— Ceea ce s-a întâmplat. Am văzut un tânăr acolo, un tânăr ca mine. Unul dintre rebeli. M-am uitat la el și el a făcut la fel. Apoi a fost omorât. Asta-i tot. E foarte ciudat. Lertați-mă, părinte.

— Da, așa e.

— Pentru un timp n-am știut ce s-a întâmplat. Și apoi l-au împușcat pe Jesse Kirwan. Ce poți să crezi despre asta? Și când mă gândesc la motivele pe care le-a avut. Nu știu de ce a făcut-o. Nu mai știu nimic, îmi mănânc rația de mâncare și fac tot ce mi se spune, dar nu mai știu de ce, pentru ce.

— Ai auzit vreodată de un om pe nume Willie Redmond, Willie?

— Da, părinte. Este fratele omului dumneavoastră.

— Așa-i. Am să-ți explic, Willie. El a spus că noi luptăm pentru Irlanda printr-o altă țară. Înțelegi? Pentru Irlanda, dar printr-o altă țară.

— Ce înseamnă asta, părinte?

— Că tot acest război groaznic pe care-l vezi cu ochii tăi este pentru Irlanda, că luptând pentru bieții oameni din Belgia în armata Regelui, lupți în cele din urmă pentru

Irlanda, pentru autonomie, pentru unitatea dintre cei din nord și cei din sud, cei din diviziile 36 și 16, și că totul e foarte drept. Asta a spus Willie Redmond în Camera Comunelor. E membru al Parlamentului și a venit aici cu noi ca să lupte pentru ceea ce crede a fi o cauză minunată.

Pentru Irlanda, Willie.

— Nu cred că tatei i-ar plăcea să audă asta, părinte.

— Dar ție, Willie?

— Ca să vă spun adevărul, mie aproape că-mi vine să plâng. Dar bărbații nu au voie să plângă.

— Tu gândești într-un fel, tatăl tău într-altul.

— Dar întotdeauna am gândit la fel înainte. Asta-i problema. Nu mai știu, sunt teribil de încurcat.

— Dumnezeu să te ajute, Willie, în confuzia ta. Sunt mulți oameni care au venit aici doar ca ai lor să primească bănuții, dar nici asta nu e o crimă.

— Nu, părinte. Mulțumesc.

— Să spui de zece ori Ave Maria pentru fata aia, Willie.

— Da, părinte.

— Dumnezeu să te aibă în pază. Trimite-l pe următorul.

Succes mâine.

CAPITOLUL ȘAPTESPREZECE

Biggs era un mister pentru toți, cu fața lui de culoarea plăcintei. Nu știau cum îl afecta băătălia care se apropia, dar toți se uitară la fața lui să vadă cât de mult se puteau încrede în el.

Christy Moran era într-o dispoziție de zile mari și ne spunea povești din vremurile bune. Ca întotdeauna când sergentul era bine dispus, trecea de la un subiect la altul și nu-și dădea seama unde or să-l poarte gândurile.

Intrară în tranșee cam pe la miezul nopții. Căzuse o ploaie ușoară și potolise praful. Era pe la începutul lui iunie și era deja foarte cald. Generalul se gândise să le pună apă la dispoziție, iar geniștii le spuseră că drumurile fuseseră reparate, ca să poată ajunge până în linia întâi. Era ciudat.

Tunurile trăgeau de trei săptămâni fără încetare. Piloții spuneau că se făcuseră progrese. Dar tot ce era înainte de Wytschaete, până la linia de la Messines, era sub atacul bombelor. Se lucra la zidurile de sârmă ghimpată, în ciuda expresiei ambigue a lui Briggs, Willie Dunne era impresionat, îngrozit, dar impresionat.

Li se dăduseră câte două sticle de apă în noaptea aceea, de fapt una de apă și una de ceai. Era mâna irlandezilor aici. Urmă apoi tocana, semn că băieții de la bucătărie nu dormeau, și o porție dublă de rom. Era un alt război.

Armele se opriseră pentru câteva ore, iar peisajul revenise la normal. Era un loc nou, proaspăt. Ploaia înviorase totul și adusesse mirosuri noi, iarba era ca o barbă verde care 180 crescuse nebunește peste noapte. Se auzea chiar și trilul privighetorilor din pădure.

— Ce pasăre e aia? întrebă Willie.

— E o nenorocită de privighetoare, spuse Christy Moran. Li se interzisese să aprindă vreun chibrit, deci nimeni nu putea să fumeze. Stăteau acolo în liniște și vorbeau în șoaptă. Tot echipamentul era instalat, iar Joe Kielty și Timmy Weekes trăgeau acum cu mitraliera, deci aveau o echipă de patru care le căra muniția. Trebuiau să care mașinăria amândoi, dar, în comparație cu bandulierele, era floare la ureche. Cutiile cu muniție erau grele ca plumbul.

Stăteau acolo când, brusc, se deschise focul asupra lor. Petrecuseră o săptămână săpând la tranșee și camuflându-le. Aveau două mii de arme în stare de funcționare. Artileria trăgea de obicei cam două treimi din proiectile și aștepta atacul pentru ultima treime. Deci se porni o adevărată cascadă de proiectile pe deasupra capetelor lor. Pentru prima dată i se păru lui Willie că ținteau bine, iar proiectilele explodau în tranșeele dușmane. Tot cerul era plin de vaiete, ca și cum ar fi coborât iadul pe pământ. Se pregătiseră deja scările. Totul era ciudat de perfect. Aveau muniție destulă pentru a face față oricărei urgențe. Chiar și uniforme le erau curate, pentru că li se spusese să le perie, ca și cum ar fi fost

recruți. Folosiseră acea substanță specială urât mirositoare pentru a scoate petele. Făcuseră toate astea. Era ca și cum lumea s-ar fi născut din nou. De fapt, spunea Christy Moran, erau pe mâna unui general afurisit. Unul care mai fusese în luptă. Credea că ar fi trebuit să-l facă mareșal.

Chiar și Biggs începuse să arate bine. Își pusese toate hărțile în ordine și nu mai arăta ca o plăcintă. Vocea îi era calmă, iar oamenii îi erau recunoscători pentru schimbare. Mai ales Christy Moran, pentru că nu mai trebuia să-i spună ce să facă.

— Știți de ce am venit în armată? îi întrebă Christy Moran.

— De ce, domnule? spuse Joe Kielty, interesat, considerând că el o făcuse din pură întâmplare.

— De ce credeți? Pentru rege și țară? Pentru că aveam datorii? Pentru că omorâsem pe cineva? Pentru salariu? Pentru că m-am rătăcit și m-am trezit în cazarmă? Nu. Pentru niciunul din motivele pentru care ați venit voi, spuse el, uitându-se la ei cu drag.

— Atunci de ce? spuse din nou Joe Kielty.

— Pentru că nevastă-mea a avut un accident și și-a pierdut o mână.

Toți tăcură.

— Ce-a făcut? spuse Pete O'Hara, simțindu-se prost.

— Într-o seară, băuserăm amândoi. Eram cam amețiți când ne-am dus la culcare. Soției îi place să-și fumeze pipa în pat. Deci ne-am trezit spre dimineață cu patul arzând. Era prea beată ca s-o pot trezi, așa că am tras-o jos din pat. De la nenorocita de pipă luase foc patul, iar ea nici măcar nu simțise. S-a ars foarte rău la mâna dreaptă. Așa că n-a mai putut să muncească. Fusese cusătoreasă la Azilul Kingstown. A trebuit să fac ceva. Așa că m-am înrolat, având în vedere că se căutau oameni. Iar ea e mulțumită cu solda pe care i-o trimit. Acum știți.

— E o poveste groaznic de disperată, domnule, spuse O'Hara, care se cam înverzise.

— Acum sunteți mulțumiți? spuse Christy Moran, foarte satisfăcut de reacția lor. Nimeni nu izbucnise în râs. Dacă ar fi râs, s-ar fi simțit îngrozitor. Asta m-a adus aici.

— Biata de ea, spuse Joe Kielty. Dumnezeule, biata femeie.

— Așa-i, zise Pete O'Hara.

Ce ușurat se simțea Christy Moran acum. Era ciudat să te simți așa cu toată nebunia din jur.

— Credeți? spuse el.

— Bineînțeles, domnule, spuse Joe.

Te-ai fi așteptat să le spună acum cât de mult ținea la ei pentru că, de fapt, acesta era tot scopul povestirii. Dar el era atât de copieșit de victoria lui și nu mai spuse nimic, nici chiar lucrurile la care se gândise de multă vreme. Oricum nu mai conta, acum că îi știau secretul. Oricum toți înțeleseseră. 182 începu focul. Se auzeau bubuituri și rafale de mitralieră. Sergentul-major fluiera o arie din „Menestrelul”, ceea ce era destul de curios, pentru că nu fluiera niciodată. Willie și-i închipuia pe soldați încărcându-și puștile, așa cum făceau de obicei, și le urmări toate mișcările, ca și cum ar fi urmărit dansul de sâmbătă seara. Ca și cum ar fi valsat cu armele. După trei, patru ore fierbinți se întâmplă ceva sălbatic și rar.

— Sălbatic și rar, avea să spună Christy Moran mai târziu.

Dar, pentru moment, Biggs se uită la ceas și le ordonă să îngenuncheze sau să se întindă la pământ. Li se spusese că geniștii urmau să detoneze niște mine îngropate. Săpau din 1915, iar acum era 1917 și nu știau ce avea să se întâmple. Li se spusese asta, dar nimeni nu știa ce aveau să găsească, doar presupuneau că vor fi niște explozii în depărtare.

Pământul se deschise în trei locuri în fața lor. Apărură din pământ niște munți imenși și negri. Lui Willie i se păreau la fel de mari ca Lugnaquilla însăși. Explozia părea să nu se mai oprească. Băltoaca de la picioarele lui Willie se agita ca valurile mării. Apoi tot aerul cald al nopții le fu aruncat în față, ca o furtună tropicală, iar pământul se cutremură. Se

auzi o detunătură care li se păru că o să se audă până aproape de Blighty. Mitralierele începură să țacăne, trimițând o ploaie de gloanțe către tranșee. Biggs îi îndemnă să iasă la atac, iar Willie fu atât de surprins, ca toți ceilalți, de altfel, încât uită să mai facă pe el.

Joe Kielty și Timmy Weekes înaintau cu mitraliera pe umeri. Lui Willie i se părea că era o distanță cam de jumătate de oră pe jos și știa din experiență că, dacă pierdeau teren acum, erau terminați. Dacă nemții aveau destul timp să înceapă să tragă, până dimineată n-ar mai fi rămas aproape nimeni care să se întoarcă în Wicklow, Dublin și Mayo la sfârșitul războiului. La câteva minute de la explozia minelor, nemții trimiseseră rachete de semnalizare ca să-i avertizeze pe ceilalți că erau atacați. Căldura era insuportabilă și, pe măsură ce creștea tensiunea înaintării în câmp deschis, transpirația devenea din ce în ce mai abundentă, așa că se simțeau ca niște picioare asudate în niște șosete imense. La stânga erau Pete O'Hara, Smith și McNaughtan și dincolo de ei toți ceilalți în linie. Toată divizia era acolo, în primul val. La dreapta lor erau cei din divizia 36 Ulster. Era o imensă concentrare de forțe, o masă de oameni înspăimântați care înaintau spre o moarte sigură. Se așteptau la un atac în orice clipă, oricând puteau să fie decimați de un șrap-nel sau de un proiectil. Treceau prin fumul exploziilor, iar Pete O'Hara începu să vomite tocana pe care o mâncase. Mulți cădeau răpuși de greață.

Părea că aleargă printr-un curcubeu, gândi Willie. Mai întâi trecură printr-un maro murdar, apoi printr-un galben luminos și apoi prin roșu și prin verde aprins, apoi din nou prin negru și prin sulite albe trase de Dumnezeu, albe ca fulgerul.

Biggs era tot timpul înaintea lor, întorcându-se la fiecare pas pentru a-i încuraja. Era foarte ciudat.

Înainte să-și dea seama, ajunseră la marginea pantei. Era un crater făcut de o bombă chiar lângă ei. La fel de mare și de rotund ca un lac. Ocoliră craterul și se treziră că nu mai erau

unul lângă altul. Bateria de mitraliere trăgea neîncetat în urma lor, pentru a le crea un foc de baraj. Brusc, focul se opri, poate de teamă să nu nimerească pe cineva dintre ai lor. Imediat, porni o mitralieră nemțească, și simțiră gloanțele vâjâindu-le pe la urechi.

— Nenorociților, spuse Christy Moran. Haideți, proștilor, să le venim de hac de data asta.

Erau motivați să-l urmeze, mai ales că părea că-și învinsese toată oboseala și arăta ca o vietate obișnuită să se cațere, cu o grenadă Mills în mână și cu pușca în cealaltă.

— Tâmpiților, hai să-i împușcăm pe toți.

Toți ceilalți încercau să țină pasul cu el. Willie văzu deodată siluetele a doi nemți care stăteau lângă un adăpost de beton. Arătau foarte rău, se clătinau și gemeau ca și cum ar 184 fi fost beți. Adăpostul era crăpat în două chiar la mijloc și totul era acoperit de fum. Doar o mitralieră mai trăgea la întâmplare, ca și cum ar fi mânuit-o un copil. Christy Moran aruncă grenada, care ricoșă în peretele de beton și căzu în spărtură. Clădirea bubui și începură să iasă flăcări. Apoi Christy Moran începu să urle la soldații inamici și se duse spre ei cu baioneta scoasă. Willie văzu cum își înfige baioneta în primul și apoi în al doilea, înainte ca el să poată să scoată un sunet. Soldații se prăbușiră.

— Nenorociților, nenorociților, spuse el, mârâind ca un câine sălbatic.

Biggs jubila. Nu se întâmplase nimic deosebit cu el în dimineața aceea înfloritoare. Lumina se ridica dinspre pădurile de la est. Striga spre ei.

— Bine, băieți, am ajuns la capăt. Bună treabă, băieți. Ceilalți or să vină în urma noastră. Nu le stați în cale.

Al doilea val al brigăzii trecu tocmai când termina el de vorbit. Doamne, gândi Willie, dacă ar fi fost mereu așa, mi-ar fi plăcut să fiu soldat.

— Cine sunteți, băieți?

— Suntem din Dublin.

— Mergeți, mergeți înainte.

— Succes, succes.

Erau niște vorbe foarte plăcute. Chiar dacă erau spuse în nebunia generală, în sunetul bombelor și al proiectilelor care veneau din toate direcțiile.

Isuse, de data asta aveau să meargă chiar până la capăt. Aveau să-i împingă pe nemți până în vale. Să vezi o mie de călăreți fugind, asta da priveliște.

Apoi veniră geniștii, cu rolele lor de sârmă și toate celelalte.

— Unde-i Moran, soldat? spuse sublocotenentul Biggs. Unde e sergentul vostru?

— Aplecat înainte, cu Joe Kielty și alți câțiva, spuse Willie.

— Mă duc după ei. Au mers prea departe. Mă urc acolo să-i văd. Ai grijă de oamenii de aici, soldat.

— Am înțeles, domnule, spuse Willie, uimit. Nu mai avusese niciodată o asemenea sarcină. Bineînțeles că era omul cu cea mai mare experiență de acolo, deși probabil soldatul Smith era mai mare. Dar nu simți nici o plăcere.

Trecu o oră și Willie se întrebă dacă nu era timpul să se întoarcă. Sau măcar să meargă mai departe. Alte și alte batalioane sosiseră între timp. Nu știa ce să facă. Erau o mulțime de prizonieri germani care erau duși spre tranșee sau încărcăți în trenuri. Li se aduse apă, multă apă. Se simțeau ca în deșert. Erau însetați ca niște copii care nu se mai pot opri din băut.

Atunci apăru Christy Moran. Era foarte tăcut. Toți ceilalți erau lângă el, Joe Kielty, Timmy Weekes și ceilalți patru. Era greu de spus dacă apucaseră să folosească mitraliera, dar se pare că nu. Willie nu înțelegea cum putuseră să care mașinăria aia în susul pantei.

Brusc, Willie se simți obosit.

— Cum stau lucrurile, sergent? întrebă el.

— Grozav, spuse Christy Moran. Am mers până în sat. Unde dracu ați fost?

— Nu trebuia să mergem mai departe. Așa a spus Biggs. A plecat să vă aducă înapoi.

— Da? L-am văzut. A venit un proiectil și a căzut peste el. Nici nu știu prea bine ce era. Ieșeau scânteii din el. E mort.

— Doamne, spuse Willie Dunne.

— Toți băieții sunt acolo. Ar trebui să vezi cum e. Nu mai e decât un loc plin de praf în care se vede că au fost cândva niște case. Iar cei din divizia 16 s-au strâns în jurul nostru și ne-au felicitat și ne-au strâns mâna. Și australienii la fel. Și sute și sute de nemți s-au predat, strigând cuvântul acela, Kamerad. Era o aglomerație cum nu vezi în Dublin nici măcar sâmbătă seara, Willie. Ar trebui să scrie despre noi după o așa victorie.

Săptămânile care au urmat, toți au fost într-o altă stare de spirit. Erau destul de bine dispuși. Generalul era mulțumit, deși nu-l văzuseră. Făcuseră o treabă foarte bună. Desigur, le părea rău pentru Biggs, mai ales pentru că era prima dată pe front. Dar i-au dat nu știu ce medalie post-mortem. Chiar și Christy Moran a luat una, și fapta i s-a consemnat în carnețel. I-a dat-o chiar maiorul Stokes, cu ocazia unei ceremonii. Pentru curaj pe câmpul de luptă. Versiunea lui Christy era „pentru că îi găurise pe nemți”. Le plăcea foarte mult când făceai asta, zicea el. Dacă-i mai dădeau una, ar fi putut să joace cap sau pajură cu Willie. Învingătorul urma să ia totul.

Christy a spus, mult, mult mai târziu, că era păcat că lucrurile nu rămaseră așa cum erau.

Apoi Willie s-a dus la un curs de atac la baionetă și, când s-a întors, l-a găsit pe Christy într-o stare de spirit ciudată.

— N-o să-ți vină să crezi, Willie, spuse el.

— Ce, domnule? spuse Willie.

— Ne-a vizitat regele, spuse Christy.

— Ce rege?

— Regele Angliei.

— Nu mai spuneți.

— E adevărat. Regele George în persoană. A venit într-o mașină frumoasă, a coborât și a început să discute cu noi. Despre câte-n lună și-n stele. Vestitul rege al Angliei.

— Domnule sergent, dar parcă îl urați, așa spuneți mereu, spuse Willie, puțin dezamăgit că fusese plecat. Era curios, atât.

— Da, spuse Christy Moran.

— Cum adică „Da”, domnule?

— Da, spuse Christy Moran. Apoi nu mai spuse nimic pentru câteva momente. Se gândea. Sau cel puțin așa credea Willie. Avea o privire fericită. Era foarte ciudat.

— A fost politicos, spuse Christy Moran, ca și cum asta ar fi explicat totul. Irlandezii trebuie să-l înjure pe regele

Angliei. Așa se cade. Dar el a vorbit cu noi, ca de la om la om. Nu Păre-Ți nici măcar ofițer. Părea să fie de-al nostru. Da. Ne-a spus că suntem foarte curajoși. Ne-a spus că știa cât de al dracului de greu ne este.

— Chiar așa a spus?

— Nu, Willie. Eu spun așa. El voia să știe dacă nu ne-am săturat de aceeași mâncare. A spus că știa că o să reușim până la urmă, pentru că Dumnezeu era de partea noastră și cauza noastră este dreaptă. Asta a spus.

— Și dumneavoastră ce ați spus?

— Am zis să-i mulțumească reginei pentru cadourile pe care ni le-a trimis de Crăciun anul trecut.

— Pentru Dumnezeu, domnule. Și el ce-a zis?

— A zis că așa o să facă.

Apoi Christy Moran a început să fredoneze ceva ininteligibil.

— E un gentleman, un gentleman, spuse Christy Moran.

Nu aveau să plece de acolo decât în luna următoare, și toți sperau să nu fie din nou trimiși la Ypres.

— Am stat în Ypres mai mult decât în Irlanda, spuse Christy Moran. Ar trebui să mă aleagă cetățean de onoare. Dacă aș ști franceza.

Apoi plecă „generalul cel bun” și veni un altul pe care Christy Moran îl numea „Rebelul”, Gough „Rebelul”, pentru că dusese la revolta din tabăra de la Curragh, cu ani în urmă, deși părea că se întâmplase ieri. Spusese că n-o să-și conducă oamenii împotriva celor din Ulster, pentru că ei nu făcuseră decât să lupte pentru independență. Părea că toate se întâmplaseră cu sute de ani în urmă. Acum avea să preia ce făcuse generalul de dinaintea lui. Avea un plan, oricum.

— Cel mai bun plan pentru oameni și șoareci, spuse Christy Moran, cu accent scoțian și cu un ton prevestitor de noi nenorociri.

CAPITOLUL OPTSPREZECE

Zvonul se răspândi în toate companiile. Chiar dacă nu-i știau toți numele, se vorbea încet, și capetele se plecau, așa cum se cade la o înmormântare. Mulți îi știau numele și-i știau și povestea acelui om înjur de cincizeci de ani care insistase să meargă pe front, în linia întâi, o persoană care avusese nenumărate avantaje, fratele celui despre care vorbea părintele Buckley, conducătorul Partidului Irlandez din Westminster, pe care tatăl lui Willie îl numise ticălos. Dar Willie era de altă părere. Când părintele auzi vestea, începu să plângă. De fapt, izbucni în plâns chiar în fața caporalului care îi dăduse vestea. Apoi toată lumea află și toți fuseră foarte afectați. Pentru că murise Willie Redmond. Murise din cauza a două răni pe care le primise în timpul atacului. Purtătorii de țargi îl duseseră până la un punct de prim-ajutor de la regiment. Fusesse îngrijit de cei din Ulster, care, înainte de război, l-ar fi privit cu oroare.

Willie Dunne dădu peste părintele Buckley la clădirea latrinei. Bineînțeles că latrina nu avea acoperiș, deci nu prea putea fi numită clădire, dar acolo așa-i spuneau. Părintele se

îmbolnăvisese de dizenterie, așa că Willie trebui să aștepte destul de mult până termină.

— Îmi pare rău, părinte, spuse Willie.

— N-am ce-i face.

— Mă refeream la cel care a murit, părinte. Cel din Parlament.

Părintele se uită lung la el și fața i se destinse într-un surâs.

— Și când te gândești că numai ieri vorbeam de el.

— Da, domnule.

— Toți spun că era un om de ispravă. Și așa și este. Am luat odată masa cu el. Era plin de povești și glume. Sincer și blând. M-am dus la Whytschaete să văd ce se întâmpla. Și am văzut cum sudul și nordul se împăcaseră, și a fost un moment minunat. Ar fi fost momentul lui Willie, dacă ar fi putut să-l vadă. Dar a murit. Mare păcat.

— Așa e, părinte.

— Trebuie să ținem fruntea sus, așa cum spun englezii. E greu uneori. Dar trebuie să încercăm. Totul va fi bine până la urmă. Așa vrea Dumnezeu.

— Sper, părinte.

— Și eu sper, Willie.

Dar discuția nu se opri aici.

— Vă simțiți bine, părinte? spuse Willie.

— O să mă simt mult mai bine când se va sfârși totul.

— Așa-i.

— Da.

O bună bucată de vreme toată lumea îi considerase lei pe cei din divizie. Antrenamentele erau mai ușoare, se simula bombardamentul prin sunet de tobe, iar unii se prefăceau că erau răniți. Toate acestea se petreceau vara, pe vreme frumoasă, când toți erau încrezători în viitor.

Când veni războiul în august 1917, peisajul din Flandra se schimbă dramatic. Tot ținutul Ypres părea că se dizolvă. Dispăru delimitarea dintre câmpuri, care începuseră să se topească și să devină o mlaștină, iar drumurile erau deja o

amintire. Iar cailor, armelor, căruțelor, mașinilor și oamenilor le era greu să calce pe amintiri. Ploua fără încetare, iar tunurile trăgeau întruna. Nu mai rămăsese nimic din sistemul de canalizare pe care locuitorii din Flandra îl construiseră timp de secole. Toată lumea era întunecată, cerul era 190 posomorât, chiar și visele oamenilor erau întunecate. Nu mai puteai găsi nici un loc uscat, iar unii oameni începuseră să tușească. Schimbarea era radicală.

— Oare cu ce-am greșit? spuse Christy Moran, care era foarte superstițios.

Când totul era aproape sub ape, compania lor primi ordinul de a pleca pe front. Toți erau îmbrăcați cu niște mantale cafenii, sub care transpirația le dădea o stare de disconfort. Aproape că erau bucuroși că pleacă, pentru că rămăseseră doar câteva sute din batalionul lor, ceilalți fiind trimiși să facă diverse lucruri. Era înfricoșător. Pentru că știau că nu peste multă vreme avea să li se ordone să cucerească un alt sat, numit Langemarck.

Toți se gândeau. La ce lăsaseră acasă, la străzile din Dublin, la fețe și culori. La toată viața lor de dinainte de război și la situația de haos în care se aflau. Drumurile erau ca niște monștri înfometați care îi înghițeau și fiecare pas era o aventură. Bombele continuau să cadă neîncetat și mulți le cădeau victime. Bieții băieți din Corpul Medical Regal, dezbrăcați până la brâu, strângeau corpurile sfârtecate, dacă încă mai respirau sau plângeau sau se rugau. Rămășițele erau lăsate unde se nimerea. Mâini, picioare, capete, piepturi, toate erau împinse spre marginea drumului, acoperite de noroi. Capete de cai, părți din aceștia, sau chiar cai întregi zăceau în șanțuri, mâncați de viermi, răspândind un miros de nesuportat. Ce era ciudat era că, până și morți, caii păreau blânzi și credincioși.

Willie Dunne vedea toate aceste lucruri, deși avea capul aproape acoperit de glugă. Dar trebuia să privească înainte. Cum o să-i descrie toate astea lui Dolly? N-o să poată. Pentru că apoi o să se trezească din somn ținând toată copilăria ei.

Ar fi putut chiar să o facă să înnebunească. Cum era posibil ca un asemenea paradis să se schimbe atât? Nici măcar bătrânul Dostoievski nu și-ar fi putut imagina un astfel de lucru.

Timmy Weekes mergea lângă el. În cealaltă parte era Joe Kielty și un alt soldat pe care nu-l cunoștea, un băiat firav de nouăsprezece ani. Cu toate acestea, reușea să țină pasul cu ei. Ar fi trebuit să mășăluiască două ore, dar mergeau deja de patru prin acel peisaj întunecat.

— Mă gândeam, Timmy, spuse Willie Dunne, și lui Dostoievski i-ar fi frică.

— Dante ar fi potrivit aici, spuse Timmy Weekes.

— Țsta cine-i? spuse Joe Kielty.

— Un italian, spuse Timmy, pe nume Dante.

— E un nume interesant, spuse Joe Kielty.

— Sau Tolstoi, spuse Timmy. Ploaia îl lovi peste față și-l făcu să se oprească. Vântul bătea nebunește. Tolstoi a scris despre război. Dar nu despre un război ca ăsta. În războiul lui puteai să mergi acasă și să te și îndrăgostești.

— Și ce, aici nu poți? spuse Joe Kielty, și toți patru izbucniră în râs, patru oameni care râdeau în mijlocul pustietății.

— N-aș zice nu, spuse Timmy.

— Un pat cald, câteva sticle de bere și o femeie, spuse nou-venitul.

— Vorbești și tu așa, spuse Timmy. Apoi se lăsă tăcerea.

— Care-i diferența? spuse Willie Dunne. Față de războaiele din cărți.

— Păi, nu prea e mare diferența. Totuși, nu se scriu cărți despre unii ca noi. Poate doar despre ofițeri.

— Deci bătăliile erau la fel? spuse Joe Kielty.

— La fel, spuse Timmy. Era adusă o armată de flăcăi și era asmuțită împotriva unei alte armate de flăcăi, cu muschete și cavalerie. Și când murea toată lumea din partea cealaltă înseamnă că era victorie pentru o tabără. Victorie, ai înțeles?

— La noi nu e la fel, nu-i așa? spuse Willie. Pentru că noi am învins doar o dată, la „Whitesheet”, dacă nu punem la socoteală și Guinchy. Și chiar și atunci au murit o groază. Alte dați, au murit și de la noi, și de la ei, și nu se știa cine a învins. Deci cum puteai să-ți dai seama?

— Ei, aici e diferența, spuse Timmy. La sfârșit ar trebui să fie numărați cei care au rămas în picioare și dacă au rămas mai mulți în viață de-ai noștri, atunci se cheamă că am învins.

— A dracului victorie, spuse Willie Dunne.

— Al dracului război, spuse Timmy Weekes.

— Sunt de acord, spuse Willie.

Erau foarte prinși de discuție. Dar după ce tăcură, se lăsă o liniște grea, iar Willie începu să simtă că-l părăsea buna dispoziție, începu să-l doară capul și își dori din tot sufletul ceva tare care i-ar fi luat durerea cu mâna. Același efect l-ar fi avut și un somn bun sau o înjurătură.

Christy Moran părea să știe unde se aflau și, după cinci ore de „marș vesel”, cum îl numea el, îi îndemnă să se vâre în niște șanțuri. Probabil că odată fuseseră tranșee. Noul ofițer era doar locotenent și nu știa cum să citească o hartă, așa că sergentul era de mare ajutor, își luară locurile în tranșee imediat pentru că în câteva ore avea să se facă ziuă, așa că începură să sape, chiar dacă merseseră atâta, încercând să le adâncească și să le facă mai bune. Dar pământul se lipea de cazmale. Nu știau dacă să rădă sau să plângă, așa că făcură și una și alta, din abundență. Ploaia cădea peste ei cu un fel de pasiune, de parcă ar fi vrut să le cunoască fiecare colțișor din corp; erau uzi până la piele și înfrigurați.

Veniră zorile și veghea era un fel de glumă proastă. Nu erau locuri în care să se așeze și, cel mai grav, nici urmă de mâncare. Mâncară din rațiile din cutii, ca șobolanii. Tranșeea nu avea parapet, așa că erau aproape în câmp deschis, iar pământul din jur era împrăștiat de gloanțe. Un tun continua să tragă fără încetare asupra lor. Chiar dacă bombele explodau departe, erau improșcați în tranșee de

jeturi de apă rece. Era stupefiant. Willie își simțea sufletul strângându-se de disperare. Suferința dură două zile, cu apa până la genunchi și fără mâncare sau apă proaspătă. Doar bubuitura bombelor, țacănitul mitralierelor și duhoarea erau prezente. Chiar în peretele tranșeei erau oasele și rămășițele altor oameni, ca și cum vreun fermier nebun le-ar fi semănat acolo, așteptându-se să culeagă o recoltă în primăvara următoare. Willie era în stare să creadă orice acum. Timp de două zile își făcuseră nevoile acolo unde stăteau, pentru că deja cuvântul „latrină” nu mai avea nici un sens. Aparținea unei alte epoci. Se spunea că până și punctul de prim-ajutor unde stătea părintele Buckley era o cocină plină de sânge și măruntaie. Și nimeni nu putea face nimic. Se știa că părintele Buckley rățăcea de colo-colo cu o cazma, în ciuda bombelor care cădeau și a ploii, și îi îngropa pe toți cei pe care îi găsea morți, nu înainte de a le spune o rugăciune pentru a le ușura drumul.

Willie Dunne nu află niciodată numele locotenentului care îi conduse în luptă în cea de-a treia zi.

Artileria lor trăgea fără încetare. La ora stabilită, Willie și ceilalți se ridicară și începură să se lupte cu pământul, pentru că acum și pământul le era dușman. Li se lipea de mâini, de corp, de tălpi, și-i trăgea în jos. Se auzea ca o clefăială la fiecare pas pe care-l făceau. Și aveau de parcurs aproape o milă pentru a ajunge la obiectivul pe care și-l propusese Rebelul. La dreapta, erau nefericiții de la divizia 36, și ei târându-se la fel prin noroi în lumina murdară. Oare asta dorise bietul Willie Redmond? gândi Willie Dunne. Dar gândul nu dură mult. Toate gândurile lui erau acum legate de umezeală, de zgomote violente, de încheieturi dureroase. Era ca și cum întregul batalion se preschimbasese într-o armată de bătrâni de o sută de ani.

Cădeau din ce în ce mai mulți. Unii nimereau în locuri unde noroiul era de fapt o mlaștină și erau înghițiți fără să aibă timp să își dea seama ce li se întâmpla. Unii erau decapitați de obuze, alții erau ciuruiți de gloanțe. Nu mai

aveau nici un alt scop în luptă decât supraviețuirea, dar cei mai mulți se dădeau bătuți, renunțau să mai facă eforturi. Cel mai tare sufereau răniții, care zăceau pe jumătate îngropați în mocirlă, 194 ținte vii pentru trăgători. Era un marș către moarte mai îngrozitor decât ți-ai fi putut închipui, punctul terminus al tuturor dorințelor.

Nu se vedea nici o tranșee în partea germană. Nimic. Din loc în loc, erau ca niște case făcute din ciment din care trăgeau mitralierele. Nu știau cum să le atace. Christy Moran era și el cofuz și își conducea oamenii, sau ce mai rămăsese din ei, fără să aibă nici cea mai mică idee despre ce avea să se întâmple mai departe.

Willie Dunne, Christy Moran, Joe Kielty, Timmy Weekes, printr-o șansă pe care nu și-o puteau explica, se apropiau de ceea ce Christy Moran credea că e linia întâi.

— Unde sunt ceilalți? spuse Joe Kielty, fără să aștepte vreun răspuns.

— N-ai văzut unde s-a dus locotenentul? spuse Christy Moran, realmente îngrijorat.

Se așteptau ca batalionul să apară imediat în urma lor. Dar nu apărură nimeni. Totul era întunecat, ca acoperit de o pânză prin care nu se vedea aproape nimic. Era ziua, dar războiul ridicase un perete între ei și lume.

Trecuseră poate minute sau ore, iar ceața se subțiasă un pic și reușiră să vadă că nu erau de fapt singuri. Erau o mulțime de uniforme kaki înjurai lor. Păreau a fi sute în spate, chiar mii, cu bombele care-i împușcau la fiecare pas. Din când în când, Willie și Joe trăgeau în susul pantei, de fiecare dată când li se părea că văd siluete cenușii. Apoi se întâmplă ceva cu adevărat groaznic – dacă așa ceva mai era posibil. Willie își simți stomacul căzându-i undeva în picioare. Pentru că din față veneau șiruri întregi de uniforme gri, inamicul care în mod normal ar fi trebuit să fie invizibil, în formație de atac.

Grupurile de britanici începură să tragă în nemții care coborau panta. Atunci Willie văzu un lucra surprinzător.

Părintele Buckley era în fața lor, cu hârlețul, săpând alături de un cadavru.

— Părinte, părinte! strigă el, cu mintea sălbătică de atâta frică.

— Taci odată, Willie Dunne, taci dracului, zise Christy Moran. Ce dracului îți închipui?

— Părinte, părinte! strigă încă o dată.

Germanii păreau să se miște spre stânga. Se opreau pentru a ucide tot ce le ieșea în cale. Îi vedeau pe camarazii lor căzând fără speranță. Willie văzu încleștarea dintre nemți și irlandezi, care se strângeau de gât reciproc și strigau ininteligibil.

Printr-un noroc neașteptat, începu să apară din urmă și restul batalionului, îi ajunse din urmă și locotenentul, spre surprinderea lui Christy Moran, împreună cu alți oameni care se rătăciseră în ceață. Nimeni nu știa ce să facă, dar era evident că trebuiau să fie înlocuiți. Cei care trecuseră deja de linia aceea a distrugerii erau îndemnați să se retragă, ceea ce și făceau. Christy și ceilalți își începură drumul înapoi. Mergeau doar de cinci minute, când auziră un strigăt sălbatic, ceea ce-i făcu să se întoarcă. De după deal veneau sute și sute de nemți.

Erau zeci de morți la fiecare pas. Brancardierii veneau în grupuri de opt, din cauza noroiului. Oamenii de pe tărgi urlau sau aveau niște fețe ciudat de imobile.

A doua zi ieși la iveală îngrozitorul adevăr. Toată lumea vorbea. Dintr-un batalion nu mai rămăsese decât locotenentul, care și el era rănit. Toți ceilalți muriseră sau fuseseră dați dispăruți. Totuși, li se ordonase să repete atacul. O bombă cu gaze căzuse în cartierul general al ofițerilor și-i transformase pe cei trei dinăuntru în cadavre fumegânde. Totuși, ordinele erau neschimbate: „Atacați din nou.”

— Unde e părintele Buckley? spuse Willie Dunne.

— A fost ucis în cocina aia de post de prim-ajutor, spuse cineva. A fost acolo toată ziua, dându-le ultima împărțășanie

celor care erau aduși. A căzut un șrapnel peste el și a murit. L-au îngropat undeva pe aici.

— Dar l-am văzut pe câmp, spuse Willie Dunne. Jur.

— N-a părăsit deloc postul.

— Asta e cel mai trist lucru pe care l-am auzit vreodată, spuse Willie Dunne.

— Așa-i.

Maiorul Stokes veni în cele din urmă să-i vadă. Se simțeau uitați de toată lumea. Maiorul era plin de noroi din cap până-n picioare. Zâmbea într-un mod ciudat. Se uita înjur.

— Groaznică tranșee, sergent, îi spuse el lui Christy Moran.

— Da, domnule. Dar asta-i casa noastră aici.

Maiorul râse cu râsul lui bizar, ca o oaie care tușea din cauza cetii.

— Voi, irlandezii, glumiți orice s-ar întâmpla.

— Da, domnule, spuse Christy Moran.

— Cine e Willie Dunne?

— Eu, domnule, spuse Willie.

Maiorul veni către el prin noroiul care clefăia. Willie era urcat pe o grămadă de lăzi de muniție.

Era ciudat. Maiorul își scoase casca și o ținu sub braț, cu un gest foarte oficial. Părul maiorului era destul de alb. Ultima dată când se întâlniseră, Willie nu-și aducea aminte să fi observat acest amănunt.

Vorbea pe un ton scăzut.

— Fără supărare, soldat, spuse el.

Willie fu surprins. Nu prea știa ce vrea să spună maiorul, dar știa răspunsul. Ar fi putut să vorbească despre orice, dar răspunsul era același. Pentru că în acel loc exista doar un singur răspuns.

— Da, domnule. Fără supărare.

Maiorul se uită la el; asta era replica. Se uită lung. Poate că ar fi vrut să spună ceva, dar n-o făcu.

— Ești foarte amabil, soldat, spuse maiorul. Se simțea o nuanță de ironie în vorbele lui, dar poate că ăsta era tonul lui. Poate că și pe mama lui o uimise cu tonul lui sardonice, chiar de când avea doi ani.

Oricum, maiorul își făcuse datoria și se îndepărtă pentru a continua inspecția.

Rămaseră în apă timp de cincisprezece zile. Corpul Medical Regal cărase muribunzii și răniții, înjurând de Dumnezeu, iar acum terenul era plin de cadavre care intraseră în putrefacție și răspândeau un miros înfiorător. Avioanele germane se învâртеau în aer și aruncau bombe peste tranșeele aliaților.

— Al dracului război, spuse Christy Moran.

Numai noaptea se simțeau un pic mai bine la adăpostul întunericului. Se gândeau că fuseseră uitați de cei de la cartierul general și chiar de cei de la batalionul de aprovizionare. Mâncarea nu prea le ajungea, iar apa era neîndestulătoare și trebuiau să riște să bea din apă stătută și murdară.

— Acum câteva săptămâni eram eroi. Acum nu mai dau nici un ban pe noi. Nenorociții, spunea întruna Christy Moran.

Noul locotenent făcu tot posibilul să-i ajute. Tot timpul transmitea mai sus rugămintea de a li se da noi ordine care să-i scoată de acolo. Oamenii rățăceau pe acolo ca niște sperietori, niște suflete pierdute. Era o situație disperată.

În cele din urmă li se dădu speranța că o să li se acorde retragerea de pe linia frontului, pentru că avea să-i înlocuiască un batalion din Gloucester.

— Toate lucrurile bune au un sfârșit, spuse Pete O'Hara, și toți izbucniră în râs, așa înfometați și uzi cum erau. Niciunul dintre ei nu se gândise să se împuște în picior sau să mănânce șobolani, sau orice altceva ar fi putut să-i îmbolnăvească. Ce așteptau altceva decât moartea?

Cei din Gloucester nu apărură. Poate fuseseră înghițiți de noroiul atotputernic, nu se știe. Se spunea că apăruseră

monștri ca niște balene cu colți din mlaștini și că unii soldați fuseseră devorați.

Ca să se distreze, începură să citească instrucțiunile din manuale cu privire la cum să-ți păstrezi picioarele curate și uscate.

— Partea asta îmi place cel mai mult, spuse Willie Dunne.
198

Se gândi că nu mai era nimic uscat pe o arie de zece mile în jurul lor.

Apoi Christy Moran scoase un iepure din pălărie, cel puțin pentru Willie Dunne.

— Bine, Willie, spuse Christy Moran, nu ai nici o datorie și nu răspunzi de nimic, așa că cred că pot să mă lipsesc de tine. Bietul părinte Buckley m-a rugat să-ți dau o permisie.

— Cum adică, domnule? spuse Willie.

— Concediu, Willie, te las să te duci acasă în concediu, norocosule.

Willie știa că nu i se cuvenea permisia. Sau deja trecuseră optsprezece luni? Sau o sută de ani? în ciuda noroiului pe care-l avea în artere, în ciuda pietrei reci pe care o avea în loc de inimă, simți cum îl încălzea bucuria. Avea să meargă acasă, chiar dacă pentru o scurtă perioadă de timp. Părintele Buckley îl veghea de dincolo de mormânt, oriunde ar fi fost acesta.

— Mulțumesc, domnule, spuse, îmi vine să vă sărut.

— Hai, hai, soldat, doar nu sunt mama ta.

— Norocosule, spuse Pete O'Hara. Nu ne părăsi.

— Îmi pare rău, Pete, spuse Willie.

— Să ne aduci un papagal, spuse Joe Kielty.

— O să vă aduc.

Când Willie fu gata, cu sacul în spate și arma la umăr, Christy Moran îi vârî ceva în buzunarul tunicii.

— Uite, să păstrezi asta în caz că nu ne mai vedem.

— Ce e, domnule?

— E medalia pe care mi-au dat-o. Nu știu unde s-o țin.

— Dar e a dumneavoastră, domnule, e pentru că i-ați ucis pe nemții ăia.

— N-o vreau. Și tu o meriți, prostule. Are o harfa pe ea și o coroană și mă gândeam că o să te ajute să ajungi acasă sănătos.

— Dumnezeu, nu știu ce să spun, domnule.

— Atunci taci, Willie și șterge-o.

— Bine.

CAPITOLUL NOUĂSPREZECE

Ce senzație, să plece de acolo și să călătorească în camion și în tren, spre alte locuri unde putea simți din nou pământul sub picioare! Se uita la lumea de afară gândindu-se la cei pe care îi lăsase în urmă în acel peisaj dezolant. Se gândi la tovarășii lui, încercă să-și închipuie ce făceau în acele momente și fu surprins să constate că deja îi lipseau.

Fu șocat să descopere că Anglia era aceeași, că mirosea și arăta la fel.

Când ajunsese în holul apartamentului superintendentului, o văzu pe Dolly într-un colț, jucându-se cu niște păpuși de cârpă. Știa că bunica lui făcea astfel de păpuși; le recunoscuse pe cele din copilăria lui, verzi, albe și albastre, cu fețe de pânză vopsite. Aproape că uitase că mai există astfel de lucruri.

— Bună! spuse el. Fetița întoarse capul.

— Cine ești? spuse ea.

— Willie, spuse el, nu mă mai recunoști?

Fetița sări în picioare și o luă la fugă către el. I se aruncă în brațe, cu inima bătând. Ce bine îi părea lui Willie că la Amiens se dăduse jos din tren și își despăduchease uniformă! Se îmbăiașe la baia comună, la abur. Ce bucurie simplă să te simți curat! Ce bucurie să ții în brațe acest înger!

— Willie, arăți ca tata! spuse ea, încântată.

— Și tu ai crescut, Dolly, spuse el. Câți ani ai? 200

— Împlinesc nouă. Ai primit scrisoarea mea, Willie? Mi-a luat ore s-o scriu.

— A fost o scrisoare foarte lungă și frumoasă, Dolly, și nici nu știi ce fericit am fost s-o citesc.

— Aș fi vrut să-ți dau niște biscuiți, Willie, spuse ea.

— A fost mai bună scrisoarea, Dolly. Annie și Maud sunt acasă?

— Da, Willie. Și nu știu că ai venit.

— Willie, Willie, strigară Annie și Maud la unison. Erau ca două fete. Amintirile reveniră, îl sărutară pe rând, iar Annie îl luă în brațe și se uită la el cu atenție. Fără un cuvânt. Plângea, iar lacrimile îi curgeau în jos pe obraji. Dar nu le șterse. Se uită la el încă o dată și îl zgâlțâi de mâneca vestonului.

Se uită înjurai sufrageriei și văzu că toate erau la locul lor. Nici dacă ar fi fost adormit în tranșee și ar fi visat, nu i s-ar fi parat mai reală această scenă, și în același timp mai fantomatică, încercă să și le imagineze pe surorile lui în toți acești ani. Totul începu să se învâртеască și își duse mâna la cap.

— Te simți bine, Willie? spuse Maud. Stai jos, dragul meu, o să-ți facem un ceai.

— Ar fi grozav, Maud, spuse el, și începu să plângă și el. Dar nu erau lacrimi de supărare. De fapt nici nu știa ce fel de lacrimi erau.

— Cum a mai fost pe front? îl întrebă Maud, în timp ce Annie continua să se uite la el. Oare ce vârstă avea? Poate cincisprezece? Iar Maud avea cu siguranță șaptesprezece. Avea oare un prieten? Nu credea. Și nici nu avea să întrebe.

— Mai nimic, ca la război, spuse el.

— Cum e la război, Willie, pentru că n-am fost niciodată acolo, spuse Dolly.

— E bine, spuse Willie Dunne.

— Și noi am avut război aici cât ai fost plecat, spuse Annie. Au fost niște rebeli pe străzi și tata a trebuit să se lupte cu ei. Se spune că vin oameni de pe front și le dau armele lor și spun că le-au pierdut.

— N-am auzit nimic de asta, Annie, spuse Willie. După cum vezi, arma mea e aici.

— Și e foarte bine că e așa, spuse Annie.

— Hai, Annie, lasă-l în pace, spuse Maud, și puse plăcinta în cuptor, tata o să apară imediat și o să fie foarte fericit să te vadă.

Când Annie coborî, Willie se apropie de Maud.

— Am primit scrisoarea ta, Maud, spuse Willie.

— A trecut, Willie, spuse Maud, dar el își dădu seama din tonul ei că nu era adevărat.

— Mă bucur, spuse el.

Polițistul urca scările. Ușa se deschise și Dolly se aruncă în întâmpinarea lui ca o rândunică spre cuib.

— Dolly, spuse el. Ce m-aș face fără tine?

Își scoase șapca și o puse pe masă, ca întotdeauna. Părea adâncit în gânduri. Părea mai îmbătrânit, mustața îi era mai albă, obrații mai trași. Era septembrie și nu trebuia să aprindă încă lampa, cu toate că în cameră se lăsase deja întunericul.

Apoi se uită și-l zări pe Willie care stătea acolo și zâmbea. Nu știa la ce să se aștepte, pentru că nu știa ce o făcuse pe Maud să-i scrie scrisoarea aceea. Bănuia ceva, dar atât.

Tatăl său nu spuse un cuvânt. Tocmai își pusese șapca pe masă și o ținea pe Dolly de mână. Se duse spre Willie. Uniforma kaki părea ponosită pe lângă cea de polițist a tatălui său. Mai ales manșetele erau foarte ornamentate. Willie nu mai observase asta. Se simțea ca și cum cineva i-ar fi turnat apă în cap. Era ceva ca o greutate care-l trăgea în jos. Se gândi la toți oamenii dragi pe care îi pierduse și la toți cei dispăruți. Mai ales la cei din batalionul 16, sute și sute de băieți. Știa că nu le arătase respectul cuvenit din cauza condițiilor de pe front. Nu fusese momentul pentru despărțiri și înmormântări fastuoase. Era doar un băiat nu prea înalt, care văzuse mii de morți. Acum era la doar un pas de confortul copilăriei, de omul care îl îmbăiașe ca pe un copil ultima dată când fusese acasă, își aducea aminte foarte bine

mâi-202 nile lui blânde care încercaseră să curețe urmele războiului. Știa că n-or să mai fie niciodată la fel.

Tatăl său dădu drumul mâinii lui Dolly. Se opri un moment, confuz. Apoi ridică mâna dreaptă spre Willie.

— Ai venit Willie, spuse el. Dar vocea era dură și rece.

— Bună, tată, spuse Willie.

Atunci polițistul făcu ceva ce lui Willie i se păru teribil. Râse, deși Willie nu spusese nimic. Maud tocmai se întorcea cu plăcinta pe o farfurie și auzi și ea râsul. Se uită la tatăl ei cu acea privire care exprima teamă.

— Te-am supărat cu ceva, tată?... Willie nu-și putu termina fraza.

— Mi-au împușcat unul dintre recruți, spuse tatăl lui, cu un ton surprinzător de vag, și au produs vacarm și haos în oraș în numele... ghici în numele cui? Al Germaniei. Deși au adus doar moarte și dezordine pe străzile acestui oraș. Dublinul a fost marcat și nu va putea scăpa niciodată de acest stigmat, o mare pată de sânge, Willie. Iar eu citesc într-o scrisoare a fiului meu că el îi apreciază, că a văzut un tip ucis într-un gang și că nu era mai în vârstă decât el. Stai aici, în uniforma regelui, și ai jurat să-l aperi pe el și pe cele trei regate. Stai aici, în casa copilăriei tale, alături de tatăl tău care s-a luptat să mențină ordinea în oraș și să-l apere de trădători și rebeli, pentru voi și în amintirea mamei tale.

Se făcuse parcă mai întuneric în cameră, în venele lui Willie curgea otrava dezamăgirii și groazei. Niciodată nu-l văzuse pe tatăl lui mai rece și mai ciudat, cu vocea schimbată de furie, asemănătoare vocii unui străin. Niciodată nu mai auzise un asemenea discurs din gura tatălui său. Bineînțeles, Dolly nu înțelese nimic. Fugi spre Maud și se urcă pe scaun pentru masa de seară.

— Stai jos lângă mine, Willie. Scaunul tău a fost întotdeauna aici.

— E o lume îngrozitor de întunecată acolo, tată, spuse Willie încet. Te face să te gândești la o groază de lucruri.

— Nu vreau să aud nimic! strigă tatăl lui. M-am săturat de rebeli și nenorociți!

— Știu, tată.

— Da? De fapt nu știi nimic. Crezi că tot ce sunt eu și tot ce-am făcut nu e decât un maldăr de lucruri vechi și bune de aruncat. Așa-i, Willie? Mai bine m-ar fi ucis în revolta de pe strada Green decât să vin acasă și să citesc acele cuvinte care m-au făcut să plâng!

Maud plângea cu lacrimi fierbinți, cu plăcinta încă în mână. Căldura tăvii trecuse prin prosop și-i ardea mâinile, dărtotn-o lăsa jos.

— Nu vrei să stai aici, Willie? spuse Dolly.

Dar Willie nu voia decât să se uite în jurul său încă o dată, să le spună rămas bun cu o mișcare a capului și să se întoarcă în întunericul de dincolo.

Ăsta fusese primul lucru la care se gândise în tot timpul călătoriei cu trenul și vaporul, iar al doilea era Gretta.

Știa că o mulțime de scrisori de acasă se rătăceau, cu toată grija poștei. Știa că unele scrisori veneau doar printr-o minune, iar altele întârziiau. Cuvintele tatălui său îi răsunau în cap asemeni unor rafale de tun.

Merse pe străzi până la strada Biserica lui Cristos. Știa locul piatră cu piatră. Atunci când era ucenic zidar, nu putea să nu se uite atent la contraforții bătrânei catedrale protestante. Se gândea la câtă schelărie îi trebuia pentru a le ridica și câte echipe de oameni. Pietrele trebuiau puse una peste alta, fără joc. Se mai gândea și la voioșia celor care le construiseră, care, asemeni dansatorilor, puseseră grație și precizie în munca lor. Probabil toți fuseseră în formă atunci când o construiseră. Protestanții aveau două mari catedrale, în timp ce catolicii doar una, dar el nu-și putea aduce aminte de ce.

Nu se mai simți atât de rău după întâlnirea cu tatăl său pentru că avea s-o vadă pe Gretta. Și cum putea să se simtă altfel decât fericit? Amintirea bătăliilor și efluviile de suferință îl inun-204 dau, dar cum trecu de balustrada canalului și o

luă spre clădirea în care locuia Gretta, se simți purificat ca un copac după ploaie. Gândul la ea le îndepărta pe toate celelalte, îi dădea puterea să-și imagineze că războiul avea să se termine, iar el avea s-o întrebe dacă voia să se mărite cu el – fusese destul de prost să n-o facă mai înainte. Acum se maturizase, iar ea avea să-și dea seama și nu avea să-l refuze.

Urcă scările șubrede. Era groaznic de întuneric, deoarece casa era lipită de Biserica lui Cristos, iar ferestrele de la fiecare etaj erau atât de întunecate, încât semănau cu picturile sumbre din acele biserici vechi, care abia se zăreau prin aerul slab luminat. Parcă era o pictură reprezentându-l pe Daniel în groapa cu lei sau mormântul lui Iuda. I-ar fi trebuit o lumânare ca să vadă pe unde călca.

Ușa camerei aceleia imense era întotdeauna deschisă. Zdrențele spânzurau de tavan în același fel. Familiile care locuiau în diferitele compartimente murmurau și râdeau. Lumânările aprinse arătau starea jalnică a „draperiilor”.

O văzu pe Gretta, care era ea însăși o lumină. Avea o față albă, frumoasă.

Alăpta un copil pe care-l ținea la piept. Nu văzu asta decât după ce se opri. Văzu copilul și sânul plin al Grettei. Mănuțele i se mișcau neîncetat, arătând un sentiment de satisfacție. Se culcase cu Gretta, dar cu mult timp înainte. Nu era un soldat tâmpit care nu știa să numere lunile.

— Gretta, șopti el ca să n-o sperie, ca și cum ar fi fost în pericol.

— Willie Dunne, spuse ea, și-și trase un șal peste piept, acoperind și capul copilului.

— E copilul tău? o întreabă el în disperare, proteste, pentru că știa răspunsul, știa că altfel n-ar fi avut lapte. Nu era doică. Dar dacă născuse copilul lui și acesta murise? Oare era posibil? Oare de asta nu-i scrisese? O rugase de sute de ori. O, Gretta, Gretta.

— Da, e al meu și al soțului meu, Willie. Sper că n-o să faci scandal. Ți-am scris, dar n-ai răspuns. Și lucrurile trebuie să meargă înainte, cum zice tata.

— Mi-ai scris că voiai să ne căsătorim?

— Ți-am scris ca să-ți spun că am primit scrisoarea de la prietenul tău.

— Ce scrisoare de la prietenul meu? spuse Willie, simțind că trebuie să iasă la aer și să vomite. I se făcuse rău. Vorbea cu teamă, o teamă care era mai rea decât aceea de pe câmpul de luptă.

— Am scrisoarea în sertar. Du-te și ia-o, dacă vrei, Willie. Și nu mi-ai răspuns. Și arunci am știut că e adevărat. Iar după aceea n-arn mai putut să simt la fel.

— După ce? spuse Willie.

— Vrei să-ți spun eu cuvintele astea? Du-te și citește singur. Așa că Willie traversă camera până la comodă.

— E chiar deasupra. Nu a fost nevoie s-o ascund. M-am sfătuit cu tata. A zis că ți-a spus să te hotărăști ce vrei și tu nu l-ai ascultat. A mai zis că nu trebuie să accept să mă mărit cu un bărbat care se duce la prostituate numai pentru că sunt săracă. Sunt destule și pe Monto sau pe strada Gardiner, nu era nevoie să te duci tocmai în Belgia pentru asta.

Era o scrisoare scurtă, cu adresa scrisă de el însuși. Scrisul era lung, șerpuit. Cel care o scrisese spunea că se simțea dator să o informeze despre comportamentul soldatului Willie Dunne, care se culcase în Amiens cu o prostituată renumită pentru că îi îmbolnăvea pe soldați de boli venerice. Era o datorie care nu-i făcea nici o plăcere. Era semnată Un Soldat.

Chiar dacă ar fi încercat s-o mintă, la ce-ar fi folosit? Era căsătorită și avea și copil. Și chiar dacă ar fi primit scrisoarea ei, nimic nu s-ar fi putut schimba. Ar fi trebuit să mintă. Simțea o stare de amețeală de la gândurile care-i treceau prin cap. Ridică privirea și se uită la ea. O pierduse.

— Îmi pare rău, Gretta. Îmi pare foarte rău. Și sunt foarte trist când mă gândesc la faptul că te-am pierdut. M-am confesat 206 despre asta unui om care nu mai este acum. Iar de la tine n-am primit nici o scrisoare. Aș fi venit peste mări și

țări dacă aş fi ştiut că ştii despre asta. Dacă ți-am provocat suferință, îmi pare foarte rău. N-am să-ți spun ce înseamnă războiul, Gretta. Pe drumul spre tine mă gândeam că toate or să se aranjeze, pentru că te iubeam și aveam să ne căsătorim.

Spre marea lui surprindere, pentru că acum trecuse prin multe și nu mai era un novice, Gretta plângea. Plângea în lumina aceea cenușie din Dublin.

— Ai un bărbat bun acum, Gretta, are grijă de tine?

— Da, Willie, e un om foarte bun. Lucrează cu tata. Pavează cu piatră strada Sackville care a fost distrusă de revoltă. Tata a plecat din tabăra de la Curragh anul trecut pentru că spunea că mai bine ar fi fost împușcat ca dezertor decât să lupte ca soldat britanic. Trebuie să știe ce face, nu-i așa? N-o să raportezi, da?

— Nu, Gretta. A făcut foarte bine.

— Și mie îmi pare rău că a ieșit așa. Nu cred că ai făcut un lucru atât de groaznic, dar la vremea aceea mi-a provocat multă suferință. Sper că ești bine. N-aș putea să fiu supărată pe tine.

— Îți mulțumesc, Gretta. Nici nu știi ce mult înseamnă pentru mine. Avea dreptate tatăl tău. N-am știut ce vreau.

Mai stătu cu ea un pic. Se simțea ca o fantomă, ca o persoană întoarsă din morți. Nu mai era întreg. Ea era așa frumoasă, așa cum stătea în pat și-și alăpta copilul! îi zâmbi așa cum numai ea știa, cu zâmbetul pe care ar fi trebuit să-l ia peste tot cu el ca pe un scut împotriva tentațiilor nenorocite ale războiului. Plecă din acel loc plin de viață înapoi în orașul întunecat.

Știa că trebuia să se ducă undeva unde ar fi putut să bea ceva. Orașul era plin de vagabonzi, de bețivi, și în mod sigur de alți soldați care veniseră de la război.

CAPITOLUL DOUĂZECI

Luă trenul spre Tinahely a doua zi pentru că trebuia să-și facă datoria. La gara Westland Row, sub acoperișul de metal și sticlă, se simți mai obosit decât fusese vreodată în tranșee. Părea că un spirit malefic îl secase de toată puterea tinereții.

Toată noaptea simțise același lucru. Sufletul i se pietrificase. Parcă murise ceva în el. Se temea că, asemenea unui copac, avea să se usuce pe dinăuntru, inel cu inel, până când avea să fie răpus de vântul aspru al iernii.

Dublinul nu mai era atât de pasionat de război. Erau din ce în ce mai puține uniforme, semn că tot mai puțini veneau în concediu. Văzuse trupe pe străzi, dar erau altfel de soldați, trimiși din Anglia. Pe strada Sackville se mai vedeau încă urmele luptelor, casele dărâmate de bombe. Acolo unde strada fusese distrusă era un grup de oameni care o reparau. Fără îndoială că tatăl și soțul Grettei erau printre ei. Dar nu se uită prea mult în direcția aceea pentru că nu voia să-i vadă. Strada părea distrusă într-un cataclism; erupsese, aruncând mortarul și pietrele în toate direcțiile. N-aveau decât să încerce să le pună la loc. Anumite lucruri n-aveau să mai fie niciodată la fel.

Văzu un mic grup de copii pe una dintre străzile care duceau spre strada Marlborough. Văzu chiar și mâna care se pregătea să arunce, dar fu surprins când piatra îl lovi în braț. Se opri și luă proiectilul, o piatră din pavaj, pe care un pietrar o ajustase pentru a o face să se potrivească. Era un lucru care-i aducea aminte de oraș. Băieții se năpustiră spre el în 208 fugă și cel mai mic și mai îndrăzneț dintre ei se apropie de el și-l scuiă. Copiii izbucniră în râs.

— Cară-te acasă, cară-te acasă, soldat nenorocit! Se opri pe trotuar, dar nu se luă după ei.

— Sunt acasă, obrăznicăturilor, murmură el.

Grupul se îndepărtă spre biserică. Spre cea care ținea loc de catedrală catolică; de fapt nu era o catedrală în adevăratul sens al cuvântului. Aveau să construiască una adevărată într-o zi. Acolo se ducea tatăl lui și ceilalți catolici din Dubim pentru a se ruga. El însuși se ducea acolo duminică, împreună cu celelalte trei surori ale lui, îmbrăcați de sărbătoare. Vedea în minte sala, simțea mirosul de ceară și se închipuia așezându-se și uitându-se la statuile italiene, dar acum poate că statuile fuseseră luate și nu mai avea cine să

lustruiască podeaua. Nu era adevărat, era sigur de asta, și lucrurile aveau să continue așa multă vreme, până la un alt cutremur care ar fi zguduit orașul până n-ar mai fi rămas nimic din el. Se întrebă dacă n-ar fi trebuit să păstreze piatra ca amintire, dar apoi o aruncă. Să zacă acolo pe jos pentru ca acei copii să poată s-o arunce în altcineva, într-un alt prost.

Se dădu jos la stația Tinahely, undeva în josul orașului. Nu la mare distanță era ținutul Humewood, unde fusese administrator bunicul lui. Bunicul lui trăia încă, și el se întreba dacă n-ar fi trebuit să meargă și la Kiltegan, unde își ducea bătrânețele. Dar dacă tatăl lui era supărat pe el, cât de supărat trebuia să fie bunicul lui, el care lucrase toată viața în fruntea unei echipe de lucrători, grădinari și fermieri, și îi fusese stăpânului mai loial decât o soție? Tatăl lui probabil nu-i spusese nimic, pentru că nu se întâlneau decât la nunți și înmormântări. Recunoscuse de multe ori în fața lui Willie că fiul lui era un prost, că toți copiii lui fuseseră niște proști, dar dintre toți, tatăl lui fusese cel mai mare. De aceea îl făcuse polițist, împreună cu „ceilalți proști ai Irlandei”.

Soarele lumina gardurile vii de pe marginea drumului. Tufișurile erau pline de fructe roșii. După ce trecu de poarta bisericii de la Kilcomman, începu să admire blocurile de granit frumos tăiate și porțile negre. Nu era sigur unde era casa lui Pasley, deși știa că trebuia să fie prin partea aceea, îl întrebă pe preot, care punea niște scrisori la poștă în acel moment.

— E chiar pe deal, spuse preotul. Acolo unde sunt acoperișurile acelea de lângă fagi.

— Mulțumesc, domnule, spuse Willie.

— Ai fost la război? îl întrebă.

— Da, domnule, în Flandra, în ultimii ani.

— Te duci la familia Pasley?

— Da. Pentru că l-am cunoscut pe căpitan.

— Mi-era teamă că aduci alte vești proaste. Celălalt fiu e în Franța.

— Nu știam.

— Da. Îmi pare bine că te văd sănătos și voinic. Am pierdut mulți tineri, vreo șaptesprezece. A fost o tragedie. Cum te cheamă, soldat?

— Dunne, William Dunne.

— A, da, spuse preotul. Probabil că mintea lui analiza numele și-și dădea seama că nu putea să fie protestant. Dar tonul îi rămase același. Casa e în vârful. Dealului, îți urez o zi bună și Dumnezeu să te aibă în pază.

— Mulțumesc, părinte.

— Mulțumesc, William, pentru că te-ai oprit să vorbești cu mine.

Willie fu mișcat de cuvintele preotului. De fapt chiar îi venea să plângă.

Știa că trebuie să meargă prin spate. N-avea rost să intre pe porțile din față.

Acum se gândea dacă n-ar fi fost mai bine să fi trimis mai întâi o scrisoare în care să-și anunțe sosirea. Și oare de ce venise? Nu știa. Tot ce știa era că nu putuse să-l uite pe căpitan. Acum intra în lumea acestuia, despre care nu știa nimic. Nici măcar nu știa că mai avea un frate în armată. Oare chiar fusese prea puțin important sau doar uitase? Era de neiertat. 210

Bătu la ușa bucătăriei, care dădea în curte. Erau multe clădiri diferite, pentru păsări, porci, viței, cai. Era o gospodărie mare. Totuși, casa nu era prea impunătoare – era joasă și simplă, cu un aer liniștit. Totul era tăcut, nici măcar cei trei câini nu se deranjară să-l latre. Auzi pași și cineva deschise ușa. Era o femeie plinuță, într-o rochie albastră, la fel cum ar fi purtat bunica lui din Kiltegan. Se gândi că era o servitoare, poate bucătăreasa, pentru că era destul de în vârstă.

— Bună ziua, doamnă, spuse el. O caut pe doamna Pasley. Numele meu e Willie Dunne și am fost în armată cu... căpitanul.

Spre disperarea lui, își dădu seama că nu-și amintește numele mic, dar femeia îl salvă.

— Cu George, ai fost în armată cu George. Doamne, intră, domnule Dunne, intră.

Îl duse în bucătărie. Era ca bucătăria unei ferme, cu un foc mare din bușteni și o masă bine curățată, cu podeaua care fusese spăiată de curând și un ceas care ticăia într-un colț. Era o ușă deschisă spre restul casei și Willie văzu o cameră cu pereți tapetați și tablouri, cu podeaua acoperită cu un covor roșu, și lângă intrarea principală, mult mai mare, un suport cu umbrele și bastoane. Brusc se simți ciudat de bine închipuindu-și-l pe căpitanul Pasley acolo; în casa aceasta nu era căpitan, era fiul acelei familii, un fermier, un om viu.

— Stați jos, domnule Dunne, spuse ea, cu amabilitate. N-o să mergem în sufragerie, dacă nu vă deranjează. Am scos toate husele de pe scaune și arată ca o casă pustie. Să vă servesc cu un ceai.

Accentul era accentul din Wicklow, dar acum nu mai părea servitoare. Modul în care vorbea nu era cel al unei servitoare.

— Îmi pare rău, spuse ea. Nu m-am prezentat. Sunt mama lui George, Margaret Pasley. George a fost băiatul meu cel mare. Tatăl lui e plecat, dar ar trebui să se întoarcă imediat, domnule Dunne. Ați venit să ne spuneți ceva?

— Nu, nu, spuse Willie, intrând în panică. Intrase într-o casă în care probabil durerea era încă vie. Totuși, femeia părea a fi destul de liniștită.

— L-ați cunoscut?

— Da, doamnă. Pot să vă spun – ce voia să-i spună? Ea îi dădu ceașca de ceai fierbinte. O bău cu sete.

— Cerule, spuse mama căpitanului.

— Vedeți, spuse Willie, a fost căpitanul meu în primele luni de război și, după cum știți, a fost...

— A fost ucis, da, la Hulluch. Erați acolo?

Vorbea cu nerăbdare, ca și cum s-ar fi așteptat să afle mai multe.

— Da, eram. Nu chiar în momentul când a murit, știți... Cum putea să-i spună că toți fugiseră în timp ce căpitanul alesese să rămână? De aceea venise? Ca să-și spună asta lui însuși? Căpitanul rămăsese, iar ei fugiseră. Rămăsese, deși știa că va muri. Și apoi se întorsese și-l găsisese contorsionat în tranșeea care fumega. Nu puteai să-i spui asta unei mame.

— Văd că încă ești marcat, spuse ea.

Ochii lui Willie se umplură de lacrimi. Ce prost fusese.

— Da, spuse el.

— Mi-a scris ofițerul. O scrisoare frumoasă. Mi-a spus că a murit ca un erou. Presupun că spun asta tuturor. Nu m-a deranjat, nu mă gândeam la curaj în acel moment. Mă gândeam că n-o să-l mai văd niciodată. Era un fiu foarte bun și iubitor. Era cam încăpățânat și ne mai certam uneori, dar era un fiu minunat.

— Asta am venit să vă spun și eu, că a fost un om bun. Am mai avut ofițeri după aceea, unii chiar au murit, dar pentru mine căpitanul a rămas căpitanul Pasley.

— Și ți-e dor de el.

Willie nu spuse nimic, îi era dor de el, asta era adevărul, îi era dor de toți. Îi păruse rău de toți, îi părea rău când vedea că vin mereu alți oameni ca să fie omorâți. El nu fusese nici măcar rănit, la fel și Christy Moran, pe când toți ceilalți dispăruseră. Unii în noroi, alții dezmembrați.

Venise să-i consoleze pe părinții căpitanului, așa crezuse. Dar acum își dădea seama că stătea acolo cu limba legată și nu era în stare să scoată un cuvânt. 212

— Știi, e foarte important pentru mine să aflu ce mult a însemnat fiul meu pentru tine.

În cele din urmă, veni și domnul Pasley. Intră în bucătărie pășind cu grijă, pentru că era acoperit de praf din cap până-n picioare. Era ca o fantomă cenușie. Fața lui semăna cu fața unei statui.

— Trebuie să fac o baie, Maisie, spuse el. Vocea lui semăna puțin cu vocea căpitanului. Avea același accent.

— E toată ziua pe câmp, împrăștiind fertilizator, spuse doamna Pasley. Băiatul e din regimentul lui George, spuse ea.

— Bună ziua, tinere, spuse domnul Pasley. N-o să-ți strâng mâna pentru că sunt murdar.

— E greu să împrăști fertilizator, spuse Willie.

— Așa-i, spuse domnul Pasley.

După ceai era vremea să plece.

— O să te conduc până în vale, spuse domnul Pasley.

— Nu e nevoie, spuse Willie.

— Tot voiam să fac o plimbare.

Începură să coboare panta. Când ajunseră în vale, domnul Pasley se ridică pe vârfuri și începu să privească în depărtare.

— Grozav peisaj, spuse el.

Când ajunseră la cimitirul din Kilcomman, domnul Pasley îl conduse spre un mormânt. Era o piatră nouă, frumos lucrată.

— Uite, spuse domnul Pasley. Bineînțeles, corpul lui nu e aici, din păcate. Știi asta.

Pe piatră era scris numele căpitanului și faptul că murise „în numele imperiului pentru cauza adevărului și libertății”. Willie dădu din cap. Nu credea că domnul Pasley avea să fie prea supărat dacă autonomia n-ar fi venit niciodată. Ei aveau deja treaba lor: lucrau la fermă și asta le era de ajuns.

Domnul Pasley stătea lângă el și se uita la mormântul fiului lui.

— John e departe și e sănătos, spuse el.

Willie dădu din cap. Apoi, fără să-și dea seama de ce, își puse mâna dreaptă pe umărul domnului Pasley.

— I-am pus numele George în onoarea fiului reginei, spuse el.

Willie îl bătu ușor pe umăr.

Domnul Pasley nu schiță nici un gest și nici nu vorbi pentru câteva minute.

Călătoria de întoarcere era foarte complicată, nu se știe de ce. Trebuia să ia trenul până la Belfast, de unde avea să se

îmbarce. De ce, nu știa. Probabil pentru că încercau să trimită alți recruți. Dacă mai rămăsese vreunul.

Deci era pe peron la Dublin, într-o dimineață frumoasă, și tocmai se urcase. Ultimul lucru la care s-ar fi așteptat era s-o vadă pe Dolly alergând spre el.

— Willie, Willie! strigă ea. Așteaptă, vreau să-ți spun la revedere.

Dolly ajunsese la scara trenului și-l îmbrățișa tare, așa cum fac toți copiii.

— Sper că n-ai venit singură.

— Nu, am venit cu Annie și Maud.

— Și unde sunt?

— Sunt acolo, lângă poartă.

Într-adevăr, cele două surori se vedeau în depărtare.

— De ce nu vin și ele? întrebă Willie.

— Au zis că n-o să te superi dacă or să aștepte acolo, că o să înțelegi.

Willie le făcu semn cu mâna. Ele răspunseră.

— Bineînțeles că înțeleg. Dolly, ești cea mai bună fată din lume.

Însemna foarte mult pentru el. O sărută, o strânse în brațe și apoi locomotiva sună plecarea. O sărută din nou, și ea la fel și apoi se urcă în tren.

— La revedere, la revedere! strigă ea.

— La revedere, la revedere, strigă Willie.

CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI UNU

Când se întoarse, Christy Moran era foarte fericit că fusese la Tinahely.

— Am avut mult de treabă, spuse el.

Fuseseră trimiși într-un sector liniștit și se puseseră pe reparații. Erau într-o tranșee pe care o folosiseră francezii înaintea lor și, după vorbele lui Christy Moran, „nu era tocmai Kingstown”. Nu mai era o linie continuă, ci existau doar câteva puncte întărite. Spațiile dintre ele puteau fi acoperite ușor de mitraliere, care aveau să tragă din mai multe puncte

odată, așa că avea să se formeze un val de gloanțe care avea să-i protejeze, ca o țesătură magică.

Ziua lui trecu la fel ca oricare altă zi, iar de acasă nu primi nici un pachet. „E ca și cum nici nu m-aș fi născut!” spunea el în glumă, împlinea douăzeci și unu de ani. Se simțea mulțumit că era atât de matur.

Uneori, în momentele de liniște îl auzea râzând pe tatăl lui. Era acel râs amar care o înspăimântase pe Maud.

Sărbătoriră Crăciunul, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, dar cadourile primite de la regină nu mai aveau strălucirea de altădată. Se adunară îmbrăcați în hainele cele groase, iar cei care se simțiră în stare spuseră o rugăciune în amintirea nașterii lui Cristos. Ceilalți ascultară în liniște. Apoi veni și anul 1918.

Zăpada se așternuse peste tot. Își frecau urechile și mâinile pentru a se încălzi, într-o dimineață de ianuarie, urina lui Christy Moran se transformă în țurture galben în zăpadă. Până și cuvintele înghețau înainte de a ajunge la ceilalți. Erau încartiruiți în niște case vechi, case vechi și sănătoase ca în Wicklow. Doar locuitorii lipseau. Se bucurau totuși că aveau unde să se adăpostească de vântul și frigul iernii, care tăiau ca niște cuțite.

Veneau zvonuri de acasă că toate batalioanele în rezervă destinate Flandrei erau direcționale spre Anglia.

— Ei cred că noi suntem rebelii acum, spuse Christy Moran. Nu mai au încredere în irlandezi. Cred că o să ne răsculăm și o să le tăiem beregata. Dacă nu vine odată romul ăla, s-ar putea să ne răsculăm.

Dar Timmy Weekes, care era englez, era un camarad la fel de bun ca și ceilalți băieți din Irlanda. Christy Moran conducea plutonul doar pentru că nu mai erau ofițeri. Batalioanele aveau din ce în ce mai puțini oameni, încercaseră să unească batalioanele și brigăzile, dar nu se simțea nici o diferență. Unul dintre zvonuri era că vor veni americanii și atunci se va simți. Dacă toți irlandezii care plecaseră în America și-ar fi pus uniforme și ar fi venit,

nemții n-ar mai fi avut nici o șansă și ar fi zgâriat la porțile Berlinului să-i lase să intre înapoi.

— Am avut trei unchi și o mătușă care au plecat, spuse Joe Kielty. Și pariez că au făcut și ceva copii pe acolo în tot timpul ăsta.

Christy Moran se uită la el timp de câteva secunde, și toată lumea se puse pe râs.

— N-am spus nimic, spuse Christy Moran cu inocență, uitându-seânjur.

Bineînțeles că se întrebase cine îi trimisese scrisoarea Grettei. Știa că ar fi putut fi orice soldat pe care-l supărase cu voia sau fără voia lui. Poate chiar cineva care murise demult. Știa că nu putea să fie O'Hara, pentru că el îi era prieten. Nu se putea să-i faci asta unui prieten. Deci nu știa cine fusese. Dar cel care o făcuse era la fel de vinovat ca și cum i-ar fi pus capăt vieții. Ca și cum l-ar fi trimis în fața unui pluton de execuție. 216

Era aproape fericit că nu știa, pentru că dacă ar fi știut, ar fi fost tentat să-l împuște sau să-l strângă de gât cu mâinile lui.

Îi spuse lui O'Hara că Gretta primise o scrisoare despre noaptea pe care o petrecuse la Amiens și că se căsătorise cu altul. O'Hara spuse că un asemenea om ar fi meritat să fie castrat. Spunea că mai fuseseră cazuri și că el credea că era cel mai groaznic lucru pe care un soldat îl putea face altuia.

Pe măsură ce trecea vremea, circulau zvonuri tot mai îngrijorătoare despre situația frontului. Maiorul Stokes era din ce în ce mai agitat, iar Christy Moran sărea ca ars când suna telefonul. Când totul se dovedi doar o falsă alarmă, maiorul Stokes încetă să se mai agite. Așteptau să vadă ce le aducea soarta. Era ca și cum ar fi așteptat sfârșitul lumii, dar în același timp ar fi început să semene pentru noua recoltă. Erau condamnați, asta era sigur, dar cu o amânare.

Erau bombardați, doar așa, de dragul conversației, cum spunea Christy Moran. O bombă îi retezase piciorul unuia dintre soldații englezi. Abia dacă avea șaisprezece ani. Stătea

pe mal, cu fața de culoarea unui pește mort, alb-cenușie. Șrapnelul îi secționase glezna. Laba zăcea la câțiva centimetri de restul piciorului. Din fericire, băiatul ieșinase.

— Asta n-ar trebui să încerce să i-o pună la loc? spuse sergentul-major, curios, cu o voce uimită.

— Ba da, spuse Willie.

— Pune-i bocancul la loc, Willie, te rog. – Il-am pus. Laba e în bocanc.

— Unde sunt brancardierii? spuse Christy Moran.

— Vin imediat.

— Leagă-l strâns deasupra genunchiului, spuse sergentul.

Apoi veniră brancardierii, unul cu părul de culoarea nisipului, pe care-l chema Allan, din Glasgow, și un altul pe care Willie nu-l cunoștea, îl puseră pe targa și plecară.

— Nu arată prea bine, spuse soldatul necunoscut.

— Poți s-o mai spui o dată, Jimmy, spuse soldatul Allan.

— Doar n-o să-i lăsați laba acolo! spuse Christy Moran, arătând spre bocancul care rămăsese pe jos.

— N-are rost să o luăm, spuse Allan.

Așa că plecară, iar Willie, Christy și Joe Kielty rămaseră uitându-se la bocanc.

— Mai bine aruncă-l pe câmp, spuse sergentul. Oricum n-o să mai danseze de acum.

— Da, zise Joe Kielty.

Rămăsese în urma lui o băltoacă de sânge. Ii dureau ochii numai dacă se uitau la ea.

Apoi, în toată situația aceea nenorocită, Chrisry Moran zise în șoaptă:

— Cezile fericite!

Teroarea care se abătu asupra lor fusese prevăzută, dar asta nu mai avea nici o importanță acum. A fost precum una dintre plăgile biblice.

În dimineața aceea Joe Kielty era de gardă. Era ceață deasă încă din zori, iar Joe se gândea că era norocos dacă putea să vadă la nouă metri în față. Era ca și cum s-ar fi aflat

sub nivelul mării. Brusc se auziră zgomote de proiectile și câteva chiar le trecură pe deasupra capetelor și căzură asupra celor din artilerie. Apoi începură mortierele, care rupeau bucăți mari din tranșee și îngropau oamenii în același timp. Se auzea un vacarm asurzitor în fața și în spatele lor. Ore în șir au stat așa, ghemuiți, blestemând, înconjurați de ceața care îi orbea.

Christy Moran își dădu seama că telefonul din adăpost se defectase. Avea o cutie cu doi porumbei pentru cazuri de urgență, dar când îl scoaseră pe primul, pasărea refuză să zboare. Christy Moran voia să ceară ajutoare pentru că simțea că situația avea să devină din ce în ce mai dificilă.

Chiar dacă bombele cădeau neîncetat, toți încercau să întrezărească prin ceață orice mișcare.

— Primul care vede un neamț primește o nucă de cocos, spuse Timmy Weekes.

— Ce-i aia nucă de cocos? spuse Joe Kielty. 218

— Bietul de tine, nu știi ce e o nucă de cocos!

— Ba știe, spuse Willie Dunne, dar își bate joc de tine.

— Da, da, spuse Timmy Weekes.

Așa că Joe Kielty și Timmy stăteau la mitraliera lor, cu un tip din Shropshire care o alimenta și-o răcea. Era așa mic încât atunci când intrase în tranșee pentru prima dată, spunea Joe Kielty, crezuse că era un șobolan deghizat în soldat. Dar era băiat bun.

— N-ai nici o presimțire? îl întreabă Christy Moran pe Willie, cum stăteau lipiți de parapet. Christy folosea vestita oglindă. Ar fi fost păcat să primească un glonț acum, după toate prin care trecuse. Lui Willie îi era greață de groază. Ca întotdeauna. Și vezica îi făcu figura din nou, iar bocancii i se umplură iar de urină.

Ceața se oglindea în oglinda lui Christy Moran și nu se risipi decât peste vreo oră sau două. Se transformă apoi în niște fuioare care se răsuceau ca și cum ar fi fost în puterea unor demoni. După ce încetară mortierele, văzu pentru o

secundă o masă compactă de uniforme cenușii care se mișcau spre ei.

— Foc, băieți, spuse Christy Moran, mai ales pentru cei de la mitralieră, dar toți se ridicară din tranșee și începură să tragă, deși era foarte greu să ucizi ceața.

Se trăgea și din alte locuri, dar ceața îi împiedica să vadă ținta. Știau doar că erau acolo și avansau.

— Nenorocit iad, spuse Christy Moran. La dracu!

Când dușmanul deveni vizibil, era doar la vreo zece metri distanță. Mitralierele deschiseră focul direct. Căzură cu sutele.

— Trebuie să nu-i lăsăm să se apropie, băieți, spuse Christy Moran. Trageți, și când se apropie, omorâți-i cu baioneta.

Willie trăgea fără încetare. Era lac de transpirație și se simțea terorizat de fiecare pas pe care-l făceau nemții. Se simțea ca și cum ar fi avut un pistol la tâmplă și ar fi așteptat să se descarce.

Apoi, Christy Moran își schimbă brusc părerea.

— Haideți, băieți, ne retragem.

O spuse într-un fel atât de natural, încât Joe Kielty spuse:

— Bine, rămân eu să vă acopăr, băieți.

Christy Moran, Willie Dunne, Pete O'Hara, Smith și Weekes se dădură de-a rostogolul și intrară în al doilea rând de tranșee, alți soldați urmându-i, ca un râu care își revărsa apele către mare.

Intrară într-o pădure al cărei nume nu-l știau, dar nemții erau și acolo. Se trăgea, se lupta, unii cădeau. Era pentru a doua oară când Willie era atât de aproape de soldații nemți. Pentru moment, reuși să respingă atacul. Apoi se opri lângă un copac, gâfâind și întrebându-se dacă s-ar putea ascunde sub pământ și ce însemna setea pe care o simțea.

Pete O'Hara avea în trup o gaură de mărimea unei nuci de cocos. Dacă Joe Kielty n-ar fi rămas în urmă, ar fi putut să-i arate cam cât de mare e o nucă de cocos, gândi el.

Se înserase. Nemții erau atât de mulți încât aveau să-i găsească din nou. Se întrebau ce se întâmplase cu restul diviziei care se împrăștiase pe câmp. Mirosul gazului se răspândi până în pădure ca un spirit al răului. Nu mai aveau nimic de mâncare, decât rațiile de urgență. Apa o băuseră de mult. Soarele dispăruse dincolo de pantă iar cerul era ca o fâșie galben-verzuie.

Willie îngenunche lângă Pete O'Hara.

— Drace, Willie, spuse O'Hara. Oare or să vină după noi?

— Cine? spuse Willie.

— Tata și mama, spuse O'Hara.

— Ce vrei să spui? spuse Willie.

— Nu mama și tata, nu asta am vrut să spun.

— E în ordine, Pete, spuse Willie.

— O să mor, Willie, și aș vrea ca părintele Buckley să fie aici ca să mă trimită dincolo.

— O să te panseze, Pete, întotdeauna pare mai grav decât este.

— E în ordine, Willie, am trăit destul, oricum. Mi-e mult prea frică de războiul ăsta ca să mai vreau să mai trăiesc. E o prostie ce spun, dar ăsta e adevărul.

— N-ai încotro, Pete, ai semnat că te înrolezi, ai făcut o promisiune regelui Angliei.

— Așa-i, Willie, ar trebui să continui. Mă faci să râd, Willie, și nu e drept.

Apoi începu să gâfâie ca un câine.

— Bineînțeles că regele Angliei nu e cel mai rău din lume. Nu ai cumva niște apă?

— Nici o picătură, spuse Willie.

— Știi că eu am fost, Willie, nu-i așa?

— Nu, Pete, e imposibil s-o fi făcut tu. Nu puteai s-o faci.

— Nu puteam, dar am făcut-o. A fost un lucru îngrozitor din partea mea și aș vrea să știi că dacă aș putea să aduc scrisoarea înapoi, aș face-o.

Bineînțeles că Willie știa despre ce vorbea. Știuse de la început, dar nu voise să creadă că era adevărat. O'Hara îi

provocase cea mai mare suferință a scurtei sale vieți. Cea mai neagră suferință. Pentru un moment se gândi că și el ar putea acum să-i provoace suferință, dar renunță. Oricum o pierduse pe Gretta pentru totdeauna, iar cel care pricinuisese asta era acum aici și era pe moarte: prietenul lui.

— De ce-ai trimis scrisoarea, Pete?

— Când ți-am povestit despre fata aceea, Willie, fata aceea fără limbă, Dumnezeu să mă ierte, m-am supărat atât de tare pe tine încât am simțit ca un ghimpe în inimă. Mi-am spus...

Dar Willie nu auzi niciodată ce voia să spună Pete O'Hara pentru că acesta muri, cu ochii larg deschiși și cu gura deschisă pentru următorul cuvânt.

Bombardamentul reîncepu în zori, deși nu era îndreptat spre ei. Erau doar Willie, Christy Moran și Timmy Weekes, și nimeni altcineva.

— Cum se simte O'Hara? spuse Timmy Weekes.

— Pete a murit, spuse Willie Dunne.

Se sprijini de copac din nou. Casca îi căzu pe față. Rămase așa, într-o stare de stupefacție calmă. Apoi fu izbit de un zgomot teribil care îl înghiți precum o balenă uriașă. Pe urmă, ca și cum n-ar fi trecut decât o clipă, se pomeni într-un loc unde se auzea un fel de zăngănit, lucru la care nu se aștepta. Era legat de un scaun – sau o targa – iar el tremura și simțea că pieptul îi ia foc, iar picioarele păreau că urlă la el cu voci adevărate.

Se uită în jurul lui înnebunit. Era îngrozit. Pe scaune erau femei minunate, în rochii frumoase și curate. Dar niciuna nu avea limbă.

Apoi se făcu din nou întuneric.

CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI DOI

O infirmieră micuță care mirosea frumos – asta îi atrase atenția la ea, mirosul – îl îmbăia în fiecare zi într-un fel de ulei care mirosea îngrozitor. Îl spăla cu un burete. Bomba care explodase lângă el îl afectase la cap, pentru că avea amețeli, iar mâna stângă nu voia să-l asculte.

Tatăl ei avea o măcelărie în Clonmel, așa îi spusese, ceea ce-o făcuse să îi placă medicina. Nu-l spălau cu apă pentru că s-ar fi putut ca pielea să înceapă să se cojească, îl spăla peste tot, dar mai ales pe piept, unde fusese lovit de explozie. Printr-un miracol, fața nu-i fusese atinsă. Probabil că fusese protejată de cască. Fusese norocos. Erau unii care se transformaseră din niște băieți frumoși în niște monștri de coșmar.

Christy Moran îi trimise o scrisoare frumoasă în care îi ura sănătate și-i spunea ce rău îi părea de ceea ce se întâmplase. Bomba îl omorâse pe Timmy Weekes.

Scria că se spunea că divizia 16 încetase să mai existe. Dar Christy Moran e încă acolo! Rebelului i se dăduseră actele de lăsare la vatră.

Un ofițer veni să-l viziteze. Când Willie îl întreabă despre bătălie, îi spuse că o bună parte din divizia 16 nu mai era. Ofițerul era el însuși din Leitrim, deci și el se simțea afectat. Dar irlandezii nu fugiseră. Francezii fugiseră anul trecut, dar n-ai să vezi niciodată un irlandez fugind de pe câmpul de luptă.

Acasă era un mare scandal pentru că guvernul voia să introducă mobilizarea generală în Irlanda. Ofițerul spunea că nimeni nu mai era interesat de război în Irlanda. Nu le mai păsa dacă băieții plecați trăiau sau mureau și nimeni nu mai voia să se înroleze voluntar. Erau tot felul de revolte. Era ca în Rusia, spunea ofițerul. Era ca în Germania, doar că germanii aveau motive să urască acest război fără sfârșit, pentru că mureau de foame.

Mamele din Irlanda spuneau că aveau să se așeze în fața fiilor lor și n-aveau să-i mai lase să plece la război, chiar dacă avea să fie împușcate. Dacă s-ar fi făcut mobilizare generală, s-ar fi strâns peste o sută cincizeci de mii de oameni și cu ei s-ar fi putut câștiga războiul. Dar naționaliștii nu erau de acord. Spuneau că regele George putea să-și găsească mieii pentru sacrificiu pe propriile pajiști.

Oricine spusese asta avusese dreptate, gândi Willie. Ce rost avea?

Ofițerul era entuziasmat că eșuase Convenția Irlandeză, dar Willie nu știa despre ce vorbea. Autonomia era de domeniul trecutului.

— Părintelui Buckley nu i-ar fi părut bine să audă asta, domnule, spuse Willie.

— Cine? spuse ofițerul. După ce se va termina războiul, îți vei da seama că n-ai luptat degeaba. O să le arătăm noi trădătorilor.

Dar brațul lui Willie și capul îi tremurau atât de tare, încât ofițerul își dădu seama că n-avea rost să mai încerce să-l contrazică, își făcuse datoria.

În ziarul pe care i-l citea asistenta se spunea că divizia 16 nu luptase bine. Lumea se temuse că aruncaseră armele și că fugiseră din fața atacului. Chiar și Lloyd George crezuse asta. Nu mai puteai să te încrezi în irlandezi. Nu luptaseră bine. Ce tristă frază! Willie ar fi dat din cap la această replică dacă nu i-ar fi tremurat deja capul.

Doar regele George părea să aibă o vorbă bună pentru trupele irlandeze. Omul acela avea inimă, gândi Willie. 224

N-avea sens să spună nimic despre asta. Ceva se terminase chiar înainte de a se sfârși războiul. Bietul părintele Buckley. Aspirațiile oamenilor dispăruseră cu totul. Oricine luptase pentru autonomie își dădea seama că toate sacrificiile fuseseră în zadar. Orice ar fi zis tatăl lui, lui Willie i se părea că era trist. Foarte trist. Și de neînțeles.

După o lună, două primul strat de piele se refăcuse. Simțea că avusese noroc. Fusesse acolo, lângă bomba care îi arsese mâinile, picioarele și pieptul, iar acum totul se vindeca încet, în delirul pe care i-l provocase morfina, credea că petele de pe corp erau pictate de fapt, ca un fel de hartă a iadului, împreună cu drumurile care duceau la el. Încet, încet, sub îngrijirile micuței infirmiere, această hartă dispărea.

În cele din urmă, veni momentul când sora îi puse mâna pe inimă.

— Ai un tatuaj aici, soldat?

— Nu, spuse el. N-am fost niciodată marinar, soră. I se părea foarte frumos acest apelativ.

— Ba da, ai, soldat. E foarte mic. E o harfa și o coroniță.

Willie nu se putu hotărî ce să-i răspundă. Știa că era adevărat pentru că îl văzuse și el și încerca să-l privească lăsându-și capul în jos, dar durerea îl împiedica să stea prea mult în poziția aceea.

Asistenta îi aduse o oglindă ca să-și vadă tatuajul. Willie se privi în oglindă și-și văzu barba mare, neagră. Era caraghios și-l pufni râsul.

Apoi asistenta îi arătă cicatricea. Așa era: o harfă și o coroniță.

— O, Doamne, știu ce e. E medalia lui Christy Moran. Căldura mi-a imprimat-o pe piele. O aveam în buzunar.

— N-am mai văzut niciodată așa ceva, spuse ea, dând din cap, dar nu ca el, ci cu o mișcare controiată.

— O să ai semnul până la moarte. Nici un ulei din lume n-o să ți-l poată scoate. Ești ca un vițel însemnat.

— Nu mă deranjează deloc, soră.

— Nimeni n-ar fi crezut că se poate întâmpla.

— N-o să mă creadă nimeni.

— Așa-i.

Într-o zi, sora veni la el să-l îngrijească, cu mirosul ei plăcut și părul ei castaniu.

— Vrei..., vrei..., începu el cu dificultate.

— Ce anume, soldat? spuse sora.

— Te superi dacă te rog să mă iei în brațe? spuse el dintr-o suflare. Arăta ca un idiot și o știa bine.

— Nu pot, spuse ea. Nu avem voie.

— Te rog, te rog, spuse el, cu bărbia tremurându-i.

— Bine, spuse ea, destul de rece.

Și îl luă în brațe. Purta un șort albastru peste halatul alb, ca să se protejeze de mizeria din spital.

Închise ochii și îi apăru fața Grettei. Toată suferința și morțile din ultimii ani încetară pentru câteva momente –

încetară să mai fie scrise în istoria sângelui lui. Stătea suspendat, departe, undeva sus, cu brațele Grettei în jurul lui. Fu surprins de liniștea care se lăsase, în mod curios, fața ei nu semăna cu cea de acum, ci era fața pe care ar fi avut-o peste ani – ochii înfundați, conturul feței de-abia vizibil, pielea lăsată, își dorea să fi fost el bărbatul care s-o consoleze și să-i spună că tinerețea nu era totul, în schimb dragostea da. Și-ar fi dorit să se plimbe prin oraș ca doi bătrânei îndrăgostiți.

— O să te îmbrățișez așa cum ar face-o mama ta.

— Da, spuse el. Ca mama.

Și apoi se întâmplă miracolul. Ar fi trebuit să-și spună Norocosul Dunne, ca bătrânul Quigley, Dumnezeu să-l odihnească.

Pieptul ei era apăsător pe pieptul lui. Sâni ei erau mici și tari și reci, nu ca ai Grettei. I se păru deodată că e o femeie tristă, o asistentă tristă. Poate că tristețea ei îl vindecase. Oare așa era? se întrebă el. 226

Spitalul Militar St. George Shropshire iunie 1918 Dragă tată, Sunt în spital în Anglia de un timp, dar nu trebuie să vă îngrijorați. Mă simt mai bine acum și o să plec înapoi pe front. Am stat în tranșee mult lângă Ypres și toți erau obosiți. Apoi a venit bomba. N-am fost rănit, dar am început să tremur, așa că m-au transportat în Anglia. Am stat acolo câteva săptămâni. Acum potsatin din nou toculși-țiscriu. Cât am stat în pat m-am gândit mult la mama și la tine și la vremurile trecute. M-am gândit ce ciudat a fost că, după ce a murit mama, am putut totuși să fiu fericit. Cred că asta ți se datorează ție, pentru că ai fost un tată foarte bun. Am stat și m-am gândit ce greu trebuie să-ți fii fost cu două fete, un băiat și un bebeluș. Cum ai reușit să te descurci? A fost minunat cum ai reușit să ne ții pe lângă tine și să ne faci ceai și să te joci cu noi. Când te enervai, aveai tot dreptul să o faci. Ți mai aduci aminte când ne-ai dus la Marele Zid de Sud? Și cum îl cunoșteai pe căpitan și cum ne-am dus să ne uităm la râu din camera lui de la ultimul etaj? Și cum ne-ai arătat farul cu lumina roșie și cel cu lumina verde? Și ce soare era în ziua

aceea, și cum ne-ai arătat pietrele din care era făcut zidul, și cum am cântat vechiul cântec „ Weile Weile Waile „ când ne-ai luat în brațe și ne-ai așezat pe scări și ne-ai spus, „ Cântați pentru mama voastră „? Și cât de mirați erau pescărușii! Stăteam în pat și mă întrebam de ce ai făcut asta. Gândești copil, nimic nu ți separe ciudat. Acum totul pare foarte ciudat și minunat. Mă întorc pe front și n-o să vin acasă decât anul viitor. Vreau să-ți spun că m-am gândit la tot ce mi s-a întâmplat. Văd unele lucruri în altfel și-mi dau seama de ce te-au supărat acele lucruri. Dar asta nu mă împiedică să credea ești cel mai bun om de pe lume. Îmi apari în vise și încerci să mă împaci. Așa că îți trimit această scrisoare cu dragoste și cu gândul la voi.

Fiul tău, Willie începuse sa gândească altfel... Unele dintre gânduri îl su-păraseră chiar și pe el. Nu aveau nimic de-a face cu regii și țările, cu rebelii sau soldații, cu generalii și cu ambițiile lor, cu defectele și calitățile lor. Moartea făcuse ca toate aceste lucruri să pară ridicole. Moartea era regele Angliei, Scoției și Irlandei. Regele Franței. Regele Indiei, Germaniei, Italiei, Rusiei, împăratul tuturor imperiilor. El îi luase pe tovarășii lui Willie, nimicise națiuni întregi, le disprețuisese lupta. Oamenii avuseseră intenția să-și rezolve niște probleme, iar Moartea începuse să-și frece mâinile însângerate cu încântare.

Nu puteai să dai vina pe regele George. Nici pe Kaiser. Moartea era cea care stăpânea totul acum.

Loialitatea, credința lui în cauza războiului începeau să se clatine. Mai rămăseseră doar niște tăciuni din ele, de dragul tatălui lui.

Îl bărbieri atât de blând, ca și cum ar fost bărbierit de un zâmbet omenesc, îi săpuni și favoriții și-i rase barba neagră cu un brici ascuțit ca o coasă. Strânse părul într-o grămăjoară și apoi îl puse într-o cutie pe care o numea „Cutia pentru păr”. Prietena lui din Clonmel.

CAPITOLUL DOUĂZECI ȘI TREI

Era aproape fericit să se întoarcă la regimentul lui, sau la ce mai rămăsese din el. Ca în tinerețe, cum spunea cântecul. Cât de fericit putea fi un om a cărui inimă era frântă. Pentru că niciunul dintre lucrurile pe care și le dorea nu mai erau, nu-și mai dorea nimic. Respira. Atâta tot. Țasta era rezultatul războiului.

Armata irlandeză avea mare nevoie de oameni. Rămăseseră foarte puțini. Nici convingerile și ideile din 1914 nu mai erau. Totul se schimbase. Nimeni nu mai credea că era bine să lupți împotriva Kaiserului sau să te duci în Flandra. Dispăruse și divizia 16. Citea peste tot în ziare că nu mai puteai să te încrezi în irlandezii care rămăseseră. Așa că aduseseră soldați din Anglia, Scoția și Țara Galilor pentru a acoperi golurile lăsate de cei care muriseră. Rebelul spunea asta, și nu prea puteai să te îndoiești de ceea ce spunea chiar conducătorul lor. Și cei care erau vinovați erau ei! Willie auzi vorbindu-se despre asta în trenuri; o simțea peste tot în aer. Era mai bine să nu mai vorbești despre irlandezi. Oricum fuseseră întotdeauna ciudați. Rămăseseră doar o umbră a ceea ce erau pe vremuri. Nu se mai auzea cântecele „Tipperary” și „Goodbye Leicester Square”.

Cei de afară își băteau joc de ei că erau în armată, armata își bătea joc de ei pentru faptul că erau uciși. Nu mai știau ce să creadă. Puteau să-și piardă mințile. Ideea că războiul nu mai avea nici un sens era greu de acceptat.

Avea acum douăzeci și unu de ani. Era destul de matur. I se părea ciudat. Toate „văile morții” prin care fusese, toate câmpurile cu morți, tot acel zgomot înnebunitor ar fi trebuit să-l scârbească. Nu înțelegea războiul și ar fi putut jura că nimeni nu-l înțelegea. Nu-l dorea și se temea de el ca un animal care se teme de vânător și de ogarii lui, dar se simțea fericit întorcându-se acolo, la prietenii lui. Un fel de fericire pe care se temea că n-o s-o mai aibă nicăieri în altă parte, îi venea să plângă când se gândea la Dolly. Când se gândea la Gretta era ca și cum ar fi vrut să i se oprească respirația și să moară. Putea să plângă la comandă, erau multe lucruri care îl

înduioșau, un chiștoc aruncat, trilul unei păsări singuratice. Trebuia să se controleze ca să nu mai tremure și să nu mai plângă. Nu-i păsa dacă îl vedea cineva. Dacă li se părea că e laș, n-aveau decât să creadă că era laș. El știa că nu mai e un om întreg, și asta conta pentru el. În acele momente era slab ca un miel nou-născut; cel mai slab soldat neamț ar fi putut să-l ucidă doar respirând. Și totuși se grăbea să ajungă înapoi pe front, cu o curioasă mândrie. Ajunse, îl salută pe Christy Moran și primi o îmbrățișare.

— Am crezut că n-o să te mai văd, Willie, spuse sergentul-major.

— Pe bună dreptate, spuse Willie. Mai e ceva dintre ceilalți băieți?

— Sunt mulți noi, spuse Christy Moran. Vorbesc atât de ciudat că pot fi și din insulele Galway.

Apoi Willie văzu o față cunoscută.

— Domnule, nu mi-ați spus că Joe Kielty a scăpat.

— A, da. Joe Kielty nu poate fi ucis.

Willie se duse spre Joe, care îi zâmbea, îi strânse mâna cu ambele mâini.

— Joe, ești cel mai bun trăgător din toată Flandra.

— Da, nu sunt prea rău.

— Cel mai bun, pe cuvânt.

— Cel mai bun, spuse Joe, râzând. 230

— Vino încoace, spuse sergentul-major, și Willie îl urmă. Christy Moran intră în adăpost și ieși cu o carte groasă, pe care Willie o recunoscuse.

— Am trimis acasă toate lucrurile lui Timmy Weekes, dar am păstrat această carte. Sper că părinții lui n-or să se supere. Voiam să ți-o trimit. Dar, pentru că ești aici, ia-o, Willie, și ai grijă de ea.

Era cartea lui Dostoievski, care îi făcuse nopțile din Ypres suportabile. Nu plânse atunci. Se simți cumva mândru și simți că îl iubește pe Timmy Weekes. Regele Angliei era un gentleman și Timmy la fel. Războiul era o nebunie care îi

distrusese pe majoritatea. Până și cei vii erau atinși. Numai Timmy rămăsese un gentleman.

— Mulțumesc mult, domnule, spuse Willie Dunne.

— Știam că o să-ți facă plăcere, spuse Christy Moran, pe un ton elegant care nu era deloc al lui.

— Cum ai scăpat, Joe? spuse Willie a doua zi, pe când stăteau amândoi chirciți la pământ.

— Nu știu, pur și simplu s-a întâmplat.

— Cum așa, Joe?

— Încercam să-i omor pe nenorociții care se năpusteau la mine. Nu prea mă descurcam, când ceva în spatele lor a început să tragă cu proiectile, care păreau să cadă din cer, și i-a ucis pe toți. Voi plecaserăți de o jumătate de oră și nu mai era aproape nimeni pe linia frontului, așa că m-am gândit: Mai am timp să ajung la ei? Și am văzut în depărtare o mare de uniforme cenușii, și strigau ca nebunii, și mi-am spus, Da! și am început să alerg după voi, dar nu l-am găsit pe sergent decât după câteva zile.

— Meriți o medalie pentru asta, Joe.

— Da, cum să nu, spuse Joe.

Trecu vara lui 1918 și maiorul Stokes fu găsit spânzurat într-un hambar, la trei mile de cel mai apropiat câmp de luptă. Fu găsită și motocicletă lui neagră, în scrisoarea pe care-o lăsase pentru soția lui pomenea despre stresul războiului și își cerea iertare pentru că se sinucisese, ceea ce trecea drept lașitate. Celor trei fii le transmitea dragostea lui și spera că ei nu vor trebui să treacă prin asemenea grozăvii. Nu scria nimic de Jesse Kirwan.

Regimentele de yankei își terminaseră antrenamentele și se pregăteau de întâlnirea însângerată cu adevăratul război. Arătau grozav, înalți și supli, puternici ca niște uriași dintr-o carte de povești, și se hrăneau cu came de vită și curcan. Venirea lor îi mai liniștise pe guvernanți. Lăsaseră baltă mobilizarea generală. Nu aveau să mai vină irlandezi. Cei care erau în Flandra aveau să fie singurii rămași.

Mulți muriră în acele zile, în uniformele lor kaki și pe caii lor vâjnoși, dar îi trimiseră pe nemți înapoi în Germania, împărțeau drumul cu soldații americani, toți înalți, așa cum și-ar fi dorit tatăl lui Willie, dacă unitatea de măsură pentru un fiu adevărat ar fi fost înălțimea. Poate că Regele Moarte îi privea diferit. Totuși, în câteva săptămâni, muriră trei sute de mii de oameni, un adevărat măcel.

Treceau prin Flandra într-un marș care părea nesfârșit. Era pentru prima dată după multă vreme când Willie avea din nou același sentiment care îl adusese aici ca să elibereze Belgia. Și era uimit că simțea asta din nou.

Toată ziua îi urmăriră pe nemții care se retrăgeau. Era ceva foarte ciudat. Nu se vedea nici urmă din armata care se grăbea spre casă. Ce aveau să găsească la întoarcere? Cum aveau să fie întâmpinați? Poate aveau să fie primiți cu pietre, sau poate aveau să fie aclamați ca niște eroi. Poate că și țara lor se schimbase de când plecaseră. Mureau de foame. Așa se spunea. Kaiserul avea să fie ucis, sau poate că avea să plece. Sau poate urma să fie capturat. Poate avea să fie spânzurat în piața publică și spintecat. După toate suferințele pe care le provocase atâtor națiuni! 232

Pe când îi urmăreau pe nemți, care fugeau ca iepurii înapoi spre țara lor, pe câmpiile paraginile, lui Willie i se părea înfiorător că totul fusese distrus, făcut una cu pământul. Când avuseseră timp să distrugă clădirile și să ardă câmpurile? Le era teamă să bea din râuri și fântâni de teama otrăvirii. Fusese un război care otrăvise totul – aerul, amintirile, sângele oamenilor.

Willie reconstruia în minte fiecare clădire distrusă pe lângă care treceau. Vedea schelele ridicate și zidarii care munceau cu spor. Or să aibă ceva de lucru armatele de constructori.

Simțea sfârșitul în oase. Se ținea după Christy Moran, cum făcuse în ultimii trei ani. Sergentul-major mergea cu ușurință, încă mai fluiera cântece din Dublin și încă mai mormăia pentru el, injurând. Ar fi putut să fie regele Irlandei,

gândea Willie. Era imposibil să-l descurajezi. Dacă ar fi fost el Kaiserul... Nu exista dreptate pe lumea asta. Cei care se aflau la putere nu trebuiau să fie acolo, iar cei de jos meritau mai mult decât să fie jos.

Știa că acum nu mai avea țară. În cele din urmă cuvintele lui Jesse Kirwan îi intraseră adânc în cap și le înțelesese. Nu mai era nici o Irlandă și nu mai știa ce Irlandă e cea de acasă. Îi era teamă că nu mai era cetățean și că n-aveau să-l mai lase să fie. N-avea să mai meargă mândru pe Stephen's Green, n-avea să se mai poată maturiza normal. Probabil aveau să-l bată și pe el cu pietre, sau aveau să-i ardă casa, sau aveau să-l împuște, sau aveau să-l trimită să trăiască toată viața sub poduri. Traversa satele din Flandra. Luptase pentru toate astea în felul lui. Se chircise în tranșeele locuite de moarte, scăpase miraculos din atacuri, așa cum spunea Christy Moran. Nu, nu-l înțelegea întru totul pe Jesse Kirwan, dar avea să încerce în următorii ani. Dar cum avea să mai trăiască și să mai respire? Cum avea să mai iubească și să mai trăiască? Dar ceilalți? Cum să meargă cineva la luptă pentru țara lui când aceasta se topea în urma lui ca zahărul în ploaie? Cum putea un erou să-și iubească uniforma când această uniformă îi ucisese pe alții? Așa cum spunea Jesse Kirwan. Cum putea un om ca Willie să iubească și Anglia și Irlanda, așa cum făcuse tatăl său înaintea sa și tatăl tatălui său, când amândoi îl considerau trădător acum, deși inima lui era pură; cât de pură putea să fie o inimă trecută prin trei ani de măcel? Ce mai puteau face surorile lui pentru a admira această țară când nu mai era nimic de admirat?

Acum, erau asemeni acelor cetățeni belgieni care se târau pe drumuri cu agoniseala pe care reușiseră să o mai salveze de furia războiului, numai că în cazul lor era altceva, pentru că acești oameni, săraci și fără casă cum erau, rățăceau prin propria lor țară, chiar dacă era în ruine.

Către amiază ajunseră la un deal unde se oprise un contingent din Bavaria care avea de gând să-și apere poziția. Cineva se uită pe hartă și zise că locul se numea St. Court.

Aveau probabil și ceva artilerie, pentru că auziră și văzură două proiectile în pădurea din apropiere. Era ciudat cum se întorsese puterea și natura adevărată a războiului. Poate că aveau să sape la tranșee în următorii o mie de ani. Or să rămână aici pentru vecie. Or să sape o tranșee și Christy Moran, el și ceilalți băieți vor rămâne să trăiască aici și să se roage ca vremea să fie frumoasă. Iar toți nemții din depărtare vor deveni doar un zvon, fantomele unui zvon, o lume închisă, luna întunecată a soarelui lor. Pentru totdeauna.

Căzu întunericul, iar tunurile continuau să tragă, luminile văzându-se de la o depărtare de kilometri. Erau tunuri mari și puteau să tragă la distanță de mile. Poate de asta se opriseră nemții, pentru că nu voiau să-și abandoneze tunurile. Poate li se interzisese să le abandoneze. Poate nu mai aveau ofițeri și nu mai știau ce să facă. Când apăru luna, ca și cum ar fi apăsât pe un buton, totul se liniști. Christy Moran și ceilalți erau răspândiți și așteptau ordine de la cartierul general. Aveau să trimită pe cineva care să-l întrebe pe colonel ce să facă. Poate aveau să-și aducă și ei tunurile.

234

Se auzi un țipăt de bufniță. Venea iama și se simțea gerul deja. Se auzea muzica râului ce curgea printre malurile nepăsătoare.

Atunci auzi pe cineva din partea germană cântând un cântec. Știa bine melodia, deși omul cânta în germană. Cântecul era „Stille Nacht, Heilige Nacht”. Noapte liniștită, noapte sfântă. Cântecul acelui armistițiu de la Crăciunul din 1914. Nu era o noapte sfântă. Sau era? Vocea era la fel de simplă ca apa cristalină a râului. Venea de la un om care probabil văzuse orori și înfăptuise orori. Era ceva de sfârșit de lume, sau de sfârșit de război, în acel cântec. Sfârșitul lumii, sfârșitul atâtor lumi. Noapte liniștită, noapte sfântă. Păstorul era în colibă, iar oile erau împrăștiate prin pădure. Oile stăteau în pădure și se temeau de lupi. Dar oare erau lupi pe aici? Sau erau doar alte oi? Noapte liniștită, noapte sfântă. Stille Nacht, Heilige Nacht. Heilige, sfântă, un cuvânt la care

nu se mai gândise de când se dusese părintele Buckley. Sfânt. N-ar putea toți să fie sfinți? N-ar putea Dumnezeu să coboare ca să le atingă fețele, să le explice înțelesul faptelor lor, scopul drumului lor? Până acum merseseră până la marginea lumii știute și căzuseră pe alte țărâmur. Nu mai era drum de întoarcere. Nu mai avea țară, era orfan, era singur.

Așa că începu să cânte, răspunzându-i dușmanului, acelui dușman nevăzut, împărțeau un cântec. O împușcătură se auzi în întuneric, alungând bufnița.

Joe Kielty îl prinse în cădere. Nu voia să-l lase să cadă, deși n-ar fi căzut de la mare înălțime.

Willie văzu patru îngeri care stăteau pe cer, deasupra lui. Parcă erau pictați acolo, ca niște icoane rusești, îngerii lui Dumnezeu, ai pământului, nu știa. Unul avea fața lui Jesse Kirwan, unul era părintele Buckley, altul era primul neamț pe care-l omorâse, iar al patrulea era căpitanul Pasley.

Poate că unii dintre ei erau mai puțin luminoși, dar toți erau căpitani ai sufletului său. Sufletul era foarte ușor, din moment ce atât de multe dispăruseră. Pentru rege, pentru imperiu, pentru țara aceea promisă. Poate că țara aceea nu era atât de prețioasă, din moment ce toate visele și convingerile ei fuseseră nimicite. Totul trecea, nimic nu merita păstrat. Treizeci de mii de suflete din acea țară nu fuseseră înregistrate în cartea lui Dumnezeu.

Acolo fu înmormântat Willie și toți cei ca el, într-un mormânt uitat, fără pietre funerare.

Văzu patru îngeri, dar îngerii erau ceva comun în acele zile.

Castelul Dublin octombrie 1918

Dragul meu Willie, îți mulțumesc pentru ultima scrisoare din toată inima. Mi-a făcut plăcere să citesc scrisoarea ta. Vreau să mă duc la părintele Doyle în strada Wexford pentru că știu că am făcut o mare greșală. Uitasem de zilele de altădată. Inima mea se umpluse de tot felul de gânduri negre. Uitasem lucrurile simple. Cât de mult te iubesc, Willie, și ce

om bun ești. Cum ai plecat să lupți pentru Europa și ce curajos ești. Iar dacă aici a fost rău în acești trei ani, cum trebuie să fi fost pe front, în Belgia? Nimeni nu știe mai bine ca tine, Willie. N-aveam nici un drept să mă supăr pe tine. Dar asta s-a terminat acum. Am citit scrisoarea ta de nenumărate ori și am învățat ceva de la tine. N-am să mai fiu niciodată la fel de prost și o să-l rog pe Dumnezeu să mă ierte. O să mă ierți vreodată, Willie? Iartă un om bătrân care nu mai înțelege realitatea. Mi-am trăit viața în slujba reginei și a celor doi regi care i-au urmat. Am vrut să mențin ordinea în acest oraș, dar am vrut și să mi-o aduc aminte pe mama ta și să fac ce mă rugase, și anume să am grijă de voi. Primul lucru nu m-a făcut să-l uit pe al doilea. Trebuie să am grijă de voi, chiar dacă sunteți mari acum, iar eu nu mai sunt cel din tinerețe. Când o să vii acasă, Maud și Annie au spus că or să-ți facă un ceai pe care n-o să-l uiți niciodată. Iar 236

Dolly o să împodobească totul. N-o să mai fim niciodată indiferenți cu tine. Îmi pare rău, Willie, și orice om din lumea asta ar trebui să recunoască atunci când îi pare rău. Ai grijă de tine, Willie, și-mi pare bine că te-ai vindecat. Tatăl tău care te iubește, Tata.

Această scrisoare a fost returnată împreună cu uniforma lui Willie și alte lucruri, cartea lui de soldat, un volum de Dostoievski și un căluț de porțelan.

Când Dolly, mulți ani după aceea, a emigrat în America, a luat cartea lui Dostoievski cu ea ca amintire.

Tatăl lui Willie a pierdut contactul cu realitatea după moartea lui Willie. A înnebunit și a murit neîmpăcat.

Medalia lui Christy Moran se află și acum undeva în pământul Flandrei. Medalia lui pentru curaj. Fusese înnegrită de arsura exploziei.

Poate că aciditatea pământului a curățat-o și a transformat-o într-un metal maroniu, care le arată rămelor harfa și coroana.

L-au înmormântat pe Willie cât de repede au putut pentru că trebuiau să-i urmărească pe nemți.

L-au îngropat aproape de locul unde căzuse și i-au pus la cap o cruce cu numele și data morții. Joe Kielty a spus câteva cuvinte din suflet. Christy Moran s-a îngrijit ca totul să fie făcut cum trebuie, și și-a însemnat locul mormântului pe hartă, în caz că ar fi dispărut crucea.

Apoi au plecat mai departe.

William (Willie) Dunne, Soldat, Pușcașii Regali din Dublin

Ucis lângă St. Court

3 octombrie 1918

21 de ani Dumnezeu să-l odihnească în pace

SF

ÂRȘIT